

01

วารสาร
อินทนนท์ทักซิณสาร
INTHANINTHAKSIN JOURNAL

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2568)
Vol. 20 No.1 January - April 2025

ISSN : 3027-6403 (Online)

วารสาร
อินทนิลทักษิณสาร

วารสารอินทนิลทักษิณสาร มหาวิทยาลัยทักษิณ
INTHANINTHAKSIN JOURNAL Thaksin University

● ที่ปรึกษา

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ การวิจัย และนวัตกรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
รองคณบดีฝ่ายบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

● บรรณาธิการประจำฉบับ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ ชุนพล มหาวิทยาลัยทักษิณ, ประเทศไทย

● กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.อรุณจักร์ สัตยานุรักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร วัฒนาศาสตร์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริรัตน์ เพ็ชรแสงศรี	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปันตบแต่ง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ จันทรแดง	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเลิศ วิเศษปรีชา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรณีย์ สายศร	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฟารีดา เจอะเอะ	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ ฤทธิมา	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หนึ่งหทัย ขอมผลกลาง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุมาน จันทวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ก้องกิตากร บุญช่วย	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมิทธิ์ชาติ พุ่มมา	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พญู อัคพราหมณ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทรินทร์ น้ำใจดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
อาจารย์ ดร.องค์ บรรจุน	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
อาจารย์ ดร.ขวัญจิตต์ สุวรรณนพรัตน์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
อาจารย์ ดร.นิหทัย เอ็มเอก	มหาวิทยาลัยทักษิณ

● กองจัดการวารสาร

นางสาวจิตตานันท์ ทองสุริวงศ์	มหาวิทยาลัยทักษิณ, ประเทศไทย
นายประภัตร นุ่นแก้ว	มหาวิทยาลัยทักษิณ, ประเทศไทย

สถานที่ติดต่อ กองจัดการวารสารอินทนิลทักษิณสาร มหาวิทยาลัยทักษิณ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา อ.เมือง จ.สงขลา 90000
โทรศัพท์ 0-7431-7607 โทรสาร 0-7444-3972, 0-7444-3970

>>>พิมพ์ที่ บริษัท นำติลปิยะมณฑา จำกัด
32 ถนนพัทลุงสงเคราะห์ 1 ซอย 10 ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110
โทรศัพท์ 074-236637

วัตถุประสงค์

นำเสนอบทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความปริทรรศน์ ด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ ภาษาศาสตร์ พัฒนาสังคม นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จากคณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจจากองค์กรต่างๆ

กระบวนการพิจารณา

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ได้รับการตรวจสอบคุณภาพของบทความโดย ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา (peer reviewer) ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายสถาบันอย่างน้อย จำนวน 3 คน ต่อ 1 บทความ และที่ไม่ใช่สังกัดมหาวิทยาลัยเดียวกับผู้เขียนบทความ และต้องผ่านการพิจารณา 2 ใน 3 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (peer review) โดยเป็นการประเมินแบบ (double blinded)

กำหนดออก

ปีละ 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 (ม.ค.-เม.ย.), ฉบับที่ 2 (พ.ค.-ส.ค.) และฉบับที่ 3 (ก.ย.-ธ.ค.)

การเผยแพร่

Online

การพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์

บุคคลทั่วไปที่ประสงค์จะเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอินทนิลทักษิณสาร มหาวิทยาลัยทักษิณ กำหนดให้ส่งบทความผ่านระบบ Thaijo ได้ที่ <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/HUSOTSU/> เมื่อบทความผ่านการพิจารณาคุณภาพและรูปแบบจาก กองบรรณาธิการวารสารเบื้องต้นแล้ว ทางวารสารจะมีการแจ้งให้ผู้เขียนชำระค่าตรวจประเมินบทความ (ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิ) จำนวน 3,000 บาท ต่อบทความ ชำระผ่าน บัญชีธนาคารกรุงไทย ชื่อบัญชี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ เลขที่ 868-0-04540-3 และแจ้งชื่อ ที่อยู่พร้อมสำเนาหลักฐานการโอนเงิน มาที่กองจัดการวารสารอินทนิลทักษิณสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ อ.เมือง จ.สงขลา 90000 หรือทางอีเมล sumalee@tsu.ac.th

การติดต่อ

กองจัดการวารสารอินทนิลทักษิณสาร มหาวิทยาลัยทักษิณ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ อ.เมือง จ.สงขลา 90000 หรือทางอีเมล sumalee@tsu.ac.th

โทรศัพท์ : 0-7431-7600 ต่อ 1106, 0-7431-7607

E-mail : sumalee@tsu.ac.th

ขอเขียนทั้งหมดที่ปรากฏในวารสารอินทนิลทักษิณสาร มหาวิทยาลัยทักษิณ เป็นข้อคิดเห็นของผู้เขียนโดยเฉพาะไม่ใช้ความเห็นและความรับผิดชอบของคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ หรือกองบรรณาธิการวารสาร

บทบรรณาธิการ

วารสารอินทนิลทักษิณสาร ฉบับที่ 20 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-เมษายน 2568 ยังคงมีผลงานวิชาการที่มีคุณภาพที่ได้รับการคัดเลือกของกองบรรณาธิการ โดยแบ่งเป็นบทความวิจัย จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ 1) บทความเรื่อง สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนกับการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการของนักเรียน 2) บทความเรื่อง การสำรวจจุดเสี่ยงและประเมินความเสี่ยงภัยพิบัติน้ำท่วมอย่างมีส่วนร่วม ตำบลเชิงแส อำเภอกะสอ จังหวัดสงขลา 3) บทความเรื่อง ภาพกัมพูชาในสารคดีท่องเที่ยวของสัจจภูมิ ละออ : บทบาทของสารคดีท่องเที่ยว กับการสื่อสารภาพลักษณ์ของประเทศเพื่อนบ้าน 4) บทความเรื่อง คำศัพท์ภาษาอาหรับในเอกสารโบราณการแพทย์มลายูศตวรรษที่ 19 : การสืบทอดภูมิปัญญาและทุนทางวัฒนธรรมสู่ซอฟต์แวร์ 5) บทความเรื่อง การศึกษาอุปมาโวหารจีนในนวนิยายรางวัลโนเบลฉบับแปลภาษาไทย เรื่องตำนานรักทุ่งสีเพลิง (红高粱) และ 6) บทความเรื่อง ความตั้งใจในการซื้อเครื่องดื่มสมุนไพรในร้านสะดวกซื้อ และบทความวิชาการ จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ 1) บทความเรื่อง บุญปารีและบุญงาตานี: จิตสำนึกทางเชื้อชาติและคุณแผ่นดิน และ 2) บทความเรื่อง การบริหารจัดการของภาครัฐด้านสังคมผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลของประเทศไทย

ทางกองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้ประพันธ์ทุกท่านที่ต่างเลือกให้วารสารของเราได้มีส่วนในการช่วยถ่ายทอดองค์ความรู้ทั้งหมดนี้ แม้ว่าบางบทความอาจจะถูกปฏิเสธไปด้วยเหตุผลบางประการก็ตาม อย่างไรก็ตามทางกองบรรณาธิการ

จะพยายามปรับปรุงกระบวนการทำงาน เพื่อให้ได้วารสารที่มีคุณภาพที่ดียิ่งๆ ขึ้น หากการดำเนินงานใดของวารสารมีข้อผิดพลาดใดๆ เกิดขึ้น ท่านสามารถให้ข้อเสนอแนะหรือท้วงติงมายังวารสารได้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าทางวารสารของเรา จะได้รับความไว้วางใจจากนักวิจัย นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิอย่างต่อเนื่องใน วาระถัดไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสริมศักดิ์ ชุนพล
บรรณาธิการ

บทความวิจัย

สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนกับการพัฒนาสมรรถนะ 9

ผู้ประกอบการของนักเรียน

School Botanic Garden and Student Entrepreneurial

Competency Development

รุ่งทิพย์ แซ่แต้ (Rungthip Sae-tae)

คันสนีย์ จันทน์ธรรณภาพ (Sansanee Chanarnupap)

นิลบล นวลจันทร์คง (Nilubol Nuanjunkong)

ธัญชนก พูนศิลป์ (Tanchanok Poonsin)

พิรุณรัตน์ แซ่ลิ่ม (Pirunrat Sae-Lim)

การสำรวจจุดเสี่ยงและประเมินความเสี่ยงภัยพิบัติน้ำท่วมอย่างมีส่วนร่วม 39

ตำบลเชิงแส อำเภอกระแสดินธุ์ จังหวัดสงขลา

Survey of Flood Risk Points and Participatory Flood Risk

Assessment in Choeng Sae Sub-District, Krasensin District,

Songkhla Province

พีรพัฒน์ โกศลศักดิ์สกุล (Peerapat Kosolsaksakul)

ไชยวัฒน์ รงค์สยามานนท์ (Chaiwat Rongsayamanont)

เยาวนิจ กิตติธรรกุล (Jawanit Kittitornkool)

ปพิชญา แซ่ลิ่ม (Papitchaya Saelim)

วรารณณ์ ทนงค์ศักดิ์ (Waraporn Tanongsak)

ภาพกัมพูชาในสารคดีท่องเที่ยวของสัจภูมิ ละออ 61

: บทบาทของสารคดีท่องเที่ยวเกี่ยวกับการสื่อสารภาพลักษณ์

ของประเทศเพื่อนบ้าน

Images of Cambodia in Saijaphoum La-or's Travelogues

: Role of Thai Travelogue as the Medium in Communicating

Image of Neighboring Countries

Phirun But

นันท์วัลย์ สุนทรภาระสธิตย์ (Nandawan Sunthornparasathit)

สารบัญ (ต่อ)

- คำศัพท์ภาษาอาหรับในเอกสารโบราณการแพทย์มลายูศตวรรษที่ 19 : 89
การสืบทอดภูมิปัญญาและทุนทางวัฒนธรรมสู่ซอฟต์แวร์1

Arabic Vocabularies in 19th Century Malay Medical Manuscripts :
The Inheritance of Wisdom and Cultural Capital towards Soft Power

มูหัมหมัด สาละบิง (Muhammad Salaebing)

ยูเนียนสาสมิต้า สาเมาะ (Uniansasmita Samoh)

- การศึกษาอุปมาโวหารจีนในนวนิยายรางวัลโนเบล ฉบับแปลภาษาไทย 111
เรื่องตำนานรักทุ่งสีเพลิง (红高粱)

A study of Chinese analogy in Nobel prize winning novel's
Thai translation of "Red Sorghum"

พัฒนไพลิน เหมะตุลิน (Panpailin Hamatulin)

กาญจนา จันทร์ตรี (Kanjana Juntree)

- ความตั้งใจในการซื้อเครื่องดื่มสมุนไพรในร้านสะดวกซื้อ 135

Intention to Purchase Herbal Beverages in Convenience Stores

ดาร์ริน รุงกลิน (Darin Rungklin)

นิชนันท์ พ่างสภา (Nichanan Paengsapha)

จวีรัตน์ ศิตศิริรัตน์ (Jureerat Sitsirat)

ปานทิพย์ แสนสง (Panthip Sansong)

บทความวิชาการ

- บุหงาปารีและบุหงาตานี: จิตสำนึกทางเชื้อชาติและคุณแผ่นดิน 163

Bunga Pari and Bunga Tani: Racial Consciousness
and Motherland's Gratitude

นุรีย์น สาล๊ะ (Nureeyan Saleh)

- การบริหารจัดการของภาครัฐด้านสังคมผู้สูงอายุ 197
ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลของประเทศไทย

Government Management of the Elderly Social Sector
via Digital Technology in Thailand

ขวัญหทัย นาคนิยม (Kwanhatai Nakniyom)

พิรุณรัตน์ แซ่ลิ้ม⁵ (Pirunrat Sae-Lim)⁵

ในสถานการณ์ที่ความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางสังคมกำลังเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการสามารถ

Received: September 7, 2024 Revised: October 4, 2024 Accepted: October 4, 2024

เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อนำไปสู่การบรรเทาปัญหาความยากจนข้ามรุ่นได้ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการใช้ประโยชน์สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ในการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการของนักเรียน พื้นที่วิจัยคือ โรงเรียนการ ศึกษาสงเคราะห์แห่งหนึ่งในจังหวัดสตูล กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวนรวม 239 คน นักวิจัยใช้วิธี คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง กระบวนการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการของ นักเรียนมี 4 ขั้นตอนตามวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ 1. ระยะเตรียมการ 2. ระยะจัดทำแผน 3. ระยะนำแผนไปสู่การปฏิบัติ และ 4. ระยะติดตามประเมินผล ระยะเวลาดำเนินงาน 12 เดือน (ตุลาคม 2566 – กันยายน 2567) การวัดและประเมิน ผลการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการของนักเรียน ใช้แบบประเมินสมรรถนะ มุ่งประเมินสมรรถนะของนักเรียนในสามด้าน ได้แก่ ด้านคุณลักษณะ ด้านความรู้ และด้านทักษะ ผลการวิจัยพบว่า สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนสามารถนำมาใช้เป็น เครื่องมือสำหรับจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการได้ นักเรียนได้เรียน รู้ท่วงใช้คุณค่าของการประกอบการจากการปฏิบัติจริง เริ่มตั้งแต่การปลูก การแปรรูป และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยค่าคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการ ของนักเรียนอยู่ในระดับดีทั้งสามด้าน ได้แก่ ด้านคุณลักษณะ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.80 จากคะแนนเต็ม 5) ด้านความรู้ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 6.00 จากคะแนนเต็ม 10) และ 3. ด้านทักษะ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 9.40 จากคะแนนเต็ม 12 คะแนน)

คำสำคัญ: สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน, สมรรถนะผู้ประกอบการ, นักเรียนกลุ่มเปราะบาง, ความยากจน

Abstract

Concerning the country's situation on poverty and inequality at the present time, entrepreneurship education could be proposed as a policy for the reduction of generational poverty. This research article aimed to promote the use of school botanical gardens in developing students' entrepreneurial competencies. The study site was one of the ragged schools in Satun province.

The sample group was a total of 239 secondary school students who were selected by a purposive sampling method. The process of entrepreneurial competency development was adhered to the action research spiral, which was comprised of 4 stages: 1) Preparation phase, 2) Planning phase, 3) Implementation phase, and 4) Evaluation phase. Duration of the study was 12 months from October 2023-September 2024. The measurement and evaluation of the entrepreneurial competency development was done by using competency assessment forms, focusing on student performance in 3 areas: attribute, knowledge, and skill. The results exhibited that school botanical gardens could be utilized as a tool for entrepreneurial education. Students learned about the value chain of entrepreneurship through experiential practice, starting from planting (upstream), processing (midstream) and product development (downstream). The student's capability for all three dimensions was at a good level. The average scores for entrepreneurial attributes, knowledge, and skills were 3.80 (from the full score of 5), 6.00 (from the full score of 10), and 9.40 (from the full score of 12), respectively.

Keywords : School botanic garden, Entrepreneurial competency, Vulnerable student, Poverty

บทนำ

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) เป็นโครงการที่ทรงสืบสานพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรพันธุกรรมพืชของประเทศไทยให้สามารถดำรงอยู่และสร้างประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน อพ.สธ. มีฐานะเป็นหน่วยงานหนึ่งของสำนักพระราชวัง ดำเนินงานภายใต้แผนแม่บท ระยะ 5 ปี

เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา ปัจจุบันเข้าสู่แผนที่เจ็ดเรียกว่า แผนแม่บท อพ.สธ. ระยะ 5 ปีที่เจ็ด (1 ตุลาคม 2564 – 1 ตุลาคม 2569) (อพ.สธ., 2564) สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชทานแนวทางการดำเนินงานของ อพ.สธ. ความตอนหนึ่งว่า “ในวิชาเรียนของนักเรียนชั้นอนุบาลถึงชั้นประถม-มัธยม ครูอาจารย์มักจะสอนให้นักเรียนศึกษาถึงโลกของเราเรื่องธรรมชาติ การศึกษาของใกล้ชิดได้แก่ พืชพรรณที่มีอยู่ในธรรมชาติเป็นสิ่งที่ง่าย ไม่เสียค่าใช้จ่ายสูง และมีประโยชน์ เพิ่มประสบการณ์แก่นักเรียนในด้านต่าง ๆ ได้ งานที่คนในระดับผู้ใหญ่ได้ศึกษาในพืชพรรณต่าง ๆ นั้น เด็กเล็ก ๆ ก็น่าจะได้ประโยชน์ด้วย โรงเรียนบางแห่งตั้งอยู่ในถิ่นทุรกันดาร แต่มีพืชพรรณต่าง ๆ ขึ้นอยู่ที่คนอื่น ๆ นอกพื้นที่จะเข้าไปศึกษาได้ยาก ทั้งนักเรียนและผู้ปกครองอาจจะมีความรู้มากกว่าคนอื่น ๆ นักเรียนอาจจะเรียนจากผู้ปกครอง เป็นเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าพืชชนิดนี้คืออะไร แล้วก็ได้ศึกษาเปรียบเทียบกับวิทยาการสมัยใหม่ที่ครูอาจารย์สั่งสอนหรือมีปรากฏในหนังสือ คนที่ศึกษาเรื่องพืชนั้น ได้รับความสุขสบายใจมีความคิดในด้านสุนทรีย์ ด้านศิลปะในแง่ต่าง ๆ อาจจะศึกษาหรือใช้เป็นอุปกรณ์การศึกษาในหมวดวิชาต่าง ๆ ทั้งในเรื่องของวิทยาศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ โดยในการนำมาปฏิบัติแต่ละโรงเรียนจะมีความคิดเห็นโดยการมาเสนอผลงานหรือนำผลงานมาบันทึกลงในสื่อต่าง ๆ ที่จะสามารถนำมาแลกเปลี่ยนกันได้” พระราชดำรินี้สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2543 ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ด้วยเหตุนี้ อพ.สธ. จึงได้สนองพระราชดำริ จัดตั้งงาน “สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน” เพื่อเป็นสื่อในการสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์พันธุกรรมพืช โดยให้เยาวชนได้ใกล้ชิดกับพืชพรรณไม้ เห็นคุณค่า ประโยชน์ และความสวยงาม อันจะก่อให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์พืชพรรณต่อไป สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนเป็นการดำเนินงานที่ อิงรูปแบบของสวนพฤกษศาสตร์ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. การจัดทำป้ายชื่อพรรณไม้ 2. การรวบรวมพรรณไม้เข้าปลูกในโรงเรียน 3. การศึกษาข้อมูลพรรณไม้ 4. การรายงานผลการเรียนรู้ และ 5. การนำไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษา โดยบูรณาการสู่การเรียนการสอน การใช้สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ บันทึกข้อมูล รวบรวมเป็นพิพิธภัณฑ์เฉพาะเรื่อง พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา

รวมถึงการเผยแพร่องค์ความรู้ การใช้และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (อพ.สธ., 2560) กระทรวงศึกษาธิการกำหนดนโยบายและตัวชี้วัดให้โรงเรียนเป็นสมาชิกสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน อย่างไรก็ตาม อพ.สธ. เน้นให้งานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนเป็นไปตามความสมัครใจและความพร้อมของโรงเรียน ปัจจุบันสมาชิกสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนมีจำนวน 5,858 แห่งทั่วประเทศ (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2564) (อพ.สธ., 2564) ตัวอย่างการดำเนินงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน อาทิ โรงเรียนโนนไทยคุรุอุปถัมภ์มีการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับการใช้ข้อมูลท้องถิ่น และงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนเรื่องชีวิตพืชพื้นถิ่น เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (มัสยา ธิตินานันท์, 2562) โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญมีการศึกษาลักษณะพรรณไม้ในสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน สำหรับการออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานศิลปะลายก้ามปูแบบสามมิติ ชุด พรรณไม้ลายทอง (นฤทธิ วัฒนภู, 2566) โรงเรียนเรณูนครวิทยานุกูลมีการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง โครงสร้างและการเจริญเติบโตของพืชดอก โดยการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษานบูรณาการร่วมกับงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน (ทัชชญา ภัทรอำมฤทธิ์ และคณะ, 2566) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่มีการพัฒนาชุดกิจกรรมจัดการเรียนการสอนโดยศึกษาปริมาณ คุณสมบัติทางกายภาพและทางเคมีของน้ำมันหอมระเหยจากผลมะกรูด ขมิ้นและไพล จากกระบวนการกลั่นด้วยไอน้ำ สำหรับกิจกรรมสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน (กฤษฎา บุญชม และ ปรียาพร กองคา, 2562) โรงเรียนศรีเอี่ยมอนุสรณ์มีการพัฒนาหลักสูตรสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน เรื่อง พรรณไม้ในท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (วรางคณา พรเกาะ, 2565)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการใช้ประโยชน์สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนในการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการของนักเรียน พื้นที่วิจัยคือ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์แห่งหนึ่งในจังหวัดสตูล โรงเรียนแห่งนี้เป็นสมาชิกสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 ในพื้นที่ของโรงเรียนมีการปลูกผัก พืชสมุนไพร ไม้ดอกไม้ประดับ ไม้ผล และเพาะเห็ด โรงเรียนใช้ประโยชน์ผลผลิตที่ได้จากสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนเพื่อสนับสนุนโครงการอาหารของนักเรียน

ในปีการศึกษา 2565 โรงเรียนมีจำนวนนักเรียนรวม 778 คน เกือบทั้งหมดเป็นนักเรียนประจำ (ร้อยละ 99.61) นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเด็กยากจนพิเศษ (ร้อยละ 87.15) การวิจัยนี้ต้องการสะท้อนให้เห็นว่า สอนพฤษภาคมโรงเรียนสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการได้ นักเรียนสามารถเรียนรู้เชิงประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง เริ่มตั้งแต่การปลูก (ต้นน้ำ) การแปรรูป (กลางน้ำ) และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (ปลายน้ำ) ครอบคลุมในห่วงโซ่มูลค่า (Value chain) ของการประกอบการ การวิจัยนี้ตั้งอยู่บนฐานคติที่เชื่อว่า นักเรียนกลุ่มเปราะบางแม้จะมีต้นทุนทางสังคม เศรษฐกิจ และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ แต่ก็มีศักยภาพ สามารถเรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการได้ ครูสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับนักเรียนได้ ในสถานการณ์ที่ความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางสังคมกำลังเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ การพัฒนานักเรียนผ่านระบบการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับสมรรถนะผู้ประกอบการ สามารถเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อนำไปสู่การบรรเทาปัญหาความยากจนข้ามรุ่นได้ และสอนพฤษภาคมโรงเรียนสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการ นำสู่เป้าหมายสำคัญคือ นักเรียนจากครัวเรือนยากจนสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้นและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ไม่เพียงเท่านั้น การขยายผลการใช้ประโยชน์สอนพฤษภาคมโรงเรียน นอกจากจะช่วยพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการของนักเรียนแล้ว ยังช่วยสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์พันธุกรรมพืชให้กับนักเรียนด้วย นักเรียนได้ใกล้ชิดกับพืชพรรณไม้ เห็นคุณค่า ประโยชน์ และความสวยงาม อันจะก่อให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์พืชพรรณต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการใช้ประโยชน์สอนพฤษภาคมโรงเรียนในการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการของนักเรียน

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระราชทานการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ โดยเฉพาะกับ เด็กด้อยโอกาส เด็กไร้ที่พึ่ง และเด็กในพื้นที่ห่างไกล ด้วยทรงเห็นความสำคัญของการขยายโอกาสทางการศึกษาควบคู่กับการฝึกทักษะอาชีพ เพื่อที่จะเป็นรากฐานของการพึ่งตนเองและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และมีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับสูงขึ้นตามศักยภาพของตนเอง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะสืบสาน รักษา และต่อยอดพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร ด้วยทรงห่วงใยความทุกข์ยากของราษฎรเป็นอันดับแรก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

ปัจจุบันประเทศไทยมีการตื่นตัวในเรื่องการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการ (Entrepreneurial education) ไม่ว่าจะเป็นระดับอุดมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งนี้เพื่อที่จะเป็นส่วนหนึ่งสำหรับเตรียมความพร้อม “คนไทยสำหรับโลกยุคใหม่” ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) กล่าวคือ คนไทยได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพในทุกช่วงวัย มีคุณลักษณะและสมรรถนะที่จำเป็น และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกโฉมจับพลันของโลก (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานয়รัฐมนตรี, 2565) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2561) ได้ให้นิยาม การศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการไว้ว่า “เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ทุกระดับ การศึกษาที่มีมาตรฐานและตัวชี้วัดที่สามารถกำหนดเป็นกรอบการดำเนินงาน (Framework) ที่ช่วยให้ผู้เรียนมีเป้าหมายการเรียนรู้ที่ท้าทายมากขึ้น และทราบถึงความก้าวหน้าของตนเอง สร้างประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาและมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งที่จะค้นหาและสร้างโอกาสทางธุรกิจของตนเองจนประสบความสำเร็จ” กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้สมรรถนะผู้ประกอบการ

ของผู้เรียนผ่านการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบที่มีการบูรณาการองค์ความรู้สหวิทยาการ ด้านวิทยาศาสตร์ (Science, S), เทคโนโลยี (Technology, T), วิศวกรรม (Engineer, E), ศิลปศาสตร์ (Art, A) และคณิตศาสตร์ (Mathematics, M) หรือที่เรียกว่า สะเต็ม/สะเต็มศึกษา (STEM/STEAM education) สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้ริเริ่มจัดโครงการสะเต็มศึกษา เพื่อพัฒนาอาชีพเชิงพาณิชย์สำหรับเยาวชนไทย (STEM education for the development of youth entrepreneurship หรือ E2STEM) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ ลงมือทำอย่างมีเหตุมีผลและยั่งยืน โดยสอดคล้องกับบริบทพื้นที่และชุมชน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ชุมชนที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ (ข่าวสดออนไลน์, 2559) ในขณะที่ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ออกแบบหลักสูตร เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านนวัตกรรม โดยการบูรณาการองค์ความรู้ด้านธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการเข้ากับ STEAM เรียกว่า “STEAM4INNOVATOR” มุ่งส่งเสริมให้เยาวชนก้าวสู่การเป็นนวัตกรรม ผ่านกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ 1) รู้ลึก รู้จริง 2) สร้างสรรค์ไอเดีย 3) แผนพัฒนาธุรกิจ และ 4) การผลิตและการกระจาย เป้าหมายคือเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (NIA Academy MOOCs, 2565) นอกจากนี้ กระบวนการของการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking Process) ยังได้รับความนิยมในการนำมาใช้พัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการ ผ่านกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (Empathize) 2. การกำหนดกรอบของโจทย์ (Define) 3. การสร้างความคิด (Ideate) 4. การสร้างต้นแบบ (Prototype) และ 5. การทดสอบ (Test) (David Kelly, 2013)

สำหรับในต่างประเทศ เช่น ประเทศมาเลเซีย มีการนำสมรรถนะผู้ประกอบการมาบูรณาการกับสะเต็ม/สะเต็มศึกษา และบรรจุลงในหลักสูตรการเรียนการสอนระดับชั้นประถมศึกษา แต่พบปัญหาในการวัดและประเมินผลผู้เรียน เนื่องจากแบบประเมินส่วนใหญ่ใช้สำหรับการประเมินผลสมรรถนะผู้ประกอบการของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ไม่เหมาะจะนำไปใช้กับผู้เรียนในระดับประถมศึกษา (Ahmad & Siew, 2021) ประเทศอินโดนีเซียมีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เรียกว่า “ADDIE model” เป็นการบูรณาการเนื้อหาชีววิทยาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมเข้ากับความเป็นผู้ประกอบการ ผ่าน

การจัดการเรียนรู้รูปแบบ STEAM (biology-entrepreneurship based on STEAM learning design) พบว่า การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถช่วยพัฒนาการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical thinking) และความสนใจของผู้เรียนต่อการประกอบธุรกิจ (Entrepreneurial interest) ได้ในระดับปานกลางและระดับสูง ตามลำดับ (Retnowati, Sugianto, & Alimah, 2021) ประเทศสหรัฐอเมริกาสำหรับเอมิเรตส์มีแนวคิดจะผนวกการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการเข้ากับการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาที่ใช้สอนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีอยู่เดิม โดยออกแบบรูปแบบการเรียนรู้ที่เรียกว่า อี-สะเต็ม (E-STEM) อักษร E (อี) ย่อมาจาก Entrepreneurship อี-สะเต็ม ช่วยให้นักเรียนสามารถบูรณาการศาสตร์เข้ากับทักษะการคิดและการทำธุรกิจ นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงผ่านการสร้างนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือตอบโจทย์ความต้องการของตลาด ซึ่งผลการวิจัยระบุว่า การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์จากการปฏิบัติจริงเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการนำรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการมาใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ผลสะท้อนกลับพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการของผู้เรียน สามารถผนวกรวมกับการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาที่มีอยู่เดิมได้ แต่จำเป็นจะต้องอบรมครูผู้สอนให้มีความรู้ด้านความเป็นผู้ประกอบการและการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการ ก่อนนำมาโมเดลดังกล่าวไปใช้จริง (Eltanahy, Forawi, & Mansour, 2020)

สมรรถนะผู้ประกอบการ

สมรรถนะผู้ประกอบการ (Entrepreneurial competencies) เป็นสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 สำหรับการเตรียมความพร้อมเยาวชนสู่การประกอบอาชีพในอนาคต เนื่องจากสมรรถนะผู้ประกอบการจะทำให้เยาวชนรู้จักคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างเป็นระบบ ช่วยให้เห็นบอองค์ความรู้ใหม่ ๆ สามารถแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญได้ ท้ายที่สุด จะช่วยผลักดันให้ยุทธศาสตร์ชาติด้านการเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์และการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันสามารถบรรลุเป้าหมายได้ สมรรถนะผู้ประกอบการสามารถเริ่มปลูกฝังให้แก่ผู้เรียนตั้งแต่วัยเด็ก จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการในหลายด้าน อาทิ ด้านการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical thinking) ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creative

problem-solving) และเกิดกรอบความคิดแบบพัฒนาได้ (Growth mindset) สมรรถนะเหล่านี้ล้วนส่งเสริมให้เด็กมีความแข็งแกร่งและประสบความสำเร็จในวันข้างหน้า (Bell & Bell, 2020) สมรรถนะผู้ประกอบการมีความซับซ้อน ประกอบด้วยองค์ประกอบอย่างน้อยสามส่วน ได้แก่ ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านคุณลักษณะ (Attribute) และด้านทักษะ (Skill) สำหรับการวิจัยนี้ ด้านความรู้ใช้โมเดล STEAM4INNOVATOR ของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) เป็นแนวทางในการปรับพื้นฐานความรู้ของนักเรียน โดยเนื้อหาจะประกอบด้วยสองหัวข้อหลักคือ (1) What is innovation? และ (2) What is STEAM4INNOVATOR? (NIA Academy MOOCs, 2565) ด้านคุณลักษณะ ใช้งานวิจัยของ Blesia et al. (2021) ซึ่งมุ่งสร้างโมเดลเพื่อทำการประเมินสมรรถนะผู้ประกอบการของผู้เรียนจากคุณลักษณะ 13 ประการดังนี้ 1) ความสามารถในการเริ่มดำเนินการ 2) การมองเห็น/แสวงหาโอกาส 3) ความมุ่งมั่นพยายาม 4) ความสามารถในการค้นหาข้อมูล 5) ความสามารถในการทำงานให้บรรลุผล 6) ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย 7) การกำหนดเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ 8) ความสามารถในการจัดทำแผนกลยุทธ์ 9) ความสามารถในการแก้ปัญหา 10) ความมั่นใจในตนเอง 11) ความสามารถในการโน้มน้าวใจ 12) ทักษะในการเป็นผู้นำ และ 13) ความแน่วแน่เด็ดเดี่ยว อย่างไรก็ตาม การวิจัยนี้ได้สรุปองค์ประกอบคุณลักษณะผู้ประกอบการดังกล่าวเป็น 5 ด้าน เพื่อทำการประเมินคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักเรียน คือ ด้านความเป็นนวัตกรรม ด้านความเป็นตัวของตัวเอง ด้านความกล้าเสี่ยง ด้านการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง และด้านความมุ่งมั่นในความสำเร็จ สำหรับด้านทักษะผู้ประกอบการนั้น ประกอบด้วยทักษะหลายอย่างร่วมกัน แต่ไม่ว่าจะประกอบไปด้วยทักษะย่อยอะไรบ้าง หากทักษะย่อยเหล่านั้นมีส่วนในการผลักดันให้เกิดนวัตกรรมหรือเกิดการสร้างคุณค่า ก็อาจถือได้ว่าเป็นหนึ่งในทักษะผู้ประกอบการ (Leon, 2017; Salun, 2021) การวิจัยนี้เน้นทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อทำการประเมินทักษะผู้ประกอบการของนักเรียน ซึ่ง Guilford, (1967) จำแนกองค์ประกอบทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์เป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิดริเริ่ม ด้านความคิดคล่อง ด้านความคิดยืดหยุ่น และด้านความคิดละเอียดลออ

วิธีดำเนินการวิจัย

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้มีพื้นที่วิจัยคือ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์แห่งหนึ่งในจังหวัดสตูล โรงเรียนเปิดรับนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแห่งนี้เป็นสมาชิกสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 ในพื้นที่ของโรงเรียนมีการปลูกผัก พืชสมุนไพร ไม้ดอกไม้ประดับ ไม้ผล และเพาะเห็ด โรงเรียนใช้ประโยชน์ผลผลิตที่ได้จากสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนเพื่อสนับสนุนโครงการอาหารของนักเรียน และใช้สวนพฤกษศาสตร์เป็นแหล่งเรียนรู้ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การย้อมสีธรรมชาติ การพิมพ์ลายผ้าด้วยใบไม้ เป็นต้น ในปีการศึกษา 2565 โรงเรียนมีจำนวนนักเรียนรวม 778 คน เกือบทั้งหมดเป็นนักเรียนประจำ (ร้อยละ 99.61) นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเด็กยากจนพิเศษ (ร้อยละ 87.15) กล่าวคือ ครวเรือนของนักเรียนมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือนไม่เกิน 3,000 บาท โครงการวิจัยเลือกนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นประชากรเป้าหมายเพื่อเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่โลกอาชีพก่อนสำเร็จการศึกษา เนื่องจากพบว่า ด้วยความจำกัดทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้นักเรียนมีอัตราการลาออกในระดับที่สูงขึ้นน้อยลงหลังจากสำเร็จการศึกษามศบ.ระดับ จำนวนประชากรเป้าหมายมีจำนวนรวม 303 คน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง โดยคัดเลือกนักเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอดโครงการ ผลปรากฏว่าได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 239 คน (คิดเป็นร้อยละ 79 ของจำนวนประชากรเป้าหมายทั้งหมด) โครงการวิจัยจำแนกกลุ่มตัวอย่างเป็น 13 กลุ่ม ตามห้องเรียนที่นักเรียนสังกัด (ตารางที่ 1)

กระบวนการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการของนักเรียน

การวิจัยนี้เลือกวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Kemmis & McTaggart, 1988) เป็นระเบียบวิธีวิจัย เนื่องจากมีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง ซึ่งเหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา กระบวนการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการของนักเรียนในการวิจัยนี้มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ระยะเตรียมการ 2. ระยะจัดทำแผน 3. ระยะนำแผน

ไปสู่การปฏิบัติ และ 4. ระยะติดตามประเมินผล ระยะเวลาดำเนินงาน 12 เดือน (ตุลาคม 2566 – กันยายน 2567) โดยมีรายละเอียดการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนดังนี้

1. ระยะเตรียมการ ประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ 2 กิจกรรม ได้แก่

1.1 การศึกษาภูมิหลังของโรงเรียนและสร้างสัมพันธภาพกับบุคลากรของโรงเรียน

การศึกษาภูมิหลังของโรงเรียนและสร้างสัมพันธภาพกับบุคลากรของโรงเรียนเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก หากนักวิจัยไม่สามารถบูรณาการตนเองเข้ากับบุคลากรของโรงเรียน ก็จะเป็นการยากที่จะก้าวไปสู่การทำงานในขั้นตอนต่อไปซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ

1.2 การจัดทำคู่มือถ่ายทอดองค์ความรู้

โครงการวิจัยจัดทำคู่มือถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการวิจัย

2. ระยะจัดทำแผน ประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ 2 กิจกรรม ได้แก่

2.1 การประชุมจัดทำแผนร่วมกับโรงเรียน

โครงการวิจัยจัดประชุมชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมในโครงการวิจัยให้แก่ผู้บริหารและคณะครูของโรงเรียน โดยใช้คู่มือถ่ายทอดองค์ความรู้เป็นเครื่องมือ การประชุมจัดขึ้นเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2567 มีจำนวนผู้เข้าร่วมประชุม 30 คน โครงการวิจัยรับฟังเสียงสะท้อนกลับและปรับกิจกรรมให้สอดคล้องตามความต้องการของโรงเรียน

2.2 การผนวกครูให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย

โครงการวิจัยนี้กำหนดให้ “ครู” เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง (Change agent) การผนวกครูให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย ทำให้ครูสามารถผลิตซ้ำต่อยอด และขยายผลการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการของนักเรียนได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน การมีส่วนร่วมของครูยังถือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพ

การศึกษาให้กับโรงเรียนด้วย โครงการวิจัยประกาศรับสมัครครูที่ปรึกษา โดยกำหนดคุณสมบัติครูที่ปรึกษาไว้ดังนี้ (1) เคยกำกับดูแลโครงการงานของนักเรียน (2) เป็นครูประจำหอพักนักเรียน เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนประจำ และนักเรียนจำเป็นต้องใช้เวลานอกชั้นเรียนในการมีส่วนร่วมในโครงการวิจัย และ (3) ยินดีเข้าร่วมกระบวนการวิจัยทุกขั้นตอนโดยสมัครใจ ผลปรากฏว่า มีครูจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ สมัครเป็นครูที่ปรึกษาจำนวน 24 คน นักวิจัยจัดสรรครูที่ปรึกษาลงประจำกลุ่มของนักเรียนตามความสมัครใจ (ตารางที่ 1) จากนั้นโครงการวิจัยจัดกิจกรรมปฐมนิเทศครูที่ปรึกษาเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2567 เพื่อชี้แจงบทบาทของครูที่ปรึกษา และประชุมซักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการให้กับนักเรียน

3. ระยะนำแผนไปสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ 3 กิจกรรมได้แก่

3.1 กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการในห้องเรียน (Workshop)

กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการในห้องเรียน ใช้ STEAM4INNOVATOR ของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) เป็นแนวทางในการปรับพื้นฐานความรู้ของนักเรียน กิจกรรมจัดขึ้นพร้อมกันทั้ง 13 ห้องเรียน ในวันที่ 31 พฤษภาคม 2567 โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นวิทยากร ใช้เวลาอบรมประมาณ 3 ชั่วโมง ขอบเขตเนื้อหาในการอบรมประกอบด้วยสองหัวข้อหลักคือ (1) What is innovation? และ (2) What is STEAM4INNOVATOR? ซึ่งครูที่ปรึกษาได้รับการซักซ้อมความเข้าใจแล้วในกิจกรรมปฐมนิเทศที่ผ่านมา เมื่อสิ้นสุดการอบรม นักเรียนแต่ละกลุ่มจะต้องตอบคำถามเบื้องต้นให้ได้ว่า 1. ผลลัพธ์ของนักเรียนคืออะไร 2. มีประโยชน์ต่อผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายอย่างไร และ 3. แตกต่างจากสิ่งที่มีอยู่เดิมในห้องตลาดอย่างไร โดยกำหนดโจทย์ให้ผลลัพธ์ของนักเรียนจะต้องมีความเชื่อมโยงกับพืชพรรณไม้ในสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน และเป็นผลลัพธ์ที่เสริมสร้างสุขภาวะชุมชน ผลที่ได้พบว่า นักเรียนเกือบทั้งหมดเลือก “สมุนไพร” เป็นพืชพรรณไม้ตั้งต้นในการออกแบบผลลัพธ์ (ตารางที่ 1)

3.2 การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-based learning)

นักเรียนแต่ละห้องเรียนทำงานร่วมกันเป็นทีม เริ่มตั้งแต่การปลูก และ/หรือ ดูแลพืชสมุนไพรในสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนเพื่อทดแทนในส่วนที่นำไปใช้ประโยชน์ การนำพืชสมุนไพรพร้อมใช้ในสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนมาแปรรูปและพัฒนาเป็นต้นแบบผลิตภัณฑ์ (Prototype) นักเรียนมีเวลาในการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานประมาณ 3 เดือน (มิถุนายน – สิงหาคม 2567) โดยคุณครูที่ปรึกษาคอยกำกับดูแลการทำงานและประเมินความก้าวหน้าของนักเรียน วินิจฉัยปัญหาของนักเรียนและให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสมและทันเวลา ในขั้นตอนนี้นักเรียนจะต้องตอบคำถามเบื้องต้นให้ได้ว่าชิ้นงานต้นแบบที่พัฒนาขึ้นมานั้น 1. ต้องการขายใคร และ 2. จะขายอย่างไร (เช่น ขายเท่าไร ขายที่ไหนหรือช่องทางใด เป็นต้น) โดยยังไม่จำเป็นต้องนำชิ้นงานต้นแบบไปทดลองจำหน่ายจริง

3.3 การประกวดผลงานของนักเรียน

โรงเรียนจัดการประกวดผลงานของนักเรียนในวันที่ 6 กันยายน 2567 เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างห้องเรียน โดยให้ตัวแทนแต่ละห้องเรียน (จำนวนไม่เกิน 5 คน) นำต้นแบบผลิตภัณฑ์มาจัดแสดงพร้อมนำเสนอแบบบรรยาย (Oral presentation) นักเรียนเล่าเรื่องราวตั้งแต่การปลูกหรือการดูแลพืชสมุนไพร การแปรรูปพืชสมุนไพรและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ รวมถึงแนวคิดเบื้องต้นด้านการตลาดและการสื่อสารคุณค่าเหนือคู่แข่ง (Value proposition) แต่ละทีมใช้เวลานำเสนอไม่เกิน 10 นาที นักวิจัยและผู้อำนวยการโรงเรียนทำหน้าที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะแก่นักเรียนในการพัฒนาผลงาน การตัดสินการประกวดใช้วิธีลงคะแนนเสียง โดยให้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 180 คน เลือกผลงานในดวงใจได้ 1 ผลงาน เสมือนเป็นการทดสอบตลาดหรือการยอมรับของผู้บริโภค ทั้งนี้ ไม่อนุญาตให้นักเรียนเลือกผลงานจากห้องเรียนของตนเอง (ตารางที่ 1)

4. ระยะติดตามประเมินผล

ขั้นตอนนี้เป็น การวัดและประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการของนักเรียน มุ่งประเมินสมรรถนะของนักเรียนใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณลักษณะ ด้านความรู้ และด้านทักษะ

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง ครูที่ปรึกษา และการประกวผลงานของนักเรียน

ห้องเรียน ที่สังกัด	กลุ่ม ตัวอย่าง (คน)	ครูที่ ปรึกษา (คน)	งานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนเพื่อการพัฒนา สมรรถนะผู้ประกอบการ		
			พืชพรรณไม้ หลักที่ปลูก และ/หรือ ดูแลในสวน	การแปรรูปและพัฒนา เป็นผลิตภัณฑ์	คะแนน เสียงที่ ได้รับ
ม.3/1	20	2	บัวบก	สบู่ใบบัวบกกลิ่นมะกรูด	17
ม.3/2	20	2	ขมิ้นชัน	ขมิ้นผงพร้อมใช้	12
ม.3/3	12	1	เตยหอม	ชาใบเตยหอม	8
ม.3/4	17	2	ไพล	น้ำมันนวดไพล	27
ม.4/1	23	2	ไพล	เจลนวดไพล	16
ม.4/2	25	2	ตะไคร้หอม	ยาหม่องสามสหายตะไคร้หอม	5
ม.4/3	20	2	ว่านหางจระเข้	น้ำยาล้างจานว่านหางจระเข้	4
ม.5/1	27	2	มะขาม	แวกซ์มะขามกำจัดขน	27
ม.5/2	19	2	ว่านหางจระเข้	เจลบำรุงผิวว่านหางจระเข้	1
ม.5/3	16	2	บัวบก	บัวบกครีมทาผิวสमानแผล	18
ม.6/1	19	2	พริก	พริกเกลือมะพร้าวคั่ว	23
ม.6/2	9	1	ขมิ้นชัน	สครับขมิ้นชัน	10
ม.6/3	12	2	ว่านหางจระเข้	แชมพูว่านหางจระเข้	12
รวม	239	24	ต้นแบบผลิตภัณฑ์ของนักเรียนจำนวน 13 ผลงาน		180

ที่มา : คำนวณจาก จันทรอำนาจ และคณะ (2567 : 31)

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

การวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการได้ นักเรียนได้เรียนรู้เชิงประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง เริ่มตั้งแต่การปลูกหรือการดูแลพืชพรรณไม้ การแปรรูปและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ครบวงจรในห่วงโซ่คุณค่าของการประกอบการ การวัดและประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการของนักเรียน ใช้แบบประเมินสมรรถนะ มุ่งประเมินสมรรถนะของนักเรียนใน 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านคุณลักษณะ 2. ด้านความรู้ และ 3. ด้านทักษะ ผลการประเมินมีรายละเอียดดังนี้

ด้านคุณลักษณะ

นักวิจัยใช้แบบประเมินคุณลักษณะเป็นเครื่องมือในการวัดและประเมินผล คุณลักษณะผู้ประกอบการของนักเรียน นักเรียนให้คะแนนตนเองภายหลังเสร็จสิ้นกระบวนการ (Summative assessment) แบบประเมินได้จากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยรายการประเมินจำนวน 18 ข้อ แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความเป็นนวัตกรรม (จำนวน 4 ข้อ) ด้านความเป็นตัวของตัวเอง (จำนวน 4 ข้อ) ด้านความกล้าเสี่ยง (จำนวน 3 ข้อ) ด้านการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง (จำนวน 3 ข้อ) และด้านความมุ่งมั่นในความสำเร็จ (จำนวน 4 ข้อ) แบบประเมินผ่านการทดสอบเบื้องต้นและได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item – Objective Congruence หรือ IOC) มีค่าเท่ากับ 1 แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert scale) ชนิดประมาณค่าจากค่าน้อยที่สุดถึงค่ามากที่สุด (ค่าน้อยที่สุด = 1, ค่ามากที่สุด = 5) นักวิจัยแบ่งกลุ่มค่าคะแนนของนักเรียนจากค่าความแตกต่างของผลคะแนนเฉลี่ยที่ได้ เรียงระดับความเข้มข้น (degree) จากน้อยไปมาก (เกณฑ์การวัดผล ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 = ต่ำ, 1.81-2.60 = พอใช้, 2.61-3.40 = ค่อนข้างดี, 3.41-4.20 = ดี, 4.21-5.00 = ดีเยี่ยม) จำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการประเมินคือ 239 คน ผลการประเมินพบว่า (ตารางที่ 2) คุณลักษณะของผู้ประกอบการของนักเรียนอยู่ในระดับดี (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.80 จากคะแนนเต็ม 5)

ตารางที่ 2 ผลการประเมินคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักเรียน จำแนกตามกลุ่มหรือห้องเรียน

ห้องเรียน ที่สังกัด	จำนวนผู้รับการประเมิน (คน)	ค่าคะแนน เฉลี่ย	การแปลผล
ม.3/1	20	3.71	ดี
ม.3/2	20	3.79	ดี
ม.3/3	12	4.05	ดี
ม.3/4	17	3.68	ดี
ม.4/1	23	3.92	ดี
ม.4/2	25	3.62	ดี
ม.4/3	20	3.47	ดี
ม.5/1	27	3.90	ดี
ม.5/2	19	3.84	ดี
ม.5/3	16	3.97	ดี
ม.6/1	19	3.78	ดี
ม.6/2	9	3.96	ดี
ม.6/3	12	3.65	ดี
รวม	239	3.80	ดี

ที่มา : ศันสนีย์ จันทร์อานภาพ และคณะ (2567 : 35)

ด้านความรู้

นักวิจัยใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือในการวัดและประเมินผลความรู้ของนักเรียน โดยเน้นความรู้ในเนื้อหาที่นักเรียนได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการในห้องเรียนสองหัวข้อหลักคือ (1) What is innovation? และ (2) What is STEAM4INNOVATOR? ครูที่ปรึกษาทำการประเมินนักเรียนก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน แบบทดสอบเป็นแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ ๆ ละ 1 คะแนน คะแนนรวมน้อยที่สุด = 0, ค่าคะแนนรวมมากที่สุด = 10 แบบทดสอบผ่านการทดสอบเบื้องต้นและได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรง

(Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) มีค่าเท่ากับ 1 นักวิจัยแบ่งกลุ่มค่าคะแนนของนักเรียนจากค่าความแตกต่างของผลคะแนนเฉลี่ยที่ได้ เรียงระดับความเข้มข้น (degree) จากน้อยไปมาก (เกณฑ์การวัดผล ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.00-1.99 = ต่ำ, 2.00-3.99 = พอใช้, 4.00-5.99 = ค่อนข้างดี, 6.00-7.99 = ดี, 8.00-10.00 = ดีเยี่ยม) จำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการประเมิน คือ 239 คน ผลการประเมินพบว่า (ตารางที่ 3) ระดับความรู้ของนักเรียนก่อนเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างดี (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.50 จากคะแนนเต็ม 10) ขณะที่ระดับความรู้ของนักเรียนหลังเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนอยู่ในระดับดี (ค่าคะแนนเฉลี่ย 6.00 จากคะแนนเต็ม 10)

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับสมรรถนะผู้ประกอบการ

ห้องเรียน ที่สังกัด	จำนวน ผู้รับ การประเมิน (คน)	ค่าคะแนนเฉลี่ย (การแปลผล)	
		ก่อนเข้ารับการอบรม เชิงปฏิบัติการ ในชั้นเรียน	หลังเข้ารับการอบรม เชิงปฏิบัติการ ในชั้นเรียน
ม.3/1	20	5.80 (ค่อนข้างดี)	7.15 (ดี)
ม.3/2	20	4.05 (ค่อนข้างดี)	5.65 (ค่อนข้างดี)
ม.3/3	12	3.25 (พอใช้)	5.17 (ค่อนข้างดี)
ม.3/4	17	3.41 (พอใช้)	4.82 (ค่อนข้างดี)
ม.4/1	23	5.26 (ค่อนข้างดี)	7.09 (ดี)
ม.4/2	25	3.68 (พอใช้)	5.40 (ค่อนข้างดี)
ม.4/3	20	3.30 (พอใช้)	4.50 (ค่อนข้างดี)
ม.5/1	27	5.67 (ค่อนข้างดี)	7.30 (ดี)
ม.5/2	19	4.11 (ค่อนข้างดี)	5.53 (ค่อนข้างดี)
ม.5/3	16	4.31 (ค่อนข้างดี)	5.63 (ค่อนข้างดี)
ม.6/1	19	5.42 (ค่อนข้างดี)	6.79 (ดี)

ห้องเรียน ที่สังกัด	จำนวน ผู้รับ การประเมิน (คน)	ค่าคะแนนเฉลี่ย (การแปลผล)	
		ก่อนเข้ารับการอบรม เชิงปฏิบัติการ ในชั้นเรียน	หลังเข้ารับการอบรม เชิงปฏิบัติการ ในชั้นเรียน
ม.6/2	9	5.33 (ค่อนข้างดี)	6.56 (ดี)
ม.6/3	12	4.92 (ค่อนข้างดี)	6.42 (ดี)
รวม	239	4.50 (ค่อนข้างดี)	6.00 (ดี)

ที่มา : คັນสนีย์ จันทรอำណภาพ และคณะ (2567 : 33)

ด้านทักษะ

นักวิจัยใช้แบบประเมินเป็นเครื่องมือในการวัดและประเมินทักษะผู้ประกอบการของนักเรียน รายการประเมิน (Checklist) และเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring rubrics) ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยรายการประเมินจะเน้นทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วยทักษะการคิด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิดริเริ่ม ด้านความคิดคล่อง ด้านความคิดยืดหยุ่น และด้านความคิดละเอียดลออ ผู้ประเมินคืออาจารย์ที่ปรึกษาประจำกลุ่ม ทำการประเมินนักเรียนในกลุ่มภายหลังเสร็จสิ้นกระบวนการ (Summative assessment) โดยพิจารณาผลงานของนักเรียนพร้อมทั้งสัมภาษณ์นักเรียนเป็นรายบุคคล แบบประเมินผ่านการทดสอบเบื้องต้นและได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) มีค่าเท่ากับ 1 เกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1 คะแนน, 2 คะแนน และ 3 คะแนน ค่าคะแนนรวมน้อยที่สุด = 4, ค่าคะแนนรวมมากที่สุด = 12 นักวิจัยแบ่งกลุ่มค่าคะแนนของนักเรียนจากค่าความแตกต่างของผลคะแนนเฉลี่ยที่ได้ เรียงระดับความเข้มข้น (degree) จากน้อยไปมาก (เกณฑ์การวัดผล ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.00-5.99 = พอใช้, 6.00-7.99 = ค่อนข้างดี, 8.00-9.99 = ดี, 10.00-12.00 = ดีเยี่ยม) จำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการประเมิน คือ 239 คน ผลการประเมินพบว่า (ตารางที่ 4) นักเรียนมีทักษะผู้ประกอบการอยู่ในระดับดี (ค่าคะแนนเฉลี่ย 9.40 จากคะแนนเต็ม 12)

ตารางที่ 4 ผลการประเมินด้านทักษะผู้ประกอบการของนักเรียน

ห้องเรียน ที่สังกัด	จำนวนผู้รับการประเมิน (คน)	ค่าคะแนน เฉลี่ย	การแปลผล
ม.3/1	20	9.90	ดี
ม.3/2	20	7.18	ค่อนข้างดี
ม.3/3	12	7.57	ค่อนข้างดี
ม.3/4	17	10.68	ดีเยี่ยม
ม.4/1	23	9.24	ดี
ม.4/2	25	9.70	ดี
ม.4/3	20	9.39	ดี
ม.5/1	27	11.45	ดีเยี่ยม
ม.5/2	19	9.24	ดี
ม.5/3	16	9.83	ดี
ม.6/1	19	8.75	ดี
ม.6/2	9	9.44	ดี
ม.6/3	12	9.79	ดี
รวม	239	9.40	ดี

ที่มา : คำนวณโดย จันทรอานภาพ และคณะ (2567 : 37)

อภิปรายผลการวิจัย

ในสถานการณ์ที่ความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางสังคมกำลังเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ การพัฒนานักเรียนผ่านระบบการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับสมรรถนะผู้ประกอบการ สามารถเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อนำไปสู่การบรรเทาปัญหาความยากจนข้ามรุ่นได้ และสวนพฤษศาสตร์โรงเรียนสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการ นำสู่เป้าหมายสำคัญคือ นักเรียนจากครัวเรือนยากจนสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น

และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน นักเรียนสามารถเรียนรู้เชิงประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง เริ่มตั้งแต่การปลูก การแปรรูป และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ครอบคลุมในห่วงโซ่คุณค่าของการประกอบการ แม้ว่านักเรียนกลุ่มเปราะบางจะมีต้นทุนทางสังคม เศรษฐกิจ และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ แต่ก็มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการได้ ครูสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับนักเรียนได้ ไม่เพียงเท่านั้น การขยายผลการใช้ประโยชน์สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน นอกจากจะช่วยพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการของนักเรียนแล้ว ยังช่วยสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์พันธุกรรมพืชให้กับนักเรียนด้วย นักเรียนได้ใกล้ชิดกับพืชพรรณไม้ เห็นคุณค่า ประโยชน์ และความสวยงาม อันจะก่อให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์พืชพรรณต่อไป

ปัจจุบันการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการได้ถูกส่งเสริมให้ดำเนินงานผ่านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) แทนการจัดการเรียนรู้รูปแบบดั้งเดิมที่เน้นการบรรยาย (Traditional lecturer-led passive learning) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง (Constructivism) เช่น การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential learning) การเรียนรู้ผ่านการแก้ไขปัญหา (Problem-based learning) และการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-based learning) เป็นต้น ในบรรดาวิธีการจัดการเรียนรู้ภายใต้ทฤษฎีสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential learning) ถือว่าเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพสำหรับการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ (Fuchs, 2008; Honig, 2004) เนื่องจากวิธีนี้สามารถนำไปใช้ฝึกผู้เรียนควบคู่ไปกับกระบวนการของการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสร้างสิ่งใหม่หรือการเพิ่มมูลค่า นอกจากนี้ ผู้สอนยังสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนด้านสมรรถนะผู้ประกอบการโดยมีการเชื่อมโยงกับการปฏิบัติในชีวิตจริงได้อีกด้วย Jones and Iredale (2010) ได้เสนอว่าการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ จำเป็นต้องใช้การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ เพื่อจะให้ผู้เรียนเกิดความยึดมั่นผูกพัน (Student engagement) กับการเรียนรู้ วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential learning cycle) ตามวิธีการของ Kolb (1984) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน

คือ 1) การสร้างประสบการณ์ (Concrete experience) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนเข้าไปมีส่วนร่วมและรับรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ เน้นการใช้ความรู้สึกและยึดถือสิ่งที่เกิดขึ้นจริงตามที่ตนประสบในขณะนั้น 2) การสะท้อนการเรียนรู้จากการสังเกต (Reflective observation) ผู้เรียนมีการคิดไตร่ตรอง ทำความเข้าใจในสิ่งที่ได้จากการสังเกต และมีการสะท้อนคิดจากประสบการณ์ 3) การสรุปองค์ความรู้ (Abstract conceptualization) ผู้เรียนสรุปผลที่ได้จากการสังเกตและการสะท้อนคิด และ 4) การทดลองปฏิบัติจริง (Active experimentation) ผู้เรียนนำสิ่งที่สรุปได้จากขั้นก่อนหน้าไปทดลองปฏิบัติจริง มีการวางแผนและการทดสอบไอเดียใหม่ ๆ วงจรทั้ง 4 ขั้นตอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ (Life-long learning) (คันสนีย์ จันทรอานาภาพ และคณะ, 2566)

แม้ว่าการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการจะสามารถบรรลุผลได้ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีสร้างความรู้ใหม่ แต่อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้ตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมและทฤษฎีปัญญานิยมก็ขาดมิได้ เนื่องจากจำเป็นในขั้นตอนเริ่มต้นของการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Pre experience) ทำให้ผู้เรียนมีความรู้เพียงพอที่จะนำไปใช้และช่วยส่งเสริมการเกิดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ใหม่ในขั้นตอนถัดไป คือ ระหว่างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (During experience) และหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Post experience) นักวิชาการได้เสนอข้อคิดเห็นว่า การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ จำเป็นต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ประกอบการ (Real-life entrepreneur) นั้นหมายความว่า นักการศึกษาหรือครูผู้สอนจะต้องสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยเรียนส่วนที่เป็นเนื้อหาวิชาการที่จำเป็น (Academic requirements) ควบคู่กับการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง (Reality-based learning) จัดบรรยากาศของการเรียนรู้ตามหลักการของการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) อันประกอบด้วย 4 หลักการ คือ 1) บรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติและทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-regulated processes) 2) ภาระงานที่สัมพันธ์กันและมีความหมาย 3) การเรียนรู้ผ่านการรวมกลุ่มทางสังคมหรือการทำงานร่วมกับผู้อื่น และ 4) ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (Vosniadou, 2001) ภายใต้แนวคิดการจัดการศึกษา

ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์ โรงเรียนในแถบยุโรป (Oliver Twist school) ได้จัดการเรียนการสอนในรูปแบบที่เรียกว่า “School-enterprise approach” ขึ้น ถือเป็นการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐาน (Work-related learning) เพื่อพัฒนาความสามารถของนักเรียนในการปรับตัวและฟื้นตัวภายหลังที่พบกับเหตุการณ์วิกฤต เป็นทักษะที่เมื่อเราล้มแล้วลุกให้เร็วได้ หรือภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Resilience skill” นั่นเอง ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติผ่านการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์สำหรับลูกค้าจริง ปัจจัยสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว ได้แก่ ครู หุ่นส่วนหรือสถานประกอบการ และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและสถานประกอบการ (Nicotra, 2017) ในประเทศฟินแลนด์ มีการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการผ่านการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบที่เรียกว่า “Co-operative entrepreneurship education” โดยให้ผู้เรียนได้รวมทีมกันประกอบธุรกิจ อาจรวมทีมกันใหม่หรือไปรวมตัวกับทีมธุรกิจที่มีอยู่ก่อนแล้ว แต่ละทีมจะมีครูฝึก (Coach) คอยควบคุมดูแล การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในรูปแบบดังกล่าวถือว่าเป็นรูปแบบที่ดีที่ช่วยส่งเสริมสมรรถนะผู้ประกอบการแก่ผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนได้ฝึกทำธุรกิจกันจริง ๆ อย่างไรก็ตาม ด้วยความเป็นบรรยากาศการเรียนรู้รูปแบบใหม่ (Innovative learning environment) ผู้สอนพบว่า การจัดการเรียนการสอนดังกล่าว ยังมีประเด็นที่ท้าทายความสามารถของผู้สอนอยู่พอสมควร อาทิ ปัญหาในการรวมทีมของผู้เรียน ปัญหาในการทำงานร่วมกันของสมาชิกในทีม ความยากในการประเมินสมรรถนะของผู้เรียนเกี่ยวกับการประกอบการแบบเกื้อกูล (Co-operative entrepreneurship) เป็นต้น (Troberg, Ruskovaara, & Seikkula-Leino, 2021) คณะกรรมาธิการยุโรป (European Commission) ได้เสนอแนวปฏิบัติไว้ 5 แนวทาง ในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาครูที่มีสมรรถนะด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ 2) ความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดการศึกษา อาทิ หน่วยงานภาคการศึกษา ผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคประชาสังคม เป็นต้น 3) การสื่อสารถึงประเด็นของคำจำกัดความและประโยชน์ของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ 4) การพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ เพื่อประโยชน์ในการ

จัดทำนโยบาย และ 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ เพื่อใช้ปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น (European Commission, 2021)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษาโดยเฉพาะโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการมีดังนี้ (1) บุคลากรทางการศึกษาควรได้รับการบ่มเพาะความรู้เกี่ยวกับกระบวนการของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการ ผนวกกับพัฒนาครูให้มีความเชื่อมั่นว่า สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับนักเรียนได้ ความเชื่อมั่นนี้จะนำไปสู่การต่อยอดขยายผลกระบวนการของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการของนักเรียนอย่างยั่งยืน (2) นักเรียนควรได้รับการบ่มเพาะสมรรถนะผู้ประกอบการผ่านระบบการศึกษาที่มุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมให้เด็กและเยาวชนก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ พัฒนาเจตคติของนักเรียนให้มีความมั่นใจในตนเองว่า มีศักยภาพ สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ นักเรียนมีความมุ่งมั่นที่จะสร้างอนาคตของตนเองและครอบครัว โดยปฏิเสธความยากจนข้ามรุ่น (3) การเชื่อมต่อภาคธุรกิจภายนอกโรงเรียนเพื่อการเกื้อกูลกัน เปิดโอกาสให้ภาคธุรกิจมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยผนวกให้เข้ามาส่งเสริมกิจกรรมทดสอบตลาดผลิตภัณฑ์ของนักเรียน การแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ด้วยความร่วมมือของทุกภาคส่วน และ (4) การขยายผลการใช้ประโยชน์สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนจากการเป็นแหล่งเรียนรู้ประเภทพิพิธภัณฑ์ สู่การเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการ โดยดำเนินงานผ่านการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential learning) นักเรียนได้เรียนรู้ห่วงโซ่คุณค่าของการประกอบการจากการปฏิบัติจริง เริ่มตั้งแต่การปลูก การแปรรูป และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ประโยชน์ที่ได้รับนอกจากจะช่วยพัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการของนักเรียนแล้ว ยังช่วยสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์พันธุกรรมพืชให้กับนักเรียนด้วย นักเรียนได้ใกล้ชิดกับพืชพรรณไม้ เห็นคุณค่าประโยชน์ และความสวยงาม อันจะก่อให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์พืชพรรณต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง การขยายผลสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนตามแนวพระราชดำริฯ ผู้พัฒนาควรบวจระเพื่อการพัฒนาตนเองและเสริมสร้างสุขภาวะชุมชน ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ประจำปี 2567

บรรณานุกรม

- กฤษฎา บุญชม และ ปรียาพร กองคา. (2562). ปริมาณ คุณสมบัติทางกายภาพ และทางเคมีของน้ำมันหอมระเหยจากผลมะกรูด ขมิ้นและไพล จากระบบการกลั่นด้วยไอน้ำ สำหรับกิจกรรมสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน, **วารสารวิชาการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครสวรรค์**. 11(14), 52-66.
- ข่าวสดออนไลน์. (2559, 2 กันยายน). **สสวท.ชู “สะเต็มศึกษา” พัฒนาเยาวชน ก้าวสู่เจ้าของธุรกิจ-ตอบโจทย์พลเมืองศตวรรษที่ 21**. สืบค้นเมื่อ 26 กรกฎาคม 2567, จาก <http://www.educationnews.in.th/32391.html>.
- ทัชชญา ภัทรอำมฤทธิ์, พัทธกษ วัชรชาติ และกุลวดี สุวรรณไตรย์. (2566). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง โครงสร้างและการเจริญเติบโตของพืชดอก โดยการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษานบูรณาการร่วมกับงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน, **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.** 11(5), 2003-2016.
- นฤทธิ์ วัฒนภ. (2566). การศึกษาลักษณะพรรณไม้ในสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน สำหรับการออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานศิลปะลายกำมะลอแบบสามมิติ ชุด พรรณไม้ลายทอง, **ศิลปกรรมสาร**. 16(1), 61-80.

- มัสยา ธิติธนานันท์. (2562). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับการใช้ข้อมูลท้องถิ่น และงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน เรื่องชีวิตพืชพื้นถิ่น เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, **วารสารราชพฤกษ์**. 17(3), 63-74.
- วรางคณา พรเกาะ. (2565). การพัฒนาหลักสูตรสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน เรื่อง พรรณไม้ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5, **วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ**. 7(2), 120-133.
- คันสนีย์ จันทรอานุกาพ, นิลุบล นวลจันทร์คง, รุ่งทิพย์ แซ่แต้, ธัญชนก พูนศิลป์ และพิรุณรัตน์ แซ่ลิ้ม. (2567). **คู่มือถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ กรณีศึกษา โรงเรียน ราชประชานุเคราะห์ 42 จังหวัดสตูล**. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- คันสนีย์ จันทรอานุกาพ, นิลุบล นวลจันทร์คง, อรุณรัตน์ วัฒนชานนท์, รุ่งทิพย์ แซ่แต้, ธัญชนก พูนศิลป์ และนินนาท์ จันทรสุริย์. (2566). **การพัฒนาทักษะผู้ประกอบการที่ขับเคลื่อนโดยนวัตกรรมของ นักเรียนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดปัตตานี**. (รายงานผลการวิจัย). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **พระมหากษัตริย์นักพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา**. สืบค้น เมื่อ 26 กรกฎาคม 2567, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=3139.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมณตรี. (2565). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566 - 2570**. สืบค้นเมื่อ 26 กรกฎาคม 2567, จาก <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=plan13>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). **การจัดการศึกษา เพื่อความเป็นผู้ประกอบการ**. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: พรทิทวาทกราฟฟิค.

- อพ.สธ. (2560). **คู่มือการดำเนินงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน พุทธศักราช 2560 ฉบับสมบูรณ์**. สืบค้นเมื่อ 26 กรกฎาคม 2567, จาก https://www.rspg.or.th/botanical_school/index.htm.
- อพ.สธ. (2564). **แผนแม่บท อพ.สธ. ระยะ 5 ปีที่เจ็ด** (1 ตุลาคม 2564 – 1 ตุลาคม 2569). สืบค้นเมื่อ 26 กรกฎาคม 2567, จาก <https://www.rspg.or.th/masterplan/index.html>.
- Ahmad, J., & Siew, N. M. (2021). Development of a children entrepreneurial science thinking test for STEM education, **Journal of Baltic Science Education**. 20(4), 528-545.
- Bell, R., & Bell, H. (2020). Applying educational theory to develop a framework to support the delivery of experiential entrepreneurship education, **Journal of Small Business and Enterprise Development**. 27(6), 987-1004.
- Blesia, J. U., Iek, M., Ratang, W., & Hutajulu, H. (2021). Developing an entrepreneurship model to increase students' entrepreneurial skills: An action research project in a higher education institution in Indonesia, **Systemic Practice and Action Research**. 34(1), 53-70.
- Eltanahy, M., Forawi, S., & Mansour, N. (2020). Incorporating entrepreneurial practices into STEM education: development of interdisciplinary E-STEM model in high school in the United Arab Emirates, **Thinking Skills and Creativity**. 37(1). 1-20.
- European Commission. (2021). **A guide to fostering entrepreneurship education**. Retrieved July 26, 2024, from <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/734447fa-58a7-11ec-91ac-01aa75ed71a1>.

- Fuchs, K., Werner, A., & Wallau, F. (2008). Entrepreneurship education in Germany and Sweden: what role do different school systems play?, **Journal of Small Business and Enterprise Development**. 15(2), 365-381.
- Guilford, J. P. (1967). **The Nature of Human Intelligence**. New York: McGraw-Hill Book Co.
- Honig, B. (2004). Entrepreneurship education: toward a model of contingency-based business planning, **Academy of Management Learning & Education**. 3(3), 258-273.
- Jones, B., & Iredale, N. (2010). Enterprise education as pedagogy, **Education+training**. 52(1), 7-19.
- Kelley, D. (2013). **Design thinking for educators**. Retrieved July 26, 2024, from <https://www.ideo.com/post/design-thinking-for-educators>.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). **The action research planner**. Geelong: Deakin University.
- Kolb, D. A. (1984). **Experiential learning: experience as the source of learning and development**. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Leon, R. D. (2017). Developing entrepreneurial skills. An educational and intercultural perspective, **Journal of Entrepreneurship, Management and Innovation**. 13(4), 97-121.
- NIA Academy MOOCs. (2565). **STEAM4INNOVATOR**. Retrieved July 26, 2024, from <https://moocs.nia.or.th/course/stream4innovator>.
- Nicotra, M. (2017). **The School-enterprise for the reality-based learning approach**. Retrieved July 26, 2024, from <https://cometaresearch.org/educationvet/the-school-enterprise-for-the-reality-based-learning-approach/>.

- Retnowati, L., Sugianto, S., & Alimah, S. (2021). The development of integrated biology-entrepreneurship learning design based STEAM, **Journal of Innovative Science Education**. 10(2), 124-129.
- Salun, M., Zaslavska, K., Vaníčková, R., & Šindelková, K. (2021). Formation of entrepreneurial skills in students in a changing world, **SHS Web of Conferences**. 90(4), 1-8.
- Troberg, E., Ruskovaara, E., & Seikkula-Leino, J. (2011). The state of co-operative entrepreneurship education in Finland: an exploratory study, **International Journal of Cooperative Management**. 5(2), 47-59.
- Vosniadou, S., Ioannides, C., Dimitrakopoulou, A., & Papademetriou, E. (2001). Designing learning environments to promote conceptual change in science, **Learning and Instruction**. 11(4-5), 381-419.

Received: March 14, 2024 Revised: September 4, 2024 Accepted: October 15, 2024

ส่วนร่วม การประเมินความเสี่ยงใช้ข้อมูลภัยพิบัติและผลกระทบในอดีต ส่วนการสำรวจจุดเสี่ยงใช้วิธีการแบ่งโซนพื้นที่ แล้วจึงกำหนดตำแหน่งจุดเสี่ยงและลงสำรวจเน้นการทำงานเพิ่มศักยภาพชุมชนเพื่อยกระดับศักยภาพในการจัดการภัยพิบัติ ผลการศึกษาการประเมินพื้นที่เสี่ยง พบว่า เมื่อเกิดภัยระดับน้ำท่วมปานกลางถึงรุนแรงมากนั้นเริ่มส่งผลกระทบต่อโซนที่อยู่อาศัยและพื้นที่เกษตรกรรมจะได้รับผลกระทบระดับปานกลาง ขณะที่ภูเขาและชายฝั่งทะเลได้รับผลกระทบน้อย ส่วนการระบุจุดเสี่ยงที่ทำให้เกิดน้ำท่วม พบว่า มีจุดเสี่ยงทั้งหมด 45 จุด ชุมชนเลือก 20 จุด เป็นจุดเร่งด่วนที่ต้องแก้ปัญหา มากกว่าครึ่งเป็นปัญหาการระบายน้ำ การขวางทางน้ำของถนน หรือทำให้ทางน้ำธรรมชาติเดิมให้มีขนาดเล็กลง ซึ่งมีทั้งที่อยู่ในชุมชน พื้นที่เกษตรกรรม และระบบคลองที่เชื่อมกับทะเลสาบสงขลา ข้อเสนอในการแก้ปัญหาควรเน้นโครงการแก้ปัญหาตามจุดที่ได้ระบุไว้ ทำให้พื้นที่ที่มีการระบายน้ำดีขึ้นทั้งระดับท่อระบายน้ำในชุมชน คูน้ำในพื้นที่เกษตร และควบคุมน้ำในลำคลองสายหลักและควรนำข้อเสนอจากงานวิจัยเข้าหารือและทำงานอย่างมีส่วนร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ควรจัดตั้งคณะทำงานชุมชนเพื่อผลักดันการแก้ปัญหาและคงแนวทางการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับนักวิชาการ เพื่อสร้างการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นต้นแบบการจัดการน้ำท่วมโดยมีชุมชนเป็นฐาน

คำสำคัญ : จุดเสี่ยง, ความเสี่ยงภัยน้ำท่วม, ทะเลสาบสงขลา

Abstract

Focusing on the continuously repeated flooding in Chaeng Sae sub-district, located on the edge of Songkla Lake, as the intense has still impacted imminently. This research aimed to implement community-based participation in both risk-point surveillance and risk assessment of flooding in that sub-district. The surveillance revealed a total of 45 flooded risk points with 20 urgent risk points in Chaeng Sae sub-district. More than half of flood problems are related to the poor water drainage with blockage of roads or streets, and reshaping the natural waterways into smaller ones that are scattered over communities,

agricultural zones, and canal systems connected to the Songkhla Lake. From the flooding risks assessment, whenever the flood water was at the medium and high levels (for disaster level C to E); then it would affect both agricultural and residential zones in a moderate level of 3. However, the mountainous and coastal zones got less impact. Better drainage through drainage pipeline size in communities and major waterways flow control with public collaboration among municipalities, Provincial Administrative Organization (PAO) and Sathing Pra irrigation office. Maintaining the strong local collaboration among the community steering committee with intellectual technical support for developing the practically community-based blueprint of flooding solutions.

Keyword : Risk-points, Flooding disaster, Songkhla Lake

บทนำ

ตำบลเชิงแส อำเภอกระแสดินธุ์ จังหวัดสงขลา ตั้งอยู่ในพื้นที่คาบสมุทรสงขลา ซึ่งมีสภาพพื้นที่คล้ายแหลมยื่นยาวมาจากพื้นดินแผ่นใหญ่ที่มีน้ำล้อมรอบ 3 ด้าน ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบริมทะเลสาบ เป็นพื้นที่ที่น้ำท่วมเป็นประจำเนื่องจากสภาพพื้นที่ที่เป็นที่ราบอยู่ริมทะเลสาบ โดยเฉพาะในฤดูฝนของภาคใต้ นั่นคือ ช่วงเดือนตุลาคม ถึงเดือนมกราคม เมื่อเกิดฝนตกหนักติดต่อกันหลายวันประกอบกับเมื่อน้ำในทะเลสาบมีระดับสูงจะส่งผลให้เกิดน้ำท่วม ในช่วงที่ผ่านมาเกิดน้ำท่วมหนักหลายครั้ง เช่น ใน พ.ศ. 2517 และ พ.ศ. 2543 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2548 เดือนมกราคม พ.ศ. 2549 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2553 ซึ่งประสบทั้งวาตภัยและอุทกภัย (กรมชลประทาน, 2555) และล่าสุดเมื่อปลายเดือนพฤศจิกายน – เดือนธันวาคม พ.ศ. 2560 เกิดน้ำท่วมในพื้นที่หลายตำบล ส่งผลเสียต่อทรัพย์สินและการประกอบอาชีพของชุมชน โดยเฉพาะการทำนาข้าว ในปี พ.ศ. 2560 พื้นที่นาข้าวเสียหายเกือบทั้งหมด เนื่องจากน้ำท่วมเป็นระยะเวลานาน (หนังสือพิมพ์มติชนออนไลน์, 2560) ลักษณะการเกิดน้ำท่วมที่กินเวลาขึ้นเป็นเดือนนั้น คาดว่ามีสาเหตุมาจากการกีดขวางทางน้ำที่มีมากขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงในพื้นที่หลายด้าน เช่น การก่อสร้างคันกั้นน้ำ

และการพัฒนาถนนหนทาง เป็นต้น ส่งผลต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพด้านการเกษตรของชุมชนในพื้นที่ โดยในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556 และ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557 ซึ่งเกิดน้ำท่วมในอำเภอกระแสดินธุ์มีรายงานครัวเรือนเสียหาย 1,698 ครัวเรือน และ 1,365 ครัวเรือน ตามลำดับ โดยที่ทั้ง 2 ครั้ง มีผู้เสียหายประมาณ 3,400 คน (สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดสงขลา, 2559) นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อ การเลี้ยงสัตว์ เพราะขาดหญ้าสำหรับเลี้ยงวัวควาย ไก่วิทย์ ทะลือทอง (ผู้ให้สัมภาษณ์), วราภรณ์ ทองศักดิ์ (ผู้ให้สัมภาษณ์), ที่ทำการกำนันตำบลเชียงแส. เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2560.) การดำเนินการแก้ปัญหาจากภาครัฐส่วนใหญ่เป็นการปรับปรุงด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาระโนด-กระแสดินธุ์ กรมชลประทาน (กรมชลประทาน, 2555) การขุดลอกคลองในพื้นที่เพื่อเพิ่มความสามารถในการระบายน้ำ ดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา และโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ ดำเนินการโดยสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 8 กรมทรัพยากรน้ำ (กรมทรัพยากรน้ำ, 2554) และการปรับตัวของชาวบ้านแต่ละบ้าน เช่น การยกพื้นบ้านหนีน้ำท่วม การถมที่เพื่อยกระดับคอกสัตว์ให้สูงขึ้นกว่าระดับน้ำที่เคยท่วมถึง การสำรองอาหารสำหรับครัวเรือนและเก็บสำรองฟางข้าวไว้สำหรับปศุสัตว์ก่อนถึงฤดูฝน แม้ว่าแนวทางการจัดการภัยพิบัติจะมุ่งไปที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วม แต่ยังไม่มีการรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ความเสี่ยงน้ำท่วมอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะข้อมูลจุดเสี่ยง พื้นที่เสี่ยงภัย เพื่อวางแผนลดความเสี่ยงก่อนที่จะเกิดภัยพิบัติงานวิจัยจึงมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นตำบลเชียงแส อำเภอกระแสดินธุ์ จังหวัดสงขลา ในการลดความเสี่ยงต่อการได้รับผลกระทบจากอุทกภัยที่จะเกิดขึ้นซ้ำซาก โดยเน้นการศึกษาจุดเสี่ยงอันเป็นสาเหตุของการเกิดภัยพิบัติน้ำท่วม และการประเมินความเสี่ยงจากอุทกภัยน้ำท่วมอย่างมีส่วนร่วมในตำบลเชียงแส นำไปสู่การวางแผนการจัดการลดทอนความเสี่ยงภัยพิบัติน้ำท่วมอย่างตรงจุดและมีความต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติน้ำท่วมมีส่วนร่วมในตำบลเชิงแส
- 2) เพื่อสำรวจจุดเสี่ยงเสนอแนวทางการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติน้ำท่วมอย่างมีส่วนร่วมในตำบลเชิงแส

การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวทางในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย

จากกรอบปฏิบัติการเพื่อลดผลกระทบจากภัยพิบัติ Hyogo (พ.ศ. 2548 - 2558) ในระดับนานาชาติ ได้เริ่มพูดถึงเรื่องความเสี่ยงและการลดความเสี่ยงของภัยพิบัติเพื่อลดผลกระทบจากภัยพิบัติ และต่อมา กรอบปฏิบัติการ Sendai (พ.ศ. 2558-2573) ดำเนินการในปัจจุบัน ยังคงเน้นเรื่องการลดความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง โดยป้องกันความเสี่ยงใหม่และลดความเสี่ยงที่มีอยู่เดิม เพื่อป้องกันและลดจุดอ่อนแหลมที่มีความเปราะบางต่อการเกิดภัยพิบัติ เพิ่มศักยภาพในการเตรียมความพร้อมในการเผชิญเหตุและการฟื้นฟูกลับคืนมาได้อย่างรวดเร็วและดีกว่าเดิม (สรวิศ วิฑูรทัศน์ และคณะ, 2559)

2. การประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

“ความเสี่ยง” คือ โอกาสหรือความเป็นไปได้ที่เหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งจะเกิดขึ้นและนำมาซึ่งผลกระทบต่าง ๆ ในบริบทของสาธารณภัยจึงหมายความว่า “โอกาสหรือความเป็นไปได้ในการได้รับผลกระทบทางลบจากการเกิดภัยพิบัติ โดยผลกระทบสามารถเกิดขึ้นกับชีวิต สุขภาพ การประกอบอาชีพ ทรัพย์สิน และบริการต่าง ๆ ในระดับบุคคล ชุมชน สังคม หรือประเทศ” (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2557) การประเมินความเสี่ยงเป็นวิธีการระบุลักษณะความรุนแรงและโอกาสในการเกิดผลกระทบทางลบจากภัย (hazard) โดยวิเคราะห์ภัยที่อาจเกิดขึ้น ความล่อแหลม (exposure) ที่มีในพื้นที่ศึกษา และประเมินสภาพความเปราะบาง (vulnerability) ณ ขณะนั้น (ภาพที่ 1) ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่จะทำให้เกิดอันตรายต่อคน ทรัพย์สิน บริการการดำรงชีวิต และสิ่งแวดล้อม เป็นกระบวนการ

ที่มีลำดับขั้นตอนชัดเจน เป็นระบบและโปร่งใส เป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญสำหรับการวางแผนพัฒนาและตัดสินใจที่มีการคำนึงถึงความเสี่ยง สามารถนำไปปฏิบัติได้ในหลายระดับ (สรวิต วิฑูรท์ศน์ และคณะ, 2559)

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ของภัยและความเปราะบางที่แสดงถึงต้นเหตุของปัญหาด้านสาธารณภัย
ที่มา : ดัดแปลงมาจาก ADPC, กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2559: 38)

ความเข้าใจภัยและการประเมินภัย ประกอบด้วย การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ตามประเภทของภัย ทั้งภัยด้านอุทุนิยมวิทยา ภัยด้านอุทกวิทยา ภัยด้านธรณีวิทยา และภัยทางเทคโนโลยี การประเมินภัยเป็นการประมาณความรุนแรง ความน่าจะเป็น และอาณาบริเวณที่อาจได้รับผลกระทบจากการเกิดภัยเหล่านี้ทั้งนี้ ขั้นตอนพื้นฐานในการประเมินภัยมีดังนี้ การเก็บข้อมูล ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลเหตุการณ์ภัยพิบัติในอดีตโดยเน้นไปที่ฐานข้อมูลภัยพิบัติ ข้อมูลพื้นฐานทางธรณีวิทยา แผ่นดินไหวอุทกวิทยา และนิเวศวิทยา รวมไปถึงแผนที่ที่เกี่ยวข้อง การสร้างแบบจำลองสถานการณ์ภัย เป็นต้น (สรวิต วิฑูรท์ศน์ และคณะ, 2559) คำถามเกี่ยวกับความน่าจะเป็นในการเกิดภัยในพื้นที่ รวมถึงผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นตามมา มีสิ่งใดที่อาจช่วยบรรเทาผลร้ายของความเสี่ยงนั้นหรือไม่ ความเสี่ยงอยู่ในระดับที่ยอมรับได้หรือไม่ และจำเป็นต้องมีการมีจัดการเพิ่มเติมหรือไม่ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2557)

3. การจัดการความเสี่ยงน้ำท่วม (Flood Risk Management)

ปัจจัยหลักของความเสี่ยงภัยพิบัติน้ำท่วม เป็นเช่นเดียวกับภัยพิบัติประเภทอื่น ๆ นั่นคือ ภัย (hazard) การเปิดรับ (exposure) และความเปราะบาง (vulnerability) เรื่องภัย เป็นเรื่องของความเป็นไปได้ในการเกิดน้ำท่วม เป็นแบบใด ความรุนแรงเพียงใด คำถามสำคัญคือ “ที่ไหนและเมื่อไร” ที่จะเกิดน้ำท่วม เรื่องการเปิดรับจะสะท้อนเรื่อง “ใครและอะไร” ที่จะได้รับผลกระทบจากน้ำท่วม ทั้งเรื่องธุรกิจสินทรัพย์ และโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ รวมถึงการดูแลสุขภาพและโรงเรียน ส่วนเรื่องความเปราะบาง หมายถึง ระดับของการเปิดรับ (ภัยน้ำท่วม) ของธุรกิจและสินทรัพย์ ซึ่งนำมาสู่ผลกระทบจากน้ำท่วม คำถามสำคัญของความเปราะบาง จึงเป็น “อย่างไรและเท่าไร” ความเปราะบางจะมากขึ้นอยู่กับมาตรการการปรับตัวและการฟื้นตัว (resilience) เพื่อป้องกันการสูญเสียที่จะเกิดขึ้น (World Bank and Bank Negara Malaysia (BNM), 2024)

แม้ว่าจะทราบดีว่าผลกระทบน้ำท่วมเป็นเรื่องที่คาดการณ์ได้ยาก แต่แผนงานก็ต้องดำเนินการไปยืนอยู่บนความคิด “ดำเนินการและดูแลรักษา” เพื่อป้องกันน้ำท่วมคุณลักษณะพื้นฐาน 4 เรื่องของการจัดการความเสี่ยงน้ำท่วมที่ดี ได้แก่ (1) การติดตามทบทวน และปรับตัว เช่น การจัดการอย่างต่อเนื่องที่ปรับตัวไปตามความรู้ใหม่ๆ (2) ความเข้าใจพฤติกรรมทั้งหมดของระบบและความต้องการของสังคม เช่น แหล่งของภัย ทางน้ำ และพื้นที่เปิดรับ (3) ดำเนินการมาตรการและเครื่องมือที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์หลายประการ และ (4) ใช้ความรู้เรื่องความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในการตัดสินใจ (Paul Sayers et al., 2013)

งานวิจัยหลายชิ้นได้อธิบายการเกิดน้ำท่วมว่าเกิดขึ้นว่ามีหลายลักษณะ เช่น (1) น้ำท่วมฉับพลัน (flash flood) (2) น้ำเอ่อล้นตลิ่ง (river flood) (3) น้ำท่วมเฉพาะพื้นที่ (local flood และ (4) น้ำท่วมชายฝั่ง (coastal flood) (อิรฟาน์ จันทรทอง และ สุวดี ทองสุกลั้ง หรรษาสุขสิน, 2564) สำหรับปัจจัยที่สำคัญทำให้เกิดน้ำท่วมได้แก่ ฤดูฝนที่มีปริมาณน้ำฝนมากน้ำหลากจากที่สูง และการเกิดอุทกภัยที่เป็นเหตุการณ์รุนแรงถึง 2 ครั้ง (ประเสริฐ ปอนถิ่น และคณะ, 2564; โกวิทย์ ทะลิทอง และคณะ, 2562) ส่วนเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เกิดน้ำท่วม ได้แก่ 1) สภาพภูมิประเทศ 2) ฝั่งเมือง 3) การสร้างเขื่อน และ 4) แผนเผชิญเหตุอุทกภัย การเยียวยา และการฟื้นฟู

5) การพัฒนาเมืองที่เป็นอุปสรรคต่อการระบายน้ำ และ 6) ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน (ยุพนรัตน์ พงษ์นัยรัตน์ และ ณพงค์ นพเกตุ, 2563; ธีรพันธ์ จันทรทอง และ สุวดี ทองสุกปลั่ง หรรษาสุสิน, 2564; พีรพัฒน์ โกศลศักดิ์สกุล และคณะ, 2562)

ส่วนพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ 2561 มาตรา 64 กำหนดให้คณะกรรมการลุ่มน้ำจัดทำแผนป้องกันและแก้ไขภาวะน้ำท่วม ทั้งในกรณีน้ำท่วมที่เกิดเป็นปกติและภาวะน้ำท่วมฉุกเฉิน โดยพิจารณาถึงสภาพแวดล้อม ผังน้ำ ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพของพื้นที่ แผนป้องกันและแก้ไขภาวะน้ำท่วมควรมีรายการ ดังต่อไปนี้ (1) หน่วยงานผู้รับผิดชอบหลักและหน่วยงานสนับสนุน (2) งบประมาณ (3) การจัดเตรียมข้อมูล (4) การบริหารจัดการความเสี่ยง (5) การจัดทำระบบเตือนภัยน้ำท่วม (6) การเผยแพร่ข้อมูลให้ประชาชนทราบ (7) วิธีการระบายน้ำที่รวดเร็วและถูกต้องตามหลักวิชาการ (8) วิธีการกักเก็บน้ำเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป (9) การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ให้ดำเนินการจัดทำแผนบูรณาการ รับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานและท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในเขตลุ่มน้ำตามความเหมาะสม (สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, 2566)

4. การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (CBDRM)

การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (Community Base Disaster Risk Management: CBDRM) หมายถึง การใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการดำเนินการป้องกันแก้ไขบรรเทา พื้นฟูภัยพิบัติโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนตัดสินใจในทุกขั้นตอน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อลดความเสี่ยงภัยของชุมชนและเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการกับภัยพิบัติต่าง ๆ ให้กับคนในชุมชน จุดเด่นของแนวทางนี้ คือ มีความเข้าใจในพื้นที่ มีความรู้ท้องถิ่นในการจัดการปัญหา การมุ่งใช้กลยุทธ์การสร้างเสริมกำลังความสามารถการใช้ทรัพยากร การแก้ไขปัญหาภายในชุมชน และสามารถเตือนภัยได้อย่างรวดเร็วคนในชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเอง (พรเทพ ศิริวนารังสรรค์, 2554) ทั้งนี้ CBDRM ควรเน้นการทำงานเตรียมการก่อนเกิดเหตุ และให้มีความครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ การบรรเทาผลกระทบหรือการป้องกัน การเตรียมพร้อม การรับมือและช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ และการฟื้นฟู (นิลบล สุพานิช, 2549) ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชียได้เสนอ ขั้นตอนของกระบวนการ CBDRM ได้แก่

(1) การเตรียมงานและข้อมูลพื้นฐาน (2) คัดเลือกชุมชนโดยการประเมินจากระดับความเสี่ยงภัย (3) ประสานงานและสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน (4) กระบวนการประเมินและจัดการความเสี่ยงภัยร่วมกับชุมชน (5) วางแผนการจัดการความเสี่ยงภัยพิบัติโดยชุมชนเป็นฐาน (6) นำแผน CBDRM ไปสู่การปฏิบัติ (7) ติดตามตรวจสอบและประเมินผลแบบมีส่วนร่วม (ปิ่นทิตา ตันวัฒนะ, 2563) ตัวอย่างของ CBDRM ที่น่าสนใจได้แก่ ชุมชนภูมินทร์-ทาลี อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ซึ่งมีคุณลักษณะและงานที่น่าสนใจ ได้แก่ กลไกชุมชนจัดการตัวเอง การเฝ้าระวัง การจัดตั้งศูนย์ฉุกเฉิน แผนงานของชุมชน จัดตั้งกองทุนชุมชน การเก็บข้อมูลเพื่อสนับสนุนการทำแผนภัยพิบัติ เป็นต้น (Puntita Tanwattana, 2018)

วิธีการศึกษา

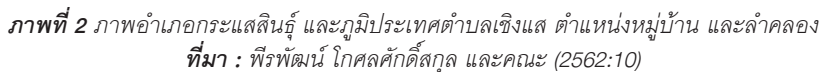
กระบวนการวิจัยในงานนี้ใช้งานเชิงสำรวจพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน และงานวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยดำเนินการโดยการร่วมทีมระหว่างนักวิชาการและชุมชน ซึ่งเป็นผู้นำ แกนนำ คัดเลือกจากผู้ที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงและได้รับผลกระทบ และเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลเชิงแส วิธีการศึกษาประกอบด้วย (1) การวิเคราะห์สถานการณ์การเกิดภัยพิบัติในพื้นที่ศึกษา (2) การเตรียมพร้อมร่วมกันระหว่างทีมนักวิชาการและแกนนำชาวบ้าน ทั้งผู้นำชุมชนและแกนนำชุมชน (3) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการตัวแทนชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง (4) การประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติน้ำท่วมอย่างมีส่วนร่วม และ (5) การสำรวจจุดเสี่ยงของการเกิดน้ำท่วม (รวมถึงน้ำแล้ง) ร่วมกับแกนนำชาวบ้านของแต่ละหมู่บ้าน และการหาแนวทางหรือโครงการแก้ไขและจัดการปัญหาในระยะสั้นและระยะยาว

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

1. ผลการศึกษา

1.1 สถานการณ์ภัยธรรมชาติ

ในภาพที่ 2 แสดงให้เห็นภาพอำเภอกะแสสินธุ์และภูมิประเทศตำบลเชิงแส เป็นที่ราบลุ่มริมทะเลสาบสงขลา มีภูเขาสองลูกไม่สูงมาก คือ เขาโนและเขารัดปุ่น และมีลำคลองทางน้ำที่เชื่อมต่อกัน โดยมีคลองเชิงแสเป็นสายหลักเชื่อมทะเลสาบสงขลาด้านตะวันตกกับด้านใต้ ลักษณะน้ำท่วมของพื้นที่ จะมีน้ำไหลมาจากสองทาง ประกอบด้วย 1) น้ำจากทะเลสาบสงขลาเข้ามาทางคลองเชิงแส (ชาวบ้านเรียกว่า “น้ำเพื่อน”) ทั้งนี้ กรมชลประทาน (2555) ได้ระบุอีกหนึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ “น้ำเพื่อน” นั่นคือ การขึ้นลงของน้ำทะเลในอ่าวไทย และ 2) น้ำฝนที่ตกในพื้นที่ (“น้ำเรา”) ถ้าน้ำสองทางนี้เสริมแรงกัน น้ำจะค่อยๆ ท่วมสูงขึ้น และท่วมนานเพราะไม่สามารถระบายลงสู่ทะเลสาบสงขลาได้ สำหรับ หมู่ 1 และ หมู่ 2 ด้านพื้นที่ - พื้นที่ใกล้ภูเขา (เขารัดปุ่น และเขาโน) มีน้ำท่วม ร้อยละ 70 ของพื้นที่ จะมีน้ำขังรอบพื้นที่เนื่องจากเป็นพื้นที่แอ่งกระทะ ส่งผลต่อการสัญจรที่ผ่านมา (พ.ศ. 2559-60) น้ำท่วม 1 เดือนครึ่ง ถึง 2 เดือน ในด้านวิถีชีวิตและเศรษฐกิจ อาหารสัตว์ไม่พอเพียง พื้นที่ทำนาเสียหายหนัก สีข้าวไม่ได้เพราะน้ำท่วม ถ้าน้ำท่วมมากกว่า 1 สัปดาห์ ผลผลิตทางการเกษตรเสียหาย ทุกปีการทำงานต้องเสี่ยงกับน้ำท่วม อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านสามารถหาปลาที่มากับน้ำท่วมได้ สำหรับ หมู่ 3 และหมู่ 4 พื้นที่ชุมชนหนาแน่น ต้องประเมินการระบายน้ำจากคลองและทางน้ำในชุมชนให้ดี มีจุดสังเกตในชุมชน เช่น คลองเชิงแส และบ้านตนเองในอดีตมีฝนตกหนักติดกัน 4 วัน เมื่อมีการประกาศเตือนจากหน่วยงานราชการในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และจังหวัดพัทลุง ดังนั้นพื้นที่ ตำบลเชิงแสสามารถเตรียมตัวรับมือกับน้ำท่วมได้ ด้านวิถีชีวิตและเศรษฐกิจไม่ต่างจากหมู่ 1 และ หมู่ 2

จากหลักคิดกระบวนการประเมินความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดนั้น ไม่ได้เกิดจากนักวิชาการหรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของหน่วยงานทั้งภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีภูมิความรู้และความเชี่ยวชาญเป็นผู้ประเมิน แต่ควร เกิดจากผู้คนหรือภาคีเครือข่ายในพื้นที่ประสบภัยได้เป็นผู้ประเมินหลักถึง ความเสี่ยงภัยพิบัติของพวกเขาเอง (พลภัทร เหมวรรณ, 2564) ที่วิจัยและแกนนำ ชุมชนร่วมกันประเมินความเสี่ยงในภาพรวมของพื้นที่ตำบลเชิงแส โดยใช้เทคนิค risk matrix (ดัดแปลงงานการวิเคราะห์ความเสี่ยงเชิงคุณภาพ กรมป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย, 2559 :65) โดยให้แกนนำชุมชนและชาวบ้านร่วมกันคิดเกณฑ์ที่เหมาะสม

กับบริบทพื้นที่ตนเอง จากนั้นระดมความคิดเห็นจากข้อมูลที่ตนเองเคยประสบภัยน้ำท่วมครั้งใหญ่ในอดีต (ปี 2543, 2547-48, 2559-60) (ภัย; hazard) มาร่วมกันประเมินผลกระทบต่อชีวิต ทรัพย์สิน พื้นที่ทำมาหากินจากระดับน้ำที่ท่วม (ความล่อแหลม; exposure) และมีส่วนในการร่วมเสนอความคิดเห็น เพื่อหาวิธีในการป้องกันรับมือเมื่อเกิดภัยน้ำท่วม ทั้งนี้แต่ละโซนจะแสดงผลกระทบที่แปรไปตามสภาพของโซนที่มีความล่อแหลม และภัยหลายระดับ ที่ประชุมได้กำหนด “โอกาสเกิดภัย” ไว้ดังนี้

ระดับ A น้อยมาก (ไม่ท่วม) หรือน้ำแล้ง

ระดับ B น้อย (ท่วม 2 ปีครั้ง) หรือน้ำน้อย

ระดับ C ปานกลาง (ท่วมปีเว้นปี) คือ ท่วมทุกปีแต่ไม่รุนแรง
ปัญหาการระบายน้ำน้อย หรือน้ำปกติ

ระดับ D รุนแรง (ท่วมทุกปี) หรือน้ำมาก

ระดับ E รุนแรงมาก (เหมือนปีพ.ศ. 59-60) คือ เกิดน้ำท่วมในรอบ
8-10 ปี /ครั้ง หรือน้ำมากกว่าปกติ

สำหรับ “ผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สิน” ชุมชนจึงเสนอว่าควรประเมินโดยแบ่งเป็นระดับ ดังนี้

ระดับ 1 น้อยมาก (ไม่มีผลกระทบ)

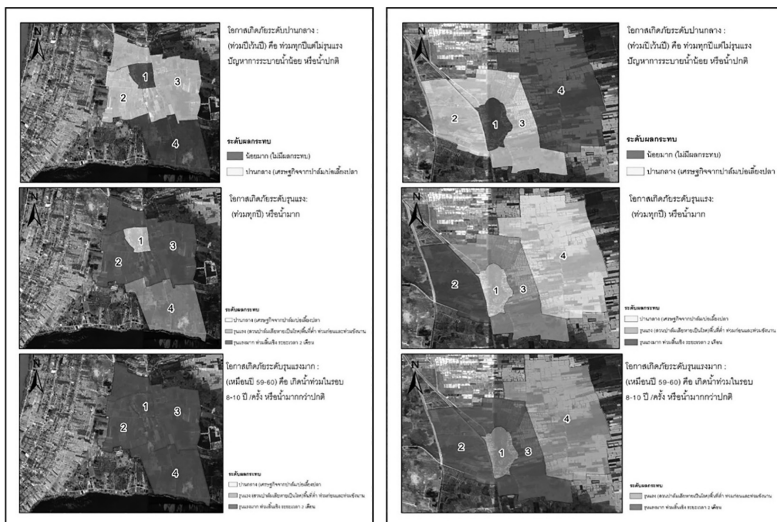
ระดับ 2 น้อย (พื้นที่เกษตรที่สูง ป่าพรุ จมตลิ่ง)

ระดับ 3 ปานกลาง (เศรษฐกิจจากปาล์ม/บ่อเลี้ยงปลา/พื้นที่เลี้ยงสัตว์/
พื้นที่เกษตร) ไม่ช้งนาน, ท่วมสูง

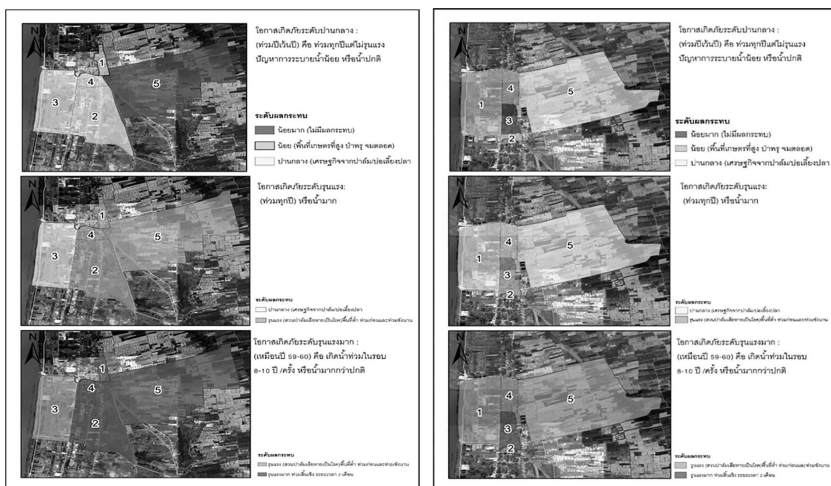
ระดับ 4 รุนแรง (สวนปาล์มเสียหายเป็นโรค) พื้นที่ต่ำ ท่วมก่อน
และท่วมช้งนาน

ระดับ 5 รุนแรงมาก ท่วมสิ้นเชิง ระยะเวลา 2 เดือน (ถนนวิ่งไม่ได้)

ภาพรวมของการประเมินความเสี่ยงพบว่า ในระดับน้ำท่วมน้อยมาก ไปจนถึงน้อย (ภัยระดับ A-B) มักจะไม่ปรากฏผลกระทบจากภัยน้ำท่วม แต่เมื่อน้ำท่วมอยู่ที่ระดับปานกลางไปจนถึงน้ำมาก (ภัยระดับ C-E) จะพบคะแนนผลกระทบจะสูงขึ้น เกิดความเสียหายต่อพื้นที่ต่ำที่สุด เช่น พื้นที่เกษตรเสียหาย เป็นโรคชุมชนท่วมขังนาน หรือท่วมสั้นเชิงเป็นระยะเวลา 2 เดือน ในทุกหมู่บ้าน (ตารางที่ 1) สำหรับหมู่ 1 เมื่อภัยน้ำท่วมสูงขึ้นพื้นที่ทุกโซน (หมู่ 1 พื้นที่ต่ำกว่าหมู่บ้านอื่น ๆ) จะได้รับผลกระทบสูง ยกเว้นชายทะเล (ไม่มีคนอยู่อาศัย) และบนเขา หมู่ 2 เมื่อภัยน้ำท่วมสูงขึ้น โซนรอบเขารัตปูนจะได้รับกระทบบ่อนเพราะเป็นพื้นที่ต่ำ หมู่ 3 เมื่อภัยสูงขึ้น พื้นที่ซึ่งไม่ค่อยมีความแตกต่างเรื่องความสูงต่ำ จะได้รับผลกระทบเท่าๆ กันทุกโซน ยกเว้นชายทะเล เพราะคนอยู่อาศัยน้อย และ หมู่ 4 ซึ่งมีพื้นที่ส่วนใหญ่สูงกว่าหมู่อื่นๆ ความเสี่ยงจะน้อยกว่าหมู่อื่นๆ จนเมื่อภัยมาระดับสูงสุด จึงจะส่งผลกระทบต่อโซนที่อยู่อาศัย (ซึ่งส่วนใหญ่มีการถมที่หนีน้ำท่วมระดับปกติมาก่อนแล้ว) ส่วนที่นารอบๆ จะได้รับผลกระทบน้อยกว่า (ภาพที่ 3 – ภาพที่ 6) หากพิจารณาด้านพื้นที่ประกอบด้วย จะพบว่าน้ำท่วมจะสร้างผลกระทบจากจะเริ่มจากพื้นที่ต่ำที่สุด คือหมู่ 1 และ หมู่ 2 เกิดผลกระทบทั้งที่อยู่อาศัยและพื้นที่เกษตรกรรม และจากนั้นน้ำก็จะท่วมพื้นที่ที่สูงขึ้นคือ หมู่ 3 และ 4 ตามมา อย่างไรก็ดี แม้ว่าพื้นที่จะสูงกว่าแต่ความรุนแรงของผลกระทบจะเกิดขึ้นในพื้นที่หมู่ 3 และ หมู่ 4 จะมีมากกว่า เพราะมีชาวบ้านอาศัยอยู่กันหนาแน่นกว่า และมีพื้นที่เกษตรกรรมมากกว่าหมู่ 1 และ หมู่ 2

ภาพที่ 3 ผลการประเมินความเสี่ยงร่วมกับชุมชนหมู่ 1 และ ภาพที่ 4 ผลการประเมินความเสี่ยงร่วมกับชุมชนหมู่ 2 ที่มา : ไชยวัฒน์ รงค์สยามานนท์ และคณะ (2563: 69)

ภาพที่ 5 ผลการประเมินความเสี่ยงร่วมกับชุมชนหมู่ 3 และ ภาพที่ 6 ผลการประเมินความเสี่ยงร่วมกับชุมชนหมู่ 4
ที่มา : ไชยวัฒน์ รงค์สยามานนท์ และคณะ (2563: 71)

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเสี่ยงร่วมกับชุมชน แบ่งตามหมู่บ้าน

โอกาสเกิดภัย (น้ำท่วม)	ผลกระทบ แยกตามโซน ม.1				ผลกระทบ แยกตามโซน ม.2				ผลกระทบ แยกตามโซน ม.3					ผลกระทบ แยกตามโซน ม.4				
	โซน 1	โซน 2	โซน 3	โซน 4	โซน 1	โซน 2	โซน 3	โซน 4	โซน 1	โซน 2	โซน 3	โซน 4	โซน 5	โซน 1	โซน 2	โซน 3	โซน 4	โซน 5
A ท่วมน้อยมาก (แล้ง)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
B ท่วมน้อย (น้ำน้อย)	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
C ท่วมปานกลาง*	1	3	3	1	1	3	3	1	2	3	3	3	1	3	2	2	2	1
D ท่วมรุนแรง	3	5	5	4	3	5	4	3	4	4	3	4	4	3	4	3	3	4
E ท่วมรุนแรงมาก	5	5	4	5	4	5	5	4	5	5	4	5	5	4	5	4	4	5

*C ท่วมปานกลาง เป็นระดับน้ำท่วมที่มักเกิดขึ้นทุกปีเป็นประจำ

หมายเหตุ :

หมู่ 1 แบ่งเป็นโซน ดังนี้ (1) บริเวณชุมชนเขาใน (2) พื้นที่เกษตรทิศตะวันตกของเขาใน (3) พื้นที่เกษตรทิศเหนือและตะวันออกของเขาใน (4) บริเวณบ่อทุ่งร้างริมทะเลสาบสงขลา

หมู่ 2 แบ่งเป็นโซน ดังนี้ (1) บริเวณชุมชนเขารัดปุ่น (2) บริเวณชุมชนใกล้คลองรัดปุ่น (3) พื้นที่นาใกล้เขารัดปุ่น (4) พื้นที่นา

หมู่ 3 แบ่งเป็นโซน ดังนี้ (1) ชุมชนใกล้วัดเอกและวัดเชิงแสกลาง (2) พื้นที่ชุมชนและหน่วยงาน (3) พื้นที่ริมทะเลสาบสงขลา (4) ชุมชนริมคลองเขาตรกรัดปุ่น ใกล้วัดเชิงแสใต้ (5) พื้นที่นาฝั่งตะวันออกของหมู่ 3

หมู่ 4 แบ่งเป็นโซน ดังนี้ (1) ริมทะเลสาบสงขลา (2) ชุมชนริมคลองเชิงแส ทิศใต้ของหมู่ 4 (บ้านใหญ่) (3) ฝั่งทิศตะวันตกติดถนนเกาะใหญ่-ระโนด ฝั่งทิศตะวันออกใกล้วัดเอก (4) ทิศเหนือเป็นชุมชนริมคลองโคกพระ(5) พื้นที่นาฝั่งตะวันออกของหมู่ 4

ที่มา : ไซวัฒน์ รงค์สยามานนท์ และคณะ (2563: 63)

1.3 จุดเสี่ยงของการเกิดภัยพิบัติน้ำท่วม

การสำรวจพื้นที่ตามโซนของแต่ละหมู่บ้าน พบว่า จุดเสี่ยงที่ลงสำรวจร่วมมีจำนวนทั้งหมด 45 จุด (ตารางที่ 2) ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการระบายน้ำที่ไม่ดีของคูและท่อระบายน้ำ คู/ท่อระบายน้ำไม่ดี ร้อยละ 53.3 รองลงมาเป็นเรื่องพื้นที่ต่ำและ ถนนกีดขวางทางน้ำหรือทำให้ทางน้ำแคบ ร้อยละ 17.8 และ 15.6 ตามลำดับ ดังนั้นควรต้องเน้นการทำงานในเรื่องการระบายน้ำ การควบคุมน้ำ และต้องไม่สร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ที่กระทบต่อทางระบายน้ำ นอกจากนี้ได้แบ่งกลุ่มขนาดของปัญหาและกำหนดหน่วยงานที่จะเข้ามาแก้ไข อาทิ ขนาดเล็กดำเนินการโดยชุมชนขนาดกลางโดยท้องถิ่น และขนาดใหญ่โดยหน่วยงานรัฐ เช่น ชลประทาน จากนั้นชาวบ้านได้ร่วมกันเลือกจุดปัญหาสำคัญที่ต้องแก้ไขเร่งด่วนจำนวน 20 จุด เพื่อเสนอ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ ชุมชนและเทศบาลควรวุแลรับผิดชอบปัญหาคลองตัน ปัญหาคลองแคบ ขุดลอกคูคลอง ขุดคูข้างถนน และยกระดับถนน จำนวน 12 จุด ส่วน อบจ. ควรวุแลรับผิดชอบส่วนที่ต้องเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของ อบจ. เช่น การวางท่อ ข้ามถนน การแก้ปัญหาลองแคบ การติดตั้งประตุน้ำที่ควบคุมน้ำได้ จำนวน 4 จุด และชลประทาน ควรวุแลรับผิดชอบในส่วนการติดตั้งประตุน้ำที่ควบคุมน้ำได้ การปรับ ขนาดท่อให้เหมาะสม การเพิ่มประตุน้ำ การขุดคู/ทางน้ำเพื่อเชื่อมทางน้ำ หลายจุด ปัญหาอาจเป็นการทำงานร่วมกันหลายหน่วยงาน ทั้งนี้มีจุดเสี่ยง 7 จุด แกนนำชาวบ้าน และทีมวิจัยได้นำเสนอในการประชุมข้อมูลและแนวทางแก้ไขปัญหากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปแล้ว สำหรับจุดปัญหาอื่นๆ จะได้เร่งนำเสนอไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาต่อไป

ตารางที่ 2 จุดเสี่ยงที่ทำให้เกิดน้ำท่วมในแต่ละหมู่บ้าน

ลักษณะปัญหา	หมู่ 1	หมู่ 2	หมู่ 3	หมู่ 4	รวม
พื้นที่ต่ำ-น้ำท่วม	3	2	1	2	8 (17.8%)
คู/ท่อระบายน้ำไม่ดี	7	1	11	5	24 (53.3%)
ไม่มีประตูควบคุมน้ำ	2	-	-	1	3 (6.7%)
ถนนขวางทางน้ำ/ทำทางน้ำแคบ	-	2	2	3	7 (15.6%)
ดินถล่ม	-	2	-	-	2 (4.4%)
ฝายคลองชลประทานไม่เหมาะสม	-	1	-	-	1 (2.2%)
รวม	12	8	14	11	45 (100%)

ที่มา : ไชยวัฒน์ รงค์สยามานนท์ และคณะ (2563: 33)

2. อภิปรายผล

พิจารณาตามปัจจัยหลักของความเสี่ยงภัยพิบัติน้ำท่วม (World Bank and Bank Negara Malaysia (BNM), 2024) พบว่า พื้นที่เชิงสภยหลักจะเป็นน้ำท่วม จากทะเลสาบสงขลาในหน้าฝนท่วมในลักษณะน้ำเอ่อขึ้นมาจากคลองเชิงแสและ ชังเป็นเวลานาน สำหรับการเปิดเปิดรับภัย พื้นที่ส่วนใหญ่ในเชิงแสเป็นพื้นที่ต่ำระดับ เดียวกับทะเลสาบสงขลา ความเปราะบางของพื้นที่เปิดรับ จะแยกได้สองประเภทนั้นคือ ที่อยู่อาศัยและพื้นที่เกษตรกรรม หากน้ำท่วมอยู่ที่ระดับปานกลางไปจนถึงน้ำมาก

(ภัยระดับ C-E) น้ำท่วมจะสร้างผลกระทบจากจะเริ่มจากพื้นที่ต่ำที่สุด คือโซนหมู่ 1 และ หมู่ 2 รวมถึง โซนหมู่ 3 และหมู่ 4 แม้จะเป็นพื้นที่เปิดรับหรือพื้นที่ที่สูงกว่าเล็กน้อย จะเกิดผลกระทบทั้งที่อยู่อาศัยและพื้นที่เกษตรกรรม ปกติชาวบ้านสามารถรับมือ น้ำท่วมประมาณ 15 วัน ในด้านภัยพิบัติน้ำท่วมนั้น จะเห็นปัญหาเชื่อมโยงเป็นระบบ ตั้งแต่ระบบน้ำที่เชื่อมกับทะเลสาบสงขลาที่ยังไม่สามารถบริหารจัดการได้สมบูรณ์ แบบ และยังไม่สามารถบริหารจัดการน้ำระหว่างที่สูงกว่า (หมู่ 3 และ หมู่ 4) และ ที่ต่ำกว่า (หมู่ 1 และ หมู่ 2) ได้ ส่วนในพื้นที่เกษตรกรรม ก็ยังมีปัญหาคลองยังไม่เชื่อมต่อกัน ส่วนในชุมชนหนาแน่นและอยู่ในที่ต่ำนั้น มีความเสี่ยงจากระบบระบายน้ำในชุมชนยังไม่มีประสิทธิภาพ หลังจากน้ำท่วมใหญ่ ปี พ.ศ. 2559-2560 พบว่าเกิดภาวะน้ำแล้ง 2 ปีต่อเนื่องกัน การจัดการน้ำจึงควรคำนึงถึงประเด็นภัยแล้ง ที่มีความสัมพันธ์กับภัยพิบัติน้ำท่วมไปพร้อมกัน ในด้าน CBDRM แกนนำชาวบ้าน ร่วมกับนักวิชาการนั้น ได้ร่วมกันผลักดันโครงการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม (น้ำแล้ง) ให้เกิดขึ้นจริง เช่น โครงการโคกหนองนาโมเดล โครงการเชื่อมสามเหมือง และ โครงการศึกษาพัฒนาแก้มลิงพรุฉิมพลี ทั้งนี้ควรที่จะพัฒนาศักยภาพคณะทำงาน พื้นที่ให้กลายเป็นกลไกการทำงานอย่างต่อเนื่อง คล้ายคลึงกับงานที่จังหวัดน่านของ พลภัทร เหมสุวรรณ (2560) ซึ่งมีภาพการทำงานและความร่วมมือของชุมชนที่ชัดเจน แต่ที่นี้ยังอยู่ในระยะเริ่มต้นยังไม่เห็นความสำเร็จที่เป็นรูปธรรม นอกจากนี้ แนวทางการแก้ปัญหาลักษณะนี้ เกี่ยวข้องกับด้านโครงสร้างพื้นฐานการจัดการน้ำ เช่นเดียวกับ ข้อค้นพบของ อธิพันธ์ จันทรทอง และคณะ (2564) ทั้งนี้จากประสบการณ์การทำงาน ในพื้นที่เชิงสธ ควรเน้นเรื่องการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของชาวบ้านให้มาก (พีรพัฒน์ โกศลศักดิ์สกุล และคณะ, 2562)

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการศึกษา

สำหรับการประเมินพื้นที่ความเสี่ยงภัยน้ำท่วม พบว่า ภาพรวมของการประเมิน ความเสี่ยงพบว่า เมื่อระดับน้ำท่วมน้อยมากไปจนถึงน้อย (ภัยระดับ A-B) จะไม่มีผลกระทบจากภัยน้ำท่วม หากเมื่อเกิดโอกาสการเกิดภัยสูงขึ้นจะเกิดผลกระทบระดับ

ปานกลางขึ้นไป (ระดับ 3) ทำให้โซนพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่เกษตรกรรมจะได้เริ่มได้รับผลกระทบ หากพิจารณาตามพื้นที่ประกอบ จะพบว่าผลกระทบจะเริ่มจากพื้นที่ต่ำที่สุดและนานที่สุด คือ หมู่ 1 ย้อนกลับขึ้นไปหมู่บ้านอื่นๆ อย่างไรก็ดี หากเกิดน้ำท่วมขึ้นมาถึงระดับรุนแรงมาก (ภัยระดับ E เหมือนปี พ.ศ. 2559-2560) โซนชุมชนของหมู่ 3 (โซน 2 และ 4) โซนชุมชนของ หมู่ 4 (โซน 2 และ 3) จะได้ผลกระทบหนักที่สุด เพราะมีชุมชนอาศัยหนาแน่นมากที่สุด

การสำรวจจุดเสี่ยงที่ทำให้เกิดน้ำท่วมนั้น มีจำนวน 45 จุด และชุมชนลงความเห็นว่ามี 20 จุดต้องแก้ไขเร่งด่วน เห็นได้ชัดว่าส่วนใหญ่มากกว่าครึ่งเป็นเรื่องของการระบายน้ำ ซึ่งมีทั้งที่อยู่ในพื้นที่ชุมชน (ชุมชนเชิงแส และรอบเขารัตน) พื้นที่เกษตรกรรม และระบบคลอง (คลองเชิงแส) ที่เชื่อมกับทะเลสาบสงขลา จุดเสี่ยงที่พบมากตามมากก็เป็นเรื่องในทำนองเดียวกันคือ การขวางทางน้ำของถนน หรือการกีดขวางของสิ่งปลูกสร้างทำให้ทางน้ำธรรมชาติเดิมให้มีขนาดเล็กลง ประสิทธิภาพระบายน้ำลดลง ข้อเสนอในการแก้ปัญหา หากมองผ่านการระบุจุดเร่งด่วนในการแก้ปัญหา 20 จุด จากทั้งหมด 45 จุด จะพบว่า เป็นโครงการที่ทำให้มีระบายน้ำในพื้นที่ดีขึ้นเป็นส่วนใหญ่ ทั้งในระดับท่อน้ำในชุมชน คู่น้ำในพื้นที่เกษตร และการควบคุมน้ำในลำคลองสายหลัก บางส่วนดำเนินการได้โดยชุมชนและท้องถิ่น แต่สำหรับการแก้ไขปัญหามากกว่า 10 จุดนั้น คณะทำงานเรื่องการจัดการน้ำชุมชนต้องรับนำข้อมูลจากการศึกษาวิจัยเข้าหารือทำงานอย่างมีส่วนร่วมกับเทศบาล อบจ. และชลประทานสติงพระ เพื่อนำโครงการเข้าสู่แผนพัฒนาของแต่ละหน่วยงานในรอบต่อไป นับเป็นการวางแผนแก้ไขปัญหาระยะกลางและระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ยกระดับศักยภาพคณะทำงานชุมชนในเรื่องภัยพิบัติน้ำท่วมตามแนวทาง CBDRM เพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีแผนงานต่อเนื่องเรื่องการลดความเสี่ยงภัยพิบัติน้ำท่วมอำเภอกระแสดินรื้อร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.3 วางระบบเก็บข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกิดภัยพิบัติน้ำท่วมรวมถึงภัยแล้ง เพื่อใช้ในการวางแผนการทำงานที่มีความแม่นยำ

บรรณานุกรม

- กรมชลประทาน. (2555). **โครงการศึกษาความเหมาะสมการแก้ไขปัญหาอุทกภัยคาบสมุทรสตึงพระ จังหวัดสงขลา**. กรุงเทพฯ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมทรัพยากรน้ำ. (2554). **โครงการการวิจัยด้านทรัพยากรน้ำ: การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบผสมผสาน (IWRM) ในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา**. กรุงเทพฯ : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2557). **การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน**. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2559). **การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย**. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.
- โกวิทย์ ทะลิทอง และคณะ. (2562). **โครงการศึกษาการสร้างระบบการจัดการน้ำร่วมกันของชุมชนและหน่วยงานชลประทานเพื่อแก้ไขปัญหาน้ำในการทำของตำบลเชิงแส อำเภอกระแสดินธุ์ จังหวัดสงขลา**. (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ไชยวัฒน์ รงค์สยามานนท์ และคณะ. (2563). **โครงการการพัฒนากลไกชุมชนในการจัดการความเสี่ยงจากอุทกภัยโดยมีชุมชนเป็นฐาน อำเภอกระแสดินธุ์ จังหวัดสงขลา**. (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ธีรพันธ์ จันทรทอง, สุวดี ทองสุปลั่ง และ หรรษาสุชลิน. (2564). พื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วมและมาตรการบรรเทาภัยในเขตเมืองนครศรีธรรมราช, **สารศาสตร์**. 1(1), 250-262.
- นิลุบล สุ่มานิช. (2549). **แนวทางการปฏิบัติงานสำหรับผู้ปฏิบัติงานภาคสนามในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย.

ประเสริฐ ปอนถิ่น พระครูสาทรธรรมสิทธิ์ โสภ ปอนถิ่น. (2564). แนวทาง
 การบริหารจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของชุมชน: ศึกษากรณี ชุมชนบ้านจันทร์
 และชุมชนบ้านเด่น ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ,
วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ. 6(7), 482-497.

ปิ่นทิศา ต้นวัฒนธรรม. (2563). การ **รู้-รับ-ปรับ-ฟื้น** ของชุมชนจากภัยพิบัติ
ฉบับชุมชนและนักปฏิบัติ. สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม : จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.

พรเทพ ศิริวนารังสรรค์. (2554). การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชน
 เป็นฐาน, **วารสารสมาคมวิทยาศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทย**. 1(3),
 236-241.

พลภัทร เหมวรรณ. (2564). **คู่มือพัฒนาการบริหารจัดการความเสี่ยงภัยพิบัติ
 ร่วมกันระดับพื้นที่: แนวทางเพื่อการลดทอนความเสี่ยงภัยพิบัติและ
 การจัดการภัยพิบัติอย่างเป็นระบบที่ยั่งยืน**. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
 คณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.).

พลภัทร เหมสุวรรณ. (2560). **การพัฒนากลไกการจัดการความเสี่ยงภัยพิบัติ
 (อุทกภัย) บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: พื้นที่อำเภอเวียง
 สา จังหวัดน่าน**. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2564, จาก [https://csdi.or.th/
 wp-content/uploads/2018/09/01-Area_Based_DRM_in_Wiang_Sa_
 Phonpat2.pdf](https://csdi.or.th/wp-content/uploads/2018/09/01-Area_Based_DRM_in_Wiang_Sa_Phonpat2.pdf).

พิรพัฒน์ โกศลศักดิ์สกุล, นูรมา สามะ, วัลภา สุวานกาญจน์, โชติรส ศรีระลันต์ และ
 แวอามีเนาะห์ สุหลง. (2562). **การติดตามและประเมินผลโครงการฟื้นฟู
 เสริมสร้างศักยภาพ และเตรียมความพร้อมของชุมชนหลังประสบ
 อุทกภัย พื้นที่เทศบาลตำบลเชิงแส อำเภอกระแสดินธุ์ จังหวัดสงขลา**.
 (รายงานการวิจัย). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ยุพนรัตน์ พงษ์นัยรัตน์ และ ณพงค์ นพเกตุ. (2563). การบริหารจัดการน้ำท่วม
 ที่เหมาะสมสำหรับชุมชนพาณิชยกรรมในเมือง กรณีศึกษาชุมชนเมือง
 ในจังหวัดอุบลราชธานี, **วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา**. 2(4), 22-50.

สรวิศ วิฑูรทัศน์, Marqueza Cathalina Reyes, และ Matthew Sarsycki. (2559).

คู่มือการประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติ. กรุงเทพฯ : สำนักงานโครงการ
พัฒนาแห่งสหประชาชาติ.

หนังสือพิมพ์มติชนออนไลน์. (2560). **น้ำท่วมสงขลาวิกฤต คาบสมุทรสตึงพระ**

4 อำเภอ “อ่วม” โรงเรียนปิด 62 โรงอาหารสัตว์ขาดแคลน (ออนไลน์).

สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2564, จาก <https://www.matichon.co.th/region>.

Puntita Tanwattana.(2018) Systematizing Community-Based Disaster Risk

Management (CBDRM): Case of urban flood-prone community in

Thailand upstream area, **International Journal of Disaster Risk**

Reduction. 28, 798-812.

ภาพกับพูชาในสารคดีท่องเที่ยวของสังภูมิ ละออ : บทบาทของ สารคดีท่องเที่ยวเกี่ยวกับการสื่อสารภาพลักษณ์ของประเทศเพื่อนบ้าน¹

Images of Cambodia in Saijaphoum La-or's Travelogues: Role of Thai Travelogue as the Medium in Communicating Image of Neighboring Countries¹

Phirun But^{2*}

นันท์วัลย์ สุนทรภาระสถิตย³ (Nandawan Sunthornparasathit)³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำเสนอภาพกับพูชาในสารคดีท่องเที่ยวของสังภูมิ ละออ ซึ่งเขียนขึ้นในช่วงปี 2544 – 2553 อันเป็นช่วงเวลาที่ไทยกำลังประสบปัญหาความสัมพันธ์ทางการทูตกับกับพูชา กลุ่มข้อมูลประกอบด้วยสารคดีท่องเที่ยวจำนวน 4 เล่ม ได้แก่ เดียวเขมร (2544) สองเขมรตระเวนกับพูเจีย (2546) ผ่าเขมรเห็นไข่ง่อน (2548) และจุมเรียบซัวร์ บัดดีอมบอง (สวัสดีพระตะบอง) (2553) โดยการใช้แนวคิดภาพแทน ผลการศึกษาพบว่า สารคดีท่องเที่ยวกับพูชาของสังภูมิ ละออ ได้นำเสนอภาพกับพูชาในด้านบวก คือ การเป็นเมืองประวัติศาสตร์

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง ภาพ “กับพูชา” ในสารคดีท่องเที่ยวของสังภูมิ ละออ หลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร

² นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม 73000, อีเมล : botphirun@gmail.com

³ อาจารย์ ดร., ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม 73000, อีเมล : sunthonpara_n@su.ac.th

¹ This article is a part of a thesis titled: Images of Cambodia In Saijaphoum La-or's Travelogues , Master of Arts Program in Thai, Silpakorn University.

² Graduate Student, Master of Thai, Faculty of Art, Silpakorn University, Nakhon Pathom, 73000, Thailand, E-mail : botphirun@gmail.com

³ Lecture, Dr., Department of Thai, Faculty of Art, Silpakorn University, Nakhon Pathom, 73000, Thailand, E-mail : sunthonpara_n@su.ac.th

*Corresponding author : E-mail address : botphirun@gmail.com

Received: October 21,2024 Revised: November 18,2024 Accepted: November 20,2024

ที่มีอารยธรรมเก่าแก่ ตลอดจนเป็นดินแดนที่ผู้คนมีวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ใกล้เคียงกับคนไทย ซึ่งเน้นย้ำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในสองดินแดนที่มีต่อกันมายาวนานและต่อเนื่อง แม้ในสารคดีจะปรากฏการนำเสนอภาพประวัติศาสตร์บาดแผลของกัมพูชาในยุคเขมรแดง แต่ก็แสดงออกถึงความเห็นใจและชื่นชมความเข้มแข็งของผู้คนชาวกัมพูชาที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนกับบาดแผลหลังสงครามภายในของประเทศ จึงกล่าวได้ว่าสารคดีท่องเที่ยวกัมพูชาของสัจภูมิ ละออ มีส่วนสำคัญในการสร้างภาพและสื่อสารทัศนคติที่ดีประเทศกัมพูชาให้แก่ผู้อ่านชาวไทยในช่วงที่ทั้งสองประเทศประสบปัญหาความสัมพันธ์ทางการทูต

คำสำคัญ : สารคดีท่องเที่ยว, ภาพกัมพูชา, ประเทศไทย, สัจภูมิ ละออ

Abstract

The purpose of this research article is to examine the images of Cambodia in travelogues by Sajjaphoum La-or, written between 2001 and 2010, a period when Thailand faced challenges in its diplomatic relations with Cambodia. The dataset consists of four travelogues: *Deiw Khmer* (2001), *Song Khmer: Trawn Kamphuchea* (2003), *Pha Khmer Hen Saigon* (2005), and *Jum Reab Suor: Battambang (Hello, Battambang)* (2010). These works are analyzed through the lens of representation approach. The findings reveal that Sajjaphoum La-or's travelogues depict Cambodia in a positive light, portraying it as a historical city with an ancient civilization. Additionally, Cambodia is presented as a land where people share a lifestyle and way of life similar to that of the Thai people, underscoring the long-standing and enduring relationship between the populations of the two nations. Although the documentary includes the painful history of Cambodia during the Khmer Rouge era, it also conveys empathy and admiration for the resilience of the Cambodian people as they grapple with the aftermath of the war. It can be concluded that Sajjaphoum La-or's travelogues on Cambodia played a significant role in shaping a positive

image of Cambodia and fostering a constructive attitude among Thai readers during a period of strained diplomatic relations between the two countries.

Keywords : Travelogues, Images of Cambodia, Thailand, Saggiaphoum La-or

บทนำ

สารคดีท่องเที่ยวคือ การจำลองประสบการณ์การเดินทางของผู้เขียน ทำให้ผู้อ่านได้รู้จักสถานที่วิถีชีวิตของผู้คนในสังคมใดสังคมหนึ่ง พร้อมทั้งนำเสนอความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริงและให้ความเพลิดเพลินตามลักษณะของงานเขียนประเภทสารคดี การรับประสบการณ์รองหรือการจำลองประสบการณ์ที่ได้จากการอ่านสารคดีท่องเที่ยวนั้นล้วนผ่านการเลือก คัด จัด สรรของผู้เขียนแล้ว โดยเล่าผ่านมุมมองหรือสายตาของผู้เขียนสารคดีที่เดินทางไปท่องเที่ยวตามที่ต่าง ๆ จึงกล่าวได้ว่าความจริงที่ปรากฏในสารคดีท่องเที่ยวเป็นความจริงที่ได้รับการประกอบสร้างขึ้นอย่างจำกัด ไม่อาจใช้ความจริงที่ทับทิมกับโลกความเป็นจริงได้อย่างสนิทเนียน

กัมพูชาเป็นจุดหมายหนึ่งของการเดินทางท่องเที่ยวของนักเขียนสารคดีชาวไทยหลายคน เนื่องจากไทยกับกัมพูชามีพรมแดนติดกันและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้กัมพูชายังมีโบราณสถานซึ่งเป็น 1 ใน 7 สิ่งมหัศจรรย์ของโลก คือ นครวัด ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมจากองค์การยูเนสโก (UNESCO) ในปี 2535 จึงทำให้ผู้คนสนใจเดินทางไปท่องเที่ยวที่ประเทศกัมพูชาเป็นจำนวนมาก สัจภูมิ ละออ เป็นหนึ่งในนักเขียนที่สนใจเรื่องราวของกัมพูชาและได้เดินทางไปท่องเที่ยว รวมถึงเขียนสารคดีท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับประเทศกัมพูชาเป็นจำนวนถึงสี่เล่ม ได้แก่ เดียวเขมร (2544) สองเขมรตะวันออก (2546) ผ่าเขมรเห็นไข่มุก (2548) และจุมเรียบข้าว บัดดีอมบอง (สวัสดิ์พระตะบอง) (2553)

ความน่าสนใจของสารคดีท่องเที่ยวกัมพูชาของสัจภูมิ ละออ อยู่ที่ในช่วงเวลาที่สร้างงานคือตั้งแต่ปี 2544 จนถึง 2553 เป็นช่วงเวลาที่ไทยและกัมพูชาประสบปัญหาความตึงเครียดระหว่างประเทศอย่างรุนแรง โดยเหตุการณ์เกิดขึ้นในปี 2546 เนื่องจากมีการเผยแพร่บทสัมภาษณ์ที่ถูกกล่าวอ้างว่าเป็นของนักแสดงหญิง

ชื่อดังของไทย ข้อความดังกล่าวแสดงถึงการเหยียดหยามประเทศกัมพูชาอย่างมาก โดยเฉพาะประเด็นที่กล่าวทวงคืนนครวัดว่าเป็นของประเทศไทย จึงสร้างความโกรธแค้นให้แก่ประชาชนชาวกัมพูชาอย่างที่สุด อีกทั้งรัฐบาลกัมพูชาในขณะนั้นไม่สามารถควบคุมความรุนแรงของฝูงชนได้ จึงเกิดเหตุจลาจลเผาสถานทูตไทย ณ กรุงเทพมหานคร จนกองทัพไทยต้องเข้าช่วยเหลือคนไทยภายใต้ “ปฏิบัติการโปแตตง” และลดระดับความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยและกัมพูชาลง (กฤตภาค ศักดิษฐานนท์, 2566)

สัจภูมิ ละออเป็นทั้งนักเขียนสารคดีมีอาชีพและยังเป็นนักวิชาการที่สนใจด้านเขมรศึกษาอย่างมาก เขาสำเร็จการศึกษาระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต สาขาภาษาไทยและภาษาตะวันออก จากคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยค้นคว้าวิจัยเรื่อง จารึกสดกก๊กอธรมเชิงวรรณกรรม(2549) และภาพสะท้อนทางสังคมและกลวิธีการนำเสนอในเรื่องเล่าผีเขมร (2564) นอกจากนี้ในปี 2548 เขายังได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในเวลานั้น เพื่อให้ศึกษาเส้นทาง ตลอดจนวิถีชีวิต วัฒนธรรม การศึกษา การเมือง การปกครอง และการท่องเที่ยวของประเทศกัมพูชา เพื่อสร้างเป็นงานสารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ผ่าเขมรเห็นไข่มุกอัน ซึ่งเป็นหนทางหนึ่งที่น่าสนใจไปสู่การสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างสองประเทศ (สัจภูมิ ละออ, 2548: 11-12) ความรู้และความสามารถด้านภาษา และวรรณกรรมเขมรของสัจภูมิได้รับการยอมรับอย่างเป็นที่ประจักษ์ โดยเขาได้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำหนังสือ ร้อยมาลัย ร้อยใจ ไร่พรมแดน (2548) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างไทย-กัมพูชา ผ่านวรรณกรรม ด้วยเหตุนี้ สารคดีท่องเที่ยวกัมพูชาของ สัจภูมิ ละออ จึงน่าสนใจที่จะนำมาศึกษาในแง่ของการถ่ายทอดภาพกัมพูชาสู่สายตาของนักอ่านชาวไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาภาพของกัมพูชาที่ปรากฏในสารคดีท่องเที่ยวกัมพูชาของ สัจภูมิ ละออ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารคดีท่องเที่ยวมีจำนวนมาก เช่น การศึกษาสารคดีท่องเที่ยวในเชิงพัฒนาการของดวงเนตร มีแย้ม (2544) เรื่อง การศึกษาพัฒนาการของการเขียนสารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศ ตั้งแต่พุทธศักราช 2475 ถึงพุทธศักราช 2540 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าในช่วงแรก คือ พ.ศ. 2475 – 2500 การเขียนสารคดีท่องเที่ยวเป็นไปเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับประเทศต่าง ๆ ในช่วงที่สอง คือ พ.ศ. 2501 – 2519 เป็นการเขียนเพื่อแนะนำวิธีการเดินทางท่องเที่ยว และช่วงที่สาม คือ พ.ศ. 2520 – 2540 เป็นการเขียนสารคดีท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความนิยมของผู้อ่านสารคดีท่องเที่ยวซึ่งมีจำนวนมากขึ้น การศึกษาสารคดีท่องเที่ยวอีกแนวทางหนึ่งที่มีผู้สนใจศึกษา คือ การศึกษาสารคดีท่องเที่ยวเฉพาะของนักเขียนท่านใดท่านหนึ่ง ซึ่งจะให้ความสำคัญกับการศึกษาเนื้อหาประกอบกับกลวิธีทางภาษา เช่น งานวิจัยเรื่อง พระนิพนธ์ประเภทสารคดีท่องเที่ยวของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ของวรรณศิริ ตั้งพงศ์ธิติ (2544) การวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยว สารานุกรมรัฐประชาชนจีน พระราชนิพนธ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ของเกศราพร มากจันทร์ (2548) เนื้อหาและกลวิธีทางภาษาในงานเขียนสารคดีท่องเที่ยวของ “นิวกลม” ของกันญารัตน์ ผ่องสุข (2553) กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในสารคดีท่องเที่ยวของวิชัย มาตกุล ของชนิกานต์ กู้เกียรติ (2567) เป็นต้น

นอกจากการศึกษาสารคดีท่องเที่ยวที่ใช้กลุ่มข้อมูลเป็นตัวแทนสารคดีภาษาไทยแล้วยังพบการศึกษาสารคดีท่องเที่ยวในหนังสือสำหรับท่องเที่ยวด้วยตนเองที่เป็นที่รู้จักกันคือ Lonely Planet งานที่น่าสนใจคือ ความเป็นไทยในสำเนียงเอ็กโซติก : การศึกษาภาพแทนประเทศไทยในหนังสือ Lonely Planet เชิงวาทกรรมของนัทธัญ ประสานนาม (2554) งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาการประกอบสร้างความเป็นไทยในหนังสือ Lonely Planet (2009) ผ่านมุมมองของวาทกรรมโดยผสมผสานแนวคิดบูรพคดีนิยม ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ความเป็นไทยหรือประเทศไทยถูกสร้างขึ้นโดยความเป็นอื่นผ่านมายาคติของนักเดินทางชาวตะวันตก ซึ่งประกอบสร้างขึ้นจากวาทกรรมดั้งเดิมของชาวตะวันตกที่มีต่อชาวตะวันออก ทั้งในด้านการไร้เสถียรภาพทางการเมือง การขาดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และความน่าพิศวง งานชิ้นนี้แสดงให้เห็นถึงทัศนะของชาวตะวันตกที่มองสังคมตะวันออก ซึ่งสอดคล้องกับ

งานของ Tegelberg (2010) เรื่อง Hidden sights Tourism, representation and Lonely Planet Cambodia งานชิ้นนี้แสดงให้เห็นว่า Lonely Planet Cambodia มีแนวโน้มที่จะผลิตข่าวทกรรรมที่เป็นปัญหาจากยูคอาณานิคมของกัมพูชา เรื่องเล่าเกี่ยวกับกัมพูชาที่ปรากฏใน Lonely Planet Cambodia แสดงถึงการไร้เสียงของคนท้องถิ่นที่เคยตกเป็นอาณานิคม ประเด็นนี้สัมพันธ์ในเชิงย้อนแย้งกับเจตนารมณ์ของ Lonely Planet Cambodia ที่มุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพที่รับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้การแนะนำการท่องเที่ยวใน Lonely Planet Cambodia ยังมุ่งไปที่กลุ่มเป้าหมายคือนักท่องเที่ยวชาวตะวันตก ซึ่งสอดคล้องกับประวัติศาสตร์การเป็นอาณานิคมของกัมพูชา

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสารคดีท่องเที่ยวที่มีมาก่อนได้สร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับสารคดีท่องเที่ยวว่า เป็นงานเขียนที่ให้ข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในต่างประเทศผ่านกลวิธีการนำเสนออย่างมีศิลปะของผู้เขียน อย่างไรก็ตามทัศนะหรือสายตาของผู้เขียนมีบทบาทชัดเจนขึ้นเมื่อเป็นการศึกษาสารคดีท่องเที่ยวของนักเดินทางชาวตะวันตกมายังตะวันออก การผลิตซ้ำภาพจำของชาวตะวันออกที่เป็นรองยังคงปรากฏให้เห็น ไม่ว่าประเทศนั้นจะเคยหรือไม่เคยเป็นอาณานิคมของตะวันตกก็ตาม ด้วยมุมมองนี้จึงทำให้สารคดีท่องเที่ยวของสังคมิละออ น่าสนใจมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ ด้วยสายตาของคนตะวันออกที่มองและนำเสนอภาพตะวันออกด้วยตนเอง ภาพกัมพูชาที่ปรากฏในงานของสังคมิจะจึงน่าจะมีมิติที่แตกต่างออกไปจากที่ปรากฏใน Lonely Planet Cambodia อีกทั้งด้วยช่วงเวลาของการสร้างงานซึ่งเป็นยุคหลังจากที่สารคดีท่องเที่ยวได้รับการเขียนขึ้นเพื่อตอบสนองความนิยมของผู้อ่านอย่างแพร่หลายแล้ว สารคดีท่องเที่ยวกัมพูชาของสังคมิจะจึงน่าจะมีส่วนสำคัญในการให้ภาพกัมพูชาต่อนักอ่านชาวไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ดัตบถ (Textual analysis) เป็นสำคัญ อีกทั้งยังประยุกต์ใช้แนวคิดการประกอบสร้างภาพแทนและแนวทางการอ่านสารคดี โดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. คัดเลือกกลุ่มข้อมูลวิจัยโดยเลือกศึกษาเฉพาะสารคดีท่องเที่ยวกัมพูชาของสัจจภูมิ ละออง ซึ่งประกอบด้วย ผลงาน 4 เล่ม ได้แก่ เดียวเขมร (2544) สองเขมร ตระเวนกัมพูเจีย (2546) ผ่าเขมรเห็นไชน่ฮอน (2548) และจุ่มเรียบชัวร์บัดตีอมบอง (สวัสดีพระตะบอง) (2553) สารคดีท่องเที่ยวทั้งสี่เล่มมีลักษณะร่วมกันตรงที่เป็นการเดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเองของผู้เขียน
2. ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวทางการอ่านสารคดีและแนวคิดการประกอบสร้างภาพแทนในวรรณกรรม เพื่อใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ รวมถึงศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ของกัมพูชา ข้อมูลเชิงวิชาการและข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเทศกัมพูชาเพื่อทำความเข้าใจประเทศกัมพูชา
3. วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนำเสนอในรูปแบบบทความวิจัย

ผลการศึกษา

1. ภูมิหลังภาพกัมพูชาในสายตาของตนเอง

การศึกษากำหนดเสนอภาพของกัมพูชาผ่านประวัติศาสตร์และแบบเรียนตลอดจนเอกสารการท่องเที่ยวที่เป็นทางการ จะช่วยให้เห็นสายตาของกัมพูชาที่มองตนเองและสื่อสารกับคนในประเทศและโลกภายนอก ซึ่งจะช่วยขบเน้นให้เห็นความสำคัญของภาพกัมพูชาที่สัจจภูมิสร้างขึ้นผ่านสารคดีท่องเที่ยว

1.1 ความรุ่งเรืองด้านอารยธรรมของกัมพูชากับการสื่อสารสู่เยาวชนเขมร

กัมพูชาที่มีชื่ออย่างเป็นทางการว่า “ราชอาณาจักรกัมพูชา” มีพื้นที่ 181,035 ตารางกิโลเมตร เมืองหลวงคือ ราชธานีพนมเปญ กัมพูชามีพรมแดนทิศเหนือติดกับประเทศไทยและประเทศลาว ทิศตะวันออกติดกับประเทศเวียดนาม ทิศใต้ติดกับประเทศเวียดนาม และอ่าวไทย และทิศตะวันตกติดกับประเทศไทย จากข้อมูลแบบเรียนของกระทรวงอบรมเยาวชน และกีฬาได้นำเสนอภาพกัมพูชาที่บ่งบอกถึงตัวตนของกัมพูชาคือ เป็นดินแดนที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เช่น มีทะเลสาบน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีปลาโลมา แม่น้ำโขง และ

สถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่น ๆ (Eng et al., 2020a: 78) ไม่เพียงเท่านั้นก็มียุทธศาสตร์
 ชื่อว่าเป็นประเทศที่ร่ำรวยด้วยอารยธรรมโบราณ ประสาทหินที่เป็นมรดกของโลก
 ได้แก่ นครวัด ปราสาทพระวิหาร ปราสาทสมบูรไพโรญก และปราสาทเกาะแกร์
 อีกทั้งยังเป็น 1 ใน 10 ประเทศในอาเซียนที่มีแหล่งโบราณคดี โบราณสถาน
 ขนาดใหญ่ เช่น นครวัด นครธม ปราสาทตาพรหม ปราสาทบันทายศรี เป็นต้น
 (Mung et al., 2020: 9-11) ซึ่งเป็นอาณาจักรโบราณที่มีประวัติศาสตร์เก่าแก่ ยาวนาน
 และยิ่งใหญ่ทั้งอำนาจการเมืองการปกครอง ศิลปวัฒนธรรม และ อารยธรรมที่ได้
 เผยแพร่ไปทั่วดินแดนอาชคเนย์

ในแบบเรียนของกัมพูชาซึ่งยังคงใช้อยู่จนถึงปัจจุบันกล่าวว่า จากหลักฐานทางโบราณคดีของนักวิชาการกัมพูชาได้ยืนยันว่าเขมรหรือกัมพูชาเป็นชนชาติกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณคาบสมุทรอินโดจีน (Jea et al., 1973: 4) และยังเป็นต้นกำเนิดของอาณาจักรเขมรโบราณที่มีความเจริญรุ่งเรือง ร่ำรวยด้วยอารยธรรมดังที่ปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน รัฐบาลกัมพูชาตระหนักถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมอันเป็นภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าของประเทศตนเอง คือ นครวัด นครธม โดยนำเสนอภาพกัมพูชาผ่านแบบเรียนซึ่งนักเรียนจะได้เรียนรู้อาณาจักรเขมรโบราณตั้งแต่ต้นกำเนิดของแผ่นดินเขมร อาณาจักรสมัยพระนคร อารยธรรมสมัยนคร ซึ่งล้วนแต่เป็นช่วงเวลาที่ยกมพูชามีอำนาจยิ่งใหญ่ และมีความเจริญก้าวหน้าที่สุดในประวัติศาสตร์ของชนชาติเขมร (Mesal &Thon, 2004: 28) ดังตัวอย่างจากหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของกระทรวงอบรมเยาวชนและกีฬาของกัมพูชาเกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์เขมร ความว่า

ជនជាតិខ្មែរ ជាជនជាតិដែលមានចិត្តអំណត់ ឧស្សាហ៍ព្យាយាម និងមានបំណងធំបំផុត គឺការអភិវឌ្ឍន៍ឱ្យរីកចម្រើនគ្រប់វិស័យនិងភាពសម្បូរសប្បាយ សេចក្តីក្លាហាន មោះមុតរបស់ ខ្មែរយើងមានតាំងពីសម័យនគរភ្នំ ចេនឡាមកម្ល៉េះ ដូច្នេះហើយធ្វើឱ្យអរិយធម៌ខ្មែរយើងនៅសម័យ អង្គរកាន់តែជឿនលឿននិងរីកសាយទូទាំងអាស៊ីអាគ្នេយ៍ដោយសេដ្ឋកិច្ចមានការលូតលាស់ខ្លាំង កត្តា នេះជាលទ្ធភាពធំធេងដែលអាចអោយប្រជារាស្ត្រចូលរួមយ៉ាងសកម្មក្នុងការកសាងប្រាង្គប្រាសាទ នានាដូចជា នគរវត្ត នគរធំ ដែលជាលទ្ធិទេវរាជយ៉ាងមានប្រសិទ្ធភាព។ នៅគ្រប់សម័យកាលនៃ ការកសាងប្រទេសជាតិ ប្រជារាស្ត្រខ្មែរយើងបានបង្កើតនូវវប្បធម៌ដ៏ត្រចះត្រចង់មួយគឺវប្បធម៌ខ្មែរ។ វប្បធម៌ខ្មែរគឺជាប្រភពជំរុញយ៉ាងខ្លាំងក្លាដល់កម្លាំងស្មារតីរបស់ប្រជាជាតិខ្មែរហើយជាមោទនភាព របស់កូនខ្មែរគ្រប់ជំនាន់។

ชนชาติเขมรเป็นชาติที่มีความมั่งใจอดทน ขยันขันแข็ง และมีความปรารถนาสูงสุดคือการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองในทุก ๆ ด้าน และความอุดมสมบูรณ์ ความองอาจกล้าหาญ มุ่งมั่นเด็ดเดี่ยว ของชาวเขมรของเรามีมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรฟูนัน ยุคเจนละ ดังนั้นทำให้อารยธรรมเขมรในยุคพระนครยิ่งมีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น และยังได้แพร่หลายไปทั่วเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากอาณาจักรมีเศรษฐกิจที่รุ่งเรืองมาก ปัจจุบันจึงเป็นส่วนสำคัญอย่างมากมายที่ทำให้ประชาชนสามารถร่วมแรงร่วมใจกันอย่างขันแข็งเพื่อก่อสร้างสถาปัตยกรรมและปราสาทต่าง ๆ เช่น นครวัด นครธม อันเป็นศาสนสถานสำคัญของลัทธิเทวราชา ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าในทุกยุคสมัยของการสร้างชาติ ชาวเขมรได้สร้างสรวงศ์วัฒนธรรมอันรุ่งโรจน์ คือวัฒนธรรมเขมร ซึ่งเป็นบ่อเกิดของแรงบันดาลใจอันแข็งแกร่งของชนชาวเขมร และเป็นความภาคภูมิใจของเยาวชนเขมรรุ่นหลังตลอดมา⁴

จากเนื้อหาในแบบเรียนข้างต้นแสดงให้เห็นความภาคภูมิใจของประชาชนชาวกัมพูชาที่สืบสวย้อนกลับไปถึงยุคอาณาจักรพระนคร ซึ่งแสดงผ่านสถาปัตยกรรมที่หลงเหลือ ได้แก่ นครวัดและนครธม อันเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงอารยธรรมภูมิปัญญาอันล้ำค่าของบรรพบุรุษชาวกัมพูชา โดยปราสาทนครวัดเป็นปราสาทหินขนาดใหญ่และมีสัดส่วนงดงามที่สุดในศิลปะเขมร จนได้รับการบันทึกให้เป็น 1 ใน 7 สิ่งมหัศจรรย์ของโลก นครวัดสร้างขึ้นเพื่ออุทิศถวายพระวิษณุ ส่วนนครธมสร้างขึ้นเป็นพุทธบูชาเพื่ออุทิศให้แด่มารดาบิดา ปู่ย่าตายาย ครูบาอาจารย์ นักปราชญ์ และวีระบุรุษเขมรที่ได้เสียสละชีวิตรับใช้ชาติ (Ros, 1997: 234-237) สถาปัตยกรรมอันเป็นเทวาลัยปราสาทเหล่านี้ คืออารยธรรมอันรุ่งโรจน์ของกัมพูชาในยุคแห่งพระนคร นอกจากนี้ข้อมูลดังกล่าวยังสอดคล้องกับประวัติศาสตร์กัมพูชาในการศึกษาของเดวิด แชนด์เลอร์ (David Chandler) ผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์กัมพูชาที่รู้จักกันทั่วโลก แชนด์เลอร์ได้กล่าวว่ากัมพูชาในสมัยพระนครเป็นอาณาจักรรุ่งเรือง เป็นยุคแห่งสันติสุข มีพระมหากษัตริย์สร้างศาสนสถาน“ร้อยแห่ง” เช่น นครวัด นครธม เกาะแกร์ ฯลฯ จากหลักฐานที่ปรากฏตามจารึกต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นการประกาศความยิ่งใหญ่ของอาณาจักรนี้ (แชนด์เลอร์, 2546: 60)

⁴ ส่วนวนการแปลและเรียบเรียงโดยผู้วิจัย

การตระหนักถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมโบราณของตนเองไม่เพียงแสดงผ่านแบบเรียนและหนังสือข้อมูลประวัติศาสตร์ หากยังมีการจัดตั้งหน่วยงานอปสราที่เป็นหน่วยงานหลักของรัฐบาลที่รับผิดชอบดูแลมรดกโบราณสถานนครวัด ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวยังสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับโบราณสถานสำคัญของประเทศแก่นักเรียน เพื่อให้เยาวชนของประเทศเกิดความภาคภูมิใจในมรดกของบรรพบุรุษที่ตกทอดมานับพันปี รวมทั้งปลูกฝังให้ร่วมกันช่วยดูแลและปกป้องให้คงอยู่ตลอดไป ดังข้อมูลประชาสัมพันธ์กิจกรรมจากเว็บไซต์หน่วยงานอปสรา ดังนี้

នៅท្រីកថ្ងៃទី 11 ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ 2023 គម្រោងសិក្សាបេតិកភណ្ឌដែលសហការជាមួយអាជ្ញាធរជាតិអប្បបរមា និងអង្គការបេតិកភណ្ឌវប្បធម៌កម្ពុជាបាននាំសិស្សានុសិស្សចំនួន 185 នាក់មកសិស្សានុសិស្សថ្នាក់ទី 5 និងថ្នាក់ទី 6 នៃសាលាបឋមសិក្សាក្រុងប្រៀល មកទស្សនាប្រាសាទអង្គរវត្ត អង្គរធំ មានទីតាំងនៅតំបន់អង្គរវត្តដែលជាអតីតរាជធានីក្នុងសម័យអង្គរ ដើម្បីឱ្យសិស្សានុសិស្សបានជួបប្រទះនឹងកន្លែងពិត និងស្វែងយល់អំពីអរិយធម៌ ការរៀបចំផែនការនៃទីក្រុងមហានគរក៏ដូចជាប្រាសាទផ្សេងៗទៀត ដែលធ្វើឱ្យសិស្សានុសិស្សយល់ដឹងអំពីសារៈសំខាន់ក្នុងការថែរក្សា ការពារ និងអភិរក្សបេតិកភណ្ឌដ៏មានតម្លៃអោយគង់វង្សរហូតទៅ។

(ApSara National Authority, 2023)

ในเช้าวันที่ 11 เดือนพฤศจิกายน ปี 2023 โครงการศึกษามรดกพร้อมกับหน่วยงาน APSARA และองค์กรมรดกวัฒนธรรมกัมพูชาได้นำนักเรียน 185 คน ประกอบด้วยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ของโรงเรียนกอบเบยเรียล มาทัศนศึกษาเยี่ยมชมนครวัด นครธมที่ตั้งอยู่ในบริเวณนครวัดซึ่งเป็นอดีตเมืองหลวงเก่าในสมัยพระนครเพื่อให้นักเรียนได้สัมผัสกับสถานที่จริงและเรียนรู้เกี่ยวกับอารยธรรมการวางแผนการของเมืองมอหานคร ตลอดจนปราสาทอื่น ๆ ทำให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการปกป้อง ดูแล และการอนุรักษ์มรดกอันมีคุณค่าให้ยั่งยืนสืบไป⁵

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่ากัมพูชาให้ความสำคัญและสร้างสำนึกร่วมให้แก่คนในชาติด้วยการผูกพันตัวตนของชาวกัมพูชาเข้ากับอาณาจักรนครวัดอันรุ่งเรือง ซึ่งล้วนสร้างความภาคภูมิใจแก่ประชาชนแม้ว่าในประวัติศาสตร์จะผ่านความเจ็บปวด

⁵ ส่วนวนการแปลและเรียบเรียงโดยผู้วิจัย

จากบาดแผลการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ภายในประเทศ อย่างไรก็ตามรัฐบาลกัมพูชาได้เลือกจดจำการปลดปล่อยประเทศจากเขมรแดงโดยในวันที่ 7 เดือนมกราคมของทุกปีเป็นวันสำคัญของประเทศ อีกทั้งยังบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ช่วงเขมรแดงไว้ในแบบเรียนด้วยเช่นกัน แต่เป็นการกล่าวถึงอย่างกระชับเพื่อให้เยาวชนเรียนรู้และไม่กระทำซ้ำบทเรียนอันเจ็บปวดอีก นอกจากนี้เนื้อหาในแบบเรียนแล้วรัฐบาลกัมพูชายังให้ทุนสนับสนุนโครงการศึกษาการเผยแพร่การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์และประวัติศาสตร์เขมรแดง ซึ่งนำเสนอประสบการณ์ของผู้ผ่านเหตุการณ์จริง เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์และประวัติศาสตร์เขมรแดงตามโรงเรียนต่าง ๆ โดยมีเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้ โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนสนใจเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และจดจำโศกนาฏกรรมที่เกิดขึ้นบนแผ่นดินของตนเอง เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ระบอบนี้เกิดขึ้นอีก

1.2 กัมพูชาในข้อมูลการท่องเที่ยวที่เป็นทางการของรัฐบาลกัมพูชา

หลังกัมพูชาเปิดประเทศในปี 2535 ผู้คนจากทั่วโลกก็เดินทางไปท่องเที่ยวที่กัมพูชา รัฐบาลกัมพูชาเองก็ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเฉพาะเมืองเสียมเรียบซึ่งเป็นที่ตั้งของปราสาทนครวัด ในเว็บไซต์ของกระทรวงการท่องเที่ยวของกัมพูชาได้นำเสนอภาพเมืองเสียมเรียบที่ตั้งอยู่ทิศตะวันตกเฉียงเหนือของกัมพูชาว่าเป็นเมืองอันอุดมไปด้วยโบราณสถานที่มีอายุหลายพันปี ซึ่งเป็นทั้งสิ่งมหัศจรรย์และมรดกโลก จนกล่าวได้ว่าเมืองเสียมเรียบเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดของประเทศกัมพูชาและมีบทบาทสำคัญในการช่วยสร้างเศรษฐกิจของประเทศ กล่าวได้ว่ารัฐบาลกัมพูชาคำนึงถึงความสำคัญและศักยภาพด้านศิลปวัฒนธรรมและโบราณสถานของตนเอง โดยเฉพาะนครวัดและ นครธม จึงนำเสนอในฐานะสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญภายใต้คำขวัญ “กัมพูชา : อาณาจักรแห่งความมหัศจรรย์” หรือ “Cambodia : Kingdom of Wonder” และแสดงให้เห็นว่า ดินแดนแห่งนี้เป็นรัฐที่รุ่งเรืองที่สุดในดินแดนเอเชียอาคเนย์ และมีมนต์ขลังให้ผู้คนหลงใหล (Ministry of Tourism, Cambodia, 2023: 1)

ภาพที่ 1 โลโก้กระทรวงการท่องเที่ยวและโลโก้คำขวัญ

Cambodia: Kingdom of Wonder

ที่มา : Ministry of Tourism of Kingdom of Cambodia

ด้านบนเป็นภาพตราสัญลักษณ์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (ด้านซ้าย) และตราสัญลักษณ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวภายใต้คำขวัญ Cambodia : Kingdom of Wonder จะเห็นว่าตราสัญลักษณ์ทั้งสองแบบล้วนใช้ภาพนครวัดซึ่งแสดงให้เห็นถึงการนำเสนอภาพแทนการท่องเที่ยวของกัมพูชาที่สัมพันธ์กับมรดกทางสถาปัตยกรรมที่สำคัญของประเทศ นอกจากนี้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของกัมพูชายังมีการสร้างตราสัญลักษณ์ที่ใช้เป็นครั้งคราวสำหรับบางปลายทางหรือบางพื้นที่การท่องเที่ยว ดังนี้

The flagship identity will be the unique and iconic Angkor Wat.
The others are to be used when promoting the following destinations and activities of interest to tourists:

Angkor
Spectacular and grand, it is the reason most tourists visit Cambodia and is at the heart of national pride. Also to be used when promoting other temple sites throughout the country.

Culture
Represents traditional celebrations, festivals and other cultural activities.

Nature and Ecotourism
Represents nature, strength, heritage and wisdom. To be used when promoting nature-based tourism, ecotourism and northeast Cambodia.

Cuisine
Represents Cambodia's cuisine and vibrant markets.

Community-Based Tourism
Represents rural daily life and traditional ways. To be used when promoting community-based tourism and village homestays.

The Mekong
Unique to Cambodia, the playful Mekong River Dolphin represents fun and the Mekong. To be used when promoting activities along the Mekong River including Kratie and Stung Treng Provinces.

Coastal Destinations
Representing Cambodia's diverse beach destinations and mangrove forests. To be used when promoting Sihanoukville, Kep, Kampot, and Koh Kong.

ภาพที่ 2 โลโก้คำขวัญ Cambodia : Kingdom of Wonder ตามพื้นที่การท่องเที่ยว

ที่มา : Cambodia: Kingdom of Wonder

จากรายการตราสัญลักษณ์เหล่านี้จะเห็นว่าภายใต้ภาพหลักที่นำเสนอความเก่าแก่ของโบราณสถานและสถาปัตยกรรม กัมพูชายังเลือกนำเสนอภาพการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรม วิถีชีวิตท้องถิ่นซึ่งเน้นความเป็นชนบทอันสอดคล้องไปกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม คำขวัญ Cambodia : Kingdom of Wonder เริ่มใช้เป็นคำขวัญรณรงค์เพื่อการท่องเที่ยวของกัมพูชาตั้งแต่ปี 2008 และยังคงใช้ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน การสร้างคำขวัญส่งเสริมการท่องเที่ยวนี้แสดงถึงการปรับตัวและการพยายามสร้างภาพจำเกี่ยวกับประเทศกัมพูชาหลังฟื้นฟูจากความขัดแย้งและความรุนแรงที่เกิดขึ้นภายในประเทศ ซึ่งในด้านหนึ่งเป็นการดึงมิติอื่น ๆ ที่น่าสนใจของประเทศกัมพูชามานำเสนอแทนที่ประวัติศาสตร์บาดแผลการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่เคยเป็นที่สนใจของชาวโลกในช่วงเวลาหนึ่ง

จากข้อมูลในเว็บไซต์กระทรวงการท่องเที่ยวของกัมพูชาพบว่า สถานที่ท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์บาดแผลยุคเขมรแดงอย่างพิพิธภัณฑ์คุกตวลสเลง และทุ่งสังหารเจืองเอ็กถูกจัดให้เป็น Attractions หรือสถานที่ที่น่าสนใจแห่งหนึ่งของกรุงพนมเปญเท่านั้น ไม่ใช่อสถานที่ที่แนะนำที่ปรากฏในหน้าหลัก

← BACK

Toul Sleng Genocide Museum (S-21)

Prior to 1975, Toul Sleng was a high school. When the Khmer Rouge came to power it was converted into the S-21 prison and interrogation facility. Inmates were systematically tortured to extract confessions, after which they were executed at the killing fields of Choeung Ek. S-21 processed over 17,000 people, less than a dozen of whom survived. The building now serves as a museum, a memorial and a testament to the madness of the Khmer Rouge regime.

ภาพที่ 3 พิพิธภัณฑ์คุกตวลสเลงที่ปรากฏในเว็บไซต์กระทรวงการท่องเที่ยวของกัมพูชา
ที่มา : Welcome to Phnom Penh (Capital City)

GENERAL INFORMATION
ATTRACTIONS
TRAVEL GUIDE
TOURIST INFORMATION CENTER
MAP
VIDEO

◀ BACK

Choeung Ek Memorial (The Killing Fields)

Located about 17km south of Phnom Penh, Choeung Ek was once an orchard and a Chinese graveyard. It was used by the Khmer Rouge regime as an execution ground to put down thousands of people between 1975 and 1979. The site is now better known as the Killing Fields. Mass graves containing thousands of bodies were discovered at Choeung Ek after the fall of the Khmer Rouge regime. Many of the dead were former inmates in the Tuol Sleng prison.

Today, Choeung Ek is a memorial, marked by a Buddhist stupa. The stupa has acrylic glass sides and is filled with more than 5,000 human skulls; many of which are either shattered or had evidently been smashed. It is believed that the Khmer Rouge soldiers kill their victims by smashing them on the head, in order to save on bullets.

ภาพที่ 4 อนุสรณ์สถานทุ่งสังหารเจ็องเอ็กที่ปรากฏในเว็บไซต์กระทรวงการท่องเที่ยวกัมพูชา
ที่มา : Welcome to Phnom Penh (Capital City)

ทั้งตวลสเลงและเจ็องเอ็กเคยเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ดึงดูดผู้คนจากทั่วโลกให้เดินทางไปยังกัมพูชาเพื่อเป็นประจักษ์พยานการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่ยังหลงเหลือกลืนอายหลังกัมพูชาเปิดประเทศในปี 2536 จากคำบรรยายภาษาอังกฤษจะพบคำอธิบายในส่วนของพิพิธภัณฑ์ตวลสเลงว่า “a memorial and a testament to the madness of the Khmer Rouge regime.” ซึ่งเป็นการอธิบายประวัติศาสตร์บาดแผลในยุคเขมรแดงว่า “เป็นความบ้าคลั่งของระบอบเขมรแดง” การนำเสนอภาพบาดแผลของกัมพูชาในฐานะสถานที่ท่องเที่ยวจึงเป็นการยอมรับประวัติศาสตร์อันเจ็บปวดของตนเองและแปรเป็นแรงดึงดูดทางการท่องเที่ยว เพื่อให้ชาวโลกร่วมเป็นประจักษ์พยานความโหดร้ายที่ชาวกัมพูชาถูกกระทำ

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า ภาพกัมพูชาที่นำเสนอและสื่อสารโดยสื่อทางการของกัมพูชา ทั้งต่อประชาชนภายในประเทศและต่อชาวต่างประเทศ ล้วนเชื่อมโยงกับรากฐานทางประวัติศาสตร์อันเก่าแก่โดยมีภาพปราสาทนครวัดเป็นสัญลักษณ์สำคัญ นครวัดจึงเป็นทั้งสถานที่และตัวตนที่น่าภาคภูมิใจของชาวกัมพูชา ตรงข้ามกับประวัติศาสตร์และสถานที่แห่งความทรงจำอันเจ็บปวดในยุคเขมรแดง ที่ถูกกล่าวถึงในฐานะ “ความบ้าคลั่ง” และเป็นบทเรียนสำคัญที่ประชาชนชาวกัมพูชาไม่อาจลบเลือน

2. ภาพกัมพูชาในสารคดีท่องเที่ยวของสัจภูมิ ละออ

สัจภูมิ ละออเป็นนักเขียนสารคดีท่องเที่ยวกัมพูชาในยุคแรกหลังกัมพูชาเปิดประเทศได้ไม่นาน การเดินทางท่องเที่ยวของสัจภูมิเป็นรูปแบบท่องเที่ยวด้วยตนเอง ซึ่งการท่องเที่ยวลักษณะนี้ให้อิสระแก่ผู้เดินทาง และเปิดโอกาสให้ได้สัมผัสกับชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นได้มากกว่า เนื่องจากไม่ถูกจำกัดด้วยตารางเวลาและรายการท่องเที่ยวที่บริษัทท่องเที่ยวเป็นผู้กำหนด ภาพกัมพูชาที่ปรากฏในสารคดีท่องเที่ยวของสัจภูมิจึงเป็นประสบการณ์ตรงและทัศนะส่วนบุคคลที่เกิดขึ้นระหว่างการสัมผัสกับประเทศกัมพูชา ประกอบด้วย 3 ภาพ ดังนี้

2.1 กัมพูชาในฐานะเมืองแห่งประวัติศาสตร์และอาณาจักรอันรุ่งเรืองยุคโบราณ

สัจภูมิ ละออ นำเสนอภาพกัมพูชาที่เป็นเมืองแห่งอารยธรรมที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนานผ่านปราสาทและจารึกต่าง ๆ ที่อยู่ในประเทศกัมพูชาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ปราสาทนครวัดซึ่งเป็น 1 ใน 7 สิ่งมหัศจรรย์ของโลกและปราสาทนครธมที่เป็นโบราณสถานอันยิ่งใหญ่แห่งหนึ่งของประเทศกัมพูชา สัจภูมิได้แสดงทัศนะยกย่องและชื่นชมความมหัศจรรย์ของนครวัด นครธม ไว้ดังนี้

ฉันยืนอยู่หน้าปราสาทนครวัด 1 ใน 7 สิ่งมหัศจรรย์ของโลก ความยิ่งใหญ่อลังการของนครวัด หากจะใช้ถ้อยคำใด ๆ บรรยายก็คงไม่ฉายภาพจริงให้เห็นได้เท่ากับเห็นด้วยตนเอง ความมหัศจรรย์ของนครวัดมีโชยอยู่ที่รูปทรง ปราสาทอันโอ่อ่าเพียงอย่างเดียว หากอยู่ที่วัสดุก่อสร้างนั้นเป็นหิน หินซึ่งต้องใช้หยาดเหงื่อแรงงานของผู้คนเชื่อเหลือเกินว่าหลายชีวิตต้องพลีให้ไปกับการชักลากหินมาจากภูเขาพนมกุเลน ซึ่งอยู่ห่างจากนครวัดประมาณ 50 กิโลเมตร กว่าที่จะชักลากหินมาแต่ละก้อน กว่าจะสกัดหินให้ได้รูปทรงตามต้องการ กว่าจะเรียงหินให้เข้ารูปทรง และกว่าจะสลักเสลาหินให้เป็นรูปร่างต่าง ๆ ต้องใช้เวลา ต้องใช้ความพยายาม และความอดทนอย่างยิ่งยวด

(สัจภูมิ ละออ, 2544: 108)

ความชื่นชมปราสาทนครวัดในมุมมองของสังฆมุนีไม่เพียงอยู่ที่ความยิ่งใหญ่
อลังการของสถาปัตยกรรม แต่ยังเป็นความน่าตื่นตะลึงที่ในยุคสมัยดังกล่าว ชาวเขมร
สามารถสร้างสถาปัตยกรรมอันยิ่งใหญ่จากหินและโดยการใช้แรงงานคนเท่านั้น
นครวัดจึงเป็นมรดกทางประวัติศาสตร์ที่แสดงทั้งนวัตกรรมการก่อสร้างและความ
รุ่งเรืองของอาณาจักรที่สามารถเกณฑ์แรงงานผู้คน ตลอดจนความมานะพยายาม
ของชาวเขมรในอดีต จนก่อเกิดเป็นโบราณสถานอันน่ามหัศจรรย์นี้

เช่นกันกับนครธมซึ่งเป็นโบราณสถานเก่าแก่อีกแห่งหนึ่งของกัมพูชา สร้าง
ขึ้นในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 สังฆมุนีก็ได้เดินทางไปเที่ยวชม และบรรยายปราสาท
นครธมไว้ ดังนี้

ฉันมาถึงแล้ว นครธม นครธมอันรุ่งโรจน์ในอดีต อังคอร์ แปลว่า
“เมือง” ธม แปลว่า “ใหญ่” รวมความหมายตามอักษรคือ “เมืองใหญ่”
ความกว้างใหญ่ของตัวเมืองใหญ่ขนาดไหนนั้น ในเอกสารบอกว่า
มีพื้นที่รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ความยาวด้านละ 3 กิโลเมตร ล้อมรอบด้วย
กำแพง ภายในกำแพงมีโบราณสถานหลายแห่ง หนึ่งในจำนวนโบราณ
สถานเหล่านั้นคือ บายน องค์ปราสาทยอดแท่งฟ้า แต่ละยอดของ
ปราสาทหลักเสลาพระพักตร์เทพไว้ทั้ง 4 ด้าน ยอดปราสาทจึงเหมือน
ที่อยู่ของโบหน้าคน...

(สังฆมุนี ละออ, 2544: 120-121)

จากข้อความข้างต้นกล่าวถึงนครธมซึ่งมีความยิ่งใหญ่ทั้งในเชิงอาณาบริเวณ
และสถาปัตยกรรมโดยเฉพาะปราสาทบายนซึ่งเป็นการแกะสลักหินรูปหน้าคน
บนยอดปราสาท นอกจากนี้สังฆมุนียังกล่าวถึงอิทธิพลความยิ่งใหญ่ของยุคสมัยของ
พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ที่มีต่อบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ซึ่งแสดงให้เห็น
ผ่านหลักฐานจารึก ต่าง ๆ ดังนี้

หลักฐานชี้ความยิ่งใหญ่ของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 คือ จารึกต่าง ๆ
ที่เชื่อกันว่าจารึกในสมัยของพระองค์นั้นคือ จารึกปราสาทตาเมียนโต
จารึกปราสาทพิมาย จารึกด่านปะคำ จารึกทรายฟอง จารึกพิมาน
อากาศ จารึกปราสาทพระขรรค์ จารึกเมืองมิเชิน นครจำปา และมี
จารึกอื่น ๆ อีกมากมายแล้วแต่กล่าวถึงพระเกียรติของพระองค์
พระเจ้าชัยวรมันที่ 7...

(สังฆมุนี ละออ, 2544: 73)

จารึกในรัชสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ศิลาจารึกเหล่านั้น กระจัดกระจายอยู่ตามโบราณสถานต่าง ๆ ในกัมพูชา ในประเทศไทย ของเราก็พบไม่น้อย ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ ทั้งในเขตจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และที่ปราสาทหิน พิมาย จังหวัดนครราชสีมา ถ้อยคำที่จารึก นอกจากบรรยายความสมบูรณ์พูนสุข ของอาณาจักรขอมแล้ว ยังอำนวยการช่วยเหลือให้พระมหากษัตริย์ พระองค์ต่อ ๆ มาได้อยู่เย็นเป็นสุข

(สัจจภูมิ ละออ, 2548: 102)

จากข้อมูลข้างต้น สัจจภูมิได้กล่าวไว้ในสารคดีท่องเที่ยวของเขาสองเล่ม คือ เดียวเขมร (2544) และ ผ่าเขมรเห็นไข่ง่อน (2548) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ ของอาณาจักรขอมโบราณที่แผ่อิทธิพลมาสู่บริเวณโดยรอบโดยเฉพาะประเทศไทย ในด้านนี้จึงแสดงถึงการยอมรับความรุ่งเรืองและอารยธรรมของเขมรซึ่งปรากฏร่วม อยู่ในประวัติศาสตร์พื้นที่ของไทย

อย่างไรก็ตาม ในความชื่นชมและความยกย่องความมหัศจรรย์ของ สถาปัตยกรรมเขมรโบราณที่ปรากฏอย่างชัดเจนนี้ สัจจภูมิยังได้สอดแทรก ความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ที่มีมายาวนานระหว่างไทยกับกัมพูชาผ่านภาพสลัก “เสียมกก” ที่ปรากฏอยู่บริเวณระเบียงด้านขวาของปราสาทนครวัด โดยอ้างอิง ความเห็นของจิตร ภูมิศักดิ์ ไว้ว่า “ภาพชาวสยามกุกที่เข้าขบวนทัพหน้ากองทัพหลวง ของศรีสุริยวรมันที่ 2 ข้าพเจ้าเชื่อว่าเป็นกองทัพเสียมแห่งลุ่มน้ำกก เพื่อไปช่วย พระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 ทำสงครามกรุงศรีวิชัยของจามปา คือ พวกขอมรบกับพวกจาม ในการทำสงครามครั้งนี้พระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 ได้รับชัยชนะ จึงได้จำหลักภาพการก ระทำพิธียาตราทัพของตนไว้บนระเบียงเทวสถาน นครวัดนี้” (สัจจภูมิ ละออ, 2546: 150) จากข้อมูลของจิตร ภูมิศักดิ์ ที่สัจจภูมิยกมานี้แสดงให้เห็นความพยายามที่จะ เก็บร่องรอยความสัมพันธ์ที่มีระหว่างสองดินแดน กล่าวคือ ชาวเสียมในขณะนั้น สามารถอ้างอิงหรือเชื่อมโยงเข้ากับชาวเสียมหรือสยามในชั้นหลังได้ การกล่าวอ้างนี้ มีผลโดยตรงต่อการสร้างการรับรู้ให้แก่ผู้อ่านเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับ กัมพูชา

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า ในฐานะนักเดินทางที่ท่องเที่ยวไปในประเทศกัมพูชา สัจภูมิได้เยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่สำคัญคือ ปราสาทนครวัดและนครธม การนำเสนอภาพสถานที่ท่องเที่ยวทั้งสองแห่งนำผู้อ่านให้สัมผัสความยิ่งใหญ่และมหัศจรรย์ของประเทศกัมพูชาเช่นเดียวกับที่ชาวกัมพูชาภาคภูมิใจ แต่ในขณะที่เดียวกันสัจภูมิก็ได้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างสองดินแดนที่สืบสาวไปได้ยาวนานเทียบเท่ากับความเก่าแก่ด้านสถาปัตยกรรม ภาพเหล่านี้ทำให้ผู้อ่านชาวไทยที่รับรู้ภาพกัมพูชาในมุมมองเชิงบวก และแม้บางดินแดนของประเทศไทยจะได้รับอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมจากอาณาจักรขอม แต่ก็เป็นช่วงเวลาก่อนที่ประเทศไทยจะก่อร่างสร้างอาณาจักร อีกทั้งบรรพบุรุษชาวเสียมหรือชาวสยามยังได้ร่วมรบและหลงเหลือหลักฐานให้ประจักษ์ชัด ซึ่งสร้างความรู้สึกมีได้ด้อยกว่าอย่างสิ้นเชิงให้แก่ผู้อ่านชาวไทย

2.3 กัมพูชาในฐานะผู้บอบช้ำจากสงครามกลางเมืองและผู้ให้บทเรียนแก่ชาวโลก

วันที่ 17 เมษายน 2518 เป็นวันที่กองกำลังเขมรแดงบุกยึดกรุงพนมเปญ และเป็นจุดเริ่มต้นของการปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ของประเทศกัมพูชา ซึ่งกินระยะเวลารวม 4 ปี ภายใต้การปกครองของกลุ่มเขมรแดง ประชาชนชาวกัมพูชาต้องเผชิญกับความรุนแรงและการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ซึ่งเป็นประวัติศาสตร์ความรุนแรงที่สั่นสะเทือนคนทั้งโลก ในฐานะนักเขียนสารคดี สัจภูมิได้นำเสนอภาพประวัติศาสตร์ความรุนแรงของกัมพูชาผ่านสถานที่สำคัญสองแห่ง คือ พิพิธภัณฑ์คุกตวลเสง และอนุสรณ์สถานเจืองเอ็ก ซึ่งปัจจุบันยังคงเป็นแหล่งท่องเที่ยวแนะนำ (Attractions) ของกรุงพนมเปญดังกล่าวมาแล้ว

สัจภูมิได้เล่าถึงประวัติศาสตร์แห่งการช่วงชิงอำนาจของผู้นำกัมพูชาที่ผลักให้ประชาชนต้องตกอยู่ในความทุกข์ทรมาน ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านมีภูมิหลังและเข้าใจการเมืองกัมพูชาในช่วงเวลานั้น อีกทั้งในการนำเสนอภาพต่าง ๆ แม้จะเป็นภาพความรุนแรงที่หลงเหลืออยู่ภายในสถานที่ที่เดินทางไป แต่ก็แฝงความเห็นอกเห็นใจประชาชนที่เป็นผู้ถูกระทำทางการเมืองอย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น

...ฉันกวาดสายตาไล่จากชั้นล่างสุดขึ้นบน แล้วจากด้านบน
ลงล่างอย่างช้า ๆ ะโหลกแต่ละอัน หมายถึงหัวคนหนึ่งหัว ทั้งหมดที่
แออัดกันอยู่นั้น ถ้าหัวกะโหลกบนออกมาได้ พวกเขาคงบ่นออกมาว่า
อึดอัดเหลือเกิน ขยับขยายให้ช้าหน่อยได้ไหม แต่เหนือค้ำบ้นเหล่านั้น
เขาคงร้องต่อชาวโลกว่า เขาผิดอะไรที่ฆ่าเขาเหมือนผักเหมือนปลา
ใครจะเสียอำนาจ ใครจะเสียอำนาจเขาต้องเป็นผู้รับผิดชอบด้วย
กระนั้นหรือ

(สัจภูมิ ละออ, 2544: 40)

จากตัวอย่างสัจภูมิบรรยายภาพภายในของเงืองเอ็กที่บรรจุหัวกะโหลกของ
ผู้เสียชีวิตจำนวนมากในช่วงเขมรแดง ซึ่งแสดงให้เห็นความรุนแรงที่ประชาชนชาว
กัมพูชาถูกกระทำ คำถามเชิงวาทศิลป์ในตอนท้ายย่อหน้าเป็นทั้งการกระตุ้นเตือน
ให้ผู้อ่านได้คิดและตั้งคำถามถึงความเป็นธรรมที่ผู้ปกครองกระทำต่อประชาชน เช่น
กันกับคำบรรยายคุณตวลสเลงตอนหนึ่ง ความว่า

อาคารต่อมามีรูปคนที่เสียชีวิต เป็นภาพขาวดำ มีทั้งชาวเขมร
และชาวต่างชาติ ดวงตาที่จ้องมาแต่ละดวงนั้น บางดวงตาล้าย
วิงวอน บางดวงตาล้ายตื่นตระหนกด้วยความหวาดกลัว แม้เหตุการณ์
นั้นจะผ่านมามากตั้งแต่ปี 2518 แต่ภาพขาว-ดำ รูปของพวกเขายังแจ่มชัด
เหมือนจะคงความแจ่มไว้เพื่อประจานคนที่ทำร้าย ฟ้องต่อชาวโลก
ทุกคนที่ผ่านเข้ามาเยี่ยมชมนั่นเอง

(สัจภูมิ ละออ, 2544: 57)

กล่าวได้ว่า การนำเสนอภาพสถานที่ท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์
บาดแผลของชาวกัมพูชา สัจภูมินำเสนออย่างระมัดระวังและมีจุดยืนอยู่เคียงข้าง
ชาวกัมพูชาที่เป็นผู้สูญเสีย ยิ่งไปกว่าสัจภูมียังมองเรื่องราวเหล่านี้ด้วยทัศนะเดียวกับ
ที่ชาวกัมพูชามองย้อนกลับไปหาประวัติศาสตร์ของตนเอง นั่นคือ ให้คุณค่า
สงครามกลางเมืองและการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ภายในประเทศว่าเป็นบทเรียนที่ชนรุ่นหลัง
พึงตระหนักและไม่กระทำซ้ำอีก ดังข้อความท้ายบท พนมเปญ ‘ออกุนเจริญ’ สำหรับบทเรียน
แห่งสงคราม ว่า” อย่่างไรเราก็ต้อง “ออกุนเจริญพนมเปญ” (ขอขอบคุณพนมเปญ) ที่ให้
บทเรียนต่อชาวโลก ในเรื่องสงครามและการทำลายล้าง (สัจภูมิ ละออ, 2546: 59)

การนำเสนอภาพกัมพูชาในแง่มุมนี้ในด้านหนึ่งจึงเป็นการให้เกียรติประวัติศาสตร์บาดแผลและประชาชนชาวกัมพูชาทุกคนที่ผ่านความเจ็บปวดในยุคเขมรแดง

2.3 กัมพูชาในฐานะเพื่อนบ้านที่มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมร่วมกัน

กัมพูชากับไทยมีพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เชื่อมต่อกัน ในแง่การเดินทางจึงสามารถเดินทางโดยรถยนต์และเข้าถึงดินแดนกัมพูชาได้โดยง่าย และด้วยการเชื่อมต่อกันด้านพรมแดนนี้เองจึงทำให้สภาพภูมิประเทศ บ้านเรือน และวิถีชีวิตของคนกัมพูชาใกล้เคียงกับคนไทยโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก

ตัวเมืองมีแม่น้ำส็องแกร์ไหลผ่านรอบ ๆ เมืองเต็มไปด้วยพืชสวน ไร่ นา อาชีพของชาวพระตะบอง นอกจากทำนาข้าวเป็นหลักแล้ว ยังทำการประมงในแม่น้ำส็องแกร์ และอาศัยแม่น้ำส็องแกร์แล่นเรือเข้าไปจับปลาในทะเลสาบเขมรได้อีกด้วย

(สัจภูมิ ละออ, 2548: 48)

จากข้อความข้างต้น สัจภูมิได้ให้ภาพระหว่างการเดินทางจากศรีโสภณไปพระตะบอง ว่าได้พบเห็นพื้นที่เกษตรกรรม เรือกสวน ไร่นา โดยเฉพาะอาชีพของชาวพระตะบองที่ทำนาเป็นหลัก ซึ่งสามารถเชื่อมโยงเข้ากับพื้นที่เกษตรกรรมของไทยที่ปลูกข้าวเช่นกัน นอกจากนี้ชาวกัมพูชายังผูกพันกับวิถีชีวิตริมน้ำ เช่น การทำประมงเนื่องจากประเทศกัมพูชามีทะเลสาบน้ำจืดขนาดใหญ่ซึ่งเป็นแหล่งประมงสำคัญของประเทศที่ชาวกัมพูชาสามารถประกอบเป็นอาชีพได้เช่นกัน ในด้านชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำนี้ก็ชวนให้อ่านนึกถึงชีวิตชาวชนบทของไทยโดยเฉพาะพื้นที่ภาคกลางที่ใกล้กับแหล่งน้ำ

สัจภูมิเปรียบเทียบและเชื่อมโยงความเหมือนกันของวิถีชีวิตชนบทไทยกับกัมพูชาไว้อย่างชัดเจน โดยกล่าวว่า “สองข้างทางมีหมู่บ้านเป็นหย่อม ๆ ส่วนใหญ่เป็นท้องนากว้างใหญ่ไพศาล มองข้างทางบางช่วงตอนเป็นทุ่งนาที่เต็มไปด้วยต้นตาล หากมองมาในบ้านเราเมืองเราก็อาจจะคล้ายเพชรบุรี” (สัจภูมิ ละออ, 2546: 17) แม้แต่รูปร่างหน้าตาของผู้คนสัจภูมิก็ไม่ได้รู้สึกถึงความแตกต่างดังว่า “เขมรกับไทยสภาพภูมิประเทศไม่ได้แตกต่างกันนัก ยิ่งมองรูปร่างหน้าตาผู้คนที่จูงควายข้างทาง

ยังไม่รู้สึกว่าเป็นแปลกแตกต่าง อาจจะรู้สึกบ้างก็ตรงผิวสีที่ออกจะคล้ำ ๆ แต่เมื่อคิดถึงคนชนบทของไทยก็ไม่มีอะไรต่างกัน” (สัจภูมิ ละออ, 2548: 78)

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าสารคดีท่องเที่ยวกับกัมพูชาของสัจภูมิได้เชื่อมโยงความเป็นกัมพูชาเข้ากับความเป็นไทยโดยเฉพาะในด้านพื้นที่และผู้คน ซึ่งช่วยสร้างความรู้สึกคุ้นเคยให้แก่ผู้อ่านชาวไทย รวมถึงการสร้างจินตนาการถึงพื้นที่ที่ผู้อ่านไม่อาจเดินทางไปด้วยตนเอง ความเชื่อมโยงนี้นำไปสู่การสร้างการรับรู้เกี่ยวกับประเทศกัมพูชาในฐานะ “พวกเรา” มากกว่าจะสร้าง “ความเป็นอื่น” ซึ่งในแง่นี้สำคัญมากในช่วงเวลาที่ไทยมีปัญหาทางการเมืองกับกัมพูชาดังกล่าวมาแล้ว

นอกจากความรู้สึกคุ้นเคยในทางภูมิศาสตร์และการประกอบอาชีพแล้ว ในด้านศิลปะและสถาปัตยกรรมก็เป็นอีกแง่มุมหนึ่งที่สัจภูมิได้นำเสนอถึงความเชื่อมโยงกันระหว่างไทยและกัมพูชา ดังการบรรยายถึงวังเขมรินทร์ว่า

“เจ้านโรดม” เลือกสร้างวังเขมรินทร์อันเป็นพระราชวังที่งดงาม
ผังการก่อสร้างกล่าวกันว่าได้อิทธิพลไปจากวัดพระแก้วของไทย แต่มี
นักวิชาการบางสำนักบอกว่าไทยเราจำลองแบบมาจากกรุงศรีอยุธยา
และอยุธยาจำลองแบบมาจากเมืองพระนครของขอม รากเหง้าเรา
มาไกลจริง ๆ

(สัจภูมิ ละออ, 2546: 55)

จากข้อความจะเห็นความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างไทยกับเขมรินทร์ของแบบแผนการสร้างสถาปัตยกรรม ที่เกินกว่าจะบอกได้อย่างแน่ชัดว่าใครได้รับอิทธิพลจากใคร ข้อความนี้ของสัจภูมิช่วยปูพื้นให้แก่ผู้อ่านซึ่งอาจจะตั้งคำถามหรือมีทัศนคติว่าประเทศไทยมีอิทธิพลด้านสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมเหนือกัมพูชา การอ้างถึงหลักฐานความคิดเห็นของนักวิชาการที่ยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่นั้นก็เพื่อให้ผู้อ่านตระหนักถึงความเป็นไปได้ที่อาจไม่เคยนึกถึง

นอกจากแผนผังของสถาปัตยกรรมแล้ว การตกแต่งหรือศิลปกรรมภายใน “วัดพระแก้วมรกต” ของกัมพูชา ซึ่งอยู่ในบริเวณวังเขมรินทร์ ยังมีส่วนละม้ายใกล้เคียงกับพระปรางค์วัดพระแก้วของไทย ดังคำบรรยายว่า “รอบพระปรางค์มีภาพจิตรกรรมเรื่องรามเกียรติ์ เช่นเดียวกับวัดพระแก้วของไทย” (สัจภูมิ ละออ, 2546: 73)

แต่แตกต่างกันที่ลวดลายที่ศิลปินสร้าง ซึ่งสังขุมิก็ได้กล่าวถึงภาพจิตรกรรมของเขมรว่า “งามอย่างเขมร” (สังขุมิ ละออ, 2546: 74) ข้อความนี้ช่วยชี้นำผู้อ่านว่ามีให้ตัดสินความงามจากมาตรฐานหรือมุมมองของเราเองเพียงฝ่ายเดียว และยังแสดงถึงการยอมรับความงามของศิลปะเขมรด้วยเช่นกัน

กล่าวได้ว่าการนำเสนอภาพวิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรมของชาวกัมพูชาในสารคดีท่องเที่ยวกัมพูชาของสังขุมิ ละออ ได้สร้างภาพชาชนบทกัมพูชาที่ใกล้เคียงกับชนบทไทย ซึ่งเป็นผลมาจากพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่มีผืนแผ่นดินเชื่อมต่อการใช้ชีวิตตลอดจนการประกอบอาชีพของผู้คนที่อาศัยพื้นที่ทำกินจึงไม่ได้แตกต่างกัน ในฐานะการสร้างประสบการณ์รองของสารคดีท่องเที่ยว งานของสังขุมิช่วยให้ผู้อ่านได้พบกับความคุ้นเคยและก่อให้เกิดเป็นความรู้สึกเชื่อมโยงถึงกัน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการรู้จักหรือสัมผัสชาวกัมพูชาผ่านสารคดีท่องเที่ยว

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

สารคดีท่องเที่ยวกัมพูชาของสังขุมิ ละออ นำเสนอภาพกัมพูชาที่สำคัญ 3 ภาพ ได้แก่ 1) กัมพูชาในฐานะเมืองแห่งประวัติศาสตร์และอาณาจักรอันรุ่งเรืองยุคโบราณ 2) กัมพูชาในฐานะผู้บอบช้ำจากสงครามกลางเมืองและผู้ให้บทเรียนแก่ชาวโลก และ 3) กัมพูชาในฐานะเพื่อนบ้านที่มีวิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรมร่วมกัน หากมองอย่างผิวเผิน ภาพกัมพูชาทั้งสามภาพที่ปรากฏอาจใกล้เคียงกับภาพกัมพูชาที่ปรากฏในงานเอกสารแนะนำการท่องเที่ยวกัมพูชาอื่น ๆ เนื่องจากกล่าวถึงสถานที่สำคัญโดยเฉพาะพื้นที่ทางประวัติศาสตร์อย่างนครวัด นครธม窟ตวลสเลง และทุ่งสังหารเจืองเอ็ก แต่สิ่งที่ทำให้งานของสังขุมิโดดเด่นขึ้นมาก็คือ สายตาที่สังขุมิมองกัมพูชาและนำเสนอแก่ผู้อ่านล้วนเป็นทัศนคติเชิงบวก โดยเฉพาะในแง่ความสัมพันธ์ที่มีมายาวนานระหว่างสองประเทศและความเชื่อมโยงกันของวิถีชีวิตและวัฒนธรรม แม้ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์จะแสดงให้เห็นถึงการทำศึกสงครามหรือการชิงดินแดนกันระหว่างไทยกับเขมร แต่ที่น่าสังเกตก็คือ สังขุมิกล่าวถึงประวัติศาสตร์ในส่วนที่เป็นความขัดแย้งน้อยมาก และหากมีกล่าวถึงก็จะเป็นไปในลักษณะของการเล่าประวัติความเป็นมาของสถานที่มากกว่า ดังที่ปรากฏในการ

เล่าถึงศาลาเขตพระตะบองและเจ้าพระยาอภัยภูเบศร ผู้ซึ่งเคยปกครองดินแดนพระตะบอง ใน จมูเรียบซัวร์ บัตตัมบ็อง (สวัสดีพระตะบอง) หรือการกล่าวถึงการศึกที่ชาวเสียมหรือสยามได้ส่งไพร่พลไปร่วมรบจนเป็นที่มาของภาพสลักเสียมูกที่ปราสาทนครวัด การเล่าเรื่องราวเหล่านี้ของสังภูมิ แสดงถึงการเลือกนำเสนอภาพที่ไม่ส่งเสริมความแตกแยก เกิดขัดแย้งให้เกิดขึ้นระหว่างสองดินแดน จึงกล่าวได้ว่าภาพกัมพูชาที่ประกอบสร้างผ่านสารคดีท่องเที่ยวของสังภูมิ เป็นภาพที่จะก่อให้เกิดความรู้สึกเชิงบวกในสายตาของนักอ่านชาวไทย

สังภูมิ ละออบเป็นทั้งนักเขียนและนักวิชาการด้านเขมรศึกษา เรื่องราว ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับประเทศกัมพูชาที่ผ่านงานเขียนของสังภูมิล้วนมาจากทัศนคติ ตลอดจนความสนใจส่วนตัวของสังภูมิที่มีต่อประเทศกัมพูชาและศิลปวัฒนธรรมเขมร เหล่านี้เป็นส่วนสำคัญในการประกอบสร้างภาพด้านบวกให้แก่กัมพูชา เนื่องจากในด้านความรู้ สังภูมิสามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้องและอ้างอิงผลงานวิชาการที่ได้รับการยอมรับในด้านความคิดเห็น เนื่องจากสังภูมิมีความสนใจและมีความเชี่ยวชาญด้านเขมรศึกษาโดยในระหว่างที่เขียนสารคดีกลุ่มนี้ เขากำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ดังนั้นทัศนะต่าง ๆ ที่สอดแทรกและผู้อ่านได้ซึมซับผ่านงานของเขาจึงมีทั้งความน่าเชื่อถือและเป็นมิตรต่อประเทศกัมพูชา นอกจากนี้สารคดีท่องเที่ยวกัมพูชาทุกเล่มของสังภูมิยังเป็นการเดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเอง ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญที่ทำให้ได้พบปะและสัมผัสกับผู้คนและวิถีชีวิตของชาวกัมพูชา เนื้อหาในส่วนนี้จึงช่วยสร้างความรู้สึกลึกซึ้งกับผู้คนในท้องถิ่นให้แก่ผู้อ่านอย่างมาก

อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวโดยลำพังด้วยตนเองของสังภูมิเช่นนี้ใกล้เคียงกับสารคดีท่องเที่ยวที่โด่งดังอย่าง Lonely Planet ซึ่งเป็นเรื่องเล่าของนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเองในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลก Tegelberg (2010: 498) ได้ศึกษา Lonely Planet Cambodia และได้ตั้งข้อสังเกตว่า เรื่องเล่าการท่องเที่ยวที่อยู่ใน Lonely Planet Cambodia ไม่ค่อยพบข้อมูลเกี่ยวกับวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม ทว่ากลิ่นอายของนครวัดและโคกนาฏกรรมอันน่าสลดใจในยุคเขมรแดงกลับถูกนำเสนอเน้นย้ำซ้ำแล้วซ้ำเล่า เพื่อตอบสนองความสนใจของนักท่องเที่ยวเท่านั้น

ประเด็นการประกอบสร้างภาพกัมพูชาในสายตาของนักเดินทางชาวตะวันตกนั้น ในด้านหนึ่งเป็นผลผลิตจากยุคอาณานิคมที่ชาติตะวันตกจะมองตนเองในฐานะ ผู้เจริญกว่าและมองประเทศใต้อาณานิคมว่าด้อยกว่า กัมพูชาเป็นหนึ่งในประเทศใต้ อาณานิคมของฝรั่งเศส การผลิตซ้ำภาพกัมพูชาในฐานะดินแดนที่มีสิ่งมหัศจรรย์ และการที่นครวัดได้รับการยกย่องจากยูเนสโก(UNESCO) ให้เป็นสิ่งมหัศจรรย์ของโลกนั้นเป็นการมองตะวันออกด้วยสำเนียงเอ็กโซติก เช่นเดียวกับผลการศึกษา ของนัทธนี ประสาน ใน ความเป็นไทยในสำเนียงเอ็กโซติก : การศึกษาภาพแทน ประเทศไทยในหนังสือ Lonely Planet เชิงวาทกรรม งานของสัจฉิมิจึงให้ภาพที่ แตกต่างออกไปเพราะเป็นการมองด้วยสายตาของตะวันออกที่มองตะวันออกด้วยกัน

การดำรงอยู่ของภาพความรุ่งเรืองของอาณาจักรเขมรโบราณและความ ล่มสลายของรัฐในยุคเขมรแดงล้วนเป็นภาพแทนที่ย้อนแย้งกันของกัมพูชาที่ไม่อาจ ปฏิเสธได้ ซึ่งปรากฏทั้งในคู่มือท่องเที่ยว Lonely Planet Cambodia และในเว็บไซต์ การท่องเที่ยวของกัมพูชาเอง การที่สารคดีท่องเที่ยวของสัจฉิมิ ละออง ให้ความสำคัญ กับภาพวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชาวกัมพูชามากขึ้น โดยมีรายละเอียดทัดเทียมกับ ภาพความรุ่งเรืองในประวัติศาสตร์และภาพความล้มเหลวของรัฐเขมรแดง เป็นส่วน สำคัญที่ทำให้งานของสัจฉิมิมิมีบทบาทในการประสานความแตกต่าง และสร้างมิติ ที่มีชีวิตและเป็นปัจจุบันให้แก่ภาพกัมพูชา

กล่าวได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวกัมพูชาของสัจฉิมิ ละออง มีบทบาทสำคัญ ในการประกอบสร้างภาพกัมพูชาให้แก่ผู้อ่านชาวไทย โดยเฉพาะบทบาทในการ เชื่อมความสัมพันธ์ที่สั่นคลอนซึ่งเกิดขึ้นกับไทยและกัมพูชาในช่วงปี 2546 การนำเสนอ ภาพกัมพูชาจากสายตาของนักเดินทางชาวตะวันออกของสัจฉิมิส่งเสริมการมี รากทางวัฒนธรรมและดินแดนร่วมกันระหว่างไทยกับกัมพูชา ผู้อ่านที่ได้อ่านงาน ของสัจฉิมิจึงได้รับการประกอบสร้างภาพตลอดจนทัศนคติเชิงบวกที่มาพร้อมภาพ เหล่านั้น หากมองในเชิงมิติเวลา การเกิดขึ้นของสารคดีท่องเที่ยวกัมพูชาของสัจฉิมิ ละออง ทั้งสี่เล่ม ล้วนสวนกระแสกับข่าวสารและความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่าง สองรัฐที่กำลังประสบปัญหา สารคดีท่องเที่ยวของสัจฉิมิ ละอองจึงเป็นแหล่งข้อมูล สำคัญที่จะช่วยสร้างและส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อประเทศและประชาชนชาวกัมพูชา ให้แก่ผู้อ่านชาวไทย

บรรณานุกรม

- กันณวรัตน์ ผ่องสุข. (2553). **เนื้อหาและกลวิธีทางภาษาในงานเขียนสารคดีท่องเที่ยวของ “นิวกลม”**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกศราพร มากจันทร์. (2548). **การวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีน พระราชานิพนธ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กฤตภาค ศักดิษฐานนท์. (2566). **20 ปี ปฏิบัติการไปชนตงบทพิสูจน์ภาวะผู้นำในสถานการณ์วิกฤต**. สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2567, จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_644332.
- ชนิกานต์ กุ้เกียรติ. (2567). **กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในสารคดีท่องเที่ยวของวิทยุมาตกุล, วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม**. 8(7), 162-163.
- แซนด์เลอร์, เดวิด. (2546). **ประวัติศาสตร์กัมพูชา** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ดวงเนตร มีแยม. (2544). **การศึกษาพัฒนาการของการเขียนสารคดีท่องเที่ยวต่างประเทศ ตั้งแต่พุทธศักราช 2475 ถึงพุทธศักราช 2540**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ).นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2536). **เขมรสามยุค**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- นันทนัย ประสานนาม. (2554). **ความเป็นไทยในสำเนียงเอ็กโซติก : การศึกษาภาพแทนประเทศไทยในหนังสือ Lonely Planet เชิงวาทกรรม**. **วารสารอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร**.33(2), 131-132.
- ปราโมทย์ ทัศนสุวรรณ. (2538). **ลุยเขมร**. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.

- วรรณศิริ ตั้งวงศ์ศิริ. (2544). **พระนิพนธ์ประเภทสารคดีท่องเที่ยวของ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ.** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัจภูมิ ละออ. (2544). **เดี่ยวเขมร.** กรุงเทพฯ: ภัทรธรศ.
- สัจภูมิ ละออ. (2546). **ส่องเขมรตระเวนกัมพูเจีย.** กรุงเทพฯ: เนชั่นบุ๊คส์.
- สัจภูมิ ละออ. (2546). **ผ่าเขมร เห็นไข่มุก.** กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น.
- สัจภูมิ ละออ. (2553). **จุมเรียบข้าว บัดดีอมบอง** (สวัสดีพระตะบอง). นนทบุรี: รัก 99 พรินต์ติ้ง.

Apsara National Authority. (2023). **Educational project for children for field trips and visits to Angkor Thom.** Retrieved February 2, 2024, from <https://apsaraauthority.gov.kh/>.

Dy, K. (2007). **History of Democratic Kampuchea (1975-18978).** Phnom Penh: Documentation Center of Cambodia.

Eng, W., et al. (2020a). **Geography Grade12** (11th ed.). Ministry of Education, Phnom Penh: Youth and Sport.

Eng, W., et al. (2020b). **Social Studies Grade 10** (11th ed.).Ministry of Education, Phnom Penh: Youth and Sport.

Jea, O.,Pheng, P., & Sum, A. (1973). **History of Cambodia Grade 9,8,7,** (2nd ed). Phnom Penh: University of Cambodia.

Mesal,T,. & Thon, H,. (2004). **Mahanakor State Administration (1st to 13th century AD).** Phnom Penh: University of Cambodia.

Ministry of Tourism, Cambodia. (2023). **The Ministry of Tourism announces the implementation of the “ Visit Cambodia Years 2023 campaign under the slogan everyday is wonder”.** Retrieved December 27, 2024,from <https://fre shnewsasia.com/index.php/en/localnews/284557-2023-03-30-11-07-41.html>.

- Mung, S., et al. (2020). **Social Studies Grade 9** (11th ed.). Ministry of Education, Phnom Penh: Youth and SportPhnom.
- Ros, C. (1997). **Khmer History Part 1 (Legend and Inscription)**. Paris: Lharmattan France.
- Tegelberg, M. (2010). **Hidden sights Tourism, representation and lonely Planet Cambodia**. Retrieved February 28, 2024, from https://www.researchgate.net/publication/254097967_Hidden_Sights_Tourism_Representation_and_Lonely_Planet_Cambodia.

ยูเนียนสาสมีต้า สามะ³ (Uniansasmita Samoh)³

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคำศัพท์ภาษาอาหรับที่ปรากฏในเอกสารโบราณการแพทย์มลายูศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นเอกสารโบราณที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาทางการแพทย์ที่มีรากฐานมาจากโลกอิสลามสู่ภูมิภาคมลายู การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการวิเคราะห์เอกสารโบราณ “ฎัยยิบ อัล-อิหซาน ฟิ ฎัยยิบ อัล-อินซาน” ของเชคหวันอะห์หมัด บิน วันมฮัมมัด ไชน์ อัล-ฟาฏอนี โดยใช้แนวคิด

Received: March 3, 2025 Revised: March 24, 2025 Accepted: April 9, 2025

ทฤษฎีทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital Theory) ของบูร์ดิเยอในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบคำศัพท์ภาษาอาหรับที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์จำนวน 299 คำสามารถจำแนกได้เป็น 5 หมวดหมู่ ได้แก่ หมวดยารักษาโรค (64%) หมวดโรค (20%) หมวดระบบในร่างกาย (7%) หมวดวิธีบำบัด/รักษาโรค (5%) และหมวดการตวง/ชั่ง (4%) การวิเคราะห์แสดงให้เห็นถึงกระบวนการสืบทอด ภูมิปัญญาการแพทย์ผ่านสถาบันที่เป็นระบบ มีการผสมผสานองค์ความรู้และปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น ข้อค้นพบสำคัญของงานวิจัยนี้ที่สามารถพัฒนาและต่อยอดไปสู่ซอฟต์แวร์คือ องค์ความรู้จากเอกสารโบราณมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ และการสร้างฐานข้อมูลดิจิทัลที่สามารถเชื่อมโยงและบูรณาการระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมกับนวัตกรรมสมัยใหม่ ซึ่งจะช่วยเสริมอำนาจทางวัฒนธรรม (Cultural Empowerment) และสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจจากมรดกทางภูมิปัญญา นอกจากนี้ การบูรณาการองค์ความรู้นี้เข้ากับการจัดการศึกษาในท้องถิ่นยังสามารถสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็งและส่งเสริมความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรม

คำสำคัญ: คำศัพท์ภาษาอาหรับ, การแพทย์มลายู, ทุนทางวัฒนธรรม

ABSTRACT

This research aims to study Arabic vocabulary found in 19th-century Malay medical manuscripts, which reflect medical wisdom transmitted from the Islamic world to the Malay region. This research employed qualitative methodology through document analysis of the ancient manuscript “Tayyib Al-Ihsan fi Tibb Al-Insan” by Sheikh Wan Ahmad bin Wan Muhammad Zain Al-Fathoni, utilizing Bourdieu’s Cultural Capital Theory to analyze the data. The findings revealed 299 Arabic medical terms that can be classified into 5 categories: medicinal remedies (64%), diseases (20%), body systems (7%), treatment methods (5%), and measurement units (4%). The analysis demonstrates systematic knowledge transmission processes through well-organized documentation, with evidence of knowledge integration and

adaptation to local contexts. A significant finding that can be developed into soft power is that knowledge from these ancient manuscripts has potential for development into health products and digital databases that can connect and integrate traditional culture with modern innovations. This would enhance cultural empowerment and create economic value from intellectual heritage. Furthermore, integrating this knowledge into local education systems can strengthen cultural identity and promote diversity in multicultural societies.

Keywords: Arabic vocabulary, Malay medical, Cultural capital

บทนำ

การแพทย์เป็นศาสตร์ที่อยู่คู่กับอารยธรรมมนุษย์มาอย่างยาวนาน ในฐานะรากฐานของการมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและเป็นสุข Mohamed, Daud, Fazlena, Asyraf. และ Mohd (2018) ได้อธิบายว่า วิชาแพทยศาสตร์เป็นสาขาที่มุ่งวิเคราะห์อวัยวะร่างกายและโรคเพื่อดูแลสุขภาพของมนุษย์และยกระดับความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมโดยรวม ในประวัติศาสตร์ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การแพทย์มลายูได้พัฒนาและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้รับอิทธิพลสำคัญจากการเข้ามาของศาสนาอิสลาม การเข้ามาของศาสนาอิสลามในคาบสมุทรมลายูไม่เพียงส่งผลต่อวิถีชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดการพัฒนาทางปัญญาในหมู่ชาวมลายูผ่านการนำเสนองค์ความรู้หลากหลายสาขา ทั้งเทววิทยา ปรัชญา จิตวิญญาณ ตรรกะ กฎหมาย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการแพทย์ (Shafie Abu Bakar, 1984; Syed Muhammad Naquib, 2018) องค์ความรู้เหล่านี้ได้ถูกบันทึกไว้ในเอกสารโบราณภาษามลายูโดยนักปราชญ์มลายูตั้งแต่ศตวรรษที่ 12 และมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วภายใต้อิทธิพลของวรรณกรรมอิสลาม Harun Mat Piah (2006) ในงานวิจัยเรื่อง “Kitab Tib Ilmu Perubatan Melayu” ได้ชี้ให้เห็นว่า ตำราการแพทย์มลายูโบราณเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าที่รวบรวมภูมิปัญญาและการผสมผสานความรู้จากหลากหลายวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนถึงเอกลักษณ์เฉพาะของระบบการแพทย์มลายูที่ได้รับอิทธิพลจากการแพทย์อาหรับ เปอร์เซีย และภูมิปัญญาท้องถิ่น

มลายู นักวิชาการหลายท่าน เช่น Russell (2008), Beg (1977), Nik Safiah Karim (2003) และ Asmah Omar (1987) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่าง คำศัพท์ภาษาอาหรับกับศาสนาอิสลามที่แพร่กระจายไปทั่วคาบสมุทรมลายู การศึกษาของ Faisal และ Mohammad (2008) เรื่อง “Manuskrip Perubatan Melayu-Islam di Fatani: Ulasan Terhadap Manuskrip Kitab Tayyib al-Ihsan fi Tibb al-Insan Karya Syeikh Ahmad al-Fatani “ ยังพบว่า คำศัพท์ภาษาอาหรับในตำราการแพทย์มลายู ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้ แต่ยังเป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงถึงการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและการยกระดับสถานะขององค์ความรู้ทางการแพทย์ท้องถิ่น ในด้านการศึกษาเอกสารโบราณการแพทย์มลายูโดย Norhasnira Ibrahim & Faisal Ahmad Shah (2020) ได้ศึกษาดำรา “ฎัยยิบ อัล-อิหซาน ฟิ ฎิบ อัล-อินซาน” ของเชคหวันอะห์มัด บิน วันมุฮัมมัด ไชน์ อัล-ฟาฏอนี พบว่า เป็นงานเขียนทางการแพทย์ที่สมบูรณ์ที่สุดชิ้นหนึ่งที่เรียบเรียงในภูมิภาคมลายู โดยกล่าวถึงการรักษาโรคถึง 85 ชนิด ครอบคลุมตั้งแต่อาการทางศีรษะจนถึงปลายเท้า

จากการศึกษาทางประวัติศาสตร์พบว่า ชาวมลายูเริ่มเขียนเอกสารโบราณภาษามลายูในรูปแบบของงานแปลจากภาษาอาหรับ (Mahayudin Hj. Yahaya, 1998; Wan Mohd Saghir Abdullah, 2015; Siti Hawa Haji Salleh, 1997; Abdul Rahman Hj. Abdullah, 2000) และต่อมาได้มีการเขียนตำราใหม่ที่ผสมผสานความรู้จากทั้งสองวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวและการสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น เอกสารโบราณมลายูถือเป็นทุนทางวัฒนธรรม (cultural capital) ที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง เนื่องจากสะท้อนถึงภูมิปัญญา ประวัติศาสตร์ และอัตลักษณ์ของชาวมลายู โดยทุนทางวัฒนธรรมสามารถเปลี่ยนรูปแบบไปเป็นทุนทางเศรษฐกิจ (economic capital) ทุนทางสังคม (social capital) และทุนเชิงสัญลักษณ์ (symbolic capital) ได้ (Bourdieu, 1986) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดซอฟต์แวร์ของ Nye (2004) ที่เห็นว่า ทุนทางวัฒนธรรมสามารถเปลี่ยนเป็นอำนาจเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้

งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาเอกสารโบราณการแพทย์มลายูศตวรรษที่ 19 ที่มีชื่อว่า “ฎัยยิบ อัล-อิหซาน ฟิ ฎิบ อัล-อินซาน” ของเชคหวันอะห์มัด บิน วันมุฮัมมัด ไชน์ อัล-ฟาฏอนี เพื่อศึกษาและวิเคราะห์คำศัพท์ภาษาอาหรับที่ปรากฏในเอกสาร

ดังกล่าว พร้อมทั้งเสนอแนวทางการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการแพทย์โบราณมลายู
สู่ซอฟต์แวร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์คำศัพท์ภาษาอาหรับที่ปรากฏในเอกสารโบราณ
การแพทย์มลายูศตวรรษที่ 19
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการแพทย์โบราณมลายูสู่
ซอฟต์แวร์

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งศึกษา
และวิเคราะห์คำศัพท์ภาษาอาหรับในเอกสารโบราณการแพทย์มลายู โดยใช้วิธีการ
วิจัยเอกสาร (Documentary Research)

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ศึกษาเอกสารโบราณ “ฎัยยิบ อัล-อินซาน ฟิ ฎัย อัล-อินซาน”
ซึ่งเป็นตำราการแพทย์ที่เขียนโดยเชคหวันอะห์หมัด บิน วันมุฮัมมัด ไชน์ อัล-ฟาฏอนี
ซึ่งจัดพิมพ์ครั้งที่ 10 ปี พ.ศ. 2542 โดยประกอบด้วยเนื้อหาจำนวน 14 บท/48 หน้า
เพื่อศึกษาและวิเคราะห์คำศัพท์ภาษาอาหรับที่ปรากฏในเอกสารโบราณการ
แพทย์มลายูศตวรรษที่ 19 เอกสารโบราณเล่มนี้มีคุณค่าทั้งด้านประวัติศาสตร์และ
วัฒนธรรม เนื่องจากบันทึกทั้งความรู้ทางการแพทย์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการผสม
ผสานระหว่างการแพทย์กับหลักศาสนาอิสลาม การศึกษาเชิงลึกนี้จะช่วยให้เข้าใจ
มรดกทางการแพทย์และวัฒนธรรมของภูมิภาคนี้ได้อย่างครบถ้วน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัลในการ
เข้าถึงเอกสาร ผ่านเว็บไซต์ <http://azizstan.info/index.php/kmolibrary/297-59?start=24> ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลออนไลน์ที่รวบรวมเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์
ไว้ในรูปแบบดิจิทัล

3. ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาเฉพาะคำศัพท์ภาษาอาหรับที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์เท่านั้น โดยไม่รวมคำศัพท์ภาษาอาหรับทั่วไปที่ปรากฏในตำรา โดยจำแนกออกเป็น 5 หมวดหมู่หลัก ดังนี้ คือ 1) หมวดยารักษาโรค 2) หมวดโรค 3) หมวดระบบในร่างกาย 4) หมวดวิธีบำบัด/รักษาโรค และ 5) หมวดการตรวจ/ซัง

ขอบเขตการศึกษาที่จำกัดเฉพาะคำศัพท์ทางการแพทย์และการจำแนกอย่างชัดเจนนี้ ช่วยให้การวิเคราะห์มีความเฉพาะเจาะจงและมีประสิทธิภาพ สามารถเข้าใจถึงการสืบทอดภูมิปัญญาและทุนทางวัฒนธรรมผ่านคำศัพท์ภาษาอาหรับในเอกสารโบราณการแพทย์มลายูได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้เป็นการศึกษาเอกสารปฐมภูมิ โดยมุ่งเน้นเอกสารโบราณการแพทย์มลายูที่มีชื่อว่า “ฎัยยิบ อัล-อิหซาน ฟิ ฎัย อัล-อินซาน” โดยผู้วิจัยได้เข้าถึงเอกสารผ่านเว็บไซต์ <http://azizstan.info/index.php/kmolibrary/297-59?start=24> ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลออนไลน์ที่รวบรวมเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์ไว้ในรูปแบบดิจิทัล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) และการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษาความหมายและบริบทของคำศัพท์ภาษาอาหรับในเอกสารโบราณการแพทย์มลายู โดยมีขั้นตอนดังนี้

5.1.1 แปลความหมายของคำศัพท์ภาษาอาหรับในเอกสารโบราณให้เป็นภาษามลายูและภาษาไทย

5.1.2 จัดหมวดหมู่คำศัพท์ตามลักษณะการใช้งานในบริบททางการแพทย์ แบ่งเป็น 5 หมวดหมู่หลัก ได้แก่ หมวดยารักษาโรค หมวดโรค หมวดระบบในร่างกาย หมวดวิธีบำบัด/รักษาโรค และหมวดการตรวจ/ซัง

5.1.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคำศัพท์กับองค์ความรู้ทางการแพทย์

5.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ

ผู้วิจัยใช้วิธีการคำนวณค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อแสดงสัดส่วนของคำศัพท์ในแต่ละหมวดหมู่เทียบกับจำนวนคำศัพท์ทั้งหมด

5.3 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

5.3.1 การพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) เพื่ออธิบายความหมาย บริบท และความสำคัญของคำศัพท์

5.3.2 แผนภูมิแสดงสัดส่วนและความสัมพันธ์ของคำศัพท์

ผลการวิจัย

เอกสารโบราณการแพทย์มลายู ฎัยยิบ อัล-อิหซาน ฟิ ฎิบ อัล-อินซาน เป็นเอกสารที่กล่าวถึงความรู้ทางการแพทย์แบบมลายู การดูแลสุขภาพในท้องถิ่น และตำรายาที่บรรพบุรุษชาวมลายูได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาหลายศตวรรษ (Harun Mat Piah, 2006) อีกทั้งเป็นหนึ่งในต้นฉบับทางการแพทย์มลายูที่มีชื่อเสียงมากที่สุด ถูกเขียนขึ้นในศตวรรษที่ 19 ซึ่งเขียนโดยนักปราชญ์ชาวปัตตานีชื่อเชคห์วันอะห์หมัด บิน วันมูฮัมมัด ไชน์ อัล-ฟาฏอนี ท่านเป็นนักเขียนชาวมลายูที่มีความรู้กว้างขวางและมีผลงานมากมาย ท่านได้รับการศึกษาเบื้องต้นที่ปัตตานี จากนั้นไปศึกษาต่อที่เมกกะ ปาเลสไตน์ และอียิปต์ การเขียนต้นฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ในวันจันทร์ที่ 3 ซุลฮิจญะฮ์ 1312 อีจเราะห์ศักราช ซึ่งตรงกับวันที่ 28 พฤษภาคม ค.ศ. 1895 ที่เมกกะ ต้นฉบับประกอบด้วย 14 บท เริ่มต้นด้วยข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการแพทย์อิสลาม ตามด้วยการแพทย์พื้นบ้านและการปฏิบัติด้านไสยศาสตร์ในชุมชนมลายู นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการรักษาโรค 85 ชนิดของชาวมลายู ซึ่งครอบคลุมอาการที่เกี่ยวข้องกับศีรษะ ใบหน้า หน้าอก ท้อง อวัยวะเพศ มดลูก สะโพก ต้นขา เท้า และทั่วร่างกาย (Norhasnira Ibrahim, 2020) เอกสารโบราณฉบับนี้มีความชัดเจนและสมบูรณ์ จึงถือเป็นงานเขียนทางการแพทย์ที่สมบูรณ์ที่สุดที่ผลิตขึ้นในหมู่เกาะมลายู (Faisal@Ahmad Faisal and

Helwana Mohammad, 2008) Mohd Affendi Mohd Shafri (2015) ระบุว่า ตำราการแพทย์นี้ประกอบด้วยความรู้ทางการแพทย์จากอาหรับ เปอร์เซีย และมลายู

ภาพที่ 1 ตัวอย่างเนื้อหาเอกสารโบราณ ฎัยยิบ อัล-อิหซาน ฟิ ฎัย อัล-อินซาน
ที่มา : เซกวันอะห์หมัด บิน วันมูฮัมหมัด ไชน อัล-ฟาฏอนี (2542 : 1)

การศึกษาคำศัพท์ภาษาอาหรับในเอกสารโบราณการแพทย์มลายูศตวรรษที่ 19 เรื่อง “ฎัยยิบ อัล-อิหซาน ฟิ ฎัย อัล-อินซาน” มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ภาพรวมของคำศัพท์ภาษาอาหรับในเอกสารโบราณและการจำแนกประเภท

การศึกษาคำศัพท์ภาษาอาหรับที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์ จำนวนทั้งสิ้น 299 คำ ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 5 หมวดหมู่หลัก ดังนี้

1. หมวดยารักษาโรค (64% หรือ 193 คำ)

ตัวอย่างคำศัพท์ในหมวดนี้ เช่น **عبر** (อำพัน), **عرعار** (ต้นสนจุนิเปอร์), **ابنوس** (ไม้มะเกลือ), **افیون** (ฝิ่น)

2. หมวดโรค (20% หรือ 60 คำ)

ตัวอย่างคำศัพท์ในหมวดนี้ เช่น **کنه** (ภาวะต้อกระจกชนิดแข็ง), **برص** (โรคเพลาการหรือโรคผิวหนังแห้งแตก), **باسور** (โรคริดสีดวงทวาร)

3. หมวดระบบในร่างกาย (7% หรือ 20 คำ)

ตัวอย่างคำศัพท์ในหมวดนี้ เช่น **اکمال** (เส้นเลือดดำที่อยู่กลางแขน), **حلقم** (หลอดอาหาร), **حشفه** (ส่วนปลายของอวัยวะเพศชาย)

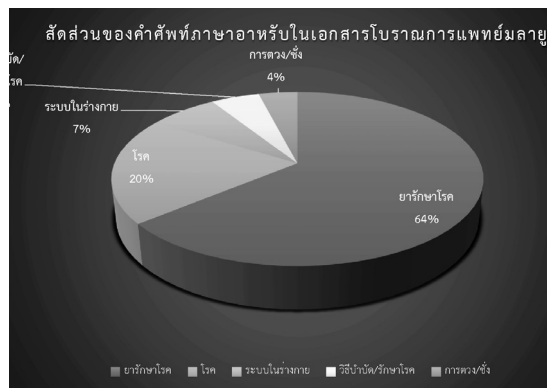
4. หมวดวิธีบำบัด/รักษาโรค (5% หรือ 14 คำ)

ตัวอย่างคำศัพท์ในหมวดนี้ เช่น **عطره** (ยาที่มีกลิ่นหอม), **قبدہ** (ยานอนหลับ), **اطباء** (แพทย์)

5. หมวดการตวง/ชั่ง (4% หรือ 12 คำ)

ตัวอย่างคำศัพท์ในหมวดนี้ เช่น **فدان** (หน่วยวัดพื้นที่ของดิน), **اردب** (หน่วยวัดปริมาณสำหรับของเหลว), **کیلہ** (การชั่งวัดสิ่งของ)

สัดส่วนคำศัพท์ที่พบสะท้อนถึงลักษณะสำคัญของการแพทย์มลายูในยุคนั้น ซึ่งให้ความสำคัญกับความหลากหลายของยาและสมุนไพรในการรักษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Harun Mat Piah (2006) ที่ระบุว่าตำราการแพทย์มลายูโบราณได้รวบรวมภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรที่หลากหลายจากวัฒนธรรมต่าง ๆ อันเป็นเอกลักษณ์ของระบบการแพทย์มลายู

ภาพที่ 2 แผนภูมิแสดงสัดส่วนของคำศัพท์ภาษาอาหรับในเอกสารโบราณการแพทย์มลายู
ที่มา : เซดวันอะห์หมัด บิน วันมูฮัมหมัด ไชน์ อัล-ฟาฏอนี (2542)

2. การวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของคำศัพท์แต่ละหมวดหมู่

2.1 หมวดยารักษาโรค

คำศัพท์ในหมวดนี้แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของสมุนไพรและตำรายาที่ใช้ในการรักษาโรค เช่น **عنبر** (อำพัน), **عرعار** (ต้นสนจูนิเปอร์), **ابنوس** (ไม้มะเกลือ), **افیون** (ฝิ่น) เป็นต้น ความหลากหลายนี้สะท้อนถึงการผสมผสานความรู้ด้านเภสัชกรรมจากหลายวัฒนธรรม ทั้งอาหรับ เปอร์เซียและภูมิปัญญาท้องถิ่นมลายู Mohd Affendi Mohd Shafri (2015) อธิบายว่า ตำราการแพทย์มลายูได้รวบรวมความรู้จากหลายแหล่งและมีการปรับให้เหมาะสมกับทรัพยากรท้องถิ่น การผสมผสานนี้สะท้อนถึงความเป็นพหุวัฒนธรรมในการแพทย์มลายู ซึ่งถือเป็นลักษณะสำคัญของทุนทางวัฒนธรรม (cultural capital)

ตัวอย่างคำศัพท์ในหมวดนี้

ลำดับ	คำศัพท์ภาษาอาหรับ	ชื่อภาษาไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	คำศัพท์ภาษามลายู
1	عنبر	อำพัน	Amberus spp.	کنه فوکوک یخ تله ترفوسیل
2	عرعار	ต้นสนจูนิเปอร์	Juniperus spp.	میریف داون کا یو ارو
3	ابنوس	ไม้มะเกลือ	Diospyrus spp	اینوی
4	افیون	ฝิ่น	Papaver somniferum	او فیاوم
5	املج	สมอไทย	Phyllanthus emblica	سجنیس فوکوک بوا هن سفرتی فرون هیم، سجنیس دغن فوکوک ملاک

ที่มา : เซคห์วันอะห์หมัด บิน วันมูฮัมหมัด ไชน์ อัล-ฟาฏอนี (2542)

2.2 หมวดโรค

คำศัพท์ในหมวดนี้ เช่น **کنه** (ภาวะต่อกระจากชนิดแข็ง), **برص** (โรคเพลงการหรือโรคผิวหนังแห้งแตก), **باسور** (โรคริดสีดวงทวาร) สะท้อนถึงโรคที่พบบ่อยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงศตวรรษที่ 19 ซึ่งหลายโรคมีความเกี่ยวข้องกับสภาพภูมิอากาศและวิถีชีวิตของผู้คนในยุคนั้น จำนวนคำศัพท์

ในหมวดโรค (20%) ที่มากเป็นอันดับสองแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับพยาธิสภาพและการจำแนกโรคตามหลักการแพทย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Norhasnira Ibrahim & Faisal Ahmad Shah (2020) ที่พบว่าตำรา “ฎัยยิบ อัล-อิฮซาน ฟิ ฎิบ อัล-อิฮซาน” มีการกล่าวถึงการรักษาโรคถึง 85 ชนิด

ตัวอย่างคำศัพท์ในหมวดนี้

ลำดับ	คำศัพท์ภาษาอาหรับ	ชื่อภาษาไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	คำศัพท์ภาษามลายู
1	كنه	ภาวะต้อกระจกชนิดแข็ง	Senile nuclear scleotic	سجنيس كادان مات يغ ميبكن بوت
2	برص	โรคเพลลากราหรือโรคผิวน้ำแห้งแตก	Pellagra dan Icthosis	كوستا/كفوتيهن
3	باسور	โรคริดสีดวงทวาร	Haemorrhoids	كدان فاكيت قد كاوسن دوبور
4	داحس	โรคติดเชื้อเริม	Herpetic infection	سجنيس فاكيت يغ دسبكن اوليه ويروس هيرفس سيمبليك س اتا و 11
5	فالج	โรคอัมพาตครึ่งซีก	Semiparalysis atau hemiplegia	كهيلغن كاوفايان مغر قكن سباهاكين توبوه

ที่มา : เซดห์วันอะห์หมัด บิน วันมูฮัมหมัด ไชน์ อัล-ฟาฏอนี (2542)

2.3 หมวดระบบในร่างกาย

คำศัพท์ในหมวดนี้ เช่น اكحال (เส้นเลือดดำที่อยู่กลางแขน), حلقم (หลอดอาหาร), حشفه (ส่วนปลายของอวัยวะเพศชาย) แสดงให้เห็นถึงความรู้ทางกายวิภาคศาสตร์ที่มีความละเอียดและเป็นระบบ การที่มีคำศัพท์เฉพาะในหมวดนี้สะท้อนถึงความก้าวหน้าของความรู้ทางการแพทย์ที่ได้รับอิทธิพลจากตำราการแพทย์อาหรับคลาสสิก เช่น “The Canon of Medicine” ของอิบน์ ซีนา (Avicenna)

ตัวอย่างคำศัพท์ในหมวดนี้

ลำดับ	คำศัพท์ ภาษาอาหรับ	ชื่อภาษาไทย	คำศัพท์ภาษามลายู
1	أكحل	เส้นเลือดดำ ที่อยู่กลางแขน	اورت زين فرتغن فد تاغن
2	حلهم	หลอดอาหาร	بونجولن فد تكاف يغ تربتوق اوليه راون تيرواد يغ مغليلي تكاف
3	هشفه	ส่วนปลายของ อวัยวะเพศชาย	כולوف; ڪوليت فد هوجو ڪمالوان للاكي
4	احتباس	การอุดกั้น	مناهن ڪلوار سسواتو دري دالم بادن
5	استفراغ	การอาเจียน	مغلوار ڪي سسواتو دري دالم بادن

ที่มา : เซคห์วันอะห์หมัด บิน วันมูฮัมหมัด ไชน์ อัล-ฟาฏอนี (2542)

2.4 หมวดวิธีบำบัด/รักษาโรค

คำศัพท์ในหมวดนี้ เช่น عطره (ยาที่มีกลิ่นหอม), قبه (ยานอนหลับ), اطباء (แพทย์) สะท้อนถึงวิธีการรักษาและบทบาทของผู้ให้การรักษา การมีคำศัพท์เฉพาะสำหรับวิธีการรักษาแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาศาสตร์การแพทย์ที่เป็นระบบและมีการจัดการความรู้ที่เป็นระเบียบ

ตัวอย่างคำศัพท์ในหมวดนี้

ลำดับ	คำศัพท์ ภาษาอาหรับ	ชื่อภาษาไทย	คำศัพท์ภาษามลายู
1	عطره	ยาที่มีกลิ่นหอม	اويت يغ بائيق باوٹ
2	قبه	ยานอนหลับ	اويت يغ مٹڪا فڪن
3	اطباء	แพทย์	فارا طبيب
4	نہان	แพทย์แผนโบราณ	بوموه، توڪخ اويت
5	غرغره	การกลั้วคอ	برڪومور سمبيل مناهن اير د تكاف

ที่มา : เซคห์วันอะห์หมัด บิน วันมูฮัมหมัด ไชน์ อัล-ฟาฏอนี (2542)

2.5 หมวดการตวง/ชั่ง

คำศัพท์ในหมวดนี้ เช่น **فدان** (หน่วยวัดพื้นที่ของดิน), **اردب** (หน่วยวัดปริมาณสำหรับของเหลว), **كيله** (การชั่งวัดสิ่งของ) แม้จะมีจำนวนน้อยที่สุดแต่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการแสดงถึงความแม่นยำและความเป็นวิทยาศาสตร์ในการเตรียมยา ความละเอียดของระบบการตวงและชั่งนี้แสดงให้เห็นถึงมาตรฐานทางวิทยาศาสตร์ที่สูงของการแพทย์มลายูซึ่งได้รับอิทธิพลจากวิทยาศาสตร์อาหรับสอดคล้องกับที่ Russell (2008) กล่าวว่า วิทยาศาสตร์อาหรับได้วางรากฐานสำคัญให้กับการพัฒนาในโลกมลายู

ตัวอย่างคำศัพท์ในหมวดนี้

ลำดับ	คำศัพท์ภาษาอาหรับ	ชื่อภาษาไทย	คำศัพท์ภาษามลายู
1	فدان	หน่วยวัดพื้นที่ของดิน	سوكتن فرسكي د مصر برسمان 2م338.0024
2	اردب	หน่วยวัดปริมาณสำหรับของเหลว	سوكتن كريخ د مصر يخ برسمان دغن 891ل
3	كيله	การชั่งตวงสิ่งของ	جمع كيله، ساتو تبغشن كريخ: مصر برسمان دغن 27.61
4	مثقال	หน่วยชั่งน้ำหนักโบราณ โดยปกติใช้ชั่งน้ำหนักทองคำหรือเครื่องเทศ	ساتو براتن اتاو لاینڠ يخ دلتقکن سبکاي 'ایقوفواس' اتاو فدادان برت / قعیمغ اتس قنیمغ د مصر يخ برسمان 42 قرتي ایايت 86.4کی
5	قده	หน่วยวัดของแห้ง	چاون / چغکیر، ساتو سوكتن كريخ د مصر برسمان 1/69 اردب ایايت 260.2ل

ที่มา : เซคห์วันอะห์หมัด บิน วันมุฮัมมัด ไชน์ อัล-ฟาฏอนี (2542)

3. กระบวนการสืบทอดความรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญา

ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการแพทย์มลายูมีลักษณะที่เป็นระบบและมีการจัดระเบียบความรู้อย่างเป็นหมวดหมู่ ซึ่งสะท้อนจากการจัดหมวดหมู่คำศัพท์และโครงสร้างของเอกสาร ประกอบด้วย

1. การบันทึกความรู้อย่างเป็นระบบ เอกสารมีการแบ่งเนื้อหาเป็น 14 บท มีการจัดลำดับเนื้อหาอย่างเป็นระบบจากความรู้ทั่วไปไปสู่การรักษาเฉพาะโรค
2. การผสมผสานองค์ความรู้ มีการผสมผสานความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ทั้งจากการแพทย์อาหรับ เปอร์เซียและภูมิปัญญาท้องถิ่นมลายู
3. การปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น เอกสารแสดงให้เห็นถึงการปรับใช้ความรู้ให้เข้ากับบริบทของภูมิภาคมลายู การใช้สมุนไพรท้องถิ่นและการอธิบายในภาษาที่เข้าใจง่าย

การสืบทอดความรู้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital Theory) ของ Bourdieu (1986) ที่อธิบายว่าความรู้และทักษะที่ถูกถ่ายทอดระหว่างรุ่นสู่รุ่นเป็นรูปแบบหนึ่งของทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ความรู้ทางการแพทย์ที่บันทึกในเอกสารโบราณเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ซึ่งสามารถแปลงเป็นทุนรูปแบบอื่นได้ เช่น ทุนทางเศรษฐกิจผ่านการพัฒนาผลิตภัณฑ์สุขภาพ หรือทุนทางสังคมผ่านการยกระดับฐานะทางสังคมของผู้มีความรู้ทางการแพทย์

4. ศักยภาพในการพัฒนาสู่ซอฟต์แวร์

จากผลการศึกษาพบว่า องค์ความรู้จากเอกสารโบราณการแพทย์มลายูมีศักยภาพในการพัฒนาและต่อยอดสู่ซอฟต์แวร์ในหลายมิติ ดังนี้

1. การพัฒนาผลิตภัณฑ์สุขภาพจากภูมิปัญญาดั้งเดิม คำศัพท์ในหมวดยารักษาโรคที่มีจำนวนมากถึง 64% สามารถนำมาวิจัยและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สุขภาพร่วมสมัยที่มีรากฐานจากภูมิปัญญาดั้งเดิม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Nye (2004) ที่ระบุว่า ทุนทางวัฒนธรรมสามารถแปลงเป็นอำนาจทางเศรษฐกิจได้
2. การสร้างฐานข้อมูลดิจิทัลที่เชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบัน การนำคำศัพท์และองค์ความรู้จากเอกสารโบราณมาพัฒนาเป็นฐานข้อมูลดิจิทัลจะช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งจะช่วยอนุรักษ์และ

เผยแพร่ความรู้ได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rozanna Mulyani & Noordin Mohd Noor (2018) ที่เน้นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมมลายู

3. การเสริมสร้างอำนาจทางวัฒนธรรม (Cultural Empowerment) การฟื้นฟูและเผยแพร่ความรู้จากเอกสารโบราณจะช่วยสร้างความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรม และเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของซอฟต์แวร์

4. การบูรณาการกับการศึกษาท้องถิ่น การนำความรู้จากเอกสารโบราณมาบูรณาการกับการศึกษาจะช่วยสร้างการตระหนักรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ศักยภาพในการพัฒนาสู่ซอฟต์แวร์นี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Bourdieu (1986) ที่เห็นว่า ทุนทางวัฒนธรรมสามารถเปลี่ยนรูปแบบไปเป็นทุนทางเศรษฐกิจ (economic capital) ทุนทางสังคม (social capital) และทุนเชิงสัญลักษณ์ (symbolic capital) ได้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดซอฟต์แวร์ของ Nye (2004) ที่เน้นการใช้อำนาจดึงดูด (attractive power) ของวัฒนธรรมในการสร้างอิทธิพลระหว่างประเทศ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาคำศัพท์ภาษาอาหรับในเอกสารโบราณการแพทย์มลายู “ฎัยยิบ อัล-อิฮซาน ฟิ ฎิบ อัล-อินซาน” สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์คำศัพท์ภาษาอาหรับในเอกสารโบราณการแพทย์มลายู

การวิจัยพบคำศัพท์ภาษาอาหรับที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์จำนวน 299 คำ สามารถจำแนกได้เป็น 5 หมวดหมู่ ดังนี้

1. หมวดยารักษาโรค (64%) - พบมากที่สุดถึง 193 คำ แสดงถึงความหลากหลายของสมุนไพรและยาที่ใช้ในการรักษา เช่น อำพัน (عنبر), ต้นสนจุนเปอร์ (عرعار), ไม้มะเกลือ (بنوس)

2. หมวดโรค (20%) - พบ 60 คำ สะท้อนความเข้าใจเกี่ยวกับโรคต่างๆ ในยุคนั้น เช่น ภาวะต่อกระเจกชนิดแข็ง (مكنه), โรคเพลลากรา (برص), โรคริดสีดวงทวาร (باسور)

3. หมวดระบบในร่างกาย (7%) - พบ 20 คำ แสดงความรู้ทางกายวิภาคศาสตร์ เช่น เส้นเลือดดำที่อยู่กลางแขน (كحال), หลอดอาหาร (حلقم)

4. หมวดวิธีบำบัด/รักษาโรค (5%) - พบ 14 คำ เช่น ยาที่มีกลิ่นหอม (عطره), ยานอนหลับ (قیده), แพทย์ (اطباء)

5. หมวดการตรวจ/ชั่ง (4%) - พบ 12 คำ แสดงระบบการชั่งตวงวัดที่เป็นมาตรฐาน เช่น หน่วยวัดพื้นที่ของดิน (فدان), หน่วยวัดปริมาณสำหรับของเหลว (اردب)

การวิเคราะห์แสดงให้เห็นถึงกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการแพทย์ที่มีระบบ โดยมีการบันทึกองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ มีการผสมผสานองค์ความรู้ระหว่างการรักษาเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีการปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนความสามารถในการประยุกต์องค์ความรู้ข้ามวัฒนธรรม

2. แนวทางการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการแพทย์โบราณมลายูสู่ซอฟต์แวร์

ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้จากเอกสารโบราณมีศักยภาพในการพัฒนาสู่ซอฟต์แวร์ในหลายมิติ ดังนี้

1. การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรและตำรายาโบราณสามารถพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพร่วมสมัย เช่น ผลิตภัณฑ์สมุนไพรอาหารเสริม และเครื่องสำอางจากธรรมชาติ

2. การสร้างฐานข้อมูลดิจิทัล การพัฒนาระบบฐานข้อมูลดิจิทัลที่รวบรวมคำศัพท์และองค์ความรู้จากตำรา เพื่อให้เข้าถึงง่ายและใช้ประโยชน์ได้ในยุคดิจิทัล

3. การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาท้องถิ่น บูรณาการองค์ความรู้เข้ากับการจัดการศึกษาในท้องถิ่น เพื่อสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็งและส่งเสริมความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรม

4. การเสริมสร้างอำนาจทางวัฒนธรรม ส่งเสริมความภาคภูมิใจในมรดกทางภูมิปัญญา เพื่อเสริมสร้างอำนาจทางวัฒนธรรม (Cultural Empowerment) ในระดับชุมชนและระดับประเทศ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาคำศัพท์ภาษาอาหรับในเอกสารโบราณการแพทย์มลายู “ฎัยยิบ อัล-อิหซาน ฟิ ฎัย อัล-อินซาน” พบประเด็นสำคัญที่สามารถอภิปรายเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

1. อิทธิพลของภาษาและวัฒนธรรมอาหรับต่อการแพทย์มลายู

การพบคำศัพท์ภาษาอาหรับจำนวน 299 คำในเอกสารโบราณการแพทย์มลายู สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลอันลึกซึ้งของวัฒนธรรมอาหรับต่อโลกมลายู ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับงานของ Syed Muhammad Naquib (2018) ที่อธิบายว่าการแพร่กระจายของอิสลามในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้นำมาซึ่งการถ่ายทอดองค์ความรู้หลากหลายแขนง ไม่เพียงแค่ศาสนาแต่รวมถึงศาสตร์ต่าง ๆ โดยเฉพาะการแพทย์

เมื่อพิจารณาตามทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion Theory) ของ Alfred Kroeber สามารถเห็นได้ว่าการถ่ายโอนความรู้ทางการแพทย์จากอาหรับสู่มลายูเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Russell (2008) ที่ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างภาษาอาหรับกับวัฒนธรรมมลายูผ่านการศึกษาทางภาษาศาสตร์

นอกจากนี้ การที่คำศัพท์ในหมวดยารักษาโรคมีสัดส่วนมากที่สุด (64%) ยังสะท้อนว่าความรู้ด้านเภสัชกรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ได้รับการถ่ายทอดจากโลกอาหรับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mohd Affendi Mohd Shafri (2015)

ที่พบว่าตำราการแพทย์มลายูได้รับอิทธิพลจากการแพทย์อาหรับและเปอร์เซีย โดยมีการผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาและการเป็นทุนทางวัฒนธรรม

เมื่อวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดทฤษฎีทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital Theory) ของ Bourdieu (1986) พบว่า องค์ความรู้ในเอกสารโบราณนี้เป็นตัวอย่างชัดเจนของทุนทางวัฒนธรรมในรูปแบบที่เป็นวัตถุ (Objectified Cultural Capital) ผ่านการบันทึกเป็นตำรา และในรูปแบบที่ฝังอยู่ในตัวบุคคล (Embodied Cultural Capital) ผ่านการถ่ายทอดโดยตรงจากครูสู่ศิษย์

ระบบการจำแนกหมวดหมู่คำศัพท์อย่างเป็นระบบในตำรา (ยารักษาโรค โรค ครอบร่างกาย วิธีบำบัด และการตวง/ชั่ง) แสดงให้เห็นถึงกระบวนการสืบทอดความรู้ที่เป็นระบบและมีโครงสร้าง สอดคล้องกับการศึกษาของ Harun Mat Piah (2006) ที่พบว่า ตำราการแพทย์มลายูโบราณเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีการรวบรวมภูมิปัญญาอย่างเป็นระบบ

การผสมผสานองค์ความรู้ระหว่างการแพทย์อาหรับกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่พบในการวิจัยนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Mahayudin Hj. Yahaya (1998) เกี่ยวกับการพัฒนาองค์ความรู้ในโลกมลายู ที่มีการปรับเปลี่ยนองค์ความรู้ให้เข้ากับบริบทท้องถิ่น แต่ยังคงรักษาแก่นของหลักการสำคัญไว้ ปรากฏการณ์นี้ยังแสดงให้เห็นกระบวนการที่ Faisal และ Mohammad (2008) เรียกว่า “การเปิดมุมมองใหม่ในการรักษา” ซึ่งผสมผสานวิธีการแบบดั้งเดิมกับการประยุกต์ใช้ในวัฒนธรรมท้องถิ่น

3. ศักยภาพในการพัฒนาสู่ซอฟต์แวร์

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า องค์ความรู้จากเอกสารโบราณมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นซอฟต์แวร์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Nye (2004) ที่อธิบายว่า ซอฟต์แวร์คืออำนาจที่เกิดจากการดึงดูดทางวัฒนธรรม ค่านิยม และนโยบาย มากกว่าการบังคับหรือจูงใจด้วยผลประโยชน์

การพัฒนาผลิตภัณฑ์สุขภาพจากตำรายาโบราณสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “เศรษฐกิจวัฒนธรรม” (Cultural Economy) ที่เสนอว่ามรดกทางวัฒนธรรมสามารถแปรเปลี่ยนเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจและนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้

โดยมรดกภูมิปัญญาที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สุขภาพร่วมสมัยที่ตอบสนองความต้องการของตลาดในปัจจุบัน

การสร้างฐานข้อมูลดิจิทัลเพื่อเชื่อมโยงวัฒนธรรมดั้งเดิมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rozanna Mulyani และ Noordin Mohd Noor (2018) ที่เสนอแนวคิดเรื่อง “การทำให้เป็นดิจิทัลทางวัฒนธรรม” (Cultural Digitalization) ซึ่งเป็นวิธีการสำคัญในการอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมในยุคดิจิทัล การพัฒนาในลักษณะนี้จะช่วยให้องค์ความรู้ดั้งเดิมสามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้นโดยคนรุ่นใหม่และผู้สนใจทั่วโลก

4. การเสริมสร้างอำนาจทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ท้องถิ่น

จากการศึกษาพบว่า คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์ในเอกสารโบราณไม่เพียงถ่ายทอดความรู้ทางวิทยาศาสตร์ แต่ยังสะท้อนวิถีชีวิต ความเชื่อ และค่านิยมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Norhasnira Ibrahim & Faisal Ahmad Shah (2020) ที่ชี้ให้เห็นว่าตำรา “ฎัยยิบ อัล-อินซาน ฟิ ฎัยบ อัล-อินซาน” เป็นมากกว่าตำราการแพทย์ แต่เป็นบันทึกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนวิถีคิดและวิถีชีวิตของคนในยุคหนึ่ง

กระบวนการเสริมสร้างอำนาจทางวัฒนธรรม (Cultural Empowerment) ผ่านการฟื้นฟูและเผยแพร่วิถีชีวิตด้านการแพทย์โบราณยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Abdul Rahman Hj. Abdullah (2000) เกี่ยวกับการสร้างความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาอัตลักษณ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม

5. ข้อจำกัดและความท้าทาย

แม้ผลการวิจัยจะชี้ให้เห็นศักยภาพในการพัฒนาองค์ความรู้สู่ซอฟต์แวร์ แต่ยังมีความท้าทายที่ต้องพิจารณา ดังที่ Wan Mohd Saghir Abdullah (2015) ได้เตือนไว้ว่า การตีความเอกสารโบราณต้องคำนึงถึงบริบททางประวัติศาสตร์และความแตกต่างทางวัฒนธรรม การประยุกต์ใช้ตำรับยาและวิธีการรักษาโบราณในปัจจุบันต้องผ่านการวิเคราะห์และทดสอบทางวิทยาศาสตร์อย่างเข้มงวด เพื่อให้มั่นใจในความปลอดภัยและประสิทธิภาพ

ในมิติของการอนุรักษ์และเผยแพร่องค์ความรู้ ยังต้องคำนึงถึงประเด็นทรัพย์สินทางปัญญาและการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม สอดคล้องกับข้อเสนอของ Asmah Omar (1987) และ Nik Safiah Karim (2003) ที่เน้นย้ำความสำคัญของการรักษาความถูกต้องของภาษาและการตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรได้รับการปกป้องและส่งเสริมอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องการศึกษาคำศัพท์ภาษาอาหรับในตำราการแพทย์มลายู "ฎัยยิบ อัล-อิหซาน ฟิ ฎิบ อัล-อินซาน" มีข้อเสนอแนะเชิงรูปธรรมทั้งด้านการนำไปใช้ประโยชน์และการวิจัยในอนาคต ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

การพัฒนาฐานข้อมูลดิจิทัลเกี่ยวกับคำศัพท์ทางการแพทย์จากเอกสารโบราณพร้อมคำอธิบายและภาพประกอบ โดยจัดทำเป็นคลังคำศัพท์การแพทย์และพัฒนาแอปพลิเคชันสำหรับการค้นหาและเรียนรู้ตำรายาโบราณมลายู

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ โดยจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากตำรายาโบราณมลายู โดยความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน และภาคเอกชน เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่ได้มาตรฐานสากลและสร้างแบรนด์ที่เชื่อมโยงกับมรดกทางวัฒนธรรมมลายู

2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

การวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ ควรมีการศึกษาประสิทธิภาพของตำรายาโบราณด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ โดยวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีของสมุนไพรและพัฒนาสูตรตำรายาโบราณให้ได้มาตรฐานและปลอดภัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ควรมีการศึกษาด้านการประยุกต์ใช้ความรู้จากตำราโบราณในการดูแลสุขภาพระดับครัวเรือน พัฒนาโครงการนำร่องในชุมชนและศึกษาประสิทธิผลของการผสมผสานการแพทย์ดั้งเดิมมลายูกับการแพทย์แผนปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- Abd Hamid, Faisal@Ahmad Faisal and Mohammad, Helwana. (2008).
Manuskrip Perubatan Melayu-Islam di Fatani: Ulasan Terhadap
Manuskrip Kitab Tayyib al-Ihsan fi Tibb al Insan Karya Syeikh Ahmad
al-Fatani, **Journal of Tamaddun**. 3(1), 110-127.
- Abdullah, Abdul Rahman. (2000). **Sejarah dan Tamaduan Asia Tenggara
Sebelum dan Sesudah Pengaruh Islam**. Kuala Lumpur: Utusan.
- Abdullah, Wan Mohd Shaghir. (2015). **Ensiklopedia Naskhah Klasik
Nusantara**. Kuala Lumpur: Khazanah Fathaniyyah.
- Abu Bakar, Shafie. (1984). Sastera Melayu dan Islam in **Kesusasteraan
Melayu dan Islam Suatu Pertembungan Pemikiran**. Sy. Husin
al-Attas (ed.). Kuala Lumpur: Sarjana Enterprise.
- Al-Attas, Syed Muhammad Naquib. (2018). **Preliminary Statement on
a General Theory of the Islamization of the Malay-Indonesian
Archipelago**. Kuala Lumpur: Ta'dib International.
- Beg, M.A.J. (1977). **Arabic Loanwords in Malay: A Comparative Study**.
Kuala Lumpur: Sally Printing Service.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.) **Handbook
of Theory and Research for the Sociology of Education**. New
York: Greenwood.
- Ibrahim, Norhasnira and Ahmad Shah, Faisal. (2020). Prophetic Medicine
in Malay Manuscript: A Brief Study on the 19th Century Kitab Tib
Manuscript. **Journal Hadis**. 10(19), 454-464.
- Karim, Nik Safiah. (2003). **Bimbingan Pelajar Bahasa Kita**. 1. Shah Alam:
K Publishing.

- Mat Piah, Harun (2006). **Kitab Tib Ilmu Perubatan Melayu**. Kuala Lumpur: Perpustakaan Negara Malaysia.
- Mohamed Mohamed , T. S., Daud , I., Fazlena , A. R., Asyraf , A. R., & Wan Mohd , K. W. (2018). Transformasi dan Sumbangan Al-Razi (854-932M) Dalam Bidang Perubatan, **Journal Islam dan Masyarakat Kontemporari**. 17(1), 6.
- Mohd Shafri, Mohd Affendi. (2015). **Kitab Perubatan Melayu Tayyib al-Ihsan fi Tib al-Insan**. Kuala Lumpur: Khazanah Fathaniyyah & Klasika Media.
- Mulyani, Rozanna and Mohd Noor, Noordin. (2018). Languages in Contact: A Study of Arabic Loanwords in Malay/Indonesian Language. **International Journal of Cultural and Art Studies**. 1(1), 36-40.
- Nye, J. S. (2004). **Soft Power: The Means to Success in World Politics**. United States: Public Affairs.
- Omar, Asmah. (1987). **Bahasa Malaysia Saintifik**. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Russel, Jones. (2008). **Loan Words in Indonesian and Malay in Indonesian Etymological Project**. Jakarta: Yayasan Obor Indonesia.
- Salleh, Siti Hawa. (1997). **Kesusasteraan Melayu Abad Kesembilan Belas**. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Yahaya, Mahayudin. (1998). **Islam di Alam Melayu**. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

การศึกษาอุปมาโวหารจีนในนวนิยายรางวัลโนเบล ฉบับแปลภาษาไทย เรื่องตำนานรักทุ่งสีเพลิง (红高粱) A study of Chinese analogy in Nobel prize winning novel's Thai translation of “Red Sorghum”

พัฒนไพลิน เหมะรุลิน^{1*} (Panpailin Hamatulin)^{1*}

กาญจนา จันทรีตรี² (Kanjana Juntree)²

บทคัดย่อ

วิจัยเรื่อง การศึกษาอุปมาโวหารจีนในนวนิยายรางวัลโนเบล สาขาวรรณกรรม ฉบับแปลภาษาไทย เรื่อง ตำนานรักทุ่งสีเพลิง (红高粱) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์ ความหมายของคำอุปมาในภาษาจีน 2) เพื่อศึกษารูปแบบประโยคการอุปมาใน ภาษาจีนฉบับแปลภาษาไทย 3) เพื่อศึกษาประเภทของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบถึง ในการอุปมาโวหารจีน 4) เพื่อศึกษาประเภทของการอุปมาที่ถูกเปรียบเทียบถึง มากที่สุดและน้อยที่สุด เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยคือ ในนวนิยายรางวัลโนเบล สาขาวรรณกรรม ฉบับแปลภาษาไทย เรื่อง ตำนานรักทุ่งสีเพลิง (红高粱)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความหมายของคำอุปมาในภาษาจีน คือความเข้าใจ ของมนุษย์ ประสบการณ์หรือปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันที่ทำให้เกิดการ สร้างระบบความคิดหรือมโนทัศน์ขึ้นซึ่งเป็นพื้นฐานในการถ่ายทอดความหมายหรือ

¹ อาจารย์, ภาควิชา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร อีเมล: Pailin.kro@ku.th

² อาจารย์, ภาควิชา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร อีเมล: Kanjana.ju@ku.th

¹ Lecturer, Department of Languages, Faculty of Liberal Arts and Management Science, Kasetsart University Chalermphrakiat Sakon Nakhon Province Campus, Email: Pailin.kro@ku.th

² Lecturer, Department of Languages, Faculty of Liberal Arts and Management Science, Kasetsart University Chalermphrakiat Sakon Nakhon Province Campus Email: Kanjana.ju@ku.th

*Corresponding author : E-mail address : Pailin.kro@ku.th

เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของความหมายต้นไปยังความหมายปลายทางโดยที่มีจุดเชื่อมโยงที่เหมาะสมและมี concept ภาพแบบเดียวกัน 2) รูปแบบประโยคการอุปมาในภาษาจีนฉบับแปลภาษาไทยจะเหมือนกับรูปแบบประโยคภาษาไทยที่มีการใช้คำเปรียบเปรยเป็นจุดเชื่อมโยงมโนทัศน์ โดยมีทั้งหมด 15 คำ 3) ประเภทของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบถึงในการอุปมาโวหารจีน พบว่า มีประโยคที่ใช้อุปมาโวหารจีนประเภทอุปมา (Analogy) ทั้งหมด 372 ประโยค และสามารถแบ่งประเภทของความหมายได้ทั้งหมด 52 ประเภท และ 4) ประเภทของการอุปมาที่ถูกเปรียบเทียบถึงมากที่สุด 3 อันดับแรกคือ ท่าทาง เสียง ดอกไม้ และประเภทที่ถูกเปรียบเทียบน้อยที่สุดมี 11 ประเภท คือ สัตว์ ของเหลว อารูธ ประติมากรรม เครื่องจักรกล พืช เวลา ความโกรธ วัสดุ วัตถุและรูปร่าง

คำสำคัญ: อุปมาจีน, คำอุปมาอุปไมย, ประเภทของคำอุปมาอุปไมย, ตำนานรักทุ่งสีเพลิง

Abstract

The research on a study of Chinese analogy in Nobel Prize winning novel's Thai translation of "Red Sorghum" (红高粱), aims to 1) analyze the meaning of analogy in Chinese, 2) study the sentence patterns of analogy in the Chinese translated into Thai, 3) study the types of things that are compared in Chinese analogy, and 4) study the types of analogy that are compared the most and least. The research instrument was the Nobel Prize winning novel's Thai translation of "Red Sorghum" (红高粱). The results of the research found that 1) the meaning of analogy in Chinese is human understanding. Daily experiences or interactions that lead to the creation of a thought system or concept, which is the basis for transferring meaning or connecting the relationship between the original meaning and the destination meaning with an appropriate connection point and the same conceptual image. 2) The pattern of analogy sentences in the Chinese translated into Thai is similar to the Thai

sentence pattern that uses analogy as a conceptual connection point, with a total of 15 words. 3) The types of things compared in Chinese analogy found that there were 372 sentences using Chinese analogy, and they could be divided into 52 types of meaning. 4) The top 3 types of analogy that were compared the most were gestures, sounds, and flowers, and the 11 types that were compared the least were animals, liquids, weapons, sculptures, machinery, plants, time, anger, materials, objects, and shapes.

Keywords: Chinese analogy, analogy, types of analogy, “Red Sorghum”

บทนำ

ภาษาจีนเป็นภาษาที่มีความงดงามในด้านของสำนวนการใช้ภาษาโดยเฉพาะวิธีการพูดผ่านอุปมาโวหาร ซึ่งอุปมาโวหารสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท อาทิเช่น อุปมา (Analogy)

อุปลักษณ์ (Metaphor) นามนัย (Metonymy) หรือ อติพจน์ (Hyperbole) เป็นต้น ซึ่งเป็นรูปแบบการใช้ภาษาที่น่าสนใจอย่างมาก โดยส่วนใหญ่แล้วในภาษาจีนเราจะพบเจอกับการอุปมาโวหารประเภท อุปมา (Analogy) เป็นหลัก ที่ว่าด้วยการเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งเหมือนกับสิ่งหนึ่งโดยใช้คำเชื่อมที่มีความหมาย เช่นเดียวกับคำว่า เหมือน เช่น ดูจ ดัง ราว รวากับ เปรียบ ประดุจ เจก ปาน ประหนึ่ง เพียง อย่าง ฯลฯ เป็นต้นเนื่องจากเป็นการเปรียบเทียบที่ทำให้สามารถมองภาพได้ชัดขึ้นและเป็นอีกหนึ่งเสน่ห์ของภาษา วิธีการอุปมาของประโยคในภาษาจีนสามารถหีบหยกสิ่งที่เปรียบเทียบได้อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นประเภทของธรรมชาติ สัตว์ พืช ผัก ผลไม้ ดอกไม้ หรือแม้กระทั่งการใช้อุปมาในการบรรยายลักษณะของรถยนต์ให้มัลักษณะคล้ายกับสัตว์ ซึ่งนับว่าน่าสนใจเป็นอย่างมาก ยกตัวอย่างเช่น หัวรถทรงสี่เหลี่ยมมอดูเหมือนหัวตึกแต่นขนาดยักษ์

พระมหาทองสุข (2560) กล่าวว่า อุปมา คือการใช้ภาษาสำนวนโวหาร ข้ออ้าง ใช้นามาเปรียบเทียบ อุปมา แปลว่า คำพูดอันเป็นเครื่องเปรียบเทียบ หรือ การเปรียบเทียบ หมายถึง การนำเอาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มาเปรียบเทียบกับเพื่อชักนำ

ให้ผู้อ่าน หรือผู้ฟังคล้อยตามเหตุผลที่ต้องการจะสื่อ เพื่อให้กระบวนการอธิบายความหมายมีความแจ่มชัดเข้าใจได้มากขึ้น

พระครูชินวาทธำรง และ อรรถพงษ์ (2564) กล่าวว่า การใช้คำเชื่อมในคำอุปมาในวรรณกรรมของพระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร) ตามความหมายในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 มี 5 ประเภท ดังนี้ ประเภทที่ 1 มีคำเชื่อมว่า “เปรียบเทียบ” “เปรียบเหมือน” “เปรียบเสมือน” “เหมือน” ประเภทที่ 2 มีคำเชื่อมว่า “ดุจดัง” “ดุจ” “อุปมาดัง” “อุปมาประหนึ่ง” “ประดุจ” “ประหนึ่ง” ประเภทที่ 3 มีคำเชื่อมว่า “กว่า” “ราวกว่า” ประเภทที่ 4 มี คำเชื่อมว่า “ฉันใด....เช่นนั้น” “ฉันใด....ฉันนั้น” ประเภทที่ 5 มีคำเชื่อมว่า “นับประสาอะไร”

นวนิยายคุณภาพจากนักเขียนชาวจีนเจ้าของรางวัลโนเบล สาขาวรรณกรรม ปี 2012 เรื่อง ตำนานรักทุ่งสีเพลิง (红高粱) ของ Mo Yan นักเขียนชาวมณฑลซานตง ซึ่งมีผลงานยาวนานที่มีชื่อเสียงถึง 11 เรื่อง นวนิยายเรื่อง ตำนานรักทุ่งสีเพลิง (红高粱) นั้นเป็นเรื่องราวที่กล่าวถึงสงครามระหว่างญี่ปุ่นและการใช้ชีวิตภายใต้ธรรมชาติ ทุ่งข้าวฟ่างและแม่น้ำดำ เป็นหลัก ซึ่งได้มีการใช้อุปมาโวหารในประเภทของอุปมา (Analogy) เป็นหลักอีกด้วย ทำให้ผู้อ่านทั้งหลายได้มองเห็นภาพตามที่คุณเขียนต้องการจะสื่อ ยิ่งผ่านการแปลจาก ประทีปพร วิรัชโกติ ยิ่งทำให้คนไทยที่อ่านฉบับแปลภาษาไทยได้อรรถรสในการอ่านและเข้าใจวิธีการอุปมาของภาษาจีนโดยผ่านประโยคที่ใช้อุปมาโวหารทั้ง 372 ประโยคมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยมีความสนใจอย่างมากที่จะทำการศึกษาอุปมาโวหารจีนในนวนิยายรางวัลโนเบล สาขาวรรณกรรม ฉบับแปลภาษาไทย เรื่องตำนานรักทุ่งสีเพลิง (红高粱) เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย เนื่องจาก วรรณกรรม เรื่อง ตำนานรักทุ่งสีเพลิง (红高粱) ได้รับการยกย่องจากบรรดาผู้ทรงภูมิปัญญาทั้งทางภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รวมถึงนักวิจารณ์และนักอ่านทุกระดับไม่ว่าจะเป็นทั้งไทยและต่างประเทศว่าเป็นนวนิยายที่สมควรได้รับรางวัล“โนเบล”ในสาขาวรรณกรรม อีกทั้งยังเป็นนวนิยายที่ได้รับการแปลเป็นภาษาไทยอีกด้วย ซึ่งนับว่าเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือเป็นอย่างยิ่งและผู้วิจัยเห็นว่าเหมาะสมที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้นวนิยายเล่มนี้เป็นพื้นฐานในการทำวิจัย

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงอยากทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาอุปมาโวหารจีน ในนวนิยายรางวัลโนเบล สาขาวรรณกรรม ฉบับแปลภาษาไทย เรื่องตำนานรัก หุ่นสีแดง (红高粱) เพื่อศึกษาถึงรูปประโยคอุปมาโวหารจีน รวมถึงศึกษาประเภทของ สิ่งที่ใช้ในการถูกเปรียบเทียบถึงว่ามีประเภทใดบ้างและประเภทใดบ้างที่พบได้บ่อย และน้อยที่สุดในนวนิยายรางวัลโนเบล สาขาวรรณกรรม เรื่อง ตำนานรัก หุ่นสีแดง (红高粱) เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อวิเคราะห์ความหมายของคำอุปมาในภาษาจีน
- 2) เพื่อศึกษารูปแบบประโยคการอุปมาในภาษาจีนฉบับแปลภาษาไทย
- 3) เพื่อศึกษาประเภทของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบถึงในการอุปมาโวหารจีน
- 4) เพื่อศึกษาประเภทของการอุปมาที่ถูกเปรียบเทียบถึงมากที่สุด และน้อยที่สุด

คำถามการวิจัย

- 1) ความหมายของคำอุปมาในภาษาจีนมีอะไรบ้าง
- 2) รูปแบบประโยคการอุปมาในภาษาจีนเป็นอย่างไร
- 3) ประเภทใดบ้างที่ถูกที่ใช้ในการอุปมาโวหารในภาษาจีน
- 4) ประเภทของการอุปมาใดบ้างที่ถูกเปรียบเทียบถึงมากที่สุด และน้อยที่สุด

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของอุปมาอุปไมย

ฐิติชญา อัครเดชเรืองศรี (2562) กล่าวว่า คำอุปมาอุปไมย เป็นเครื่องมือ ทางการเขียนที่ได้ผลดีที่สุดชนิดหนึ่ง เป็นการนำสิ่งหนึ่งทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ไปเปรียบเทียบกับอีกสิ่งหนึ่งที่จะมีหรือไม่มีชีวิตก็ได้ เพื่อทำให้เกิดจินตภาพ ทำให้เข้าใจ และเห็นภาพลักษณะต่าง ๆ ทั้งรูป รส สี กลิ่น อุปนิสัย การกระทำของตัวละครหรือ ฉากในงานเขียน ให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจตามความตั้งใจของผู้ประพันธ์

ลธิธา พินิจวุฒลและคนอื่นๆ (2514) กล่าวไว้ว่า อุปมา คือ การนำสิ่งที่มีลักษณะเหมือนกันมาเปรียบเทียบกัน โดยนำประสบการณ์ที่เคยพบหรือมีความเข้าใจต่อสิ่งนั้นใช้เป็นสื่อเชื่อมความคิดหรือเป็นการช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพสิ่งที่พูดได้ชัดเจนยิ่งขึ้นและการเปรียบเทียบเชิงอุปมามักจะใช้คำเชื่อม ดังนี้ เหมือน ดุจ รวากับ ปาน ประดุจ ประหนึ่ง ดัง เช่น เป็นต้น

จากข้อความข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าอุปมาอุปไมย หมายถึง การเปรียบเทียบกันของสองสิ่งที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิงแต่มีจุดที่เชื่อมโยงกันทำให้รูปประโยคสามารถมองเห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น “อุปมา” ถ้าเป็นคำกริยา หมายถึง เปรียบเทียบ แต่ถ้าเป็นคำนามจะหมายถึงสิ่งหรือข้อความหรือรูปประโยคที่ได้หยิบยกบางสิ่งมาเปรียบเทียบให้เหมือนกับอีกสิ่งที่ไม่ได้อยู่ในประเภทเดียวกัน ส่วน “อุปไมย” จะหมายถึง สิ่งหรือข้อความที่ยกมาเพื่อเปรียบเทียบกับสิ่งที่เด่นชัดกว่าเพื่อให้เข้าใจแจ่มแจ้งซึ่งเราเรียกสิ่งเหล่านี้ว่า สิ่งที่น่ามาเปรียบเทียบ กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ โดยที่ทั้งสองสิ่งนี้จะมีหนึ่งจุดที่เหมือนกันนั่นก็คือ ลักษณะร่วม โดยมีคำเชื่อมเป็นจุดเชื่อมของประโยค ยกตัวอย่างเช่น ว่า เหมือน เช่น ดุจ ดัง รว รวกับ เปรียบ ประดุจ เฉก ปาน ประหนึ่ง เพียง อย่าง ฯลฯ เป็นต้น

2) มโนทัศน์ (Conceptual)

มโนทัศน์ หมายถึง ภาพในความคิดที่เปรียบเสมือน ภาพตัวแทนของประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน แนวคิด หรือปรากฏการณ์ ที่มีลักษณะทั่วไปคล้ายกัน ซึ่งคำจำกัดความของคำว่ามโนทัศน์มักเป็นภาพที่เกิดขึ้นในจิตใจเพื่อเป็นตัวแทนของสิ่งหลายสิ่งที่แตกต่างกันแต่มีลักษณะบางอย่างคล้ายกัน เช่น แมวดำ มโนทัศน์ทั่วไปของแมวดำ ก็คือ ความตาย เป็นต้น

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2557) ได้ให้ความหมายของมโนทัศน์ไว้ว่า มโนทัศน์ (concept) หมายถึง ภาพที่เกิดในใจซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งหลายสิ่งต่างกันไป แต่มีลักษณะบางอย่างคล้ายกัน เช่น แมว เป็นมโนทัศน์ทั่วไปสำหรับแมวทั้งหมด ถึงแม้แมวแต่ละตัวอาจจะไม่เหมือนกัน หรือ ดำ เป็นมโนทัศน์ของสีดำหรือความดำทั่วไป ไม่ว่าจะปรากฏเป็นคุณลักษณะของสิ่งใดในโอกาสใด ส่วน

จากทฤษฎีข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ความเข้าใจของมนุษย์ ประสบการณ์ หรือปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันทำให้เกิดการสร้างระบบความคิดหรือมโนทัศน์ขึ้นซึ่งเป็นพื้นฐานในการถ่ายทอดความหมายหรือเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของความหมายจากวงความหมายต้นไปยังวงความหมายปลายทาง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ฐิติชญา อัครเดชเรืองศรี (2562) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาการใช้คำอุปมาอุปไมยในนวนิยายเรื่องอันนา คาเรนนินา ของเลิฟ ตอลสตอย ซึ่งวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและรูปแบบในการใช้คำอุปมาอุปไมยในนวนิยายอันนา คาเรนนินา ของเลิฟ ตอลสตอย และเพื่อวิเคราะห์ความหมายที่ได้จาก การใช้คำอุปมาอุปไมยในด้านต่าง ๆ ผลการศึกษาพบว่าองค์ประกอบของคำอุปมาอุปไมย ประกอบไปด้วย คำอุปมา คำอุปไมย และสิ่งที่ต้องการเปรียบเทียบรูปแบบของคำการใช้คำอุปมาอุปไมยในนวนิยายอันนา คาเรนนินา ของเลิฟ ตอลสตอย นั้นมีรูปแบบดังนี้ (1) การใช้คำอุปมาอุปไมยโดยไม่มีคำสันธานหรือคำเชื่อม (2) การใช้คำอุปมาอุปไมยโดยใช้ คำสันธาน (3) การใช้ คำอุปมาอุปไมยโดยใช้คำในรูปกรณการก (4) การใช้คำอุปมาอุปไมยโดยใช้คำที่มีความหมายว่าเหมือนหรือ คล้าย เช่น (5) การใช้คำอุปมาอุปไมยโดยใช้คำว่า **точно** และ (6) การใช้คำอุปมาอุปไมยโดยใช้คำคุณศัพท์ขึ้นกว่า โดยรูปแบบที่มากที่สุดคือการใช้คำอุปมาอุปไมยโดยใช้คำสันธาน **как** และในแง่ของความหมายนั้นแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้ (1) ลักษณะภายนอกของมนุษย์ (2) ท่าทางและพฤติกรรมของมนุษย์ (3) สถานะทางกายภาพของมนุษย์ (4) สถานะทางจิตใจของมนุษย์ (5) ลักษณะนิสัยของมนุษย์ (6) ลักษณะภายนอกของสัตว์ (7) ท่าทางและพฤติกรรมของสัตว์ (8) ลักษณะของสิ่งของ (9) สภาพแวดล้อมและธรรมชาติ (10) ความเป็นไปได้และการให้คุณค่า (11) อื่น ๆ โดยประเภทที่พบมากที่สุดได้นวนิยายคือ สถานะทางจิตใจของมนุษย์ และท่าทางและพฤติกรรมของมนุษย์

พระครูชินวาทธำรง และ อรรถพงษ์ (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง วิเคราะห์ การใช้คำอุปมาเชิงภาษาศาสตร์ในวรรณกรรมของ พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร) ซึ่งบทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์การใช้คำเชื่อมในคำอุปมา ในวรรณกรรมของพระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร) 2) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการ ถ่ายโยงทางความหมายของคำอุปมาในวรรณกรรมของพระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงเอกสารและใช้วิธีการอธิบายแบบวิจัยเชิงพรรณนา และ ผลการวิจัย พบว่าการใช้คำเชื่อมในคำอุปมาในวรรณกรรมของพระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร) ตามความหมายในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 มี 5 ประเภท ดังนี้ ประเภทที่ 1 มีคำเชื่อมว่า “เปรียบเทียบ” “เปรียบเหมือน” “เปรียบเสมือน” “เหมือน” ประเภทที่ 2 มีคำเชื่อมว่า “ดุจดัง” “ดุจ” “อุปมาดัง” “อุปมาประหนึ่ง” “ประดุจ” “ประหนึ่ง” ประเภทที่ 3 มีคำเชื่อมว่า “กว่า” “ราวจะว่า” ประเภทที่ 4 มี คำเชื่อมว่า “ฉันใด...เช่นนั้น” “ฉันใด...ฉันนั้น” ประเภทที่ 5 มีคำเชื่อมว่า “นับประสาอะไร” และการวิเคราะห์กระบวนการถ่ายโยงทางความหมายของคำอุปมาในวรรณกรรม ของพระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร) พบว่า มีกระบวนการถ่ายโยงทางความหมาย 7 รูปแบบ ดังนี้ 1) อาศัยลักษณะ 2) อาศัยหน้าที่ 3) อาศัยสภาพ 4) อาศัยการกระทำ 5) อาศัยอาการ 6) อาศัยระดับความสูง-ต่ำ และ 7) อาศัยคุณสมบัติ ซึ่งได้สะท้อน มโนทัศน์เชิงเปรียบเทียบของผู้ประพันธ์ต่อสรรพสิ่งต่าง ๆ ในโลก ทั้งส่วนที่เป็น นามธรรมและรูปธรรม

จากตัวอย่างการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น พบว่าทั้งสองงานวิจัย ต่างได้กล่าวถึงรูปแบบการอุปมา (Analogy) ไว้เหมือนกันคือ กล่าวถึงการเปรียบเทียบ สิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยที่สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบและสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบมีลักษณะ เฉพาะร่วมกัน และสามารถแบ่งประเภทของความหมายได้ด้วยเช่นกัน ยกตัวอย่าง เช่น ประเภทของสัตว์ ธรรมชาติ เป็นต้น ประโยคที่ใช้รูปแบบการอุปมาต่างก็มี จุดประสงค์เพื่อให้รู้ประโยคมีความแจ่มชัด เข้าใจง่ายและสามารถมองเห็นภาพได้ อย่างชัดเจน ซึ่งมีคำเชื่อมที่พบเห็นและใช้บ่อยคือ เหมือน ดังเช่น ราวกับว่า คล้าย ดุจดัง อุปมาดัง ประดุจดัง ประหนึ่ง เชกเช่น ฉันใด....เช่นนั้น ฉันใด..... ฉันนั้น และ นับประสาอะไร

วิธีการวิจัย (Methodology)

1) ขอบเขตเนื้อหา

นวนิยายคุณภาพจากนักเขียนชาวจีนเจ้าของรางวัลโนเบล สาขาวรรณกรรม ปี 2012 เรื่อง ตำนานรักทุ่งสีเพลิง (红高粱) ของ Mo Yan นักเขียนชาวมณฑลซานตง ซึ่งมีผลงานยาวนานที่มีชื่อเสียงถึง 11 เรื่อง นวนิยายเรื่อง ตำนานรักทุ่งสีเพลิง (红高粱) นั้นเป็นเรื่องราวที่กล่าวถึงสงครามระหว่างญี่ปุ่นและการใช้ชีวิตภายใต้ธรรมชาติ ทุ่งข้าวฟ่างและแม่น้ำดำ เป็นหลัก โดยผ่านการบอกเล่าเรื่องราวจากตัวเอกตั้งแต่สมัยเด็กจนถึงปัจจุบัน

2) รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research Design) โดยศึกษาอุปมาโวหารจีนในนวนิยายรางวัลโนเบล สาขาวรรณกรรม ฉบับแปลภาษาไทย เรื่องตำนานรักทุ่งสีเพลิง (红高粱)

3) เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

นวนิยายรางวัลโนเบล สาขาวรรณกรรม ฉบับแปลภาษาไทย เรื่องตำนานรักทุ่งสีเพลิง (红高粱) จำนวน 1 เล่ม 423 หน้า

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดย อ่านนวนิยายรางวัลโนเบล สาขาวรรณกรรม ฉบับแปลภาษาไทย เรื่องตำนานรักทุ่งสีเพลิง (红高粱) จำนวน 1 เล่ม 423 หน้า พร้อมทั้งคัดแยกคำอุปมาอุปไมยจาก นวนิยายตามขอบเขตที่กำหนดไว้ หลังจากนั้นทำการวิเคราะห์และศึกษาว่าคำอุปมาอุปไมยที่คัดแยกออกมานั้นมีการเปรียบเทียบกับประเภทของอะไรได้บ้าง อาทิ สัตว์ ธรรมชาติ สิ่งของ ดอกไม้ ผลไม้ วัตถุ วัสดุ เป็นต้น พร้อมทั้งวิเคราะห์ความหมาย จากนั้นสรุปผลการศึกษาโดยเรียบเรียงและนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาอุปมาโวหารจีนในนวนิยายรางวัลโนเบล สาขาวรรณกรรม ฉบับแปลภาษาไทย เรื่องตำนานรักทุ่งสีเพลิง (红高粱) ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปออกมาเป็นสถิติได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงข้อมูลร้อยละของประเภทของการอุปมา

ลำดับที่	ประเภทของการอุปมา	ร้อยละ%
1	ท่าทาง	21.24
2	เสียง	16.4
3	ดอกไม้	8.06
4	เงื่อนงำ	3.76
5	การเดินทาง	3.23
6	ยา	2.96
7	ผลไม้	2.69
8	ยานพาหนะ	2.69
9	สิ่งก่อสร้าง	2.69
10	ความรู้สึกรอบอุน	2.42
11	ผัก	2.15
12	ผู้ป่วย	1.88
13	ไร้จุดหมาย	1.88
14	โลหะ	1.61
15	รูปลักษณ์	1.61
16	ร่างกาย	1.61
17	ธรรมชาติ	1.34
18	บุคคล	1.34
19	ฤดูกาล	1.34
20	อวัยวะของสัตว์	1.34

ลำดับที่	ประเภทของการถูกอุปมา	ร้อยละ%
21	อวัยวะของมนุษย์	1.08
22	พระอาทิตย์	1.08
23	เหล่าพิช	1.08
24	ความรู้สึก	1.08
25	เครื่องดนตรี	0.81
26	พระจันทร์	0.81
27	การมีชีวิต	0.81
28	อาหาร	0.81
29	สถานที่	0.81
30	ไฟ	0.54
31	รัตนชาติ	0.54
32	ความว่างเปล่า	0.54
33	ความเจ็บ	0.54
34	อากาศ	0.54
35	พลังงานดึงดูด	0.54
36	ความชั่วร้าย	0.54
37	ศพ	0.54
38	ธัญพืช	0.54
39	อิริยาบถ	0.54
40	วัตถุดิบ	0.54
41	ความกลัว	0.54
42	สัตว์	0.27
43	ของเหลว	0.27
44	อาวุธ	0.27
45	ประติมากรรม	0.27

ลำดับที่	ประเภทของการถูกอุปมา	ร้อยละ%
46	เครื่องจักรกล	0.27
47	พืช	0.27
48	เวลา	0.27
49	ความโกรธ	0.27
50	วัสดุ	0.27
51	วัตถุ	0.27
52	รูปร่าง	0.27

ที่มา : พัฒนไพลิน เหมะธูลิน และ กาญจนา จันทร์ตรี (2567)

จากตารางข้างต้นพบว่า ประเภทของการถูกอุปมาที่ใช้บ่อยที่สุด 3 อันดับแรกคือ ทำทาง เสียง ดอกไม้ คิดเป็นร้อยละ 21.24 16.4 และ 8.06 ตามลำดับและ 11 อันดับแรกที่ใช้ใ้่น้อยที่สุดคือ สัตว์ ของเหลว อาวุธ ประติมากรรม เครื่องจักรกล พืช เวลา ความโกรธ วัสดุ วัตถุและรูปร่าง อยู่ที่ร้อยละ 0.27

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลโดยอ่านนวนิยายรางวัลโนเบล สาขาวรรณกรรม ฉบับแปลภาษาไทย เรื่องตำนานรักทุ่งสีเพลิง (红高粱) จำนวน 1 เล่ม 423 หน้า พร้อมทั้งคัดแยกคำอุปมาอุปไมยจาก นวนิยายตามขอบเขตที่กำหนดไว้ พบว่ามีประโยคที่ใช้อุปมาโวหารจีนประเภทอุปมา (Analogy) ทั้งหมด 372 ประโยค และสามารถแบ่งประเภทของความหมายได้ทั้งหมด 52 ประเภท และทั้ง 52 ประเภทต่างก็มีมีโนทัศน์ที่เหมือนกันและจำแนกได้ดังนี้

1. ทำทาง

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับทำทางนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของ รวงข้าวเป็นสีแดงเหมือนขวยอ้าย ควันสีน้ำเงินพ่นออกมาจากท้ายรถราวกับ ผายลม ปากขมุขมิบเหมือนกำลังเคี้ยวอะไรบางอย่าง แววดาของยาตูเหมือนอยากจะอาละวาดและโบทัญหาบายๆ ที่มืดางเหมือนหยอกเย้า

2. เสียง

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับเสียงนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของเสียงที่ถูกเปรียบเทียบไปยังอีกเสียงหนึ่งที่มีความเหมือนกันซึ่งตัวตั้งต้นที่จะนำมาเปรียบกับตัวที่ถูกเปรียบถึงต่างก็อยู่ในประเภทเดียวกัน

3. ดอกไม้

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับดอกไม้้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของความสวยงามหรือแม้กระทั่งสามารถนำมาเปรียบเทียบกับสิ่งปฏิภูลได้ด้วยเช่นกัน เพราะเป็นการเปรียบเทียบที่เห็นได้ชัด เช่น การแต่งงานครั้งนี้เหมือนเอาดอกไม้มาปักบนกองข้าว เป็นต้น อีกทั้งยังสามารถใช้ภาพเหตุการณ์ของบางสิ่งเปรียบถึงการบานของดอกไม้ได้อีกด้วย เช่น น้ำพุเปรียบเหมือนการบานของดอกเหมย เป็นต้น นอกจากนี้แล้วผู้ประพันธ์ยังสามารถใช้ขนาดของเท้าผู้หญิงจินเล็ก ๆ มาใช้ในการเปรียบเทียบกับดอกบัวได้อีกด้วย

4. เงื่อนงำ

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับเงื่อนงำนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของเสียงที่ชวนให้ครุ่นคิด ดังนั้นจึงได้เปรียบ ระฆังทองแดงในมือหมอยาส่งเสียงกรังกริ่งล้ำเหมือนปริศนา

5. การเดินทาง

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับการเดินทางนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของการเคลื่อนที่ไปยังสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นการใช้อุปมาโวหารที่ไม่ได้มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบหรือถูกนำมาเปรียบเทียบเช่น พ่อจูงมือปู่เดินใจเนงนลัดทุ่งไปเรื่อย ๆ ราวกับกำลังมุ่งหน้าไปยังดวงจันทร์

6. ยา

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับยานั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของคำพูดของคนທີ່เปรียบเสมือนยาพิษและสิ้นของสัตว์ที่เปรียบเสมือนยาวิเศษเพราะสามารถนำมารักษาโรคได้ เป็นต้น

7. ผลไม้

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับผลไม้ นั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของ
 แก้ม ดวงหน้า ตา เสียง ขนาด ริมฝีปาก ความร้อน ที่เหมือนกับผลไม้บางชนิด

8. ยานพาหนะ

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับยานพาหนะนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของ
 ขนาดของโครงสร้างที่เหมือนกับยานพาหนะอะไร ส่วนหัวของรถ หรือแม้กระทั่งการ
 เคลื่อนที่ของพระอาทิตย์ก็สามารถเปรียบถึงล้อของรถยนต์ได้

9. สิ่งก่อสร้าง

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับสิ่งก่อสร้างนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของ
 เสียงบางอย่างที่ถูกสิ่งบางอย่างกั้นไว้ ดังนี้ เสียงฝนซ่าๆ นอกหน้าต่างดูเหมือน
 ถูกกำแพงสี่เหลี่ยมกั้นไว้ จากตัวอย่างข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าเสียงฝนที่เกิดขึ้น
 ต้องเป็นฝนที่ตกหนัก มีดมัว สีขาวทึบเหมือนอย่างกับกำแพงที่ถูกกั้นไว้ เป็นต้น

10. ความรู้สึกอบอุ่น

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับความรู้สึกอบอุ่นนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์
 ในด้านของความคิดถึงผู้ประพันธ์สามารถนำหิมะซึ่งเป็นสิ่งที่มีความเย็นมาเปรียบ
 ถึงความอบอุ่นของแม่หรือแม้กระทั่งทารกที่เพิ่งเกิดซึ่งเป็นการอุปมาที่ยากจะเห็น

11. ผัก

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับผักนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของผัก
 ที่ไม่น่าอภิมรณสักเท่าไรเช่น ฟักเฒ่า เป็นการเปรียบเทียบถึงตัวบุคคล ในด้านที่ไม่ดี

12. ผู้ป่วย

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับผู้ป่วยนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของ
 ผู้ป่วยซึ่งมีลักษณะท่าทางที่ไม่สู้ดี ยกตัวอย่างเช่น พวกมันสิ้นเทาอยู่ท่ามกลางสายลม
 ฤดูใบไม้ร่วงเสมือนผู้ป่วยมาลาเรียยามพญาลมหนาว

13. ไร้จุดหมาย

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับไร้จุดหมายนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของ นัยน์ตาที่เลื่อนลอย การเดินลาดตระเวนของทหารที่ดู ล่องลอยเหมือนกับ บางสิ่งที่ถูกกำหนดให้ไม่มีจุดหมายทาง ยกตัวอย่าง เช่น นัยน์ตาเลื่อนลอย เหมือนสัมภเวสี และ ทหารจีนสองนายเดินลาดตระเวนล่องลอยเหมือนสัมภเวสี

14. โลหะ

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับโลหะนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของ รอยยิ้ม ฟันแก่ง กระดูกแข็ง ส่วนต่าง ๆ ดวงอาทิตย์ วาจาสิทธิ์ ส่วนที่ไม่เปื้อนเลือด ข้อพับขาของอู๋ม เปลวไฟ ล่อตัวเงา หน้าตา ที่ถูกเปรียบให้เหมือนกับโลหะ ทองคำ เงิน หรือแม้กระทั่งนำมาใช้ในการบรรยายรูปร่างหน้าตาที่ไม่สวยงามดังเช่น เหล็กขึ้นสนิม เป็นต้น

15. รูปลักษณ์

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับรูปลักษณ์นั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของ หน้าตาที่ไม่ได้หล่อเหลา เพราะสิ่งที่ผู้ประพันธ์เปรียบคือสิ่งที่ถูกทำมาจากมิด ไม่ได้ทำมาจากหยก ซึ่งสื่อถึงหน้าตาที่สวย เช่น ใบหน้าเหลืองซีด คางยาวเหมือน เอมิดเหลา

16. ร่างกาย

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับร่างกายนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของ ความทรمانที่เกิดขึ้นในร่างกายหรือจิตใจซึ่งกำลังเปรียบตัวเองว่าทรمانแบบใด โดยใช้ร่างกายเป็นสิ่งที่ถูกเปรียบถึง เช่น เหมือนร่างกายจะแยกออกเป็น ส่วน ๆ ออกแผดเผา เป็นต้น

17. ธรรมชาติ

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับธรรมชาตินั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของ ความรู้สึกที่เปรียบสิ่งของ หรือวัตถุต่าง ๆ ให้เหมือนกับธรรมชาติเช่น ดิน น้ำ ลม ไฟ ต้นไม้ สายลมหรือแม้กระทั่งทะเล หรือมหาสมุทร ซึ่งการใช้อุปมาโวหารแบบนี้ จะทำให้ผู้อ่านได้รรถรสของความรู้สึกที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อร่วมอีกด้วย

18. บุคคล

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับบุคคลนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของใบหน้าและตัวบุคคลว่าเหมือนกับบุคคลใด ซึ่งเป็นการอุปมาโวหารที่พบได้ทั่วไป

19. ฤดูกาล

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับฤดูกาลนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของแสงตะวันที่ร้อนแรงและจิตใจที่แจ่มใสเหมือนกับฤดูกาลต่าง ๆ เช่น แสงตะวันที่ร้อนแรงอุปมาถึง ฤดูร้อน ส่วน จิตใจที่แจ่มใสก็จะเป็นฤดูใบไม้ผลิ เดือนแปดของจีน

20. อวัยวะของสัตว์

การใช้อุปมาโวหารนี้นั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ของสีของสิ่งของเปลวไฟ ลักษณะของต้นข้าว สีหน้า ท่าทาง หรือแม้กระทั่งผ้าพันแผลก็สามารถเปรียบถึงอวัยวะของสัตว์บางประเภทได้

21. อวัยวะของมนุษย์

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับอวัยวะนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของขนาดของสิ่งใดที่เหมือนกับอะไร สิ่งใดเหมือนกับสิ่งใดและความรู้สึกเจ็บปวดที่เหมือนกับอวัยวะบางชิ้นที่เกิดการทำงานแบบผิดปกติ

22. พระอาทิตย์

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับพระอาทิตย์จะเน้นในเรื่องของสีเป็นหลักและรอยยิ้มเพราะการเปรียบเทียบกับพระอาทิตย์ คือการเปรียบเทียบกับแสงสว่างสิ่งที่ดีงาม ดังนั้นผู้ประพันธ์จึงได้ใช้รอยยิ้มที่สวยหรือสีของพระอาทิตย์เปรียบถึงความหมายที่ดีงาม

23. เหล้าพิษ

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับเหล้าผิดนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของอารมณ์ความรู้สึกที่ดูตัน แค้นเคือง ดังเช่น ความรักความแค้นตลอดหลายปีเปรียบได้กับเหล้าพิษที่ไหลเวียนอยู่ในร่าง

24. ความรู้สึก

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับความรู้สึกนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของ การกระทำต่าง ๆ ที่ถูกเปรียบถึงความรู้สึกที่ด้านลบหรือด้านบวก

25. เครื่องดนตรี

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับเครื่องดนตรีนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของ ความรู้สึกที่ตื้นตื้นเหมือนร่วกลอง เพราะกลองให้ความรู้สึกที่ทุ้ม เร็ว หายใจไม่ทัน และเปรียบความรู้สึกที่เจ็บปวดเหมือนสายพิณที่กำลังจะขาด

26. พระจันทร์

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับพระจันทร์นั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของ รูปร่างที่ห้อยย้อยเหมือนพระจันทร์เสี้ยวหรือแม้กระทั่งแสงที่ระยิบระยับ

27. การมีชีวิต

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับการมีชีวิตนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของ สิ่งของที่ผ่านกระบวนการบางอย่าง หรือแม้กระทั่งการพุ่งดาบใส่บุคคลอื่น ก็สามารถเปรียบเทียบสิ่งนั้นว่ามีชีวิต หรือรวดเร็วได้จากการสัมผัสของความรู้สึกตนเอง

28. อาหาร

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับอาหารนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของ รส กลิ่น สี หรือการลาลับขอบฟ้าของดวงตะวันว่าเหมือนกับอาหารชนิดใด ดังเช่น ดินดำพอกพูนขึ้นจนกลายเป็นเนินดินรูปร่างเหมือนหมั่วไถ รสหวานเหมือนน้ำผึ้ง ดิดลิ้น ควนเทียนลอยอ้อยอิ่งพร้อมกลิ่นหอมเหมือนเนื้อแพะผัดไฟแดง มองตะวัน ดวงโตค่อย ๆ ลับขอบฟ้าเหมือนขนมเปี๊ยะรูปวงรีสีเหลือง

29. สถานที่

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับสถานที่นั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของ รูปไอน้ำสีขาว พุ่งข้าวฟ่างและกระดุกสีขาวว่าให้กลิ่นอายหรือความรู้สึกเหมือนกับอะไร ยกตัวอย่างเช่น ไอน้ำสีขาวลอยเหนือทุ่งข้าวฟ่างให้ความรู้สึกเหมือน อยู่ในภพเขียนตามลัทธิเต๋า พุ่งข้าวฟ่างแลดูดุจสวรรค์ กระดุกสีขาวส่งกลิ่นอาย วังเวงเหมือนป่าช้า

30. ไฟ

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับไฟนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของอารมณ์ที่รุนแรงกลัดกลุ้มหรือแม้กระทั่งอารมณ์โกรธเพราะว่าไฟนั้นคือสิ่งที่ใช้ทำลายล้าง เป็นสิ่งที่แสดงถึงอารมณ์ที่รุนแรงและด้านลบของพฤติกรรมและจิตใจของมนุษย์

31. รัตนชาติ

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับรัตนชาตินั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของใบหน้าที่งดงาม นัยน์ตา หย่น้ำ น้ำ หรือน้ำค้าง มาเปรียบเทียบถึง หยก เพชร พลอย เป็นต้น

32. ความว่างเปล่า

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับความว่างเปล่านั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของเสียงและระยะทางที่ไม่สามารถประมาณได้นำมาเปรียบเทียบถึงความว่างเปล่า เช่น จุดหนึ่งบนกำแพงส่งเสียงกังวานเหมือนช้างในกลวง หนทางสืบทอดดุเหมือนไม่มีจุดสิ้นสุด

33. ความเจ็บ

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับความเจ็บนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของท่าทางที่นิ่งอึ้ง ดังนี้ พ่อแม่ของเด็กนิ่งอึ้งเหมือนกำลังใคร่ครวญปริศนาธรรม

34. อาการ

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับอาการนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของเสียงของสัตว์ ท่าทางของคนเหมือนกับสัตว์ ลักษณะของทรวงอกที่มีการเคลื่อนไหวเพราะหายใจ สิ่งเหล่านี้สามารถนำมาเปรียบเหมือนท่าทางต่างๆ ได้เช่น ขนาดนกนางแอ่นยังส่งเสียงจิบๆ เหมือนละเมออยู่ในรัง ฟาดวง ฟาดงาทำท่าเหมือนวิญญาณจะออกจากร่าง และ ทรวงอกกระเพื่อมขึ้นลงราวกับกำลังหอบหายใจ

35. พลังงานดึงดูด

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับพลังงานดึงดูดส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของอำนาจจากบางสิ่ง ดังนี้ ใบหน้าอัปลักษณ์ของเซียงกวนเหมือนมีอำนาจดึงดูดให้แก่เล็กผ้าหม่นดู

36. ความชั่วร้าย

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับความชั่วร้ายนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของปีศาจ ซึ่งเป็นสิ่งที่ใครหลายคนเชื่อว่าเป็นสิ่งชั่วร้าย ดังคำประพันธ์แปลกประหลาดราวกับเป็นกองทัพปีศาจ

37. ศพ

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับศพนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของใบหน้า สีหน้า ท่าทาง หรือสภาพการณ์ที่ดูไม่ปกติ มีความขี้ดขีเยว ที่ดูเหมือนศพ

38. ัญพิช

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับัญพิชนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านริมฝีปาก ฉีอุ่น ๆ ดวงตา การตาย ที่เหมือนกับข้าวฟ่างแดง ซึ่งข้าวฟ่างแดงเป็นัญพิชชนิดหนึ่ง

39. อิริยาบถ

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับอิริยาบถนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของอาวุธที่นิ่งหรือหน้าที่ถูกทิ่มลง ว่าเหมือนกับอะไร เช่น ปืนใหญ่ที่ยืนนิ่งไม่ไหวติงเหมือนนอนหลับ หน้าก็ทิ่มลงกับพื้นเหมือนถูกผลัก

40. วัตถุติบ

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับวัตถุติบนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของท่าทางหรือขนาดของใบหูที่ดูคล้ายกับอะไร ยกตัวอย่างเช่น ว່าง่ายเหมือนแบ่งที่นิ้วจนอ่อนนุ่ม ขนาดใบหูยังดูโปร่งใสราวกับเส้นก๋วยเตี๋ยว

41. ความกลัว

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับความกลัวนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของลางร้ายที่จะเกิดขึ้น เช่น ไม่กล้ามองใบหน้าแฝงความขรหาเหมือนลางร้ายของลูกสาว

42. สัตว์

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับสัตว์นั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ของบุคคลที่เกิดจากอากัปกริยาและท่าทางต่างๆที่เหมือนกับสัตว์ รวมถึงฝูงชนหรือกลุ่มของบางอย่างก็สามารถใช้อุปมาให้เหมือนกับฝูงสัตว์ได้เช่นกันซึ่งนับว่ามีความหลากหลายในการใช้อย่างมาก

43. ของเหลว

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับของเหลวนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของกลิ่นและสีต่างๆว่าเหมือนกับของเหลวอะไร

44. อารูธ

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับอารูธส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของความรู้สึกที่เกิดจากคำพูด เลือด ความเจ็บปวด ดินสีดำ ฟางข้าว หรือแม้กระทั่งท่อนไม้เปรียบถึงอารูธที่กำลังทำร้ายตนเอง หรือเป็นการเปรียบเทียบถึงในด้านของภาพของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

45. ประติมากรรม

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับประติมากรรมนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของอิริยาบถต่างๆว่าเหมือนกับอะไร ส่วนมากจะเป็นในเรื่องของการยืนนั่งเหมือนกับรูปปั้นอะไร และใช้ข้าวฟ่างแดงเปรียบเสมือนรูปเคารพของคนในหมู่บ้าน

46. เครื่องจักรกล

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับเครื่องจักรกลนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของรูปทรงลักษณะของบางสิ่งๆที่เหมือนกับบางสิ่ง ซึ่งมีการอุปมาดังนี้ หมวกสีเหลี่ยมตอกลมุ่รูปพระอาทิตย์สีขาวทรงเหมือนเฟือง

47. พืช

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับพืชนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของขนาดของสิ่งของ ขนาดของเท้า ความร้อน ท่าทาง การหยดของของเหลว ต้นข้าวฟ่างและเสียงต่างๆ ที่ถูกเปรียบเทียบถึงพืชแต่ละชนิดในบริบทที่แตกต่างกัน

48. เวลา

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับเวลานั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของการทำบางสิ่งที่ย่ำแย่ ยกตัวอย่างเช่น การบุกโจมตีสวามิภักดิ์และมีระเบียบเหมือนเวลาอาหารสามมื้อของมนุษย์ไม่มีผิด แสงสีเหลืองอร่ามตาสดส่องดูเหมือนยามโพล้เพล้

49. ความโกรธ

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับความโกรธนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของใบหน้าหรือท่าทางของการจ้องหน้า ว่าเหมือนกับอะไร ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเปรียบเทียบถึงความโกรธที่มีต่อบุคคล ยกตัวอย่างเช่น ปู่จ้องหน้าย่าด้วยสายตาอาฆาตเหมือนจะกินเลือดกินเนื้อและใบหน้าย่าเหมือนต้องการล้างแค้น

50. วัสดุ

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับวัสดุนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของน้ำที่ถูกเปรียบถึงความใสของกระจก ซึ่งกระจกไม่ใช่วัตถุแต่เป็นวัสดุ

51. วัตถุ

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับวัตถุนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของความรู้สึกเป็นหลักและความรู้สึกนั้นจะเปรียบเหมือนอะไรที่กำลังทิ่มแทงตัวเอง นอกจากนี้แล้วยังใช้รูปลักษณะ ร่างกายหรือบางสิ่งเปรียบถึงวัตถุต่างๆ ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

52. รูปร่าง

การใช้อุปมาโวหารที่เกี่ยวกับรูปร่างนั้นส่วนมากจะเป็นมโนทัศน์ในด้านของรูปปากริมฝีปากแข็งๆ ที่เหมือนกับเปลือกหอยและฝุ่นที่ตลบฟุ้งแลดูเหมือนมีรูปร่างขึ้นมา

สรุปผลข้อมูล

จากการศึกษาข้อมูลโดยอ่านนวนิยายรางวัลโนเบล สาขาวรรณกรรม ฉบับแปลภาษาไทย เรื่องตำนานรักทุ่งสีเพลิง (红高粱) จำนวน 1 เล่ม 423 หน้า พร้อมทั้งคัดแยกคำอุปมาอุปไมยจาก นวนิยายตามขอบเขตที่กำหนดไว้ พบว่า 1) ความหมายของคำอุปมาในภาษาจีน คือความเข้าใจของมนุษย์ ประสบการณ์หรือปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันที่ทำให้เกิดการสร้างระบบความคิดหรือมโนทัศน์ขึ้นซึ่งเป็นพื้นฐานในการถ่ายทอดความหมายหรือเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของความหมายต้นไปยังความหมายปลายทางโดยที่มีจุดเชื่อมโยงที่เหมาะสมและมี concept ภาพแบบเดียวกัน 2) รูปแบบประโยคการอุปมาในภาษาจีนฉบับแปลภาษาไทย จะเหมือนกับรูปแบบประโยคภาษาไทยที่มีการใช้คำเปรียบเปรยเป็นจุดเชื่อมโยงมโนทัศน์โดยมีทั้งหมด 15 คำ ดังนี้ 1) เสมือน 2) รวากับ 3) คล้าย 4) เหมือน 5) ไกลเคียง 6) เท่า 7) ดุจ 8) ดัง 9) ดุจดั่ง 10) เท่า 11) รว 12) เปรียบได้กับ 13) ขนาดเท่า 14) ดูเหมือน และ 15) เป็น 3) ประเภทของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบถึงในการอุปมาโวหารจีน พบว่า มีประโยคที่ใช้อุปมาโวหารจีนประเภทอุปมา (Analogy) ทั้งหมด 372 ประโยค และสามารถแบ่งประเภทของความหมายได้ทั้งหมด 52 ประเภท และทั้ง 52 ประเภทต่างก็มีมโนทัศน์ที่จำแนกได้ดังนี้ ทำทาง คิดเป็นร้อยละ 21.24 เสียง คิดเป็นร้อยละ 16.4 ดอกไม้ คิดเป็นร้อยละ 8.06 เงื่อนงำ คิดเป็นร้อยละ 3.76 การเดินทาง คิดเป็นร้อยละ 3.23 ยา คิดเป็นร้อยละ 2.96 ผลไม้ คิดเป็นร้อยละ 2.69 ยานพาหนะ คิดเป็นร้อยละ 2.69 สิ่งก่อสร้าง คิดเป็นร้อยละ 2.69 ความรู้สึกอบอุ่น คิดเป็นร้อยละ 2.42 ผัก คิดเป็นร้อยละ 2.15 ผู้ป่วย ไร้จุดหมาย คิดเป็นร้อยละอย่างละ 1.88 โลหะ รูปลักษณ์ ร่างกายคิดเป็นร้อยละ 1.61 ธรรมชาติ บุคคล ฤดูกาล และ อวัยวะของสัตว์ คิดเป็นร้อยละอย่างละ 1.34 อวัยวะของมนุษย์ พระอาทิตย์ เหล้าพิษ ความรู้สึก คิดเป็นร้อยละอย่างละ 1.08 เครื่องดนตรี พระจันทร์ การมีชีวิต อาหาร สถานที่ คิดเป็นร้อยละอย่างละ 0.81 ไฟ รัตนชาติ ความว่างเปล่า ความเจ็บ อากาศ พลังงานดึงดูด ความชั่วร้าย ศพ ธัญพืช อิริยาบถ วัตถุดิบ ความกลัว คิดเป็นร้อยละอย่างละ 0.54 สัตว์ ของเหลว อาวุธ ประติมากรรม เครื่องจักรกล พืช เวลา ความโกรธ วัสดุ วัตถุและรูปร่าง คิดเป็นร้อยละอย่างละ 0.27 และ 4) ประเภทของการอุปมาที่ถูกเปรียบเทียบถึงมากที่สุด 3 อันดับแรก

คือ ท่าทาง เสียง ดอกไม้ และประเภทที่ถูกเปรียบเทียบน้อยที่สุดมี 11 ประเภท คือ สัตว์ ของเหลว อาวุธ ประติมากรรม เครื่องจักรกล พืช เวลา ความโกรธ วัสดุ วัตถุและรูปร่าง

การนำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนภาษาจีน

จากผลการศึกษาผู้ที่สนใจสามารถนำผลการศึกษาและรูปตัวอย่างประโยคไปใช้ในการอธิบายด้านการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทยได้ ขอเพียงแต่มีมโนทัศน์และจุดเด่นที่เหมือนกันที่จะสามารถนำมาเปรียบเทียบและหาคำเชื่อมของสองสิ่งที่เป็นจุดเชื่อมโยงกัน และผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วิจัยเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจในศาสตร์การแปล การสอน และภาษาศาสตร์ในอุปมาโวหารเชิงอุปมา (Analogy) ไม่มากก็น้อย

ข้อเสนอแนะ (คุณค่าทางวิชาการ (Academic Quality))

นวนิยายเรื่องนี้มีคุณค่าทางวิชาการสูง เนื่องจากเป็นแหล่งข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ศึกษาได้ในหลายมิติ ทั้งด้านวรรณกรรม วัฒนธรรม ภาษา และปรัชญา นอกจากนี้ยังเหมาะสำหรับการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างวรรณกรรมจีนกับวรรณกรรมในบริบทอื่นๆอีกด้วย

บรรณานุกรม

- ฐิติชญา อัครเดชเรืองศรี (2562). การศึกษาการใช้คำอุปมาอุปไมยในนวนิยายเรื่อง *อันนา คาเรนินา* ของเลิฟ ตอลสตอย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาทองสุข. (2560). การศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของการใช้อุปมาเพื่อสื่อธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์โอบิรมวรรค. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูชินวาทธำรง (ปรีดา ปิณฑโม) และ อรรถพงษ์ ผิวเหลือง. (2564).

วิเคราะห์การใช้คำอุปมาเชิงภาษาศาสตร์ในวรรณกรรมของพระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร), วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์ ศิลปากร. 7(1), 299-316.

มั่วเหยียน. (2557). **ตำนานรักทุ่งสีเพลิง Red Sorghum [红高粱]** (ประเทืองพร วิรัชโกศล, ผู้แปล, รศ.ดร. ตริศศิลป์ บุญขจร, คำนิยาม). กรุงเทพฯ: เอนเนเวล.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2557). **มโนทัศน์**. สืบค้นเมื่อ 9 กันยายน 2567, จาก <http://legacy.orst.go.th/?knowledges>.

สิทธา พินิจภูวดล และคณะ. (2514). **การเขียนและการพูด**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

He, W. (2020, December). A Brief Discussion on the Narrative Charm of “Red Sorghum”, **Yalujiang Literary Monthly Journal**. 2020(12), 60.

Li, W. (2018). **Animal Imagery in Mo Yan's Novels**. China : Kashgar University.

ความตั้งใจในการซื้อเครื่องดื่มสมุนไพรในร้านสะดวกซื้อ Intention to Purchase Herbal Beverages in Convenience Stores

ดาร์ริน รุ่งกลิ่น^{1*} (Darin Rungklin)^{1*}

ณิชนันท์ แพ่งสภา² (Nichanan Paengsapha)²

จूरีรัตน์ ศิตศิริรัตน์³ (Jureerat Sitsirat)³

ปานทิพย์ แสนสง⁴ (Panthip Sansong)⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยด้านทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม และการรับรู้คุณค่า ที่มีผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมในการซื้อเครื่องดื่มสมุนไพรในร้านสะดวกซื้อในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ และทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป ในเขตกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ

¹ อาจารย์ ดร., สาขาวิชานวัตกรรมการค้า คณะบริหารและการจัดการ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา นครสวรรค์ 60240, อีเมล: rungdarin@gmail.com

² นักศึกษาระดับปริญญาตรี, สาขาวิชานวัตกรรมการค้า คณะบริหารและการจัดการ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา นครสวรรค์ 60240, อีเมล : s640005114@cpall.ac.th

³ อาจารย์, สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะบริหารและการจัดการ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา นครสวรรค์ 60240, อีเมล: Jureerat.k@cpu.ac.th

⁴ อาจารย์, สาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารและการจัดการ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา นครสวรรค์ 60240, อีเมล: panthip.s@cpu.ac.th

¹ Lecturer, Dr., Department of Trade Innovation, Faculty of Administration and Management, Chao Phraya University, Nakhon Sawan, 60240, Thailand, Email: rungdarin@gmail.com

² Undergraduate Student, Bachelor of Business Administration in Department of Trade Innovation, Faculty of Administration and Management, Chao Phraya University, Nakhon Sawan, 60240, Thailand, Email: s640005114@cpall.ac.th

³ Lecturer, Department of Hotel and Tourism Management, Faculty of Administration and Management, Chao Phraya University, Nakhon Sawan, 60240, Thailand, Email: Jureerat.k@cpu.ac.th

⁴ Lecturer, Department of Accounting, Faculty of Administration and Management, Chao Phraya University, Nakhon Sawan, 60240, Thailand, Email: panthip.s@cpu.ac.th

*Corresponding author : E-mail address : rungdarin@gmail.com

Received: January 22,2025 Revised: April 2,2025 Accepted: April 9,2025

เพื่ออธิบายลักษณะกลุ่มตัวอย่าง สถิติเชิงอนุมานในการหาความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปร และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อวัดอิทธิพลของตัวแปรอิสระ ได้แก่ ทศนคติที่มีต่อพฤติกรรม การคล้อยตาม กลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม และการรับรู้คุณค่า ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทั้งสี่ด้านมีผลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อเครื่องดื่มสมุนไพรในร้านสะดวกซื้อ โดยผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แสดงให้เห็นว่าการรับรู้คุณค่ามีความสัมพันธ์สูงที่สุดกับความตั้งใจซื้อ ขณะที่สมการถดถอยพหุคูณระบุว่าทุกตัวแปรส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ ซึ่งตัวแปรทั้งหมดมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการวางกลยุทธ์การตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการส่งเสริมการขาย โดยเน้นการสร้างทัศนคติเชิงบวก การใช้กลุ่มอ้างอิงที่น่าเชื่อถือ การวิจัยนี้ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อเครื่องดื่มสมุนไพรในร้านสะดวกซื้อ โดยเฉพาะบทบาทของการรับรู้คุณค่า ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมผู้บริโภคตัดสินใจซื้อ

คำสำคัญ : เครื่องดื่มสมุนไพร, ความตั้งใจซื้อ, ทศนคติ, การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง, การรับรู้คุณค่า

Abstract

This research aims to study and analyze factors, including attitude toward behavior, subjective norms, perceived behavioral control, and perceived value, that influence the behavioral intention to purchase herbal beverages in convenience stores in Thailand. This quantitative study employed questionnaires as a research instrument to collect data from 400 respondents aged 20 years and above in the Bangkok metropolitan area. The data were analyzed using descriptive statistics, i.e., percentage, to describe the sample characteristics, inferential statistics to investigate the correlation between variables, and multiple regression analysis to measure the influence of independent variables—attitude toward behavior, subjective norms, perceived behavioral control, and perceived

value—on purchase intention. The findings revealed that all four factors positively influenced the intention to purchase herbal beverages in convenience stores. The correlation analysis indicated that perceived value had the strongest relationship with purchase intention, while multiple regression analysis confirmed that all variables significantly influenced purchase intention. The research findings can be applied to marketing strategy development, product innovation, and sales promotion by creating positive attitudes and leveraging credible reference groups. This study enhances understanding of the factors affecting the purchase intention of herbal beverages in convenience stores, particularly highlighting the role of perceived value as a key determinant of consumer purchase behavior.

Keywords: Herbal Beverages, Purchase Intention, Attitude, Subjective Norms, Perceived Value

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการบริโภคเพื่อสุขภาพเป็นแนวโน้มสำคัญที่เกิดขึ้นในระดับโลก โดยเฉพาะในกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม สำหรับในประเทศไทยการเปลี่ยนแปลงนี้ได้รับแรงผลักดันจากมาตรการภาครัฐ อาทิ การจัดเก็บภาษีความหวาน ซึ่งมุ่งเน้นการลดการบริโภคน้ำตาล ส่งผลให้ผู้บริโภคนำมาเลือกผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มที่มีน้ำตาลต่ำหรือปราศจากน้ำตาลมากขึ้น (ศูนย์วิจัยเพื่ออุตสาหกรรมอาหาร, 2562) ซึ่งแนวโน้มดังกล่าวไม่ได้จำกัดอยู่ในประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังสอดคล้องกับกระแสการบริโภคทั่วโลก ตัวอย่างเช่น ประเทศแคนาดา นับเป็นหนึ่งในตลาดที่มีศักยภาพสูงสำหรับเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ ปัจจุบันผู้บริโภคมีพฤติกรรมที่ซับซ้อนมากขึ้น และมองหาเครื่องดื่มที่ตอบสนองทั้งความสดชื่นและฟังก์ชันเสริมต่าง ๆ เช่น การเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน การให้พลังงาน การควบคุมอารมณ์ และการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ที่ปราศจากสารเติมแต่งและได้รับการรับรองมาตรฐานเฉพาะทางศาสนา เช่น ฮาลาล (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2567)

เครื่องต้มสมุนไพรเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมและมีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของคนไทยมาอย่างยาวนาน เนื่องจากคุณค่าทางโภชนาการและสรรพคุณทางยาที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพในหลายด้าน เครื่องต้มสมุนไพรไทยมีความหลากหลายทั้งในด้านชนิดของสมุนไพรที่ใช้รสชาติ และประโยชน์ต่อสุขภาพ ตัวอย่างเช่น น้ำกระเจี๊ยบที่มีสารต้านอนุมูลอิสระสูงและช่วยลดความดันโลหิต (Hopkins et al., 2013) เครื่องต้มสมุนไพรในประเทศไทยจึงถูกผลิตขึ้นทั้งในระดับครัวเรือนและในภาคอุตสาหกรรม ด้วยการผลิตแบบดั้งเดิมมักเน้นที่สูตรเฉพาะของท้องถิ่นและการใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติที่หาได้ง่าย ทำให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะด้านรสชาติและคุณประโยชน์ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัจจุบันสินค้าเครื่องต้มสมุนไพรที่ผลิตในท้องถิ่นได้รับการส่งเสริมผ่านโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพและขยายตลาดให้กว้างขึ้น ในทางตรงกันข้ามเครื่องต้มสมุนไพรที่ผลิตในระดับอุตสาหกรรมก็มีการพัฒนาสูตรโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้ได้มาตรฐานด้านคุณภาพ ความปลอดภัย และการเก็บรักษาได้นานขึ้น นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับรสนิยมของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน เช่น การปรับรสชาติให้เข้ากับความต้องการของกลุ่มคนรุ่นใหม่ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัยและสะดวกต่อการบริโภค ตลอดจนการเพิ่มนวัตกรรมในกระบวนการผลิตเพื่อคงคุณค่าทางโภชนาการของสมุนไพรไว้ให้มากที่สุด

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ชัดเจนว่าเครื่องต้มสมุนไพรได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งตอบรับกับกระแสความนิยมผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพในปัจจุบัน ปัจจุบันทำให้ร้านสะดวกซื้อมีบทบาทสำคัญในการเป็นช่องทางหลักในการกระจายเครื่องต้มสมุนไพรที่มีการผลิตทั้งแบบดั้งเดิมและผลิตในระดับอุตสาหกรรม โดยอาศัยจุดแข็งในด้านความสะดวกในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ รวมทั้งมีระบบโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เครื่องต้มสมุนไพรสามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้ง่ายและรวดเร็ว ตลอดจนร้านสะดวกซื้อยังทำหน้าที่เป็นจุดทดลองผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ผ่านโปรโมชันและกลยุทธ์การตลาด ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดการรับรู้และทดลองสินค้าชนิดใหม่ ดังนั้น ร้านสะดวกซื้อจึงนับว่าเป็นช่องทางจัดจำหน่ายที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในตลาดเครื่องต้มสมุนไพร เนื่องจากการกระจายตัวของจำนวนร้านที่ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ ทำให้ผู้บริโภคสามารถ

เข้าถึงผลิตภัณฑ์ได้อย่างสะดวก รวมทั้งบางร้านมีการเปิดให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง ซึ่งตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ทุกช่วงเวลา โดยเฉพาะในยุคที่พฤติกรรม การบริโภคไม่จำกัดอยู่เฉพาะเวลากลางวัน นอกจากนี้ ร้านสะดวกซื้อยังมีระบบการ จัดการสินค้าที่มีประสิทธิภาพ มีการควบคุมอุณหภูมิที่เหมาะสมสำหรับการเก็บรักษา เครื่องดื่ม และมีระบบห่วงโซ่ความเย็น (Cold Chain) ที่ได้มาตรฐาน ทำให้สามารถ รักษาคุณภาพของเครื่องดื่มสมุนไพรได้เป็นอย่างดี อีกทั้งร้านสะดวกซื้อยังทำหน้าที่ เป็นศูนย์กลางในการแนะนำผลิตภัณฑ์ใหม่สู่ตลาด (New Product Launch) เนื่องจาก มีพื้นที่จัดแสดงสินค้าที่โดดเด่น มีการจัดโปรโมชั่นร่วมกับผู้ผลิต และการสื่อสารการ ตลาด ณ จุดขาย (Point of Purchase) ที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้บริโภคได้รับข้อมูล และมีโอกาสทดลองผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ อยู่เสมอ

ถึงอย่างไรก็ตามการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มสมุนไพรของผู้บริโภคในร้าน สะดวกซื้อยังคงขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior :TPB) ที่พัฒนาโดย Ajzen (1991) อธิบายว่าพฤติกรรมมนุษย์ จะเกิดจากปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจและการกระทำ 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ทัศนคติ ที่มีต่อพฤติกรรม (Attitude toward the Behavior) เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผล ต่อการตัดสินใจซื้อ โดยการรับรู้เชิงบวกหรือเชิงลบต่อเครื่องดื่มสมุนไพรสามารถ กำหนดระดับความสนใจและความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคได้ ตัวอย่างเช่น หากผู้บริโภค มองว่าเครื่องดื่มสมุนไพรมีประโยชน์ต่อสุขภาพและมีรสชาติที่ดี ความตั้งใจซื้อ จะเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ในทางกลับกัน หากมีการรับรู้เชิงลบ เช่น ราคาที่สูงหรือ รสชาติที่ไม่ถูกใจ อาจลดความสนใจในการซื้อผลิตภัณฑ์ได้ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norms) เช่น เพื่อน ครอบครัว หรือบุคคลที่มีอิทธิพล ยังมีบทบาทสำคัญ ในการสร้างแรงจูงใจหรือส่งเสริมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค กลุ่มอ้างอิงสามารถ ส่งผลต่อการรับรู้คุณค่าของผลิตภัณฑ์ เช่น การแนะนำจากเพื่อนหรือครอบครัว ที่เคยมีประสบการณ์ดีกับผลิตภัณฑ์นั้น ๆ จะช่วยเพิ่มความมั่นใจและความตั้งใจซื้อ ของผู้บริโภคได้อย่างมีนัยสำคัญ และอีกประการหนึ่งคือ การรับรู้ความสามารถ ในการควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) ซึ่งหมายถึงความเชื่อ ว่าผู้บริโภคสามารถซื้อผลิตภัณฑ์ได้จริง ความสามารถนี้รวมถึงความสะดวกในการ เข้าถึงร้านค้า ความพร้อมทางการเงิน และความมั่นใจในความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์

หากผู้บริโภคเชื่อว่าตนเองมีความสามารถในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ได้ง่าย ก็จะมีแนวโน้มที่จะซื้อผลิตภัณฑ์มากขึ้น (Ajzen, 2002a) โดยทั้ง 3 ปัจจัยนี้จะส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรม (Behavioral Intention) ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำนายพฤติกรรมจริง นอกจากนี้ การรับรู้คุณค่า (Perceived Value) ในด้านความคุ้มค่าทางราคา คุณภาพ และประโยชน์ต่อสุขภาพที่ได้รับจากผลิตภัณฑ์ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ (Zeithaml, 1988) ผู้บริโภคมักจะเปรียบเทียบความคุ้มค่าที่ได้รับจากผลิตภัณฑ์กับราคาที่ต้องจ่าย หากผู้บริโภคมองว่าเครื่องดื่มสมุนไพรมีราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพและประโยชน์ที่ได้รับ จะช่วยเพิ่มความตั้งใจซื้อและความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น เครื่องดื่มสมุนไพรได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มของตลาดที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพมากขึ้น (ศูนย์วิจัยเพื่ออุตสาหกรรมอาหาร, 2562; กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2567) โดยผู้บริโภคทั่วโลก รวมถึงในประเทศไทยและต่างประเทศ ต่างมองหาเครื่องดื่มที่มีคุณค่าทางโภชนาการและประโยชน์ต่อสุขภาพ ร้านสะดวกซื้อจึงกลายเป็นช่องทางหลักในการกระจายสินค้า เนื่องจากความสะดวกในการเข้าถึง การมีระบบโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพ และมีบทบาทในการเป็นจุดทดลองผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มสมุนไพรในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคยังขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ทักษะการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ อิทธิพลของกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม และการรับรู้คุณค่าของผลิตภัณฑ์ ดังนั้น การทำความเข้าใจปัจจัยเหล่านี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการวางกลยุทธ์การตลาดในตลาดเครื่องดื่มสมุนไพรที่กำลังเติบโต งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความตั้งใจเชิงพฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มสมุนไพรในร้านสะดวกซื้อ โดยพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ทักษะการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ กลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถ และการรับรู้คุณค่า เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการวางกลยุทธ์ส่งเสริมการขายในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยด้านของทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม การรับรู้คุณค่า ที่มีต่อความตั้งใจ ในการซื้อเครื่องดื่มสมุนไพรในร้านสะดวกซื้อ

การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB)

ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (TPB) ที่พัฒนาโดย Ajzen (1991) ถือเป็นกรอบแนวคิดที่ได้รับความนิยมในการศึกษาความตั้งใจซื้อและพฤติกรรมผู้บริโภค โดย TPB ชี้ให้เห็นว่าความตั้งใจเชิงพฤติกรรมได้รับอิทธิพลจากสามปัจจัยหลัก ได้แก่ ทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรม บรรทัดฐานทางสังคม และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม โดย ความตั้งใจซื้อ (Purchase Intention) แรงจูงใจหรือความตั้งใจของบุคคลในการปฏิบัติพฤติกรรมใด ๆ มันเป็นตัวแปรสำคัญที่สะท้อนถึงความพยายามและแผนการของบุคคลในอนาคต ซึ่งมีบทบาทในการทำนายพฤติกรรมจริงได้ดีในสถานการณ์ที่พฤติกรรมนั้นอยู่ในความควบคุมของบุคคล Ajzen (2002a) และปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่สำคัญนั้นจะประกอบไปด้วย ปัจจัยหลักตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (TPB) และการรับรู้คุณค่าที่ส่งผลทางตรง ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

ทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรม (Attitude toward the Behavior)

ทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรมหมายถึงความรู้สึกเชิงบวกหรือเชิงลบของบุคคลต่อพฤติกรรมนั้น ๆ เช่น บุคคลจะมีทัศนคติเชิงบวกต่อพฤติกรรมหากเชื่อว่าพฤติกรรมนั้นจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดี หรือในทางกลับกันจะมีทัศนคติเชิงลบหากเชื่อว่าพฤติกรรมดังกล่าวจะก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ไม่พึงประสงค์ (Ajzen, 2002a) โดยทัศนคติส่วนบุคคลมักถูกกำหนดให้เป็นความเต็มใจทางจิตใจที่ได้รับจากประสบการณ์ ซึ่งทำให้เกิดอิทธิพลเชิงสังการหรือเชิงพลวัตต่อการตอบสนองของบุคคลต่อวัตถุและสถานการณ์ที่พบเจอ ในกรณีของทัศนคติต่อพฤติกรรมบางอย่าง ความเชื่อแต่ละอย่างจะเชื่อมโยงพฤติกรรมกับผลลัพธ์ที่เฉพาะเจาะจง ผลที่ตามมาได้แก่

หรือคุณลักษณะอื่น ๆ เช่น ต้นทุนในการแสดงพฤติกรรมเฉพาะเนื่องจากคุณลักษณะแต่ละอย่างได้รับการประเมินล่วงหน้าว่าเป็นเชิงบวกหรือเชิงลบ ดังนั้น พฤติกรรมจึงถูกรับรู้โดยอัตโนมัติว่าพึงปรารถนา หรือไม่พึงประสงค์ ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและความตั้งใจได้รับการทดสอบว่าส่งผลและมีอิทธิพลต่อกันอย่างแท้จริง (Ham et al., 2015)

สำหรับผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพนั้น งานวิจัยของ Teh et al. (2020) ได้ทำการศึกษาความรู้และทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อชาสมุนไพรจีน พบว่า ทัศนคติของผู้บริโภคได้รับอิทธิพลจากหลายปัจจัย ทั้งวัฒนธรรม ความเชื่อดั้งเดิม การถ่ายทอดความรู้ในครอบครัว และความเชื่อเรื่องประโยชน์ต่อสุขภาพโดยพบว่าผู้ที่มีทัศนคติเชิงบวกมีแนวโน้มบริโภคชาสมุนไพรจีนมากกว่า โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยทัศนคติสูงสุด ข้อสังเกตที่น่าสนใจคือ แม้ชาวจีนจะมีความรู้เกี่ยวกับชาสมุนไพรมากกว่า แต่เชื่อชาติไม่ได้มีผลต่อทัศนคติ และระดับการศึกษาก็ไม่มีผลต่อทัศนคติเช่นกัน ผู้บริโภคจะมีความเชื่อในเรื่องความปลอดภัยและความเป็นธรรมชาติของผลิตภัณฑ์ด้วย ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผนการตลาดและการสื่อสารกับผู้บริโภค โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีทัศนคติเชิงบวก และการเสริมสร้างความเชื่อมั่นด้วยข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อยกระดับทัศนคติที่ดีต่อผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้น ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับงานของ Kowalska et al. (2024) ที่ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของ ทัศนคติ ที่ผู้บริโภคมีต่อเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ โดยพบว่าทัศนคติเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกซื้อและบริโภคผลิตภัณฑ์เหล่านี้โดยตรง ซึ่งทัศนคติของผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพมีแนวโน้มที่จะเลือกบริโภคเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพมากขึ้น และการที่ผู้บริโภครับรู้ผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพจะช่วยส่งเสริมสุขภาพ อารมณ์ และสมรรถภาพส่วนตัว จะส่งผลให้มีความตั้งใจที่จะซื้อผลิตภัณฑ์นั้นเพิ่มขึ้น รวมถึงทัศนคติเหล่านี้มีผลต่อการกำหนดกลยุทธ์การตลาดและการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพของผู้ผลิตและผู้ค้าปลีกเพื่อเชื่อมโยงความตั้งใจของผู้บริโภคกับเป้าหมายของธุรกิจและการพัฒนาที่ยั่งยืน

บรรทัดฐานทางสังคม (Subjective Norms)

บรรทัดฐานทางสังคม หมายถึงการรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับแรงกดดันทางสังคมจากบุคคลสำคัญ เช่น ครอบครัว เพื่อน และเพื่อนร่วมงาน ที่ส่งผลต่อพฤติกรรม รวมถึงแรงจูงใจในการปฏิบัติตามความคาดหวังเหล่านั้น โดย บรรทัดฐานทางสังคม ประกอบด้วยสองมิติที่สำคัญ คือ การรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับพฤติกรรมที่คนส่วนใหญ่ทำ หรือสิ่งที่เป็นที่ยอมรับในสังคมนั้น ๆ (Injunctive Norms) และ การรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งที่สังคมยอมรับว่าเป็นพฤติกรรมที่ถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง เป็นการรับรู้ถึงความคาดหวังของสังคมที่มีต่อตนเอง (Descriptive Norms) บรรทัดฐานทางสังคมจึงถูกกำหนดโดยแรงกดดันทางสังคมที่รับรู้จากผู้อื่นเพื่อให้บุคคลหนึ่งประพฤติตนในลักษณะหนึ่ง ๆ และแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตามมุมมองของบุคคลเหล่านั้น อิทธิพลของบรรทัดฐานเชิงอัตนัยต่อการสร้างเจตนาพิสูจน์แล้วว่าโดยทั่วไปแล้วอ่อนแอกว่า อิทธิพลของทัศนคติ (Ham et al., 2015)

นอกจากบรรทัดฐานทางสังคม จะเป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับความคาดหวังหรือแรงกดดันจากบุคคลสำคัญในชีวิต เช่น ครอบครัว เพื่อน หรือกลุ่มสังคมที่เกี่ยวข้อง ความคาดหวังเหล่านั้นอาจอยู่ในรูปของการสนับสนุนหรือการคาดหวังให้บุคคลปฏิบัติตามพฤติกรรมใด ๆ แล้ว ยังรวมถึงการที่เพื่อนหรือครอบครัวแสดงการสนับสนุนในเชิงบวกต่อการกระทำบางอย่าง จนทำให้บุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะตั้งใจทำตามพฤติกรรมดังกล่าวมากขึ้น นอกจากนี้ บรรทัดฐานทางสังคม ยังทำหน้าที่เป็นแรงผลักดันทางสังคมที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของบุคคลในการดำเนินการหรือหลีกเลี่ยงพฤติกรรมบางอย่าง โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่บุคคลให้ความสำคัญกับความเห็นของคนรอบข้างเป็นพิเศษ หากบุคคลรู้สึกว่าการรอบข้างคาดหวังหรือสนับสนุนให้ปฏิบัติตามพฤติกรรมนั้น จะเพิ่มโอกาสที่จะมีความตั้งใจในการปฏิบัติตามด้วย (De Vries et al., 1988)

การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control)

การรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรม หมายถึง ความเชื่อของบุคคลว่าตนเองมีความสามารถและทรัพยากรเพียงพอที่จะดำเนินการพฤติกรรมนั้นได้ หากบุคคลมีความมั่นใจในความสามารถของตนเองและมองเห็นว่าพฤติกรรมที่ตั้งใจจะปฏิบัติ นั้นสามารถทำได้ง่าย จะส่งผลให้มีความตั้งใจมากขึ้น (De Vries et al., 1988)

การรับรู้ถึงความสามารถของตนเองและความรู้สึกว่าจะสามารถควบคุมสถานการณ์ได้ และถูกกำหนดให้เป็นการผสมผสานระหว่างความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุม (ความเชื่อเกี่ยวกับระดับการควบคุมที่บุคคลมีต่อเหตุการณ์และผลลัพธ์ในชีวิต) และความสามารถในการทำงาน (การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน) (Ajzen, 2002a) ดังนั้น การรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรม อาจพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ เช่น ประสบการณ์ก่อนหน้านี้ที่เกี่ยวข้องกับการซื้อผลิตภัณฑ์ การรับรู้ถึงความสะดวก การรับรู้ถึงอุปสรรคทางการเงิน การรับรู้ถึงอุปสรรคด้านเวลา และปัจจัยอื่นๆ ที่ทำให้ระดับความเป็นไปได้ของพฤติกรรมนี้เพิ่มขึ้นหรือลดลง (Ham et al., 2015)

จากการศึกษาของ Kidwell และ Jewell (2003) พบว่า การรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรม มีบทบาทสำคัญต่อความตั้งใจของบุคคลในการกระทำบางอย่าง โดยสามารถแบ่งอิทธิพลของการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมออกเป็นสองด้านหลัก ได้แก่ 1) ปัจจัยภายใน (Internal Influences) ที่ เป็นความสามารถส่วนบุคคล (Self-efficacy) และความเชื่อของบุคคลในความสามารถของตนเองที่จะดำเนินการตามเป้าหมาย ซึ่งปัจจัยภายในนี้จะส่งผลโดยตรงต่อความตั้งใจ ตัวอย่างเช่น หากบุคคลเชื่อว่าตนเองมีความรู้หรือทักษะเพียงพอ ก็จะมีความตั้งใจมากขึ้นที่จะทำสิ่งนั้น และปัจจัยภายในนี้ยังรวมถึง ทรัพยากรส่วนบุคคล (Personal Resources) เช่น เวลา เงิน หรือความรู้ โดยทรัพยากรนี้จะช่วยเพิ่มความมั่นใจในการกระทำ และกระตุ้นให้เกิดความตั้งใจที่ชัดเจนขึ้น 2) ปัจจัยภายนอก (External Influences) ได้แก่ สิ่งแวดล้อมและบริบท (Environmental and Contextual Factors) คือ การสนับสนุนหรืออุปสรรคจากสิ่งแวดล้อม เช่น โครงสร้างพื้นฐาน สถานการณ์ทางสังคม หรือความพร้อมของทรัพยากรในบริบทนั้นๆ มีผลต่อการตัดสินใจและความตั้งใจ ดังนั้น การรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรม จึงมีบทบาทสำคัญในการพยากรณ์ความตั้งใจ เพราะทำให้บุคคลสามารถประเมินความเป็นไปได้ในการกระทำ (Feasibility) และความง่ายหรือยากของการดำเนินการได้ ตัวอย่างเช่น หากบุคคลรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถและทรัพยากรเพียงพอ รวมถึงได้รับการสนับสนุนจากสิ่งแวดล้อม ก็จะเพิ่มความตั้งใจที่จะกระทำสิ่งนั้นมากขึ้น ปัจจุบันแนวคิดนี้ถูกนำไปใช้ในบริบทการตลาดมากขึ้น เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ช่วยลดอุปสรรค โดยให้ข้อมูลที่ชัดเจน ใช้งานง่าย หรือเข้าถึงได้สะดวก จะช่วยเพิ่ม การรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรม และกระตุ้นความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคได้เพิ่มขึ้นด้วย

การรับรู้คุณค่า (Perceived value)

การรับรู้คุณค่าคือการประเมินโดยรวมของลูกค้านี้เกี่ยวกับมูลค่าสุทธิของบริการ ซึ่งพิจารณาจากประโยชน์ที่ได้รับและต้นทุนที่ใช้ในการเข้าถึงและใช้งานบริการ นักวิจัยหลายคนชี้ให้เห็นว่าการรับรู้คุณค่าของลูกค้านั้นแตกต่างกันไปตามสถานการณ์การบริโภคที่หลากหลาย และมีผลต่อประสบการณ์และความพึงพอใจของลูกค้าในอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น โรงแรม การศึกษาหลายชิ้นพบว่า การรับรู้คุณค่ามีผลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้า เช่นเดียวกับส่งผลต่อความตั้งใจทางพฤติกรรมของลูกค้าด้วย (Jalil et al., 2016)

ทัศนคติของผู้บริโภคจะส่งผลเชิงบวกต่อการรับรู้คุณค่าและความชื่นชอบในสินค้านั้น ๆ โดยทัศนคติที่ดีสามารถเพิ่มการรับรู้คุณค่าและสร้างความชื่นชอบให้กับผลิตภัณฑ์ได้อย่างชัดเจน ดังการศึกษาของ Charton-Vachet et al. (2020) ที่ศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ในภูมิภาค โดยมองว่าภูมิภาคต้นกำเนิดของสินค้าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้ผู้บริโภครู้สึกผูกพันและมีความชื่นชอบในตัวสินค้า นอกจากนี้ความนิยมในภูมิภาคของผู้บริโภค หรือที่เรียกว่าความนิยมในชาติและท้องถิ่น ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้สึกภาคภูมิใจและการสนับสนุนผลิตภัณฑ์จากภูมิภาคของตนเอง ความเชื่อมั่นที่มีต่อภูมิภาคและผลิตภัณฑ์ที่มาจากภูมิภาคนั้นช่วยเพิ่มความชื่นชอบและการรับรู้คุณค่าของสินค้า ยิ่งผู้บริโภคมีความเชื่อเกี่ยวกับการสนับสนุนสินค้าภายในประเทศหรือภูมิภาคมากขึ้น ความชื่นชอบในสินค้าภูมิภาคก็จะเพิ่มขึ้นตามไปด้วย จากการศึกษานี้ทำให้เห็นได้ว่านอกจากทัศนคติจะส่งผลต่อความตั้งใจซื้อแล้ว ยังพบว่าส่งผลต่อการรับรู้คุณค่าของผลิตภัณฑ์ด้วย

การรับรู้คุณค่า เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความตั้งใจที่จะซื้อ โดยเฉพาะในบริบทของ social commerce ซึ่ง การรับรู้คุณค่าถูกแบ่งออกเป็น 3 ด้านหลัก ๆ ได้แก่ คุณค่าที่เป็นประโยชน์ (Utilitarian Value) มีผลเชิงบวกทั้งต่อความพึงพอใจและความตั้งใจที่จะซื้อสินค้า คุณค่าด้านอารมณ์ (Hedonic Value) เช่น ความเพลิดเพลินหรือความสนุกจากการซื้อสินค้า ที่มีผลสำคัญต่อความ พึงพอใจซึ่งมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความตั้งใจที่จะซื้อ และคุณค่าด้านสังคม (Social Value) เช่น การมีส่วนร่วมและการได้รับการยอมรับในสังคม ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจและเพิ่มความตั้งใจ

ที่จะซื้อ โดยงานวิจัยของ Gan and Wang (2017) พบว่าความพึงพอใจ (satisfaction) เป็นตัวแปรสำคัญที่ช่วยเชื่อมระหว่าง การรับรู้คุณค่า และ ความตั้งใจซื้อ ซึ่งหมายความว่า การเพิ่มคุณค่าที่รับรู้ในมิติใด ๆ จะช่วยเพิ่มความพึงพอใจของผู้ใช้งาน และทำให้เกิดความตั้งใจซื้อในที่สุด

สำหรับการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior - TPB) ในประเทศไทย งานวิจัยของ Siripipatthanakul et al. (2022) ได้ทำการศึกษาความตั้งใจของผู้บริโภคชาวไทยในการซื้อผลิตภัณฑ์อาหารออร์แกนิก โดยศึกษาปัจจัยสามประการ ได้แก่ ทศนคติ (attitude) บรรทัดฐานส่วนบุคคล (subjective norm) และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม (perceived behavioral control) ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์มีความเชื่อว่าอาหารออร์แกนิกมีประโยชน์ต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม แม้จะมีราคาสูงกว่าอาหารทั่วไปก็ตาม นอกจากนี้ คำแนะนำจากครอบครัว ญาติ และเพื่อน มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการซื้อ และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมของตนเองก็ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเช่นกัน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมติฐาน และกรอบแนวคิดการวิจัย โดยมีตัวแปรอิสระ 3 ตัวตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (TPB) ของ Ajzen (1991) ได้แก่ ทศนคติที่มีต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อตัวแปรตาม คือ ความตั้งใจเชิงพฤติกรรมในการซื้อเครื่องดื่มสมุนไพรในร้านสะดวกซื้อ นอกจากนี้ ตัวแปรอิสระทั้งสามยังส่งผลต่อตัวแปรส่งผ่าน คือ การรับรู้คุณค่า ซึ่งตัวแปรส่งผ่านนี้ส่งผลต่อตัวแปรตามด้วย โดยงานวิจัยนี้ได้กำหนดสมมติฐานในการศึกษาทั้ง 7 สมมติฐาน สมมติฐานที่ 1-3 พัฒนาจากแนวคิดของ Chardon-Vachet และคณะ (2020) ที่พบว่าทศนคติของผู้บริโภคส่งผลเชิงบวกต่อการรับรู้คุณค่าและความชื่นชอบในสินค้า แนวคิดของ De Vries และคณะ (1988) เกี่ยวกับบรรทัดฐานทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้และการประเมินคุณค่า อีกทั้งงานของ Gan และ Wang (2017) ที่นำเสนอว่าคุณค่าด้านสังคมมีความสัมพันธ์กับการรับรู้คุณค่าโดยรวม และแนวคิดของ Kidwell และ Jewell (2003) ที่อธิบายถึงบทบาทของการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมที่มีต่อการประเมินคุณค่า

ของผลิตภัณฑ์และบริการ สมมติฐานที่ 4 พัฒนามาจากแนวคิดของ Jalil et al. (2016) และ Gan and Wang (2017) สมมติฐานที่ 5-7 อ้างอิงจากทฤษฎี TPB โดยตรง รวมถึงงานวิจัยของ Kowalska et al. (2024) ที่พบว่าทัศนคติส่งผลต่อความตั้งใจซื้อเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ กรอบแนวคิดนี้จึงเป็นการขยายทฤษฎี TPB ดั้งเดิมโดยเพิ่มปัจจัยการรับรู้คุณค่า เพื่อให้เข้าใจกลไกที่ตัวแปรอิสระส่งผลต่อความตั้งใจซื้อเครื่องดื่มสมุนไพรในร้านสะดวกซื้อได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 : ทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรมส่งผลต่อการรับรู้คุณค่า

สมมติฐานที่ 2 : การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ส่งผลต่อการรับรู้คุณค่า

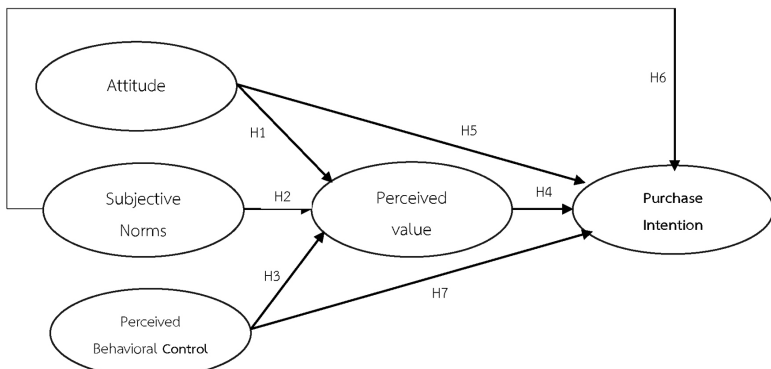
สมมติฐานที่ 3 : การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมส่งผลต่อการรับรู้คุณค่า

สมมติฐานที่ 4 : การรับรู้คุณค่าส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมในการซื้อเครื่องดื่มสมุนไพรในร้านสะดวกซื้อ

สมมติฐานที่ 5 : ทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรมส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมในการซื้อเครื่องดื่มสมุนไพรในร้านสะดวกซื้อ

สมมติฐานที่ 6 : การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมในการซื้อเครื่องดื่มสมุนไพรในร้านสะดวกซื้อ

สมมติฐานที่ 7 : การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมในการซื้อเครื่องดื่มสมุนไพรในร้านสะดวกซื้อ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยเครื่องมือถูกพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและทำการวิเคราะห์ข้อมูลตาม วัตถุประสงค์ของงานวิจัยต่อไป โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย

1. เครื่องมือวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ นักวิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวม โดยแบบสอบถามพัฒนาจากแนวคิด ทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดโครงสร้างของตัวแปร ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดข้อคำถามจากตัวแปรทั้งหมด 5 ตัวแปร ซึ่งพัฒนามาจาก Ajzen (2002b) ,Kowalska et al., (2024) และ Charton-Vachet et al., (2020) รวมทั้งแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยใช้วิธีการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) การวัดความสอดคล้องภายในด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ .875 ซึ่งหมายถึง ชุดข้อคำถามที่ใช้มี ความเชื่อมั่นในระดับสูง (George & Mallery, 2003)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนทั่วไปในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีอายุเกิน 20 ปี ที่เข้าใช้บริการในร้านสะดวกซื้อ สำหรับการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ใช้การประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีภาวะน่าจะเป็น (Maximum Likelihood) มีการใช้เกณฑ์ขึ้นต้นกำหนดขนาดตัวอย่างเพื่อใช้วิเคราะห์ข้อมูล จำนวน 5-10 คน ต่อพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า 1 ตัว (Hair, Bill, Babin & Anderson, 2010) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรสังเกตได้ 23 ตัวแปร ดังนั้น จำนวนตัวอย่างที่น่าจะเป็น คือ 115-230 ราย การศึกษานี้เก็บข้อมูลได้ทั้งสิ้น จำนวน 400 ราย ด้วยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่เข้าใช้บริการในร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งจำนวนที่เก็บข้อมูลได้นี้ยังคงสูงกว่า 5 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ ทำให้สามารถยอมรับจำนวนตัวอย่างในครั้งนี้และถือว่าเพียงพอในการวิเคราะห์ข้อมูล

3. วิธีวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผลข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสถิติพรรณนา เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ค่าความถี่และค่าร้อยละ การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ ค่าความโด่งของตัวแปรสังเกตได้ เพื่อตรวจสอบการแจกแจงของตัวแปร และทำการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยโดยใช้โปรแกรม SPSS สำหรับการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานจะใช้การวิเคราะห์ทางสถิติแบบการหาค่าทดสอบแบบพหุคูณด้วยวิธี Enter เพื่อหาความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ .05

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 230 ราย คิดเป็นร้อยละ 57.5 และเพศชายจำนวน 170 ราย คิดเป็นร้อยละ 42.5 โดยช่วงอายุเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 20-29 ปี มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 38.5 รองลงมาคือ 30-39 ปี ร้อยละ 31.8 และ 40-49 ปี ร้อยละ 23.3 ตามลำดับ ส่วนอายุ 50 ปีขึ้นไปมีเพียงร้อยละ 6.5 ในด้านระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 73.5 ต่ำกว่าปริญญาตรีร้อยละ 23.0 และสูงกว่าปริญญาตรีร้อยละ 3.5 ตามลำดับ ซึ่งส่วนเป็นพนักงานเอกชน สูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.0 รองลงมาคือข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 26.5 และเจ้าของธุรกิจ ร้อยละ 16.5 นอกเหนือจากนี้จะเป็นนักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 14.3 ตามมาด้วยรับจ้างทั่วไป แม่บ้าน ผู้ประกอบการ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาท ร้อยละ 50.5 รองลงมาได้ 10,000-20,000 บาท ร้อยละ 37.3 และมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาทร้อยละ 12.3 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพรรณนาของตัวแปร จะทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้และค่าความโด่ง ซึ่งพบว่า ค่าความเบ้ และค่าความโด่งมีค่าไม่เกิน -1.96 , $+1.96$ ถือว่ามีการแจกแจงแบบปกติ ผลการวิจัย

พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีที่มีต่อพฤติกรรมเชิงบวกต่อน้ำสมุนไพร โดยได้ได้รับการประเมินมากที่สุดในทุกประเด็น โดยเฉพาะข้อคิดเห็นว่าน้ำสมุนไพรดีต่อสุขภาพ ($\bar{X} = 4.45$) และน้ำสมุนไพรเหมาะสมสำหรับทุกเพศทุกวัย ($\bar{X} = 4.42$) ในด้านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงนั้น ภาพรวมของการประเมินด้านนี้จะอยู่ในระดับมาก โดยผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับความคิดเห็นในวิวสินค้าน้ำมากที่สุด และมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.24$) รองลงมาคือคำแนะนำจากคนรอบตัว เช่น เพื่อนและครอบครัว ($\bar{X} = 4.21$) สำหรับด้านการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมมีภาพรวมของการประเมินในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะในประเด็นผู้ตอบแบบสอบถามรู้สึกว่ามันเองมีอิสระในการเลือกซื้อสินค้าประเภทเครื่องดื่มสมุนไพร และสามารถตัดสินใจซื้อได้โดยไม่กังวลเรื่องราคา ซึ่งทั้งสองประเด็นนี้มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 4.27$) ในด้านการรับรู้คุณค่า ผู้ตอบส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นในระดับมาก โดย ผู้ตอบแบบสอบถามเชื่อว่าน้ำสมุนไพรมีประโยชน์ต่อสุขภาพ ($\bar{X} = 4.25$) และเป็นทางเลือกที่ดีต่อสุขภาพ ($\bar{X} = 4.22$) สำหรับด้านสุดท้ายคือด้านความตั้งใจในการซื้อเครื่องดื่มสมุนไพรในร้านสะดวกซื้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นในภาพรวมว่าตั้งใจจะซื้อมากที่สุด โดยมีวางแผนให้เป็นเครื่องดื่มประจำในชีวิตประจำวัน ($\bar{X} = 4.35$) รองลงมาคือจะซื้อน้ำสมุนไพรเมื่อมีโปรโมชัน ($\bar{X} = 4.27$) และคิดว่าน้ำสมุนไพรเป็นหนึ่งในสินค้าที่จะซื้อเมื่อไป ร้านสะดวกซื้อ ($\bar{X} = 4.24$) ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐาน

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	SK	KU	แปลผล
ทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรม	4.42	.318	-.322	.112	มากที่สุด
น้ำสมุนไพรดีต่อสุขภาพ	4.45	.590	-.549	-.624	มากที่สุด
น้ำสมุนไพรมีความปลอดภัยเมื่อเทียบกับเครื่องดื่มชนิดอื่น ๆ	4.43	.553	-.266	-.938	มากที่สุด
น้ำสมุนไพรเป็นเครื่องดื่มที่เหมาะสมกับทุกเพศทุกวัย	4.42	.537	-.096	-1.097	มากที่สุด
น้ำสมุนไพรช่วยทำให้รู้สึกสดชื่น	4.39	.552	-.152	-.901	มากที่สุด

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	SK	KU	แปลผล
การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง	4.19	.463	-.134	-.828	มาก
การเลือกซื้อน้ำสมุนไพรได้รับอิทธิพล จากความคิดเห็นในวีวสินค้า	4.24	.653	-.297	-.731	มากที่สุด
เลือกซื้อน้ำสมุนไพรตามคำแนะนำของ คนรอบตัว (เช่น เพื่อน/ครอบครัว)	4.21	.626	-.310	-.020	มากที่สุด
ซื้อน้ำสมุนไพรเพราะเห็นเพื่อนหรือ คนในครอบครัวดื่ม	4.19	.739	-.360	-.976	มาก
เลือกซื้อน้ำสมุนไพรตามคำแนะนำของ ผู้ที่มีความรู้ด้านสุขภาพ	4.17	.727	-.395	-.636	มาก
เลือกซื้อน้ำสมุนไพรเมื่อเห็นคำแนะนำ ในกลุ่มสังคมออนไลน์	4.13	.743	-.328	-.779	มาก
การรับรู้ความสามารถในการควบคุม พฤติกรรม	4.24	.434	-.227	-.640	มากที่สุด
มีอิสระในการเลือกซื้อสินค้า ประเภทเครื่องดื่มสมุนไพร	4.27	.688	-.409	-.861	มากที่สุด
สามารถซื้อสินค้าที่ต้องการได้ โดยไม่กังวลเรื่องราคา	4.27	.672	-.575	.112	มากที่สุด
สามารถเลือกซื้อสินค้าตามความต้องการ ของตัวเองได้เสมอ	4.25	.700	-.481	-.535	มากที่สุด
มีข้อมูลเพียงพอในการตัดสินใจ เลือกซื้อน้ำสมุนไพร	4.23	.662	-.291	-.767	มากที่สุด
สามารถตัดสินใจเลือกซื้อน้ำสมุนไพร ได้ด้วยตัวเอง	4.17	.719	-.306	-.888	มาก
การรับรู้คุณค่า	4.20	.464	-.223	-.920	มาก
น้ำสมุนไพรมีประโยชน์ต่อสุขภาพ และช่วยฟื้นฟูร่างกาย	4.25	.757	-.585	-.577	มากที่สุด

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	SK	KU	แปลผล
น้ำสมุนไพรเป็นทางเลือกที่ดีต่อสุขภาพ	4.22	.726	-.357	-1.044	มากที่สุด
น้ำสมุนไพรมีคุณภาพคุ้มค่ากับ ราคาที่จ่าย	4.18	.697	-.297	-.758	มาก
น้ำสมุนไพรมีคุณประโยชน์มากกว่า เครื่องดื่มทั่วไป	4.18	.714	-.283	-1.014	มาก
น้ำสมุนไพรมีความปลอดภัยและ ปราศจากสารเคมี	4.17	.740	-.319	-.996	มาก
ความตั้งใจในการซื้อเครื่องดื่ม สมุนไพรในร้านสะดวกซื้อ	4.24	.441	-.288	-.571	มากที่สุด
วางแผนที่จะเลือกน้ำสมุนไพรเป็น เครื่องดื่มประจำในชีวิตประจำวัน	4.35	.627	-.429	-.666	มากที่สุด
มีแนวโน้มที่จะซื้อน้ำสมุนไพรหากมี โปรโมชันหรือส่วนลด	4.27	.673	-.383	-.808	มากที่สุด
น้ำสมุนไพรเป็นหนึ่งในสินค้าที่จะซื้อ เมื่อไปร้านสะดวกซื้อ	4.24	.739	-.442	-.932	มากที่สุด
เลือกซื้อน้ำสมุนไพรแทนเครื่องดื่ม ชนิดอื่น	4.11	.731	-.251	-.851	มาก

การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า ตัวแปรสังเกตได้
ทุกตัวมีความสัมพันธ์กัน และไม่มีตัวแปรใดที่มีค่าสูงกว่า .90 ที่จะเกิดปัญหา
ภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) และตัวแปรทั้งหมดมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก
ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) โดยตัวแปร ทิศนคติที่มีต่อพฤติกรรม (AT),
การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (SN), การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม
(PCB) และ การรับรู้คุณค่า (PV) ต่างมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางถึงสูงกับ
ความตั้งใจในการซื้อเครื่องดื่มสมุนไพรในร้านสะดวกซื้อ (PI) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ด้านการรับรู้คุณค่า ($r = .616$) ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าตัวแปรเหล่านี้มีบทบาท
สำคัญในการเสริมสร้างและส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคอย่างชัดเจน

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Pearson's Correlation)

	AT	SN	PCB	PV	PI
AT	1	.478**	.480**	.529**	.467**
SN		1	.662**	.623**	.605**
PCB			1	.670**	.591**
PV				1	.616**
PI					1

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

AT = Attitude toward the Behavior, SN = Subjective Norm, PCB = Perceived Behavioral Control, PV = Perceived value, PI = Purchase Intention

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่	เส้นทาง อิทธิพล	ค่าสัมประสิทธิ์ อิทธิพล	Z	ยอมรับ/ปฏิเสธ สมมติฐาน
1	AT → PV	.215	5.360***	ยอมรับ
2	SN → PV	.259	5.525***	ยอมรับ
3	PCB → PV	.395	8.409***	ยอมรับ
4	PV → PI	.273	5.132***	ยอมรับ
5	AT → PI	.110	2.508*	ยอมรับ
6	SN → PI	.261	5.073***	ยอมรับ
7	PCB → PI	.182	3.378**	ยอมรับ

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงให้เห็นว่าทุกสมมติฐานได้รับการยอมรับ โดยสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ (AT) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (SN) และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (PCB) มีผลต่อการรับรู้คุณค่า (PV) และความตั้งใจเชิงพฤติกรรม (PI) ในการซื้อเครื่องดื่มสมุนไพรในร้านสะดวกซื้อ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลและค่า Z ที่บ่งบอกถึงความมีนัยสำคัญ ทางสถิติ นอกจากนี้ การรับรู้คุณค่า (PV) ยังส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรม (PI) อย่างชัดเจน

ทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรมส่งผลต่อการรับรู้คุณค่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล = .215, $Z = 5.360$) ซึ่งหมายความว่า ถ้าผู้บริโภคที่มีมุมมองเชิงบวกเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มสมุนไพรจะรับรู้คุณค่าของสินค้าได้สูงขึ้น เช่นเดียวกับการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงที่มีผลสำคัญต่อการรับรู้คุณค่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล = .259, $Z = 5.525$) แสดงให้เห็นถึงการได้รับการสนับสนุนหรือการยอมรับจากกลุ่มคนรอบข้างสามารถเพิ่มการรับรู้คุณค่าของสินค้าได้ อีกทั้งการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมก็มีอิทธิพลที่เด่นชัดต่อการรับรู้คุณค่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ด้วยเช่นกัน (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล = .395, $Z = 8.409$) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผู้บริโภคที่รู้สึกว่าตนเองสามารถเลือกและตัดสินใจซื้อได้ง่ายมักจะรับรู้คุณค่าของสินค้าในระดับที่สูงขึ้น ในส่วนของความตั้งใจเชิงพฤติกรรม พบว่า การรับรู้คุณค่าการรับรู้คุณค่า และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ส่งผลโดยตรงต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ขณะที่การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม และทัศนคติ มีผลในระดับที่น้อยกว่าแต่ยังมีนัยสำคัญ (ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ)

อภิปรายผล

ผลการศึกษาในครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของ ทัศนคติที่มีต่อการรับรู้คุณค่าและความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้า เช่น งานของ Kowalska et al. (2024) ที่ชี้ให้เห็นว่าผู้บริโภคที่มีมุมมองเชิงบวกเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ เช่น เครื่องดื่มสมุนไพร จะให้ความสำคัญกับคุณภาพและประโยชน์ด้านสุขภาพของสินค้า ส่งผลให้มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์นั้น ๆ มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่ผู้บริโภคมีความเชื่อว่าผลิตภัณฑ์สามารถตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพได้ เช่น การฟื้นฟูร่างกาย หรือการเป็นทางเลือกที่ดีต่อสุขภาพ จะเป็นตัวกระตุ้นสำคัญที่ช่วยเพิ่มความตั้งใจซื้อ นอกจากนี้ ทัศนคติเชิงบวกยังส่งผลต่อการรับรู้คุณค่าของผลิตภัณฑ์ในแง่ของประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อเทียบกับราคาที่ต้องจ่าย

การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norms) นับเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการที่ส่งผลต่อการรับรู้คุณค่าและความตั้งใจซื้อในบริบทของผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ การสนับสนุนและคำแนะนำจากกลุ่มคนรอบข้าง เช่น ครอบครัว เพื่อน หรือผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ มีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภค งานวิจัยของ De Vries et al. (1988) ได้ศึกษาและพบว่าแรงสนับสนุนจากกลุ่มอ้างอิงช่วยเพิ่มแรงจูงใจของผู้บริโภคในการปฏิบัติตามคำแนะนำและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ โดยเฉพาะในยุคดิจิทัล ความคิดเห็นจากรีวิวสินค้าออนไลน์และการแนะนำจากผู้มีอิทธิพลด้านสุขภาพบนสื่อสังคมออนไลน์ กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มนมสมุนไพร การศึกษายังพบว่าผู้บริโภคมักให้ความเชื่อถือกับประสบการณ์จริงของผู้ใช้ผลิตภัณฑ์และคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในการประเมินคุณค่าของผลิตภัณฑ์

การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อ ผู้บริโภคที่รู้สึกว่าตนเองสามารถควบคุมสถานการณ์และมีทรัพยากรเพียงพอ ทั้งในด้านการเงิน เวลา และความสะดวกในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ มีแนวโน้มที่จะเกิดความตั้งใจซื้อสูงขึ้น งานวิจัยของ Kidwell และ Jewell (2003) ได้เน้นย้ำความสำคัญของปัจจัยนี้ว่าช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นของผู้บริโภคในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ และช่วยลดการรับรู้ถึงอุปสรรคทางการเงินหรือข้อจำกัดด้านเวลา โดยเฉพาะในปัจจุบันความสะดวกในการซื้อจากร้านสะดวกซื้อ สามารถการเข้าถึงได้ง่ายและบริการที่เปิด 24 ชั่วโมง ซึ่งส่วนนี้จะช่วยเสริมการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ การที่ผู้บริโภครู้สึกว่าตนเองมีความรู้เพียงพอเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และประโยชน์ด้านสุขภาพ ยังช่วยเพิ่มความมั่นใจในการตัดสินใจซื้อตามไปด้วย

การรับรู้คุณค่า (Perceived Value) ทำหน้าที่เป็นตัวแปรกลางที่สำคัญในการเชื่อมโยงปัจจัยต่าง ๆ เข้ากับความตั้งใจซื้อ โดยการรับรู้คุณค่าครอบคลุมมิติที่หลากหลาย ทั้งด้านประโยชน์ต่อสุขภาพ ความคุ้มค่าของราคา และคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวขับเคลื่อนหลักที่ผลักดันให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อ ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Zeithaml (1988) ที่ชี้ให้เห็นว่าผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีความคุ้มค่าและสามารถตอบสนองความต้องการเฉพาะได้

การศึกษายังได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมจากงานวิจัยของ Gan และ Wang (2017) ที่แสดงให้เห็นว่าความพึงพอใจที่เกิดจากการรับรู้คุณค่าของผลิตภัณฑ์มีผลโดยตรงต่อการเพิ่มความตั้งใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในกรณีของผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ การรับรู้คุณค่าไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่ความคุ้มค่าทางการเงิน แต่ยังรวมถึงผลประโยชน์ระยะยาวต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ผู้บริโภคคาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาทั้งหมดแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการผสมผสานระหว่างทัศนคติที่ดี การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างการรับรู้คุณค่า ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภค ความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด การให้ความสำคัญกับการสร้างทัศนคติที่ดีผ่านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การใช้กลุ่มอ้างอิงที่น่าเชื่อถือ และการจัดการกับอุปสรรคที่อาจขัดขวางการตัดสินใจซื้อ จะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถพัฒนา กลยุทธ์การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การเข้าใจถึงบทบาทของการรับรู้คุณค่าในฐานะตัวแปรกลาง ยังช่วยให้สามารถออกแบบการสื่อสารการตลาดที่เน้นย้ำคุณค่าที่ผู้บริโภคจะได้รับจากผลิตภัณฑ์ได้อย่างตรงจุดด้วย รวมทั้งผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงธุรกิจได้ในหลายมิติ โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ ผู้ผลิตสามารถใช้ข้อมูลจากการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภค เช่น การรับรู้คุณค่า (Perceived Value) และความเชื่อมั่นของผู้บริโภค เพื่อพัฒนาสูตรเครื่องดื่มที่ตรงกับความต้องการของตลาดมากขึ้น นอกจากนี้ นักการตลาดสามารถใช้ข้อมูลจากผลวิจัยเพื่อพัฒนาแคมเปญโฆษณาที่เน้นจุดขายด้านสุขภาพ และความเป็นธรรมชาติของผลิตภัณฑ์ หรือการใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์มาเสริมสร้างความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ รวมถึงการศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคในการเลือกซื้อเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพสามารถช่วยให้ธุรกิจวางแผนการกระจายสินค้าได้ดีขึ้น เช่น การนำสินค้าไปวางขายในร้านสะดวกซื้อที่มีกลุ่มเป้าหมายตรงกับผู้บริโภคที่สนใจด้านสุขภาพ หรือการขยายช่องทางออนไลน์เพื่อเข้าถึงผู้บริโภคที่ต้องการซื้อสินค้าสุขภาพจากแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการศึกษา

การศึกษานี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมในการซื้อเครื่องดื่มสมุนไพรในร้านสะดวกซื้อ โดยใช้กรอบแนวคิดจาก ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior - TPB) ซึ่งผลการวิจัยได้ระบุปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการซื้อดังนี้ ได้แก่ทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรม (Attitude toward the Behavior) โดยผู้บริโภคที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อเครื่องดื่มสมุนไพร เช่น การรับรู้ถึงประโยชน์ด้านสุขภาพ ความปลอดภัย และความเหมาะสมกับทุกเพศทุกวัย มีแนวโน้มที่จะรับรู้คุณค่าและตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ในระดับสูง รวมถึงทัศนคติเชิงบวกนี้ช่วยสร้างแรงจูงใจในการเลือกเครื่องดื่มสมุนไพรเป็นทางเลือกหลักในชีวิตประจำวัน

การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norms) แรงสนับสนุนจากกลุ่มคนรอบข้าง เช่น ครอบครัว เพื่อน หรือผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ มีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่คำแนะนำหรือวิวเชิงบวกจากแหล่งที่เชื่อถือได้ สำหรับด้านการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) ผู้บริโภคที่รู้สึกว่าจะตนเองสามารถตัดสินใจซื้อได้อย่างอิสระ มีทรัพยากรเพียงพอ และเข้าถึงผลิตภัณฑ์ได้ง่าย เช่น ผ่านร้านสะดวกซื้อที่เปิดบริการตลอด 24 ชั่วโมง จะมีแนวโน้มในการเลือกซื้อเครื่องดื่มสมุนไพรมากขึ้น

การรับรู้คุณค่า (Perceived Value) เป็นตัวแปรสำคัญที่เชื่อมโยงปัจจัยอื่น ๆ กับความตั้งใจซื้อ โดยเฉพาะด้านประโยชน์ต่อสุขภาพ ความคุ้มค่ากับราคา และความพึงพอใจที่ได้จากผลิตภัณฑ์ ผู้บริโภคที่รับรู้ว่าคุณค่าในด้านต่าง ๆ จะมีความมั่นใจและแนวโน้มในการซื้อเพิ่มขึ้น ในทุกปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรม (Behavioral Intention) ทั้งสิ้น ความตั้งใจซื้อเครื่องดื่มสมุนไพรในร้านสะดวกซื้อเกิดจากการผสมผสานของปัจจัยทั้งหมด โดยผู้บริโภคส่วนใหญ่ระบุว่าเครื่องดื่มสมุนไพรเป็นสินค้าที่พวกเขาวางแผนจะซื้ออย่างต่อเนื่อง ทั้งในชีวิตประจำวันและเมื่อมีโปรโมชัน ซึ่งการศึกษานี้ช่วยให้ผู้ประกอบการ นักการตลาด และนักวิจัยเข้าใจถึงพฤติกรรมผู้บริโภคได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และสามารถนำผลลัพธ์ไปปรับใช้ในการวางแผนกลยุทธ์การตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการส่งเสริมการขายในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์

ด้านการตลาด จัดทำแคมเปญการตลาดที่เน้นประโยชน์ด้านสุขภาพ เช่น การเน้นข้อมูลเชิงลึกที่ผู้บริโภคเชื่อถือได้ โดยการให้ข้อมูลผลวิจัยทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับสมุนไพรและใช้เรื่องราว (storytelling) ที่เชื่อมโยงกับไลฟ์สไตล์ของผู้บริโภค เช่น การใช้ชีวิตที่มีสุขภาพดี การลดน้ำตาล หรือการเลือกสินค้าทางเลือกเพื่อสุขภาพ เพื่อการสร้างความเข้าใจจากกลุ่มอ้างอิง ผ่านการร่วมมือกับผู้มีชื่อเสียงในด้านสุขภาพ ที่สามารถเป็นตัวแทนของผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายตัดสินใจซื้อ รวมทั้งสนับสนุนให้มีการรีวิวจากลูกค้าในแพลตฟอร์มออนไลน์ ที่เน้นรีวิวที่มาจากกลุ่มผู้ใช้จริง เช่น ครอบครัว เพื่อน หรือกลุ่มคนที่ผู้บริโภคไว้วางใจ

ด้านการผลิต พัฒนาสูตรเครื่องดื่มสมุนไพรที่มีความหลากหลาย เช่น สูตรที่เน้นประโยชน์เฉพาะทาง เช่น บำรุงผิว ลดน้ำตาลในเลือด หรือเพิ่มพลังงาน เพื่อให้ตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย และใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพสูงและปราศจากสารเคมี โดยให้การรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค

2.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาปัจจัยเพิ่มเติม เช่น ผลกระทบของการตลาดออนไลน์ หรือบทบาทของแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียต่อการสร้างความตั้งใจซื้อ เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัลได้ดียิ่งขึ้น

ควรสำรวจความจงรักภักดีต่อแบรนด์ในระยะยาว รวมถึงปัจจัยที่ทำให้ผู้บริโภคเลือกซื้อซ้ำ

ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มคนต่างวัย เช่น กลุ่มวัยรุ่น วัยทำงาน และผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนากลยุทธ์ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม

ควรวิเคราะห์ความแตกต่างในระดับภูมิภาค เช่น ความนิยมของเครื่องดื่มสมุนไพรในเขตเมืองและชนบท

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2567). พาณิชย์-DITP ชี้เป้าเครื่องดื่ม
สมุนไพรมีโอกาสขยายตลาดแคนาดา. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2567,
จาก<https://www.ditp.go.th/post/182344>.
- ศูนย์วิจัยเพื่ออุตสาหกรรมอาหาร. (2562). ส่วนแบ่งตลาดเครื่องดื่ม
เพื่อสุขภาพจากธรรมชาติ ปี 2561. สืบค้นเมื่อ 1 กันยายน 2567, จาก
https://fic.nfi.or.th/upload/market_overview/FEB2019Thailand_NaturalHealthyBeverage.pdf
- Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior. **Organizational Behavior and Human Decision Processes**. 50, 179-211.
- Ajzen, I. (2002a). Perceived behavioral control, self efficacy, locus of control, and the theory of planned behavior, **Journal of applied social psychology**. 32(4), 665-683.
- Ajzen, I. (2002b). **Sample TPB questionnaire**. Retrieved October 14, 2005, From <https://people.umass.edu/~ajzen/pdf/tpb.questionnaire>.
- Charton-Vachet, F., Lombart, C., & Louis, D. (2020). Impact of attitude towards a region on purchase intention of regional products: the mediating effects of perceived value and preference, **International Journal of Retail & Distribution Management**. 48(7), 707-725.
- De Vries, H., Dijkstra, M., & Kuhlman, P. (1988). Self-efficacy: the third factor besides attitude and subjective norm as a predictor of behavioural intentions, **Health education research**. 3(3), 273-282.
- Gan, C., & Wang, W. (2017). The influence of perceived value on purchase intention in social commerce context, **Internet research**. 27(4), 772-785.
- George, D., & Mallery, P. (2003). **Frequencies. SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference**. New York: Pearson Education.

- Hair Joseph, F., Black William, C., Babin Barry, J., & Anderson Rolph, E. (2010). **Multivariate data analysis: A global perspective**. In: **Upper Saddle River**. NJ: Pearson/Prentice Hall.
- Ham, M., Jeger, M., & Frajman Ivković, A. (2015). The role of subjective norms in forming the intention to purchase green food, **Economic Research-Ekonomska Istraživanja**. 28(1), 738-748.
- Hopkins, A. L., Lamm, M. G., Funk, J. L., & Ritenbaugh, C. (2013). Hibiscus sabdariffa L. in the treatment of hypertension and hyperlipidemia: a comprehensive review of animal and human studies, **Fitoterapia**. 85, 84-94.
- Jalil, N. A. A., Fikry, A., & Zainuddin, A. (2016). The impact of store atmospherics, perceived value, and customer satisfaction on behavioural intention, **Procedia Economics and Finance**. 37(1), 538-544.
- Kidwell, B., & Jewell, R. D. (2003). An examination of perceived behavioral control: Internal and external influences on intention, **Psychology & Marketing**. 20(7), 625-642.
- Kowalska, A., Leoniak, K., & Sołowiej, B. G. (2024). Consumers' attitudes and intentions toward functional beverages: a lesson for producers and retailers, **Decision**. 51(3), 321-337.
- Siripipatthanakul, S., Limna, P., Siripipattanakul, S., & Auttawechasakoon, P. (2022). The impact of TPB Model on customers' intentions to buy organic foods: A qualitative study in Angsila-Chonburi, Thailand, **Psychology and Education Journal**. 59(2), 419-434.
- Teh, D., Jaafar, S., & Asma, A. (2020). Consumers' knowledge and attitude towards Chinese herbal tea and consumption of Chinese herbal tea in selected district in Kedah, **Food Research**. 4(3), 666-673.

Zeithaml, V. A. (1988). Consumer perceptions of price, quality, and value: a means-end model and synthesis of evidence, **Journal of Marketing**. 52(3), 2-22.

บุหงาปารีและบุหงาตานี : จิตสำนึกทางเชื้อชาติและคุณแผ่นดิน Bunga Pari and Bunga Tani : Racial Consciousness and Motherland's Gratitude

นุรีย์น สาแล๊ะ^{1*} (Nureeyan Saleh)^{1*}

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแก่นเรื่อง “จิตสำนึกทางเชื้อชาติและคุณแผ่นดิน” ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องบุหงาปารีและบุหงาตานี ของวินทร์ เลียววาริณ เพื่อแสดงให้เห็นว่าจิตสำนึกทางเชื้อชาติและคุณแผ่นดินนั้นเป็นสองสิ่งที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ผู้มีจิตสำนึกทางเชื้อชาติของตนมิได้หมายความว่าต้องเป็นผู้ที่ขาดจิตสำนึกเรื่องคุณแผ่นดินที่ตนอาศัยอยู่เสมอไป และผู้ที่มีจิตสำนึกเรื่องคุณแผ่นดิน และมีความจงรักภักดีต่อบ้านเกิดเมืองนอนของตนไม่จำเป็นต้องแลกด้วยการลืมเชื้อชาติรากเหง้าของตนไปด้วย การให้น้ำหนักความสำคัญอย่างเท่าเทียมกันต่อสองสิ่งนี้ อาจช่วยสร้างจิตสำนึกของความรักชาติและยอมรับความเป็นชาติหรือ “รัฐชาติ” ในบริบทของสังคมปัจจุบันในหมู่ชนชาวไทยทุกคนได้ จากการวิเคราะห์นวนิยายสองเรื่องทั้งตัวบทและกลวิธีการประพันธ์ ผู้ศึกษาสรุปว่าวินทร์ เลียววาริณ มีจุดประสงค์ใช้นวนิยายบุหงาปารีและบุหงาตานีเป็นเครื่องมือส่งเสริมแนวคิดทางการเมืองเรื่อง “ความรักชาติ” ให้เกิดขึ้นในหมู่ชนชาวไทยทุกเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม โดยเฉพาะในหมู่ชนชาวไทยเชื้อสายมลายูที่เป็นกลุ่มตัวละครหลักในนวนิยายสองเรื่องนี้

คำสำคัญ : ปตานี, มลายู, จิตสำนึกทางเชื้อชาติ, คุณแผ่นดิน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000, อีเมล : nureeyan@yahoo.com

¹ Asst. Prof. Dr., Oriental Languages Section, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand, E-mail : nureeyan@yahoo.com

*Corresponding author : E-mail : address: nureeyan@yahoo.com

Received : Jane 20,2024 Revised : September 12,2024 Accepted : October 15, 2024

Abstract

This paper aims to study the theme of racial consciousness and gratitude towards motherland in Win Leowarin's two novels; Bunga Pari and Bunga Tani. This study is to show that these two aspects are essential and interrelated. Persons with strong racial consciousness is not regarded lacking gratitude to the motherland. In the same manner, those persons must not sacrifice their racial identities and roots in order to prove their loyalty to their homeland. Considering the mutual significance of both racial consciousness and gratitude towards motherland is possibly attributed to the

sense of patriotism and acceptance of the "nation-state" in modern Thai society. Analyzing these two novels, which are contextualized and looked at his writing's style, I have come to the conclusion that Win Leowarin aims at using his novels as a tool to establish the ideology of "patriotism" of all races or ethnicities, and especially of the Malay Muslims, which are the main characters in these two novels.

Keywords : Patani, Melayu, racial consciousness and motherland's gratitude

ที่มาของนวนิยายบุหงาปารีและบุหงาทานิ

เป็นความจริงที่ว่า เรื่องราวของประวัติศาสตร์อาณาจักรมลายูปัตตานียังคงมีผลกระทบต่อการเมืองไทยปัจจุบันและยังคงอยู่ในความทรงจำของชาวไทยเชื้อสายมลายูปัตตานีอยู่ไม่น้อย และปัญหาที่สืบเนื่องกับประวัติศาสตร์ยังคงดำเนินอยู่และยังไม่เห็นจุดจบ จึงเป็นแรงบันดาลใจให้วินทร์ เลียววาริณ ผลิตนวนิยายสองเรื่องคือ *บุหงาปารี* (พ.ศ. 2551)² และ *บุหงาทานิ* (พ.ศ. 2552) ตามลำดับ โดยนำเรื่องราวบางส่วนที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์โบราณของคาบสมุทรมลายูและอาณาจักรมลายูปัตตานีมาเขียนเพื่อเป็นความรู้ให้ชาวไทยได้เข้าใจเหตุการณ์ในอดีตและปัจจุบัน

² นวนิยายบุหงาปารี เป็นที่มาของภาพยนตร์เรื่องปืนใหญ่จอมสลัด

และร่วมกันหาทางออกให้กับอนาคต โดยเลือกหนังสือวรรณกรรมอิงประวัติศาสตร์ อาณาจักรมลายูปัตตานี คือ *Sejarah Kerajaan Melayu Patani* (The History of the Malay Kingdom of Patani) ฉบับของ Ibrahim Syukri และหนังสือ *Hikayat Patani* (The Story of Patani) ฉบับของ A.Teeuw และ D.K.Wyaat ที่เป็นที่รู้จักกันดีในแวดวงนักวิชาการทางประวัติศาสตร์และวรรณกรรมมลายู เป็นแหล่งข้อมูลอ้างอิงสำคัญในการแตงนวนิยายสองเรื่องนี้ โดยเฉพาะหนังสือฉบับของ Ibrahim Syukri นั้น ได้รับการกล่าวถึงกันอย่างกว้างขวางด้วยเหตุผลที่เป็นข้อมูลบันทึกทางประวัติศาสตร์ปัตตานีหนึ่งเดียวที่เรียบเรียงจากมุมมองและความรู้สึกของลูกหลานมลายูปัตตานีโดยตรง

หนังสือ *Sejarah Kerajaan Melayu Patani* แทบจะถูกลืมจากสังคมไทย และคนมลายูปัตตานีไปแล้ว แต่สืบเนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และมีแนวโน้มว่าจะไม่สงบลงได้ง่าย หน่วยงานฝ่ายความมั่นคงของรัฐ นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ไทย นักเขียน ผู้ผลิตภาพยนตร์ และละครโทรทัศน์ไทย ได้หันมาให้ความสำคัญต่อเรื่องราวในประวัติศาสตร์ปัตตานีชีวิตและวัฒนธรรมของผู้คนชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ดังกล่าว เพื่อพยายามทำความเข้าใจ ร่วมกันหาสาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ตรงจุดเพื่อความสงบสุขของชาติและประชาชน และนี่เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้หนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของอาณาจักรปัตตานีทั้งสองฉบับดังกล่าวกลับมีชีวิตขึ้นมาใหม่อีกครั้ง โดยเฉพาะฉบับของ Ibrahim Syukri ที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ใหม่ทั้งที่เป็นฉบับแปลภาษาอังกฤษ และที่เป็นต้นฉบับเดิมที่เป็นภาษามลายูออกวางจำหน่ายอย่างเสรี และด้วยเหตุผลที่แตกต่างกันดังนี้

นักวิชาการชาติตะวันตก Bailey, C. และ Miksic, J. ได้แปลหนังสือ *Sejarah Kerajaan Melayu Patani* (The History of the Malay Kingdom of Patani) ของ Ibrahim Syukri เป็นภาษาอังกฤษ มีความเห็นว่า หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าในฐานะที่เป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์ของอาณาจักรมลายูปัตตานีที่นักวิชาการให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เพราะเป็นผลงานที่หายากที่ได้ถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของปัตตานีจากมุมมองของชาวมลายูโดยตรง ดังข้อความว่า :

“The *Sejarah Kerajaan Melayu Patani* (History of the Malay Kingdom of Patani,” SKMP) presents a distinctly Malay interpretation of Patani’s history. The SKMP is of interest to scholars interested in this region primarily as it is one of the rare works to address from a Malay perspective the problems contemporary southern Thailand and their historical antecedents.”
(Bailey, C. and Miksic, J. Trans, 2005 : xv)

D. K. Wyaat ผู้เขียนบทคานำให้หนังสือ *Sejarah Kerajaan Melayu Patani* ฉบับแปลของ Bailey, C. and Miksic, J. ได้กล่าวถึงคุณค่าของ *Sejarah Kerajaan Melayu Patani* ว่าเป็นหนังสือที่มีความสำคัญในฐานะที่เป็นเสียงสะท้อนถึงจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์อันเจ็บปวดของชาวปัตตานีที่ต้องสูญเสียอำนาจอธิปไตยในดินแดนของตนให้กับรัฐไทย และรัฐบาลไทยเริ่มบังคับใช้อำนาจนโยบายขัดเกลารวมกลืนทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายมลายูในดินแดนภาคใต้แห่งนี้อย่างเต็มที่ในปลายทศวรรษ 1940 ดังข้อความว่า:

“The *Sejarah Kerajaan Melayu Patani* (“History of the Malay Kingdom of Patani”) that we have here, though separated from the first³ by some two centuries, is just as important in its own way, for it gives voice to the pained historical consciousness of Patani in the late 1940s and early 1950s, when the full force of Thailand’s policies of national integration began to bear upon the Malays of the Peninsula. (Bailey, C. and Miksic, J., 2005 : ix)

D. K. Wyaat มีความเห็นว่า Ibrahim Syukri เขียนหนังสือเล่มนี้ให้คนเชื้อสายมลายูอ่านเพราะใช้ภาษามลายูตัวอักษรยาวี (Jawi) แทนที่จะใช้ตัวอักษรรูมี (Rumi) และแทนที่จะเขียนด้วยภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่ง Wyaat เชื่อว่า Ibrahim มีความรู้ในภาษาดังกล่าว และเขาเขียนโดยมีวัตถุประสงค์ทางการเมืองอยู่ด้วย ความว่า: “*He was addressing a local audience, within an intimate context of share values, and for political purposes, in order to persuade, mobilize, and inform his fellows.*” (Bailey, C. and Miksic, J., 2005 : x)

³ หมายถึง Hikayat Patani ฉบับของ A. Teeuw และ D.K.Wyaat

เนื่องจากเนื้อหาในหนังสือมีความอ่อนไหวทางการเมือง ผู้แปลหนังสือเล่มนี้ตระหนักถึงปัญหาข้อนี้เช่นกัน จึงได้เขียนออกตัวไว้ก่อนว่า การแปลหนังสือเล่มนี้ไม่ใช่เพื่อให้เกิดความรุนแรงในภาคใต้มากขึ้น แต่เพื่อเป็นการศึกษาเรียนรู้มุมมองจิตสำนึกของคนมลายู และมุมมองเรื่องราวในอดีตของประวัติศาสตร์ปัตตานี ผู้แปลเชื่อว่าการแปลหนังสือเล่มนี้จะให้คุณมากกว่าโทษในการศึกษาปัญหาความขัดแย้งในภาคใต้ ดังที่เขียนว่า :

“Publication of this translation is not designed to exacerbate tensions in the region but rather to illuminate the dimensions of Malay ethnic consciousness and perceptions of the past in southern Thailand. It is the opinion of the translators that more is to be gained by including rather than excluding materials portraying that the Malay viewpoint among the sources available for study of the continuing conflict in southern Thailand.” (Bailey, C. and Miksic, J., 2005 : xviii)

ส่วนนักวิชาการมลายู Hasrom Haron และ Mohd Zambri A. Malik (Ibrahim Syukri, 2005 : 12) ซึ่งเป็นตัวแทนจากสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยแห่งชาติมาเลเซีย (UKM) ได้กล่าวว่า การพิมพ์หนังสือเล่มนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์รัฐปัตตานี ให้แก่ลูกหลานชาวมลายูปัตตานีโดยเฉพาะ และให้กับชนชาติมลายูชนชั้นดาราทั่วไป ไว้เป็นบทเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพื่อเชื้อชาติ (มลายู) และศาสนา (อิสลาม) ต่อไป โดยที่สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยแห่งชาติมาเลเซีย (Penerbitan Universiti Kebangsaan Malaysia, Bangi) ได้พิมพ์หนังสือของ Ibrahim Syukri ทั้งฉบับภาษามลายูตัวอักษรโรมันและอักษรยาวีไว้ในเล่มเดียวกัน

ในขณะที่นักวิชาการไทย เช่น ชุติพร วิรุณหะ ผู้เขียนหนังสือ บุหงารายา : ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่าของชาวมลายู (2553) ได้ศึกษาวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ของรัฐปัตตานีจากหนังสือ Hikayat Patani ฉบับของ A. Teeuw and D.K. Wyatt ซึ่งเชื่อว่า Ibrahim Syukri ได้ใช้หนังสือเล่มนี้เป็นแหล่งข้อมูลอ้างอิงในการเขียนหนังสือของเขาว่ามอยู่ด้วย และชุติพร วิรุณหะ (2553 : 146) มีความเห็นว่าผลงาน

ของ Ibrahim Syukri ให้ภาพของสยามในฐานะผู้รุกรานอย่างชัดเจน และยังคงกล่าวถึง การต่อสู้อย่างกล้าหาญของชาวปัตตานีและความพ่ายแพ้ของกองทัพสยาม

สำหรับ Ibrahim Syukri เจ้าของผลงาน ได้บอกเล่าเจตนารมณ์ของเขา ในการเรียบเรียงประวัติศาสตร์ปัตตานีเล่มนี้เป็นเพราะเขาพบว่ายังไม่มีหนังสือ ที่บอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของอาณาจักรมลายูปัตตานีที่เขียนด้วย ภาษามลายูให้ลูกหลานมลายูได้อ่าน Ibrahim จึงได้เรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ขึ้น เพื่อให้ลูกหลานชาวมลายูปัตตานีรุ่นหลังได้รู้จัก และไม่ลืมรากเหง้าของบรรพบุรุษ ของตนเอง ให้พวกเขาได้รับรู้เรื่องราวความรุ่งเรืองและความเป็นรัฐอิสระ ของปัตตานีในอดีตที่มีอำนาจเต็มในการปกครองตนเอง และให้พวกเขาเข้าใจใส่ ต่อเรื่องราวชีวิตของบรรพบุรุษของพวกเขาที่ได้ล่วงลับไปแล้ว Ibrahim หวังเป็น อย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้ จะเป็นมรดกตกทอดมายังลูกหลานชาวมลายูปัตตานี ในรุ่นต่อไป เพื่อที่พวกเขาจะได้ไม่ลืมบรรพบุรุษในอดีต ใฝ่รู้ที่จะสืบค้น ศึกษา และถ่ายทอดความรู้ทางประวัติศาสตร์อาณาจักรมลายูปัตตานีให้ลูกหลานมลายูปัตตานี ได้เรียนรู้ต่อไป ดังคำว่า :

“Tetapi penulis cuba juga menyusunnya kerana didapati hari ini belum lagi ada buku-buku tawarikh atau sejarah yang ditulis dalam bahasa Melayu berkenaan dengan hal ehwal dan sejarah yang mengenai dengan riwayat pembangunan Kerajaan Melayu Patani itu. Hingga banyak pula di antara orang-orang Melayu Patani hari ini tiada mengetahui akan hal ehwal yang mengenai dengan kerajaan mereka pada zaman purbakala iaitu pada masa Kerajaan Melayu Patani sedang berdaulat dan berkuasa penuh dahulu. Mudah-mudahan dengan buku yang kecil ini dapatlah mereka mengetahui dengan sedikit sebanyak serta mengambil tahu hal ehwal datuk nenek mereka yang telah meninggal beberapa lamanya itu. Istimewa diharap buku ini akan menjadi pusaka yang kekal kepada anak-anak cucu mereka yang akan lahir di belakang hari serta menggalakkan mereka itu pada menyiasat dan menyusun buku yang seumpama ini dengan lebih lengkap lagi” (Ibrahim Syukri, 2005 : 14)

“แต่ผู้เขียนพยายามเรียบเรียงหนังสือนี้เพราะปัจจุบันยังไม่มีหนังสือประวัติศาสตร์เล่มที่เขียนด้วยภาษามลายูที่เกี่ยวกับเรื่องราวทั่วไปและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับการพัฒนาการความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรมลายูปตานี จนกระทั่งมีคนมลายูปตานีจำนวนมากไม่รู้เรื่องราวทั่วไปเกี่ยวกับอาณาจักรของพวกเขาในสมัยโบราณ นั่นคือในยุคสมัยอาณาจักรมลายูปตานีที่มีเอกราชมีอำนาจเป็นเอกเทศในอดีต หวังว่าหนังสือเล่มเล็กๆ นี้จะทำให้พวกเขาได้รู้จักและเอาใจใส่ในเรื่องราวของบรรพบุรุษปู่ย่าตายายของพวกเขาที่ได้จากไปนานแล้ว พิเศษสุดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มเล็กนี้จะกลายเป็นมรดกที่ยั่งยืนสืบทอดถึงลูกหลานของพวกเขาที่จะเกิดตามมาภายหลังรวมทั้งสนับสนุนให้พวกเขาเหล่านั้นสืบค้นและเรียบเรียงหนังสือในทำนองนี้ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น” (ผู้ศึกษาแปล)

ในตอนท้ายเล่มหนังสือ ผู้เขียนยังได้ฝากข้อเตือนใจผู้อ่านที่เป็นลูกหลานมลายูให้สำนึกถึงบุญคุณของกษัตริย์ นักรบ ผู้นำ และวีรชนบรรพบุรุษชาวมลายูปตานีทั้งหลายที่ได้เสียสละ อุทิศชีวิต เลือดเนื้อ และร่างกายในการรบ เพื่อธำรงไว้ซึ่งเกียรติ ศักดิ์ศรี และอธิปไตยของชนเชื้อชาติมลายูแห่งรัฐปัตตานีเอาไว้จนชีวิตจะหาไม่ ดังความว่า :

“Jika lahirnya buku Sejarah Kerajaan Melayu Patani yang kecil ini menjadi satu daripada amal-amal soleh yang kekal, maka amal-amal itu saya hadiahkan kepada arwah raja-raja Melayu, panglima-panglima Melayu, pemimpin-pemimpin Melayu dan orang-orang Melayu Patani yang telah terkorban di medan perjuangan kerana mempertahankan kemerdekaan, bangsa dan nusa. Semenjak dari beberapa abad yang lampau hingga sekarang arwah-arwah mereka yang berjasa itu telah selamat menemui Allah maka dipohonkan kepada Allah kurniakanlah balasan yang baik atas pengorbanan mereka yang suci murni itu.

Diharapkan dia akan tetap menjadi simbol kepada pemuda-pemuda Patani supaya memperingati jasa pengorbanan mereka yang tak mudah dilupai dalam sejarah perjuangan merebut kemerdekaan Negara Patani yang sudah berbilang abad itu. Mungkin akhirnya menciptakan kebahagiaan dan kemuliaan tanah air. Allah selamatkan Negara Patani.” (Ibrahim Syukri, 2005 : 122-3)

“ถ้าหากว่าหนังสือประวัติศาสตร์อาณาจักรมลายูปตานี เล่มเล็ก ๆ นี้ได้ถือกำเนิดขึ้นมา ขอให้เป็นหนึ่งในบรรดากิจการงานที่ดีที่ยั่งยืน และข้าพเจ้าขออุทิศคุณงามความดีนั้นแด่กษัตริย์ แม่ทัพ ผู้นำนักรบและวีรชนมลายูทุกคนที่ได้พลีชีพในสนามรบเพื่อปกป้องเอกราช เชื้อชาติ และแผ่นดินนับเนื่องมาหลายศตวรรษจนถึงปัจจุบัน ที่วีรชนผู้ทำคุณประโยชน์ให้แผ่นดินเหล่านั้นได้จากไปสู่พระเจ้า ดังนั้นขอพระเจ้าได้ตอบแทนคุณงามความดีให้แก่พวกเขาที่ได้เสียสละด้วยใจที่บริสุทธิ์นั้นด้วยเถิด

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า พวกเขาจะเป็นสัญลักษณ์แก่หนุ่ม ๆ ปตานี เพื่อเป็นการระลึกถึงความเสียสละของพวกเขาที่ไม่อาจลืมกันได้ง่าย ในประวัติศาสตร์การต่อสู้ช่วงชิงเอกราชของอาณาจักรปัตตานีที่มีมานานหลายศตวรรษท้ายที่สุดอาจจะก่อให้เกิดสุขและเกียรติสูงยิ่งต่อแผ่นดิน ขออัลลอฮ์คุ้มครองปกป้องรักษาอาณาจักรปัตตานีด้วยเถิด” (ผู้ศึกษาแปล)

Ibrahim Syukri มีความรู้สึกเสียใจต่อชะตากรรมของชาวมลายูปตานีที่ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของสยาม ทำให้สูญเสียอำนาจทางการเมือง เกียรติยศศักดิ์ศรี ไร้สิทธิ์ไร้เสียง เปรียบเสมือน “ต้นชะพลูที่ไม่อาจเลื้อยชูต้นอยู่บนร้าน” (pokok kadok tak naik junjung) ชะตาชีวิตของชาวมลายูกลุ่มนี้จะเป็นอย่างไรต่อไปนั้น Ibrahim มองว่ามีแต่ชาวมลายูปตานีเท่านั้นที่ต้องตัดสินใจกำหนดและเลือกทางเดินด้วยตนเอง ดังความว่า :

“Sungguhpun nasib orang-orang Melayu Patani tidak harus diletak dalam tangan pemerintah Siam-Thai tetapi langkah memperbaiki nasib kedudukan mereka adalah terletak di dalam tangan mereka sendiri.” (Ibrahim Syukri, 2005 : 122)

“ที่จริงแล้วชะตาชีวิตของชาวมลายูปตานีไม่สมควรจะตกอยู่ในมือของผู้ปกครองสยาม-ไทย แต่อย่างก้าวของการแก้ไขโชคชีวิต สถานภาพของพวกเขานั่นอยู่ในมือของพวกเขาเอง...” (ผู้ศึกษาแปล)

ประวัติศาสตร์อาณาจักรปัตตานีฉบับของ Ibrahim Syukri นับว่ามีอิทธิพลและทรงพลังต่อความทรงจำของลูกหลานมลายูปตานี และนักวิชาการมลายูมากที่สุดเล่มหนึ่ง เพราะให้ความรู้สึกและสร้างจิตสำนึกร่วมทางเชื้อชาติและประวัติศาสตร์มลายูปตานีที่หายไปจากแผนที่โลกสมัยใหม่และยังมีความสำคัญต่อนักวิชาการนักประวัติศาสตร์ นักเขียน และนักวรรณกรรมในฐานะที่เป็นแหล่งข้อมูลศึกษาตัวตนของอาณาจักรปัตตานี ทั้งในด้านประวัติศาสตร์การเมือง การปกครอง การทูต และการค้ากับอาณาจักรมลายูใกล้เคียง สยาม ยุโรป และตะวันออกไกล

สำหรับวินทร์ เลียววาริณในฐานะนักเขียนและเป็นคนนอก (คนไทยเชื้อสายจีน) หนังสือ *Sejarah Kerajaan Melayu Patani* ฉบับ Ibrahim Syukri มีความสำคัญในฐานะที่เป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาประวัติศาสตร์ การเมือง และการปกครองของอาณาจักรมลายูปตานี เพื่อนำมาใช้ในการผูกเรื่องนวนิยาย *บุหงาปาริ* และ *บุหงาทานี* ที่เขียนขึ้นเพื่อให้ความบันเทิงและความรู้แก่ผู้อ่าน เกี่ยวกับประวัติศาสตร์การเมือง การปกครองของอาณาจักรมลายูปตานีโบราณ ลักษณะทางสังคม และวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายมลายู โดยหวังให้ผู้อ่านชาวไทยทุกคน ทั้งไทยพุทธและมุสลิม มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ไม่เกิดการแบ่งแยก “พวกเขา” และ “พวกเรา” เพราะความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์

วินทร์ เลียววาริณ เลือกเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ในยุคสมัยของราชินีอิเจา ปิรุ อุญ และกุนิง ซึ่งเป็นยุคสมัยแห่งความรุ่งเรืองของอาณาจักรมลายูปตานีในฐานะศูนย์กลางแห่งการค้าทางทะเล และไม่เลือกที่จะเล่าถึงเรื่องราวของการล่มสลายของรัฐปัตตานีตามสนธิสัญญาของไทยอังกฤษปี ค.ศ. 1909 ตามที่บันทึกเอาไว้ในหนังสือดังกล่าว ซึ่งเป็นที่เข้าใจได้ว่า วินทร์ เลียววาริณ คงไม่ต้องการ

“กวนตะกอนน้ำใส ๆ ให้ขาวขุ่นขึ้นมาอีก” ทั้ง ๆ ที่เหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ในช่วงนี้ มีความเข้มข้นและตราตรึงอยู่ในความทรงจำของชาวไทยเชื้อสายมลายูมาหลายรุ่น และเป็นส่วนหนึ่งของการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยในขณะนี้ มากกว่าที่จะมีที่มาจากความทรงจำทางประวัติศาสตร์ในยุคสมัยของสี่ราชินี

ผู้ศึกษาคิดว่า วินทร์ เลียววาริณ เลือกเฉพาะเหตุการณ์ยุคสี่ราชินีเพื่อเชิดชูเกียรติของกษัตริย์เหล่านั้นเป็นสำคัญ และมีนัยแสดงให้คนไทยเชื้อสายมลายูเห็นว่าคนไทยยอมรับการมีตัวตนและดำรงอำนาจของอาณาจักรมลายูปตานีโบราณในดินแดนบนคาบสมุทรมลายูแห่งนี้ และคงเป็นเพราะเหมาะสมกับการวางโครงเรื่องในแนวรักโรแมนติก ในขณะเดียวกัน วินทร์ เลียววาริณ ได้ส่งสารให้แก่คนไทยเชื้อสายมลายูให้ยอมรับสภาพความจริงทางสังคมและการเมืองที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ ต้องยอมรับรูปแบบการปกครองบ้านเมืองในยุคโบราณที่ต่างฝ่ายต่างก็สู้รบแย่งชิงอำนาจและทรัพยากร โดยอาศัยข้ออ้างว่าเป็นการกระทำเพื่อผลประโยชน์ของพลเมืองและชาติบ้านเมืองของตนเอง

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเนื้อหาในนวนิยาย นุหงาปาริ และ นุหงาตานี เปรียบเทียบกับหนังสือ Sejarah Kerajaan Melayu Patani ของ Ibrahim Syukri ผู้อ่านจะพบความเหมือนและความแตกต่างของจุดประสงค์การแต่ง กล่าวคือถึงแม้งานเขียนที่อิงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อาณาจักรปัตตานีเขียนขึ้นจากบุคคลต่างเชื้อชาติ ต่างยุคสมัย และจิตสำนึก ผู้เขียนหนังสือเหล่านี้ต่างก็หวังผลทางการเมือง ต่างก็เขียนขึ้นเพื่อแสดงออกถึง “ความรักชาติ” และ “เชื้อชาติ” ของตน แต่ในบริบทและยุคสมัยที่แตกต่างกัน กล่าวคือ “ชาติ” ในความคิดของ Ibrahim Syukri คือ “ชาติปัตตานี” และ “เชื้อชาติมลายู” ส่วน “ชาติ” ในความคิดของวินทร์ เลียววาริณ คือ “ชาติไทย” และ “เชื้อชาติไทย” ที่ไม่อิงกับศาสนา และเชื้อชาติใดเชื้อชาติหนึ่งเป็นการเฉพาะ แต่ทุกคนมีวัตถุประสงค์เดียวกันคือทำเพื่อแสดงถึงความรักชาติและเพื่อนร่วมชาติ และเพื่อให้ผู้อ่านรู้ว่าจิตสำนึกทางเชื้อชาติมลายูของชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ภาคใต้ของไทย (ปัตตานี ยะลานราธิวาส และบางพื้นที่ในจังหวัดสงขลา) ส่วนหนึ่งมีที่มาจากความทรงจำทางประวัติศาสตร์อาณาจักรมลายูปตานีที่มีร่วมกัน

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาต้องการศึกษาเฉพาะแก่นความคิดเรื่อง “จิตสำนึกทางเชื้อชาติและบุญคุณของแผ่นดิน” ที่ปรากฏในนวนิยายขุนนางปารี และขุนนางตานี ของวินทร์ เลียววาริณ เท่านั้น เพื่อยืนยันว่า วินทร์ เลียววาริณ ใช้นวนิยายของเขาเป็นเครื่องมือส่งเสริมจิตสำนึกของความรักชาติ ที่เป็นชาติในความหมายของ “รัฐชาติ” ในปัจจุบัน ให้เกิดขึ้นในหมู่ชนชาวไทยทุกเชื้อชาติ โดยเฉพาะในหมู่ชนเชื้อสายมลายู โดยลดทอนความสำคัญของจิตสำนึกทางเชื้อชาติ และให้อยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันว่าปัตตานีในปัจจุบันคือดินแดนส่วนหนึ่งของประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อผลประโยชน์การเมืองและความสงบสุขของคนในชาติ

วินทร์ เลียววาริณ เขียนนวนิยายขุนนางปารีและขุนนางตานี โดยอิงข้อมูลทางประวัติศาสตร์เพราะเขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและประวัติศาสตร์ไทย ดังที่เขายอมรับว่าสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีส่วนกำหนดลักษณะทิศทางและเนื้อหาในนวนิยายของเขา ความว่า :

“แม้จะเป็นนวนิยายที่ตั้งใจเขียนขึ้นเพื่อความบันเทิงเริงรมย์เป็นหลัก แต่ผู้เขียนอดไม่ได้ที่จะใช้มันเป็นกระจกเงาส่องท่อนภาพบางภาพที่พวกเราใน พ.ศ. นี้ น่าจะคุ้นเคย และหากมันสามารถทำให้เราหลายคนเกิดความรู้สึกว่า การรบราฆ่าฟันกันไม่ว่าในกลุ่มของเราเองหรือต่างกลุ่มที่เกิดจากความเชื่อต่างกัน สีต่างกันเป็นเรื่องไร้สาระ และจุดประกายให้เราอยากหวนกลับมาคิดกันก็นับว่ามันได้ทำหน้าที่เกินกว่านวนิยายเพื่อความบันเทิง” (วินทร์ เลียววาริณ, 2552 : 6)

วินทร์ เลียววาริณ เลือกว่าใช้ประวัติศาสตร์ของอาณาจักรมลายูปัตตานีเป็นพื้นหลังของเรื่องคงเป็นเพราะ หนึ่งต้องการให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์ของการดำรงอยู่ของอาณาจักรมลายูปัตตานีในฐานะรัฐอิสระที่เคยตั้งอยู่บนคาบสมุทรมลายูแก่ผู้อ่านชาวไทยทุกคนได้รู้และยอมรับความจริงนี้ เพราะวิชาประวัติศาสตร์ไทยแทบจะไม่มีกล่าวถึงอาณาจักรมลายูปัตตานีในฐานะรัฐที่เคยมีศักดิ์ศรี แต่จะเน้นเรื่องการสูญเสียดินแดนมลายู เช่น ไทรบุรี ปะลิส กลันตัน ที่เป็นเมืองประเทศราชของไทยให้กับมาเลเซียในยุคสมัยอาณานิคมอังกฤษ สองผู้เขียนต้องการจะโยนให้อ่านเข้าใจสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ของไทยในปัจจุบัน ว่ามีที่มาจากความรู้สึกของชาวไทยเชื้อสายมลายูที่หวงให้ถึงอดีตความรุ่งเรืองของแผ่นดินตน (อาณาจักรมลายูปัตตานี) โดยย้อนกลับไปในยุคสมัยของรายา ฮิเจา ปีรู อุง และกูนิง แห่งราชวงศ์ศรีวังสา สาม คงเพราะต้องการตั้งคำถามให้กับผู้อ่านว่า “ความสำนึกทางเชื้อชาติมลายู” ความแตกต่างศาสนา และวัฒนธรรมของคนไทยกลุ่มนี้ เป็นปัจจัยและอุปสรรคสำคัญที่ไม่อาจหล่อหลอมจิตใจของพวกเขาให้มีจิตสำนึกเรื่องของ “ความเป็นคนไทย” และ “ความรักชาติไทย” ในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศไทยจริงหรือไม่? และสี่ คงเป็นเพราะต้องการให้ชาวไทยทุกคน (โดยเฉพาะที่สืบเชื้อสายมลายู) ละ ลด ลิม และข้ามให้พ้นกับการติดยึดกับจิตสำนึกความเป็นเชื้อชาติมลายู แล้วหันมาให้ความสำคัญกับความคิดของความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก เพื่อสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นกับแผ่นดินไทยในฐานะที่เป็นแผ่นดินเกิด

กรอบแนวคิดการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้แนวคิดเรื่องชาติพันธุ์วรรณา และแนวคิดของนักมานุษยวิทยา ที่เกี่ยวกับเรื่องของ “ชาติพันธุ์” (Ethnicity) อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnic identities) ความเป็นอื่น (The otherness) ความรู้สึกของการเป็นสมาชิก (Sense of belonging) และความคิดเรื่อง “ชาติ” (Nation) ในการวิเคราะห์ดัตถ์บทวนนิยายอนุหงาปารีและอนุหงาตานี

2.1 มโนทัศน์ของคำว่า “ชาติพันธุ์” และ “เชื้อชาติ”

หนังสือ Dictionary of Race and Ethnic Relations (Ellis Chasmore, 1994 : 102-106) ได้อธิบายเนื้อหาเกี่ยวกับชาติพันธุ์โดยสังเขปว่า คำ “Ethnicity” หรือ “ชาติพันธุ์” นั้น มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก ethnikos ซึ่งเป็นคำคุณศัพท์ของคำ ethno หมายถึงประชาชน (people) หรือชาติ (nation) เป็นคำที่มักใช้สลับกับคำ “เชื้อชาติ” หรือ “Race” ซึ่งนักวิชาการหลายท่านมองว่าสองคำนี้มีความหมายที่ต่างกัน

คำ ethnicity มักมีนัยความหมายที่หมายถึงชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ท่ามกลางชนกลุ่มใหญ่ โดยมีลักษณะบางอย่างที่คล้ายคลึงกันหรือปฏิบัติร่วมกัน เช่น ศิลปวัฒนธรรม ภาษา ระบบความเชื่อ ศาสนาหรือมีจิตสำนึกหรือประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์การเมืองหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งร่วมกัน ชชาติพันธุ์มักเป็นเรื่องของความรู้สึกของผู้คนที่คิดว่าพวกตนเป็นชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อย (minority group) ที่ถูกกระทำ หรือถูกผลักดันให้กลายเป็นกลุ่มชนชายขอบที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมกระแสหลัก (main stream culture) ของสังคมชนส่วนใหญ่ (majority group)

Schermerhorn อธิบายว่ากลุ่มชาติพันธุ์เป็นลักษณะของความเป็นกลุ่มชนกลุ่มหนึ่งที่อยู่ภายในสังคมที่ใหญ่กว่า พวกเขาก็มองว่ามีบรรพบุรุษร่วมกัน (นั่นคือ ความทรงจำทางประวัติศาสตร์ หรืออาจมีประสบการณ์ผ่านมาร่วมกัน เช่น การตกเป็นเมืองขึ้น การอพยพ การถูกบุกรุก หรือการเป็นทาส) มีจิตสำนึกของการถูกพลัดพราก ถูกตั้งชื่อ หรือมีอัตลักษณ์ของกลุ่มร่วมกัน; มีวัฒนธรรม หรือองค์ประกอบในทางสัญลักษณ์ร่วมกันที่กำหนดเป็นบุคคลตัวอย่างของกลุ่มตน สิ่งเหล่านี้มักจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาและสถานที่ตามที่ประสบ และจะตระหนักหรือไม่ก็ตาม เรื่องของจิตสำนึกทางชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่ดำเนินอยู่เพื่อความก้าวหน้าทางการเมืองของกลุ่ม อ่านรายละเอียดใน Schermerhorn (1974 : 2, อ้างถึงใน Bill Ashcroft, Gareth Griffiths and Helen Tiffin, 1999 : 83)

Ashcroft, Griffiths and Tiffin (1999 : 80) มีความเห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์ของบุคคลหนึ่ง ๆ นั้นเป็นตัวบ่งบอกลักษณะความเป็นตัวตนที่มีพลัง เพราะคน ๆ นั้นเลือกที่จะคงอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ เป็นอัตลักษณ์ที่ใคร ๆ ก็ไม่สามารถจะปฏิเสธหรือเอาออกไปจากตัวพวกเขาได้ ดังความว่า : *"A person's ethnic group is such a powerful identifier because while he or she chooses to remain in it, it is an identity that cannot be denied, rejected or taken away by others."* และตั้งข้อสังเกตว่า คำ "ชาติพันธุ์" มักถูกนำมาใช้เพื่อเป็นการแสดงออกของความเป็นตัวตนที่ให้ผลประโยชน์ต่อสมาชิกของกลุ่ม สิ่งที่เป็นองค์ประกอบของชาติพันธุ์นั้น มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของเวลา และสถานที่ และชาติพันธุ์นิยมใช้กับชนอพยพที่ไปอยู่ในดินแดนใหม่อันเป็นผลมาจากภายหลังยุคสมัยการล่าอาณานิคม

ในขณะที่คำว่า “race” มักพิจารณาจากรูปร่างลักษณะทางกายภาพ เช่น รูปร่าง หน้าตา สีผิว และโดยทั่วไปมักเชื่อมโยงกับความรู้สึกที่มีนัยถึงความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม การเลือกปฏิบัติ หรือความมีอคติต่อกลุ่มชนที่ด้อยและแตกต่างไปจากพวกตน

สรุปคือ แต่เดิม คำ “ชาติพันธุ์” มักใช้สลับกับคำว่า “เชื้อชาติ” และในปัจจุบันนิยมใช้คำว่า “ชาติพันธุ์” ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกว่าเป็นชนกลุ่มน้อยในสังคมของชนส่วนใหญ่ และนิยมใช้ในการอธิบายลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากกว่าที่จะใช้คำว่า “เชื้อชาติ” ซึ่งมักพิจารณาจากลักษณะทางชีวภาพเป็นสำคัญ และมักให้ความรู้สึกในด้านลบ เช่น การเลือกปฏิบัติและอคติ ส่วนความคิดเรื่อง “จิตสำนึกทางชาติพันธุ์” หรือ “จิตสำนึกทางเชื้อชาติ” จัดเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม เป็นความรู้สึกที่มนุษย์สร้างขึ้นจากการหยิบเอาลักษณะบางอย่างของกลุ่มที่มีร่วมกัน เช่น ศาสนา ภาษา วรรณกรรม ดนตรี ศิลปวัฒนธรรม พิธีกรรมต่าง ๆ ตำนาน ความทรงจำทางประวัติศาสตร์ เพื่อสร้างความรู้สึกของการเป็นพวกพ้องเดียวกันที่มีลักษณะพิเศษและแตกต่างจากชนกลุ่มใหญ่ และความรู้สึกทางชาติพันธุ์นี้มีการถ่ายทอดไปสู่ลูกหลานรุ่นต่อ ๆ มา

จิตสำนึกทางชาติพันธุ์มีความเชื่อมโยงกับลักษณะอัตลักษณ์ของกลุ่ม (ethnic identities) ที่ผู้อื่นกำหนดให้ หรือสมาชิกในกลุ่มเป็นผู้กำหนด โดยที่สมาชิกในกลุ่มมีสิทธิ์เลือก หรือไม่เลือกที่จะอยู่ในกลุ่มก็ได้ จิตสำนึกทางชาติพันธุ์ และลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา และสถานที่ ที่สำคัญคือ จิตสำนึกทางชาติพันธุ์มักถูกนำมาใช้เพื่อการต่อรองอำนาจ เพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง และเพื่อคงไว้ซึ่งลักษณะทางวัฒนธรรมของกลุ่ม

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้คำว่า “จิตสำนึกทางเชื้อชาติ” ตามที่ปรากฏในนวนิยายที่ศึกษา และทั้งคำ “ชาติพันธุ์” และ “เชื้อชาติ” ไม่ได้ทำให้รู้สึกถึงความหมายแตกต่างกันเมื่อนำมาใช้ในการอธิบายลักษณะความเป็นชนชาติพันธุ์มลายูหรือชนเชื้อชาติมลายูของคนไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ภาคใต้ของไทย แต่อย่างใด ประกอบกับเอกสารทางราชการ คือทะเบียนบ้าน ได้กำหนดให้พลเมืองไทยทุกคนต้องเขียนกำกับว่า “เป็นคนไทย เชื้อชาติไทย” ซึ่งเป็นที่มาของปัญหา

ความขัดแย้งทางเชื้อชาติระหว่างคนไทยเชื้อสายไทยและคนไทยเชื้อสายมลายูที่เกิดขึ้นในอดีต และทิ้งร่องรอยถึงปัจจุบัน

2.2 มโนทัศน์ของคำว่า “ชาติ” (Nation)

ชาวไทยเชื้อสายมลายูในภาคใต้ของไทยเป็นชนกลุ่มน้อยของไทย แต่เป็นชนกลุ่มใหญ่ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้; ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และบางพื้นที่ในจังหวัดสงขลา คนไทยกลุ่มนี้เป็นผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ปฏิบัติตามขนบนิยมประเพณีและวัฒนธรรมมลายู และมีภาษามลายูเป็นภาษาของตนเอง พวกเขากลายเป็นชนกลุ่มน้อยของไทยที่ไม่ได้เกิดจากการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย แต่เกิดจากการถูกผนวกดินแดนเป็นส่วนหนึ่งของสยาม และได้กลายเป็นคนไทยโดยถูกต้องตามกฎหมายตามกรอบคิดของคำว่า “ชาติ” หรือ “รัฐชาติ” สมัยใหม่ ที่ต้องมีการแบ่งปักเขตแดนที่ชัดเจนแน่นอน ต้องมีการระบุสัญชาติ และเชื้อชาติ เพื่อบ่งบอกอัตลักษณ์ของความเป็นพลเมืองของรัฐให้ชัดเจน บอกลิทธิของความเป็นสมาชิก และความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย

Benedict Anderson นักมานุษยวิทยาผู้เขียนหนังสือ **Imagined Communities** ได้ให้นิยามของความเป็น “ชาติ” หรือ “รัฐชาติ” สมัยใหม่ ในหนังสือดังกล่าวว่า : *“it is imagined political community—and imagined as both inherently limited and sovereign.”* (Anderson, 1991 : 6)

คำว่า “ชาติ” ในความคิดของ Benedict Anderson คือ เป็น “ประชาคมการเมืองเพื่อฝัน ที่เพื่อฝันว่ามีขอบเขตพื้นที่และมีอำนาจอธิปไตย” เป็นประชาคมการเมืองเพื่อฝัน เพราะในความเป็นจริงนั้นแม้กระทั่งสมาชิกที่อยู่ในชาติที่เล็กที่สุดพวกเขาไม่ได้รู้จักกันหมด ไม่เคยพบปะสมาคม หรือได้ยินถึงความเป็นไปของพวกเขาเลย แต่กระนั้นในความคิดของแต่ละคนมีภาพของการอยู่ร่วมกันของพวกเขา ดังความว่า : *“It is imagined because the members of even the smallest nation will never know most of their fellow-members, meet them, or even hear of them, yet in the minds of each lives the image of their communion.”* (Anderson, 1991 : 6) นอกจากนี้เรื่องของกรณีปฏิสัมพันธ์กันคนในชาติ Benedict Anderson มองว่า “ชาติ” สมัยใหม่ต้องมีพื้นที่ขอบเขตแน่นอนมี border zone ที่ต้องไม่หวั่นกับใคร ชาติต้อง

มีประชากรอาศัยอยู่ พื้นที่แดนของตนก็เป็นชาติอื่น และ “ชาติ” ต้องประกอบด้วย ผู้คนหลากหลาย ไม่มีชาติใดที่มีเพียงชนเชื้อชาติเดียวในการสร้างชาติ ชาติสมัยใหม่ที่มีอิสระต้องใช้อำนาจอธิปไตยเป็นของตนเอง และไม่เชื่อในเรื่อง ของความเป็นสมมุติเทพของกษัตริย์ หลุดพ้นจากอำนาจของพระเจ้าและกษัตริย์ เพราะศาสนาต่าง ๆ ก็มีลักษณะที่เป็นพหุ

นอกจากนี้ คำอธิบายลักษณะของ “ชาติ” ที่ยังคงได้รับการอ้างถึงอยู่ในปัจจุบัน คือบทบรรยายของ Ernest Renan ชื่อ *What is a nation?*⁴ (Martin Thom (trans) in Homi K. Bhaba (ed), 1990 : 8-22) ที่กล่าวถึง “ชาติ” ว่าเป็นสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ ความผิดพลาดร้ายแรงที่เกิดขึ้นทุกวันนี้ คือ ความสับสนระหว่าง “เชื้อชาติ” (race) กับ “ชาติ” (nation) ที่เข้าใจว่าสองสิ่งนี้เป็นสิ่งเดียวกัน ทั้ง ๆ ที่ แก่นหลักของชาติ คือการที่ปัจเจกบุคคลมีลักษณะบางอย่างร่วมกัน และพวกเขาได้ลืมหลายสิ่งหลายอย่างที่เป็นลักษณะของพวกเขาไปแล้ว การสร้างชาติสมัยใหม่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับลักษณะของชาติพันธุ์ เพราะลักษณะ ความเป็นจริงของชาติสมัยใหม่ คือไม่มีชาติใดที่พลเมืองมีเชื้อสายบริสุทธิ์ ภาษา ไม่สามารถบอกที่มาของสายเลือด หรือเชื้อชาติของคนได้เสมอไป และการใช้ภาษา เดียวกันใช้ว่าจะจะเป็นชาติเดียวกันหรือสืบเชื้อสายเดียวกัน แต่ภาษาสามารถใช้เพื่อ การเชิญชวนให้คนในชาติรวมตัวกันแต่ต้องไม่ใช่การบังคับ นอกจากภาษาแล้ว ชาติสมัยใหม่จะไม่มีศาสนาประจำชาติ เพราะศาสนาไม่สามารถเป็นตัวกำหนดชี้ชัด ลักษณะพื้นฐานของการสร้างชาติหรือความเป็นชาติได้ เพราะเดิมทีศาสนาเป็น เรื่องของครอบครัว เป็นความศรัทธาส่วนบุคคล สิ่งสำคัญคือคนเราต้องไม่ลืม กฎพื้นฐานว่า มนุษย์เป็นผู้ที่มีเหตุผลและศีลธรรมก่อนที่จะจะถูกจับใส่ในภาษาใด ภาษาหนึ่ง เชื้อชาติใดเชื้อชาติหนึ่ง หรือเป็นของวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง

ชาติในทัศนะของ Renan นั้น เกิดจากจิตและวิญญาณของคนอันเป็น ผลมาจากความซับซ้อนอันลึกลับของประวัติศาสตร์ ชาติไม่ได้เกิดจากเชื้อชาติ ภาษา ความสนใจทางวัตถุ ความเหมือนกันในการนับถือศาสนา การกำหนดโดยลักษณะ

⁴ บทบรรยายภาษาฝรั่งเศส หัวข้อ *Qu'est-ce qu'une nation?* ของ Ernest Renan ณ มหาวิทยาลัย ซอร์บอน ประเทศฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 11 มีนาคม ค.ศ. 1882 แปลเป็นภาษาอังกฤษโดย Martin Thom (อ้างอิงใน Homi K. Bhaba, ed. *Nation and Narration*. Routledge : London and New York, 1990, หน้า 8-12)

ทางภูมิศาสตร์ และความจำเป็นทางการทหารแต่อย่างใด ชาตินี้เป็นเรื่องหลักการของจิตและวิญญาณ เป็นสองสิ่งที่เป็นหนึ่งเดียวกันที่ก่อให้เกิดชาติ นั่นคือหนึ่งเป็นเรื่องราวของอดีต ที่อุดมไปด้วยมรดกของความทรงจำ และสองเป็นเรื่องที่มีความยินยอมพร้อมใจกันในปัจจุบันที่ต้องการอยู่ร่วมกัน มีความปรารถนาที่จะสืบทอดคุณค่าของมรดกที่รับมาตามรูปแบบเดิม และชาตินั้นมิได้เกิดขึ้นทันทีชาติมีลักษณะเช่นเดียวกับมนุษย์ที่มีความเป็นปัจเจกบุคคล ชาติเป็นการบรรลุถึงจุดสุดยอดของการบากบั่น การเสียสละ และการอุทิศอันยาวนานของบรรพบุรุษในอดีต ซึ่งเป็นวีรบุรุษอย่างแท้จริง ที่ทำให้เป็นเรามาถึงทุกวันนี้ การประกอบวีรกรรมในอดีต การเป็นบุรุษผู้ยิ่งใหญ่รุ่งโรจน์ การมีความทรงจำอันรุ่งโรจน์ในอดีตผสมผสานกับความต้องการร่วมกันในปัจจุบันเราต้องร่วมมือร่วมใจกัน สิ่งนี้เป็นหัวใจสำคัญของการเกิดเป็นประชาชน ดังนั้นชาติจึงเป็นการร่วมแรงร่วมใจกัน ก่อร่างจากความรู้สึกของความเสียสละที่บรรพชนได้สร้างไว้ในอดีต และของผู้ที่พร้อมจะเสียสละให้ในอนาคต

จะเห็นได้ว่า ความคิดเรื่อง “จิตสำนึกทางเชื้อชาติ” มักมีความเชื่อมโยงกับ “จิตสำนึกของความรักชาติ” ที่กลายเป็นประเด็นความขัดแย้งทางการเมืองดังที่ปรากฏในหลายประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกรวมทั้งประเทศไทย การใช้จิตสำนึกทางเชื้อชาติเป็นเครื่องมือในการสร้างชาติ สร้างความเป็นเอกภาพของชาติให้เป็นหนึ่งเดียว โดยยึดวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่และสลายวัฒนธรรมของชนส่วนน้อย มักนำมาสู่ปัญหาความขัดแย้งและการต่อต้าน เมื่อชาติประกอบด้วยผู้คนต่างเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ที่ต่างกัน ผู้คนเหล่านั้นส่วนหนึ่ง อาจมีความต้องการที่จะรักษาความเป็นตัวตนของกลุ่มเอาไว้ไม่ให้ถูกกลืนหายไปเป็นกระแสวัฒนธรรมหลักของชนส่วนใหญ่ จึงอาจเกิดการต่อต้านเมื่อเกิดการต่อต้านพวกเขามักจะถูกกล่าวหาว่าเป็นตัวปัญหา เป็นพวกไม่รักชาติ เช่นเดียวกับความผิดพลาดที่เคยเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองไทยที่รัฐบาลพยายามใช้นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมเพื่อสลายอัตลักษณ์ของความเป็นมลายูของผู้คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น ห้ามไม่ให้พวกเขาเรียนภาษามลายู หรือมีตำราภาษามลายูไว้ในบ้าน เพราะไม่ต้องการให้พวกเขามีความผูกพันกับเชื้อชาติมลายูและประวัติศาสตร์มลายูปัตตานี โดยรัฐบาล

มีความเชื่อว่า เมื่อคนเหล่านี้ไม่มีจิตสำนึกของความเป็นมลายูแล้ว พวกเขาจะเป็นคนไทยที่มีความจงรักภักดีต่อแผ่นดินไทยแผ่นดินเดียวในฐานะแผ่นดินเกิด ซึ่งเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้ในปัจจุบันเป็นการบอกความหมายโดยนัยได้ว่า “จิตสำนึกทางเชื้อชาติ” และ “ความจงรักภักดีต่อชาติ” เป็นเรื่องที่ซับซ้อนยากที่จะอธิบายหรือให้คำนิยามให้ถูกต้อง เพราะเป็นเรื่องของจิตใจและความรู้สึกผูกพันที่มีความเกี่ยวโยงกับความคิดเรื่อง “ชาติ” ที่ประกอบด้วยพลเมืองหลากหลายเชื้อชาติ หลากหลายวัฒนธรรม และความรู้สึก “ชาตินิยม” (nationalism) ที่ถือว่าการแสดงออกถึงความภักดีต่อแผ่นดินและมีความเกี่ยวข้องกับความคิดของเชื้อชาติ สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาที่มีอยู่ในสังคมและการเมืองไทยดังที่ วินทร์ เลียววาริณ นำมาถ้อยทอดในนวนิยายบุหงาปารีและบุหงาตานี ซึ่งเป็นข้อมูลในการศึกษาในครั้งนี้

วิเคราะห์ตัวบทบุหงาปารีและบุหงาตานี

บุหงาปารีและบุหงาตานี เป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์การเมืองอาณาจักรมลายูปัตตานี โดยผู้แต่งให้ตัวบทดำเนินเรื่องเกี่ยวกับการแย่งชิงบัลลังก์อันเป็นสัญลักษณ์ของการครอบครองอำนาจทางการเมืองที่เกิดขึ้นภายในอาณาจักรมลายูปัตตานี โดยมีป็นใหญ่เป็นตัวแปรสำคัญ ที่แสดงให้เห็นว่าการแย่งชิงกันสร้างและครอบครองป็นใหญ่ของแต่ละชาตินั้น เท่ากับเป็นการช่วงชิงความเสียเปรียบ และได้เปรียบทางการเมืองในการป้องกันประเทศ เป็นการแสดงพลังอำนาจความเข้มแข็งของผู้ปกครองรัฐ และข่มขวัญศัตรูไม่ให้คิดมารุกรานได้ง่าย ๆ โดยย้อนกลับไปในยุคสมัยของรายนี อีเจา บิรู อุง และกุนิง แห่งราชวงศ์ศรีวังสา

ในภาคแรก คือ บุหงาปารี มีเนื้อเรื่องหลักมุ่งความสำคัญไปที่อาณาจักรมลายูปัตตานีภายใต้การปกครองของรายนี อีเจา สตรีที่เป็นทั้งนักปกครอง นักบริโภคนักการทูต และนักการพัฒนา เป็นยุคสมัยของความรุ่งเรืองที่สุดยุคหนึ่งของอาณาจักรมลายูปัตตานีในฐานะที่เป็นศูนย์กลางการค้าทางทะเลกับนานาชาติในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ เป็นยุคสมัยที่อาณาจักรมลายูปัตตานีมีความเข้มแข็งทางการเมืองเพราะมีอาวุธปืนใหญ่ ซึ่งเป็นเทคโนโลยีของชาตินิโรวีป้องกันอาณาจักรของตนจากการรุกรานของชาติเพื่อนบ้าน ส่วนภาคสอง คือ บุหงาตานี ยังคงสะท้อนให้เห็น

ความรุ่งเรืองและความเข้มแข็งทางการเมืองและการป้องกันอาณาจักรมลายูปตานี โดยเฉพาะภายใต้การนำของรายาอูฐ ที่ยกทัพโจมตีเมืองนครศรีธรรมราช เพื่อประกาศความเป็นรัฐอิสระจากอำนาจของกรุงศรีอยุธยา และการประนีประนอมทางการเมืองในยุคสมัยของรายาอูฐกับกรุงศรีอยุธยา เพื่อความสงบสุขของบ้านเมืองและอาณาประชาราษฎร์

ทั้งสองภาคนี้ ผู้เขียนเน้นแก่นเรื่อง “จิตสำนึกทางเชื้อชาติและสำนึกคุณแผ่นดิน” ด้วยวิธีการบอกเล่าผ่านเรื่องราวความสับสน และความไม่สับสนในอัตลักษณ์ทางเชื้อชาติของตัวละครที่สำคัญ ๆ ในเรื่อง และด้วยวิธีการใช้นัยพาดพิง (allusion) ถึงตำนาน ชีวิตประวัติของบุคคลสำคัญ ๆ ที่ปรากฏในประวัติศาสตร์เป็นตัวอย่าง โดยมีนัยแอบแฝงเพื่อโยงใยให้เข้ากับสถานการณ์ทางการเมืองไทยปัจจุบัน และเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาที่อาจจะเป็นไปได้เพื่อความสงบสุขของบ้านเมือง โดยการไม่ยึดติดกับจิตสำนึกทางเชื้อชาติ แต่หันมาให้ความสำคัญกับความคิดเรื่องจิตสำนึกถึงบุญคุณของแผ่นดิน คนในชาติทุกคนจะมีความสุข ประเทศชาติจะสงบเป็นปึกแผ่นความคิดดังกล่าวนี้ผู้เขียนถ่ายทอดผ่านความคิดและการกระทำของตัวละครสำคัญ ๆ ในเรื่องที่ต้องการยึดอาณาจักรมลายูปตานี โดยอ้างคำว่า “เชื้อชาติ” และ “เพื่อชาติ” ในการสร้างความชอบธรรมให้กับการกระทำของตนเอง ในการจะยึดครองเมือง

ตัวบทวรรณกรรมทั้งสองเรื่องมีนัยแอบแฝงให้คนไทยเชื้อสายมลายูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีจิตสำนึกเรื่องเชื้อชาติ (มลายู) ของตนให้น้อยลง และหันไปให้ความสำคัญกับความรักชาติในมโนทัศน์ของความเป็นชาติในปัจจุบัน ที่ต้องไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม เพราะไม่ว่า “ชาติ” ในอดีตหรือในปัจจุบัน เป็นชาติที่เกิดจากการรวมตัวของคนที่มาจากหลากหลายเชื้อชาติและศาสนา ไม่มีชาติใดที่คนในชาติมีสายเลือดบริสุทธิ์เพียงสายเลือดเดียว โดยเฉพาะผู้คนที่อาศัยอยู่ในรัฐต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่บนคาบสมุทรแหลมมลายูและแผ่นดินสุวรรณภูมิแห่งนี้

บุหงาปาริและบุหงาตานีเชิญชวนให้ผู้อ่านคิด และพิจารณาด้วยตัวเองว่า แท้ที่จริงแล้ว จิตสำนึกเรื่องเชื้อชาตินั้น ใครเป็นคนเลือก ใครเป็นคนกำหนด ใช้เกณฑ์อะไรมากำหนด และจิตสำนึกทางเชื้อชาติกับสำนึกคุณของแผ่นดินเกิด อะไร

จะสำคัญมากกว่ากัน ความคิดนี้ หนึ่งถูกถ่ายทอดผ่านความคิดของตัวละครที่มีความสับสนในอัตลักษณ์ทางเชื้อชาติของตนเอง เช่น ในเรื่องความเป็นมลายู (ปัตตานี) ความเป็นปาเล็มบัง ความเป็นอยุธยา หรือความเป็นญี่ปุ่น และสองผ่านความคิดของตัวละครที่ไม่มีความสับสนในอัตลักษณ์ทางเชื้อชาติของตนเอง ทั้งหมดนี้เพื่อบอกความสำคัญของความคิดเรื่องจิตสำนึกทางเชื้อชาติ และความจงรักภักดีต่อชาติ ดังต่อไปนี้

3.1 ผู้เขียนสร้างตัวละครที่มีความสับสนในอัตลักษณ์ทางเชื้อชาติของตนเอง

3.1.1) ผู้เขียนสร้างให้ตัวละครมีสายเลือดบริสุทธิ์ของชาติหนึ่ง โดยที่ตัวละครนั้นเชื่อและเข้าใจว่าตนมีสายเลือดของอีกชนชาติหนึ่งเพราะคนอื่นบอก และเพราะความไม่รู้ จึงไม่มีความจงรักภักดีต่อกษัตริย์ผู้ปกครองแผ่นดิน และไม่มีความผูกพันกับแผ่นดินที่ตนเองอาศัยอยู่ จึงพร้อมที่จะทำลายและยึดแผ่นดินมาเป็นของตนเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว และชาติของตน ดังเช่นตัวละครชื่อยะหรีง

ยะหรีงเชื่อมาตลอดว่าตนเป็นชาวปาเล็มบัง โดยสืบสายเลือดมาจากบิดาชื่อ ฟาริด ซึ่งเป็นสายลับที่ปาเล็มบังส่งมาประจำการที่อาณาจักรมลายูปัตตานี เพื่อทำหน้าที่เป็นหนอนบ่อนไส้คอยทำลายปัตตานีให้อ่อนแอและเปิดโอกาสให้อาณาจักรปาเล็มบังมาโจมตีปัตตานี ยะหรีงจึงสืบทอดเจตนารมณ์ของบิดาโดยการเป็นหนอนบ่อนไส้คอยทำลายปัตตานี และพยายามเกลี้ยกล่อมให้ยะรังซึ่งเป็นลูกชายให้ยอมรับและจงรักภักดีต่อปาเล็มบังในฐานะที่เป็นแผ่นดินเกิดของบรรพบุรุษ ดังคำพูดว่า:

“ยะรัง เจ้ามองโลกในในมุมเดียว ฟาริด ปู่ของเจ้าไม่เคยคิดว่าตนเองเป็นชาวปัตตานี เขาเข้ามาในปัตตานีเพื่อทำงาน ดังนั้นตั้งแต่วันแรกในแผ่นดินนี้ทุกอย่างสำหรับเขาเป็นการทำงานเพื่อชาติ หากเราส่งเจ้าไปเป็นสายลับที่แผ่นดินอื่น เจ้าก็คงไม่คิดว่าตนเองเป็นคนของแผ่นดินนั้น...

เช่นกัน พ่อก็ไม่เคยคิดว่าตัวเองเป็นชาวปัตตานี พ่อต้องการทำงานที่ปู่ของเจ้าทำไม่สำเร็จ พ่อจึงไม่คิดว่าพ่อทรยศต่อใคร พ่อเป็นส่วนหนึ่งของงานนี้มาตั้งแต่แรกเกิด” (วินทร์ เลียววาริน, 2551 : 339)

ยะหริ่งไม่เคยมีความรู้สึกว่าเขาผิดที่ทรยศต่อปตานีเพราะเขาไม่เคยคิดว่าเขาเป็นชาวปตานีต่อเมื่อ เขามาทราบในภายหลังว่า แท้ที่จริงเขาเป็นชาวอูยญา เขารู้ตัวว่าเขาเป็นคนไร้แผ่นดิน จึงเลือกทางเดินชีวิตด้วยการฆ่าตัวตายเพราะไม่มีแผ่นดินจะอยู่ และรู้สึกอับอายที่กลายเป็นคนทรยศต่อแผ่นดินที่เลี้ยงดูตนเองจนได้ดิบได้ดี

และบางตอนจากคำพูดที่ยะหริ่งกล่าวตอกย้ำความคิดและความเชื่อของเขาเกี่ยวกับเรื่องของสายเลือดว่าเป็นสิ่งติดตัวบุคคลแต่ละคนมาตั้งแต่เกิดเมื่อเป็นสายเลือดของชนชาติใดก็ต้องเป็นคนของชนชาตินั้น ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ ถึงแม้ว่าจะเกิดและเติบโตในแผ่นดินอื่นก็ตาม เช่นคำพูดของเขาที่พูดตอกย้ำกับยะรังว่า :

“สายเลือดในตัวเจ้าคือปาเล็มบัง มิใช่ปตานี บรรพบุรุษของเจ้าคือชาวปาเล็มบัง นอกจากเจ้าต้องไม่ลืมชาติกำเนิดของตัวเองแล้ว เจ้ายังมีหน้าที่จะต้องทำทุกอย่างเพื่อปาเล็มบัง... เจ้าจะเกิดที่ใดไม่สำคัญ เจ้าหนีสายเลือดปาเล็มบังไม่พ้น สายเลือดนั้นตัดขาดไม่ได้ เจ้าจะเป็นชาวปาเล็มบังไปจนถึงวันตาย ” (วินทร์ เลียววาริน, 2551 : 340)

ยะหริ่งจึงเป็นตัวแทนของกลุ่มชนที่มีจิตสำนึกทางเชื้อชาติเพราะคนอื่นบอกติดขัดกับความคิดเรื่องสายเลือดมากกว่าการตอบแทนบุญคุณแผ่นดินที่ชุบเลี้ยงตนมา เพราะแผ่นดินที่เขาต้องตอบแทนคือแผ่นดินของบรรพบุรุษผู้ให้กำเนิดตนและการตายของยะหริ่งเป็นการสื่อสารที่เป็นนัยว่า ความตาย คือบทลงโทษของผู้ที่ไม่สำนึกคุณแผ่นดินที่ชุบเลี้ยงตนมาจนได้ดี ความตาย คือหนทางของผู้ที่ไร้แผ่นดินจะพึ่งพิง การมีจิตสำนึกทางเชื้อชาติแต่ไม่มีแผ่นดินจะอาศัยอยู่จะมีความหมายต่อชีวิตได้อย่างไร

3.1.2) ผู้เขียนสร้างตัวละครที่มีสายเลือดบริสุทธิ์ของอีกชนชาติหนึ่งแต่เชื่อว่าตนเป็นชนชาติอีกชนชาติหนึ่ง เพราะคนอื่นบอก เพราะความไม่รู้ และถูกฝังความคิดให้เชื่ออย่างนั้น แต่เมื่อทราบในภายหลังว่าตนไม่ใช่สายเลือดของชนชาติที่ตนเคยเชื่อ แต่ยังเลือกที่จะเป็นชนของชนชาติที่เลี้ยงดูตนเองและเลือกที่จะรักดีต่อแผ่นดินที่ตนเกิด จึงเต็มใจที่จะพลีชีพเพื่อแผ่นดิน และ

เพื่อแสดงออกถึงความจงรักภักดีและสำนึกคุณต่อแผ่นดินเกิด ตัวอย่างคือ ยะรัง ตัวละครที่เชื่อมาตลอดว่าตนเป็นชาวปัตตานี เมื่อยะรังผู้เป็นพ่อบอกว่าเขาเป็นชาวปาเล็มบัง และสั่งให้เขาทรมานต่อปัตตานีเพื่อชาติปาเล็มบัง ยะรังปฏิเสธเพราะเขาไม่อาจทรมานต่อปัตตานีแผ่นดินเกิดที่เขารักและผูกพันด้วย ดังคำสนทนาของยะรังกับปารีหุ่มขาน้ำ ความว่า: “ข้าเกิดที่ปัตตานี และรักแผ่นดินมาตุภูมิ ข้าตายเพื่อแผ่นดินปัตตานีได้ แต่ส่วนลึกในใจข้า ข้าก็รู้ว่าสายเลือดของข้าไม่ใช่ปัตตานี” และปารีลอบยะรังว่า: “สายเลือดไม่สำคัญเท่าความรู้สึกของท่าน” (วินทร์ เลียววาริณ, 2552 : 61) หรือตัวอย่างจากบทสนทนายะรังกับยะรัง เมื่อยะรังต้องการลาออกจากการเป็นทหารของปัตตานีเมื่อรู้ชาติกำเนิดที่แท้จริงของตนเองว่าเป็นชาวอยุธยา แต่รายาปิรุ ห้ามเอาไว้เพราะพระนางเชื่อว่าการเป็นชนของชาติใดนั้นขึ้นอยู่กับความรู้สึกของตนเองว่าจะเลือกเป็นเช่นใด ไม่ใช่ผู้อื่นกำหนดให้ ดังความว่า :

“ท่านคิดว่าตนเองเป็นชาวปัตตานีหรือไม่เล่า?”

“ข้าตัดสินใจเลือกข้างมานานแล้ว ข้าเลือกปัตตานี ที่นี้คือแผ่นดินมาตุภูมิ”

รายาทรงแยมพระสรวล “ถ้าเช่นนั้นท่านก็เป็นชาวปัตตานี”
(วินทร์ เลียววาริณ, 2552 : 116)

ถึงแม้ปากจะบอกว่าเป็นชาวปัตตานี มีปัตตานีเป็นแผ่นดินแม่ กระนั้น ยะรังก็ไม่อาจตัดขาดกับความจริงที่ว่า ตนมีกำเนิดจากชนอีกเชื้อชาติหนึ่ง จึงไม่อาจตัดความรู้สึกของความเป็นอื่นได้และยังคงสงสัยว่า ที่สุดแล้ว ตนสมควรสังกัดเป็นคนของแผ่นดินใดกันแน่ระหว่างอยุธยากับปัตตานี ดังที่ ยะรัง ถามตัวเองว่าเขาทำเพื่อแผ่นดินของใครเมื่อรายาปิรุ ก่อวาทะคุณเขาที่ช่วยยึดแผ่นดินปัตตานีคืนกลับจากการกบฏของยะรัง ความว่า : เขาคิดถึงคำที่ รายาปิรุ ตรัสกับเขา “ปัตตานีเป็นหนี้ท่านที่เสียสละเพื่อแผ่นดิน” แผ่นดินของใคร? ยะรังคิดในใจ (วินทร์ เลียววาริณ, 2552 : 299)

ความไม่แน่ใจของยะรังแสดงให้เห็นว่าจิตสำนึกเรื่องเชื้อชาติกับแผ่นดินเกิดเป็นของคู่กัน การที่ไม่ได้เป็นชนสืบเชื้อสายของแผ่นดินนั้นอย่างแท้จริง แล้วมาอ้างว่าตนเป็นคนของชนชาตินั้นอาจจะยังมีความรู้สึกตะขิดตะขวงใจ ยอมรับได้ไม่เต็มที่ทั้งจากตนเองหรือว่าจากผู้อื่น ทำให้ครั้งหนึ่งยะรังคิดจะฆ่าตัวตายเพื่อหนี

ความจริงว่าตนไม่ใช่สายเลือดปตานี อีกทั้งยังเป็นลูกของยะหริ่งคนทรยศต่อปตานี ที่มีสายเลือดอูยรยาศัตรูของปตานี

ผู้เขียนใช้ตัวละคร ยะรัง เพื่อสนับสนุนความคิดว่า คนเราสามารถเลือกที่จะเป็นคนของชนชาติใดก็ได้ด้วยตนเอง ไม่ใช่เพราะสายเลือดของบรรพบุรุษ หรือ เพราะคนอื่นบอกหรือเลือกให้ และการตอบแทนคุณแผ่นดินเกิดมีความสำคัญเหนือ จิตสำนึกทางเชื้อชาติ ดังนั้นเมื่อรู้ความจริงว่าสืบสายเลือดอูยรยา ยะรัง ยังคงเลือกที่จะเป็นชาวปตานี จงรักภักดีต่อแผ่นดินเกิดคือปตานี แทนที่จะเป็นแผ่นดินอูยรยา ของบรรพบุรุษ ยะรังจึงไม่ต้องฆ่าตัวตายอย่างยะหริ่งเพราะไม่มีแผ่นดินจะอาศัย ยะรังไม่เป็นคนทรยศต่อแผ่นดินเกิดและแผ่นดินที่ซบเลี้ยงตนเองจนได้

3.1.3) ผู้เขียนสร้างตัวละครที่มีความสับสนในอัตลักษณ์ของตนเองเพราะ มีสายเลือดผสม โดยให้ตัวละครชื่อ โอม หรือ โอตะ มีสายเลือดผสมจากชน หลายเชื้อชาติ คือ ญีปุ่นอูยรยา และปาเล็มบัง โอมได้รับการเลี้ยงดูทั้งในวัฒนธรรม ญีปุ่นของพ่อ และวัฒนธรรมไทยของฝ่ายแม่ในแผ่นดินเกิด คือ อูยรยา โอมประสบ ปัญหาเรื่องอัตลักษณ์ของตนเพราะสายเลือดผสมในตัวเขา เขาไม่รู้ว่าทั้งชาวอูยรยา และญีปุ่น จะยอมรับเขาเป็นพวกเดียวกันหรือไม่ ดังคำพูดระบายความในใจ ของเขากับรายาญิง ว่า: “...ยามข้าอยู่กับชาวอูยรยาพื้นเมือง พวกเขาคิดว่าข้า เป็นคนต่างชาติ ยามข้าอยู่กับชาวญีปุ่น พวกเขาคิดว่าข้าเป็นสายเลือดที่ไม่บริสุทธิ์ ข้ายังมีทั้งชื่อไทยและญีปุ่น” (วินทร์ เลียววาริณ, 2552 : 258)

โอมเลือกที่จะจงรักภักดีต่ออูยรยาในฐานะที่เป็นบ้านเกิดและที่ที่ตนได้รับการ เลี้ยงดูและปลูกฝังให้คิดว่าตนเป็นชาวอูยรยา ดังคำตอบที่โอมให้กับยะรัง ความว่า :

ทหารเอกปตานีถามโอม “ท่านพอใจเพียงใดที่เป็นชาวอูยรยา?”

“อูยรยาเป็นมาตุภูมิของข้า”

“แม้จนในขณะนี้หรือ?”

“คนเราเกิดในแผ่นดินใด ก็เป็นคนของแผ่นดินนั้นไปจนวันตาย”

(วินทร์ เลียววาริณ, 2552 : 316)

ในตอนสุดท้าย โอมเลือกที่จะจับชีวิตของตนเองเพื่อไม่ให้ได้ชื่อว่าช่วยพ่อกับ ตาก่อกบฏต่ออูยรยา แผ่นดินเกิดของตน ที่ตนยอมรับมาตลอด ดังความว่า:

“ข้ามีสายเลือดป่าเล็มบังจากทวดของข้า สายเลือดอยุธยาจากแม่ของข้า ในร่างกายของข้ามีสายเลือดของทุกคนที่อยู่ในสนามรบนี้ และในเมื่อทุกคนอยากให้เลือดของอีกฝ่ายหลังบนผืนทรายนี้ ก็ขอให้ เป็นเลือดของข้าเถิด...” (วินทร์ เลียววาริณ, 2552 : 355)

โอมเป็นตัวละครที่มีสายเลือดผสม แต่เลือกจะเป็นชนของชนชาติใดชนชาติหนึ่งด้วยตนเอง และด้วยอิทธิพลของการถูกเลี้ยงดูและปลูกฝังความคิดจากบุคคลในครอบครัวและสิ่งแวดล้อมรอบข้าง โอมเลือกที่จะเป็นชาวอยุธยามากกว่าการเป็นชาวญี่ปุ่น การตายของโอมไม่ใช่การลงโทษ แต่เป็นการบอกความนัยว่าที่สุดของสงครามที่อ้างว่าทำเพื่อชาตินั้น คือการสูญเสียชีวิตและเลือดเนื้อของทุกฝ่ายทุกสายเลือดและชนชาติ

3.2. ผู้เขียนสร้างตัวละครที่ไม่มีความสับสนในอัตลักษณ์ของตนเอง

ผู้เขียนสร้างตัวละครที่ไม่มีความสับสนในอัตลักษณ์ของตนเอง โดยแบ่งออกเป็นสองกลุ่มคือตัวละครที่มีสายเลือดบริสุทธิ์ และตัวละครที่มีสายเลือดผสม

3.2.1) ผู้เขียนสร้างตัวละครที่ไม่มีความสับสนในอัตลักษณ์ของตนเองเพราะมีสายเลือดบริสุทธิ์ โดยสร้างให้ตัวละครชื่อ ยามาตะ นากามาสะ เป็นขุนนางอยุธยาผู้มีสายเลือดญี่ปุ่น ที่เข้ามารับใช้แผ่นดินอยุธยาเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว โดยที่ยามาตะ นากามาสะ ยังคงยึดมั่นต่อเชื้อชาติของตนเอง มีความผูกพันต่อแผ่นดินเกิดของตน และไม่มี ความจงรักภักดีต่อกษัตริย์อยุธยา และไม่มี ความผูกพันต่อแผ่นดินที่ตนอาศัยอยู่แต่อย่างใด เพราะเขาตระหนักถึงความเป็นอื่นในเรื่องเชื้อชาติและแผ่นดินเกิดด้วยตัวเอง และคนอื่นทำให้เขาตระหนักถึงข้อเท็จจริงนี้ด้วย ชีวิตของเขาทำงานให้กับอยุธยาเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสถานะทางสังคม

ดังนั้น ยามาตะ นากามาสะ จึงไม่สับสนในอัตลักษณ์ของตนเอง ไม่มีปัญหาเรื่องความรักชาติหรือไม่รักชาติอยุธยา เพราะอยุธยาไม่ใช่บ้านเกิดของเขา ถึงแม้ว่าจะแต่งงานกับสาวชาวอยุธยาเขาก็ไม่เชื่อว่าชาวอยุธยาจะยอมรับเขาเป็นพวกเดียวกัน แผ่นดินที่เขาผูกพันด้วยคือญี่ปุ่น ถึงแม้ว่าแผ่นดินญี่ปุ่นจะไม่ได้ให้ชื่อเสียง ยศถาบรรดาศักดิ์ และความร่ำรวยแก่เขาก็ตาม เขาเลือกที่จะดำรงชีวิตตามรูปแบบขนบนิยมวัฒนธรรมญี่ปุ่น ทั้งในด้านการแต่งกาย และการใช้อาวุธดาบซามูไร และวิชานินจา เพื่อรักษาอัตลักษณ์ของตนไว้ และบ่งบอกถึงความเป็นอื่นของเขา

(sense of otherness) ที่ไม่สามารถทำตัวเป็นชาวอยุธยาได้ ดังข้อความที่ผู้เขียนบรรยายความรู้สึกถึงความเป็นอื่น ของยามาคะ ว่า: “เขามาตั้งรกราก ณ แผ่นดินนี้นานพอที่จะเข้าใจวัฒนธรรม ประเพณี สภาพสังคมแต่กระนั้นเขาก็ยังรู้สึกเป็นเช่นคนแปลกหน้าในสถานที่นี้” (วินทร์ เลียววาริน, 2552 : 75) ความรู้สึกของคนพลัดถิ่น (diaspora) อย่างเช่น ยามาคะ นากามาสะ นี้ทำให้เขาตระหนักถึงความเป็นอื่นของตนตระหนักถึงข้อจำกัดของตนที่จะมีอำนาจทางการเมืองในแผ่นดินอื่นได้ ดังคำสนทนาของยามาคะกับลูกชาย คือ โอม ว่า:

ยามาคะ : “เพราะพ่อเป็นชาวญี่ปุ่น ไม่ใช่ชาวอยุธยา ดังนั้นถึงแม้พ่อจะเชี่ยวชาญวิชาใดมากเพียงไร พ่อก็เป็นเพียงหมากตัวหนึ่งบนกระดานเท่านั้น ไม่มีทางกลายเป็นผู้เล่นหมากรุกกระดานนั้นได้ ส่วนเจ้านั้นแตกต่างจากพ่อ”

“แตกต่างอย่างไร?”

“เจ้าเกิดในอยุธยา ตาและแม่ของเจ้าเป็นชาวอยุธยา เจ้าจึงจะไปได้ไกลกว่าพ่อ”

โอมถามพ่อว่า: “ดังนั้นข้าจึงต้องมีทั้งชื่อไทยและญี่ปุ่นเช่นนั้นหรือ?”

ยามาคะ : “สำหรับพ่อ เจ้าก็คือชาวญี่ปุ่นที่มีชื่อว่า โอะตะ แต่ตาและแม่ของเจ้าเห็นว่าเจ้าสมควรเป็นชาวอยุธยามากกว่าชาวญี่ปุ่น เพื่อประโยชน์ในอนาคตของเจ้าเอง ดังนั้นเมื่ออยู่ในสังคมอยุธยา เจ้าก็คือ โอม และหากเจ้าฝึกฝนเรียนรู้ศาสตร์ต่าง ๆ ครบถ้วนวันหนึ่งข้างหน้าเจ้าจะได้เป็นใหญ่เป็นโตในราชสำนักแน่นอนซึ่งเป็นสิ่งที่พ่อรู้ตัวดีว่าไม่สามารถ” (วินทร์ เลียววาริน, 2552 : 74-75)

ยามาคะ นากามาสะ นับเป็นตัวแทนของคนพลัดถิ่น ที่รู้จักแสวงหาผลประโยชน์ให้ตัวเอง และรักษาสกุลตวัลักษณะความเป็นญี่ปุ่นของตนไว้ และไม่ปฏิเสธที่จะให้ลูกชายคือ โอม เลือกที่จะเป็นชาวอยุธยาหรือว่าเป็นชาวญี่ปุ่น トラบโด ที่สิ่งทีโอะตะเลือกนั้นดีที่สุดสำหรับเขา ขอแต่เพียงให้รู้ว่ตนนั้นมีสายเลือดญี่ปุ่นและสายเลือดอยุธยา (และปาเล็มบัง) วัฒนธรรมและธรรมเนียมของบรรพบุรุษโอะตะ จึงต้องฝึกดาบซามูไรและวิชานินจาของญี่ปุ่น เรียนรู้การฟันดาบของไทย และธรรมเนียมปฏิบัติของราชสำนักอยุธยา ยามาคะไม่ได้นำเรื่องสายเลือดมาเป็น

ประเด็นในการตอบคำถามของโอมว่าควรที่จะเลือกจงรักภักดีต่อแผ่นดินเกิดของตน หรือว่าต่อแผ่นดินเกิดของพ่อ เพราะสำหรับยามะตะ ผลประโยชน์อยู่เหนือคำว่า ความภักดีต่อแผ่นดิน โอมจะเลือกแผ่นดินใดก็ได้หากแผ่นดินนั้นให้ผลประโยชน์กับโอมได้มากที่สุด

ในอีกมุมหนึ่ง การที่ยามาตะไม่ยอมทำตัวผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมไทย จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่เขาไม่อาจสร้างความไว้วางใจให้แก่อยุธยาได้ เท่ากับ เป็นการบอกนัยว่าความเป็นคนต่างเชื้อชาติย่อมเป็นอุปสรรคที่จะได้รับการยอมรับ จากชาติใดชาติหนึ่งให้มีอำนาจในการเมืองการปกครองไทย ยามาตะเป็นตัวแทน ของคนยุคโลกาภิวัตน์ที่สามารถอยู่ที่ใดก็ได้บนโลกนี้ทำให้ตนได้รับผลประโยชน์ โดยที่ไม่จำเป็นต้องทิ้งรากเหง้าของตนเอง

3.2.2) ตัวละครที่ไม่มีความสับสนในอัตลักษณ์ทางเชื้อชาติของตนเอง ถึงแม้จะมีสายเลือดผสม ในกรณีนี้ ตัวละครไม่ยึดติดกับเชื้อชาติใดเชื้อชาติหนึ่ง เช่น ตัวละครชื่อ ปารี และเจ้าชายราไว ทั้งคู่มีสายเลือดผสมระหว่างขาวน้ำ และชาวมลายูปัตตานี ปารีถูกเลี้ยงดูในหมู่บ้านขาวน้ำ เขาจึงเลือกที่จะเป็นขาวน้ำ บ้านเกิดของเขา คือ หมู่บ้านขาวน้ำ เขาเลือกที่จะใช้ชีวิตอิสระอย่างขาวน้ำ ที่เป็นบรรพบุรุษของตน ไม่ต้องการอำนาจ ไม่สนใจยศฐา บรรดาศักดิ์ หรือ ความร่ำรวย แต่ต้องการความสงบในชีวิต ความจงรักภักดีต่อแผ่นดินของปารีนั้น ไม่ชัดเจน เพราะเขาช่วยปกป้องแผ่นดินปัตตานีเพื่อคนที่ตนรัก ไม่ได้กระทำไป เพราะเป็นแผ่นดินเกิดของแม่แต่อย่างใด ในขณะที่เจ้าชายราไวถูกเลี้ยงดู ในราชสำนักปัตตานี มีความสำนึกว่าเป็นชาวปัตตานี และมีความจงรักภักดีต่อแผ่นดินเกิดของตน (ปัตตานี) ที่ถึงแม้ตนเองจะก่อกบฏยึดปัตตานี แต่ไม่ยอมเสียแผ่นดินเกิด ให้กับต่างชาติ ก่อนตายเขาจึงสั่งให้กองกำลังของเขาช่วยป้องกันแผ่นดินปัตตานี จากการโจมตีของเมืองนครศรีธรรมราชและอยุธยา

บุหงาปารีและบุหงาตานี : จิตสำนึกทางเชื้อชาติและคุณแผ่นดิน

ผู้ศึกษาเชื่อว่า วินทร์ เลียววาริณ ตระหนักดีว่า ความคิดเรื่อง “จิตสำนึกเรื่องเชื้อชาติ” และ “การตอบแทนคุณแผ่นดิน” เป็นสิ่งสลบซับซ้อน และมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน โดยผู้เขียนยกตำนานเรื่องของท่านศาสดาโมเสสมาเป็นข้อคิดให้แก่ผู้อ่าน โดยถ่ายทอดผ่านคำถามขององค์หญิงบิรู ที่ถามยะรังว่า หากยะรังเป็นองค์หญิงอูญ ยะรังจะยอมเสกสมรสกับสุลต่านปาหังเพื่อแผ่นดินปัตตานีหรือไม่ ตำนานของโมเสสเล่าว่า :

“...กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ในแผ่นดินอียิปต์ ดินแดนที่ชาวอียิปต์อยู่ร่วมกับชาวฮีบรู ฟาโรห์ซึ่งเป็นผู้ปกครองสูงสุดกริ่งเกรงว่าชาวฮีบรูอาจลุกฮือล้มราชบัลลังก์ตามคำทำนายของโหร จึงทรงออกคำสั่งให้สังหารทารกชายทุกคนที่เกิดในเวลานั้น หญิงชาวฮีบรูคนหนึ่งเพ่งให้กำเนิดทารกชาย ด้วยความกลัวว่าทารกของนางจะไม่รอดชีวิต จึงวางทารกไว้ในตะกร้าปล่อยให้มันลอยน้ำไป ลูกสาวของหญิงคนนั้นก็ตามตะกร้าไบนั่นไป...

“ตะกร้าไบนั่นลอยตามน้ำเข้าไปในเขตวังของฟาโรห์ ธิดาองค์หนึ่งของฟาโรห์⁵ ทรงพบเห็นเข้าจึงนำทารกนั้นไปเลี้ยง ตั้งชื่อเด็กในตะกร้านั้นว่า โมเสส หมายความว่าน้ำ...

“โมเสสเติบโตใหญ่เป็นหนุ่ม เขาเชื่อเสมอว่าตนเองเป็นชาวอียิปต์ วันหนึ่งเขาพบเห็นทาสฮีบรูคนหนึ่งถูกชาวอียิปต์เขียนตี เขาม้าชาวอียิปต์คนนั้น และหนีไปยังแผ่นดินอื่น กลายเป็นคนเลี้ยงแกะ และต่อมาก็พบว่าตนเองเป็นชาวฮีบรู เขาตกอยู่ในระหว่างสองโลก เชื้อชาติกับบุญคุณ เขารู้ว่าตนเป็นหนึ่งในบุญคุณชาวอียิปต์ที่เลี้ยงเขา มา แต่ก็มีหน้าที่ปกป้องเพื่อนร่วมชาติของตน เขาตัดสินใจหวนคืนแผ่นดินอียิปต์ และกลายเป็นผู้นำของชาวฮีบรู และต่อมาก็นำพาชาวฮีบรูเดินทางหาแผ่นดินใหม่ แต่ถูกฟาโรห์องค์ใหม่ขัดขวาง นำทหารติดตามมา อำนาจเบ้องบนจึงบันดาลให้น้ำในทะเลแดงแยกตัวออก ปล่อยให้ขบวนของโมเสสผ่านไปได้ เมื่อผ่านไปแล้ว น้ำทะเลก็ท่วมทับทหารที่ตามมาจนน้ำตายหมดสิ้น....

⁵ สำหรับมุสลิมแล้วผู้ที่เลี้ยงดูโมเสสคือภรรยาของฟาโรห์ ชื่ออาซียะฮ์ (Asiah)

“นี่เป็นตำนาน แต่สาระของเรื่องนี้ก็คือ สถานะของโมเสส เป็นเพียงสิ่งที่ถูกผู้อื่นกำหนดให้ หากไม่มีใครบอกโมเสสว่าเขาเป็น สายเลือดฮีบรู เขายังจะยอมเป็นผู้นำของชาวฮีบรูหรือ? ความจริง มีโอกาสสูงมากที่เขาจะครองตำแหน่งทางการเมืองในระดับสูง และ สังหารชาวฮีบรูมากมายโดยไม่รู้สึกผิด ตรงข้ามกลับรู้สึกว่ามี ความชอบธรรมที่ทำเช่นนั้นเพื่อ ‘แผ่นดินเกิด’ ของเขา”

ปิรุทรงสบพระเนตรยะรัง “ถามจริง ๆ เกิด ยะรัง หากท่าน เป็นโมเสส จะเลือกเข้าข้างคนที่เลี้ยงดูท่านมา หรือจะหวนกลับไปสู่ สายเลือดเดิมของท่าน? โปรดตอบตามหัวใจของท่าน”

ทหารหนุ่มส่งเสียงหนักแน่น “ข้าพระองค์ย่อมสนองบุญคุณ ของคนที่เลี้ยงข้าพระองค์มา”

“จริงหรือ?”

“พระองค์มีทรงเชื่อ?”

“เราเชื่อท่าน แต่เรื่องนี้ไม่ง่ายดังที่พูด เนื่องจากสายเลือดชั้น กว่ำน่านักเราเพียงแต่จะบอกท่านว่า ชีวิตนี้ไม่มีอะไรที่สามารถแบ่ง แยกชัดเจนขาวกับดำและไม่มีความถูกต้องหรือผิดโดยสิ้นเชิง เรามองว่า มนุษย์เราเกิดมาล้วนมาจากต้นกำเนิดเดียวกัน ความเป็นปตานีหรือ ปาหังหรือญี่ปุ่น หรือชาติอื่น ๆ เป็นเพียงตราประทับที่คนอื่นกำหนด ทั้งสิ้น...” (วินทร์ เลียววาริน, 2551 :179-180)

จะเห็นว่า ถึงแม้ยะรังจะเลือกแผ่นดินเกิดเหนือเชื้อชาติของตน แต่เป็น การเลือกในเวลาที่ยะรังยังไม่ทราบข้อเท็จจริงว่าตนเองสืบสายเลือดอยุธยา แต่องค์หญิงปิรุเป็นผู้สังเกตเห็นความจริงว่า จิตสำนึกทางเชื้อชาติและการตอบแทน คุณแผ่นดินไม่ใช่สิ่งที่ตัดสินให้เลือกอย่างใดอย่างหนึ่งกันได้ง่าย ๆ และไม่ใช่เป็น เรื่องถูกหรือผิดที่จะต้องตัดสินกันให้เด็ดขาด ดังนั้น เมื่อยะรังรู้ข้อเท็จจริงว่าตน ไม่ใช่ชาวปตานี ยะรังเริ่มลังเลไม่แน่ใจว่าการละทิ้งเชื้อชาติของตนและเลือก ตอบแทนคุณแผ่นดินเกิดนั้น จะเป็นการกระทำที่ถูกต้องหรือไม่ และเมื่อไม่อาจ เลือกอย่างใดอย่างหนึ่งได้ ยะรังคิดที่จะฆ่าตัวตายแทน

การใช้ตำนานเรื่องโมเสส เป็นการตอกย้ำความสำคัญของเชื้อชาติและการตอบแทนคุณแผ่นดินเกิดนั้นมีความสำคัญพอกัน ตามที่ปรากฏในคัมภีร์ศาสนาของมุสลิม ยิว และคริสเตียนนั้น โมเสสเป็นบุคคลที่ถูกพระเจ้าเลือกให้เป็นผู้นำของชาวฮีบรู โมเสสคือผู้ปลดปล่อยชนชาติฮีบรูจากการกดขี่ของชาวอียิปต์ โมเสสนำชาวฮีบรูออกจากอียิปต์ และไม่ได้ยึดครองอียิปต์อย่างที่ว่าโรฮ์หวาดกลัวถึงแม้ว่าการที่โมเสสนำชาวฮีบรูออกจากอียิปต์เป็นการกระทำที่เปรียบเสมือนการก่อกบฏและทรยศต่อแผ่นดินอียิปต์และฟาโรห์ผู้ขูดเลือดคนก็ตาม โมเสสเลือกความยุติธรรมและความถูกต้อง และการที่โมเสสต้องหนีออกจากอียิปต์ครั้งแรกเพราะโมเสสหนีคดีการฆ่าคนตาย และหวนกลับมาอียิปต์อีกครั้งเพราะทำตามพระบัญชาจากพระเจ้า เพื่อให้กลับมาชักจูงฟาโรห์ให้ยอมตนต่อพระเจ้า ไม่ว่าตำนานในศาสนาจะบันทึกไว้อย่างไร ผู้ศึกษาพิจารณาว่าโมเสสเลือกความถูกต้องทางด้านมนุษยธรรมและให้ความสำคัญต่อเชื้อชาติของตนเช่นเดียวกัน ดังนั้นการเลือกให้อย่างใดอย่างหนึ่งอยู่เหนืออีกสิ่งหนึ่งนั้นต้องพิจารณาจากบริบทประกอบกัน ตำนานของโมเสสเป็นการสื่อความว่าจิตสำนึกทางเชื้อชาติและการตอบแทนคุณแผ่นดินบางครั้งต้องแยกออกจากกันโดยต้องยึดเรื่องความถูกต้องและความยุติธรรมเป็นลำดับแรก

ผู้ศึกษารู้สึกกังขาว่า การที่ผู้เขียนใช้ตำนานของโมเสสมาเป็นข้อคำถามในเรื่องจิตสำนึกทางเชื้อชาติและคุณแผ่นดินในเรื่องนี้สมเหตุสมผลหรือไม่ ในเมื่อตำนานของโมเสสอิงกับความเชื่อทางศาสนา ว่าเป็นผู้ที่พระเจ้าเลือกและกำหนดให้เป็นผู้นำชนชาติฮีบรู เป็นผู้ปลดปล่อยฮีบรูให้พ้นจากการถูกกดขี่และถ้าจะมีความหมายระหว่างบรรทัดชวนให้คนไทยเชื้อสายมลายูคิดว่าถ้าตนเองตกอยู่ในสภาพของโมเสสแล้วจะเลือกทำตามอย่างโมเสสหรือไม่ คือเป็นผู้นำชนชาวไทยเชื้อสายมลายูขัดขึ้นต่อผู้ปกครองไทยอย่างนั้นหรือ คำถามคือถ้าเลือกทำตามอย่างโมเสสแล้วจะนำพาผู้คนไปแสวงหาดินแดนใดได้ พระเจ้าจะมาช่วยเหลืออย่างที่ช่วยเหลือโมเสสหรือไม่ (คำตอบคือคงไม่ใช่คดีอย่างโมเสส)

อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่า วินทร์ เลียววาริณ จะให้น้ำหนักความสำคัญกับความคิดเรื่องการตอบแทนคุณแผ่นดินที่ขูดเลือดตนเองให้อยู่เหนือแผ่นดินเกิดของตน มากกว่าความคิดเรื่อง “จิตสำนึกทางเชื้อชาติ” โดยพิจารณาจาก หนึ่ง

คำพูดและการกระทำของตัวละครชื่อ ฟาริด ที่มีสายเลือดบริสุทธิ์จากปาเล็มบัง ที่ถึงแม้จะรักแผ่นดินเกิดของตน แต่สุดท้ายยอมทรมานต่อแผ่นดินเกิดและเลือกที่จะตอบแทนคุณแผ่นดินที่ชุบเลี้ยงตนมา สอง พิจารณาจากตัวละครชื่อ ยะรัง เมื่อยะรังบอกว่ายะรังสืบสายเลือดปาเล็มบัง และต้องทรมานตนนี้เพื่อปาเล็มบัง ยะรังเลือกที่จะฆ่าตัวตายแทนการทรมานต่อแผ่นดินเกิดที่ชุบเลี้ยงตน แต่ถูกอำมาตย์หะยี กาเดร์ห้ามและบอกให้ยะรังเชื่อมั่นในตัวเองว่าเขาเป็นชาวปัตตานี และต้องตอบแทนคุณแผ่นดินที่เลี้ยงตนมา อย่าไปสนใจว่าตัวเขาเป็นชาวปาเล็มบัง เพราะสายเลือดในตัวที่มีอยู่ ความว่า:

“ข้าพเจ้าไม่ใช่ชาวปัตตานี ข้าพเจ้าเป็นศัตรูของท่าน”

หะยี กาเดร์ คำราม “เจ้าคือชาวปัตตานี และหน้าที่ของเจ้าตอนนี้คือ ช่วยขับไล่ศัตรูที่รุกราน สนองบุญคุณของคนที่เลี้ยงเจ้ามา มิใช่ฆ่าตัวตายเยี่ยงไอ้ซัลลาด” (วินทร์ เลียววาริน, 2551 : 344)

ผู้เขียนใช้ “ความตาย” เป็นสัญลักษณ์ที่มีนัยบ่งบอกถึงความสำคัญของแผ่นดินเหนือจิตสำนึกทางเชื้อชาติ ว่าถ้ามีจิตสำนึกต่อเชื้อชาติแต่ไม่มีแผ่นดินจะอยู่จะสำคัญไปได้อย่างไร ก็คงไม่ต่างไปจากคนตาย ดังเช่นที่ยะรังสำนึกได้ในตอนท้ายเรื่องว่า : “ทั้งที่รู้ความจริงเกี่ยวกับชาติกำเนิดของเขาก็ไม่ทำให้ชีวิตของเขาดีขึ้นกว่าเดิมมนุษย์เฝ้าขอบกระทำเรื่องที่รู้ว่าไร้ประโยชน์” (วินทร์ เลียววาริน, 2551 : 311)

นอกจากนี้ วินทร์ เลียววาริน ยังได้ถ่ายทอดความคิดเรื่อง “ชาติ” ว่าเป็นเรื่องมายา เป็นสิ่งสมมติที่มนุษย์สร้างขึ้น คนบางกลุ่มได้ใช้ “จิตสำนึกทางเชื้อชาติ” และความคิดเรื่อง “ความรักชาติ” หรือ “ทำเพื่อชาติ” เป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมือง โดยถ่ายทอดผ่านตัวละครชื่อ เรไร แม่ของโอมที่แต่งงานกับยามาตะ นากามาสะเพราะพ่อหวังผลประโยชน์ทางการเมือง ดังคำบอกเล่าของเรไรที่ให้กับโอมว่า :

“แม่ทำสิ่งเหล่านี้เพื่อชาติ อยู่ยงมาได้ ทำเพื่อท่านตาของลูกได้ แต่ท้ายที่สุดแล้วแม่ก็พบว่า ชาติเป็นเพียงความคิด เป็นมายา เราสามารถรบกันได้อีกหลายสิบครั้ง แต่การแบ่งแยกนี้ก็ไม่ได้ทำให้ คนมีความสุขขึ้น เพราะความจริงก็คือไม่มีใครที่ทำได้เพื่อชาติจริง ๆ ท้ายที่สุดแล้วก็เพื่อผลประโยชน์ของตนเองทั้งสิ้น” (วินทร์ เลียววาริน, 2552 : 269)

วินทร์ เลียววาริน ได้ถ่ายทอดความคิดเรื่อง “จิตสำนึกเรื่องเชื้อชาติ และการตอบแทนคุณแผ่นดิน” ที่เป็นปรากฏการณ์ที่เป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ทุกวันนี้ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งวินทร์ ได้ซ่อนไว้อย่างแยบยล ภายใต้เนื้อเรื่องของบุญหาปารีและบุญหาตานี และเป็นเรื่องที่ไม่ยากที่ผู้อ่านร่วมสมัย จะแกะรอยปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ดังกล่าว วินทร์ เลียววาริน เชื่อว่าปัญหา การเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทยทุกวันนี้ ไม่ใช่เป็นเรื่องของความขัดแย้งทางเชื้อชาติ เป็นหลักแต่เป็นเพราะความเห็นแก่ตัวของคนบางกลุ่มที่หยิบยกเรื่องจิตสำนึก ทางเชื้อชาติมาเป็นข้ออ้างเพื่อหวังผลทางการเมือง และคำว่า “ความรักชาติ” “ทำเพื่อชาติ” ที่จริงแล้วเป็นดังคำอ้างหรือไม่

ข้อเสนอแนะของผู้เขียนต่อการแก้ปัญหาเรื่องจิตสำนึกทางเชื้อชาติ และการตอบแทนคุณแผ่นดิน

ดูเหมือนว่า ผู้เขียนพยายามจะบอกว่าการยึดมั่นถือมั่นในเรื่องเชื้อชาติ ทางสายเลือดในปัจจุบันนี้เป็นเรื่องค่อนข้างไร้สาระ โดยบอกผ่านคำพูดของหะยี กาดรี ที่พูดกับยะรังว่า:

“สำหรับตัวเจ้า ยะรัง จงเป็นตัวของตัวเอง อย่าไปสนใจ ชาติกำเนิดของเจ้าเลย มิเช่นนั้นเจ้าจะไม่สามารถดำเนินชีวิตของเจ้า ต่อไปได้ ขอเพียงเจ้ารู้ว่าเจ้าเป็นชาวปัตตานีก็พอแล้ว ชีวิตสั้นก็จริง และไร้ความหมายก็จริง แต่หากเจ้าใช้ทุกนาทีตามหัวใจของเจ้า มันก็สร้างความแตกต่างต่อโลกใบนี้ แม้ว่าเจ้าจะวัดมันไม่ได้ก็ตาม” (วินทร์ เลียววาริน, 2552 : 119)

นี่เป็นความพยายามสื่อสารให้คนไทยบางกลุ่มข้ามผ่านความคิดเรื่องการแบ่งแยกทางเชื้อชาติเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างชาติ สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชาติ อย่าให้คนไทยใช้เรื่องเชื้อชาติมากำหนดชีวิตและอนาคตของตนและของคนในชาติ อย่าเป็นเหตุทำให้เกิดการแบ่งพวก ‘พวกเขา’ ‘พวกเรา’ ซึ่งไม่ก่อให้เกิดผลดีต่อผู้ใด ดังเช่น ยะรัง ที่ปลงตกเลิกคิดเรื่องเชื้อชาติ เรื่องสายเลือด แล้วเลือกใช้ชีวิตให้มีความสุข ดังที่เขาพูดว่า: ข้าเพิ่งมองเห็นว่าไม่มีประโยชน์ที่จะสะสมมัน เพราะอดีตผ่านไปแล้วเหลือแต่วันนี้ที่สำคัญกว่า (วินทร์ เลียววาริณ, 2552 : 339) ซึ่งสื่อความนัยถึงคนปัตตานีในปัจจุบันที่ “จำประวัติศาสตร์ของตนได้แต่อย่าทำให้เกิดปัญหาเรื่องเชื้อชาติ เรื่องศาสนา ทุกคนต้องอยู่ร่วมกันให้ได้” เป็นความหมายระหว่างบรรทัดที่ซ่อนอยู่ในตัวบท ที่ผู้เขียนต้องการบอกว่าอย่าใช้เชื้อชาติเป็นตัวทำลายความสามัคคีของคนในชาติ อย่าใช้เชื้อชาติมาเป็นข้ออ้างในการสร้างความแตกแยกในบ้านเมือง หรืออ้างความชอบธรรมเหนือดินแดนปัตตานีปัจจุบัน ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ยะรัง ถูกใช้เป็นตัวละครตัวอย่างในการสร้างจิตสำนึกของความรักชาติ ว่าคนเรานั้นเกิดบนแผ่นดินใดก็ย่อมเป็นคนในแผ่นดินนั้น และต้องตอบแทนคุณแผ่นดินที่ตนเติบโตมา

บทสรุป

วินทร์ เลียววาริณใช้นวนิยายบุหงาปารีและบุหงาตานีเป็นเครื่องมือในการสื่อสารให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์อาณาจักรมลายูปัตตานีในภาพกว้าง ๆ ให้กับผู้อ่านชาวไทยได้รู้จักว่า ปตานีเป็นอาณาจักรที่มีอำนาจอิทธิพลเป็นของตนเอง มีอำนาจทางการเมือง การปกครอง และเศรษฐกิจ เป็นที่รู้จักในหมู่ชนชาวต่างชาติ ในฐานะที่เป็นศูนย์กลางทางการค้าทางทะเลที่สำคัญแห่งหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จนเป็นที่หมายปองของอาณาจักรต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียง อาณาจักรปัตตานีสามารถดำรงความเป็นเอกราชได้ในช่วงหนึ่งเพราะมีผู้ปกครองที่สามารถ มีกองกำลังประชาชนที่เก่งกล้าหาญหาญ และมีปืนใหญ่ที่มีแสนยานุภาพไว้ในครอบครองจนเป็นที่เกรงขามของศัตรู และไม่น่าแปลกใจที่ลูกหลานเชื้อสายมลายูปัตตานีปัจจุบันจำนวนไม่น้อยจะมีความภาคภูมิใจในเชื้อชาติของตน

และรำลึกถึงประวัติศาสตร์ที่ล่มสลายของบรรพบุรุษตนอย่างเจ็บปวดมาจนถึงทุกวันนี้
นวนิยายบุหงาปารีและบุหงาตานี มีส่วนร่วมในการประกาศถึงการดำรงอยู่ของ
อาณาจักรมลายูปตานีในอดีต และการมีตัวตนของชนชาติมลายูที่มีความแตกต่าง
ทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมของคนกลุ่มนี้ที่แตกต่างจากชนเชื้อชาติไทย
ส่วนใหญ่ของประเทศ เรื่องจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์และเชื้อชาติมลายูที่มีมา
ในอดีตไม่อาจปฏิเสธได้ว่ายังก่อส่งผลกระทบถึงจิตใจของคนบางกลุ่มในปัจจุบัน
และมีส่วนต่อเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้เขียน
ได้ใช้นวนิยายดังกล่าวเป็นเครื่องส่งเสริมจิตสำนึกของความรักชาติให้เกิดขึ้น
ในหมู่ชนชาวไทยทุกคน โดยเฉพาะชนเชื้อสายมลายูในพื้นที่ดังกล่าวโดยให้พวกเขา
ยอมรับความจริงที่ว่าชาติเกิดจากการรวมตัวของผู้คนที่หลากหลายเชื้อชาติ
หลากหลายวัฒนธรรม ไม่มีชาติได้ที่รวมตัวได้จากชนชาติที่มีสายเลือดบริสุทธิ์
เพียงเชื้อชาติเดียว ชาติในวันนั้นแตกต่างไปจากชาติในอดีต คนในชาติต้องอยู่ร่วมกัน
อย่างมีสามัคคีเพื่อความสันติสุขของทุกฝ่าย ชาวไทยทุกคนโดยเฉพาะชนเชื้อสาย
มลายูต้องพยายามข้ามผ่านจิตสำนึกเรื่องเชื้อชาติมลายูให้ได้ และให้ตระหนักถึง
บุญคุณของแผ่นดินเกิดเหนือสิ่งอื่นใดเพราะหากมีจิตสำนึกถึงเชื้อชาติแต่ไม่มี
แผ่นดินจะอยู่จะมีประโยชน์อันใด ชีวิตก็ไร้ความสุข เช่นที่ผู้เขียนสื่อสารผ่านตัว
ละครยะรังผู้มีสายเลือดอยุธยาแต่เลือกจงรักภักดีต่อปตานีแผ่นดินเกิดที่เลียดตนมา
และเลือกที่จะอยู่อย่างมีความสุขโดยพยายามข้ามให้พ้นเรื่องจิตสำนึกทางเชื้อชาติ
ที่ติดตัวตนมา แต่กระนั้น ผู้เขียนไม่อาจกล่าวได้อย่างเต็มที่ ว่าจิตสำนึกทางเชื้อชาติ
นั้นไม่สำคัญเพราะผู้เขียนได้หยิบยกตำนานของโมเมสมาเป็นคำถามให้ชวนคิดว่า
ถ้าคนเรாதกอยู่ในสถานการณ์เช่นเดียวกับโมเสสจะยอมทรมยศต่อกษัตริย์ฟาโรห์
ที่เลียดตนและต่อแผ่นดินอียิปต์ที่ตนเติบโตมา โดยการนำพาชาวฮีบรูผู้เป็น
ทาสแรงงานของแผ่นดินอียิปต์อพยพออกจากอียิปต์หรือไม่ ตำนานได้แสดง
ให้มนุษย์เห็นว่าที่สุดแล้วคนเราต้องเลือกความยุติธรรมอยู่เหนือคำว่าบุญคุณ
ดังที่โมเสสเลือกพาชาวฮีบรูออกจากอียิปต์ให้พ้นจากการถูกกดขี่จากฟาโรห์
ด้วยความช่วยเหลือของพระเจ้าเบ็องบน เช่นเดียวกับจิตสำนึกเรื่องเชื้อชาติ
และคุณแผ่นดินนั้นเป็นสิ่งซับซ้อน ต่างมีคุณค่ามีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน

ขึ้นอยู่กับบริบท สถานการณ์ และยุคสมัยของสังคมนั้น ๆ และบางครั้งคนเราไม่อาจเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งได้อย่างเด็ดขาดดังที่ใจต้องการ ทำได้แต่เพียงให้มีความหวัง เช่นที่ผู้เขียนหวังว่าสังคมไทยการเมืองไทยจะดีขึ้นหากคนในชาติรักและสามัคคีกัน ไม่นำเรื่องจิตสำนึกทางเชื้อชาติมาเป็นข้ออ้างให้เกิดความขัดแย้งกันเช่นทุกวันนี้

บรรณานุกรม

- ชวลีพร วิรุณหะ. (2551). **บุหงารายา**. กรุงเทพฯ : ศักติโสภาคการพิมพ์.
- วินทร์ เลียววาริน. (2551). **บุหงาปาริ**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ บুক เซ็นเตอร์.
- วินทร์ เลียววาริน. (2552). **บุหงาตานี**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ บุก เซ็นเตอร์.
- Chasmore, Ellis. (1994). **Dictionary of Race and Ethnic Relations** (3 rd. Edition). London and New York : Routledge.
- Ibrahim Syukri. (2005). **Sejarah Kerajaan Malaya Patani**. Bangi: UKM.
- Ibrahim Syukri. (1985). **Sejarah Kerajaan Melayu Patani : History of the Malay Kingdom of Patani**. Translated by Bailey, Conner and Miksic, N. John. Chiangmai : Silkworm Books.
- Teeuw, A. and Wyatt, D.K. (1970). **Hikayat Patani**. The Hague : Martinus Nijhoff.
- Walder, Dennis. (2003). **Literature in the Modern World**. Oxford : Oxford University Press.

การบริหารจัดการของภาครัฐด้านสังคมผู้สูงอายุ ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลของประเทศไทย Government Management of the Elderly Social Sector via Digital Technology in Thailand

ขวัญหทัย นาคเนียม^{1*} (Kwanhatai Nakniyom)^{1*}

บทคัดย่อ

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบในปี 2567 ซึ่งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อสังคมไทย ในหลายมิติ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ถึงแม้ว่ากำลังซื้อของผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญ แต่จำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มสูงขึ้น อาจส่งผลกระทบต่อภาระค่าใช้จ่ายในด้านสวัสดิการ และการดูแลสุขภาพของครอบครัวและภาครัฐ และส่งผลต่อด้านสังคม เนื่องจาก ครอบครัวไทยมีขนาดเล็กลง จึงส่งผลให้ผู้สูงอายุบางส่วนต้องเผชิญกับปัญหา ความเหงา ขาดแคลนผู้ดูแล และส่งผลต่อเนื่องไปยังปัญหาด้านสุขภาพ ทั้งด้านสุขภาพจิต สุขภาพกาย ความรู้ความเข้าใจต่อความสำคัญของการนำเอา เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการของภาครัฐ เช่น การดูแลและการบริการ แก่ผู้สูงอายุ และครอบครัว จึงมีความน่าสนใจอย่างมากในปัจจุบัน การบริหารจัดการของภาครัฐให้มีการบริหารจัดการที่ดีขึ้นภายใต้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นสิ่งที่ท้าทาย แก่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ในการบริหารจัดการสังคมผู้สูงอายุ ของภาครัฐ มีความจำเป็นที่จะต้องเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการและ บริการแก่ประชาชน บทความวิชาการนี้ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อชี้ให้เห็นถึง ความสำคัญในการบริหารจัดการของภาครัฐด้านสังคมผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

¹ นักศึกษาระดับปริญญาเอก, สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาราช นนทบุรี 11120 , อีเมล : Kwanhatai7792@gmail.com

Doctoral Student, Doctor of Philosophy Program in Public Administration, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, 11120, Thailand, E-mail : Kwanhatai7792@gmail.com

*Corresponding author : E-mail address : Kwanhatai7792@gmail.com

Received: August 15,2024 Revised: December 25,2024 Accepted: December 26,2024

เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการของการบริหารจัดการของภาครัฐด้านสังคมผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลต่างประเทศ เพื่อเสนอแนวทางการการบริหารจัดการของภาครัฐด้านสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยSDCA+ในการจะนำด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเครื่องมือในการศึกษา คือ เอกสาร ตำรา เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ และบทความวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ใช้วิธีการวิเคราะห์หาแก่นสาระ (Thematic Analysis) และการวิเคราะห์ข้อมูลในเอกสาร (Document Analysis) ผลจากการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการงานภาครัฐในส่วนของการดูแลสังคมผู้สูงอายุในต่างประเทศ พบว่าหลายประเทศนำเอาวงจร SDCA มาใช้ในการบริหารจัดการ ในการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในสังคมผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในสังคมและใช้กับผู้สูงอายุให้เหมาะสม กับบริบทของประเทศ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงนำเสนอแนวทางการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในสังคม และใช้กับผู้สูงอายุ ในประเทศไทย ด้วยการประยุกต์เอาวงจร SDCA ทั้ง SDCA (Standardize-Do-Check-Act) และ SDCA (Support, Develop, Connect, Activate) มาประยุกต์ใช้ทั้งในมิติของวงจรคุณภาพการบริหารและมิติในเชิงปฏิบัติการ ก็จะทำให้ SDCA+ ถูกนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประเทศไทยมีสังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพในการบริหารจัดการที่ดีภายใต้สังคมยุคดิจิทัล

คำสำคัญ : สังคมผู้สูงอายุ,การบริหารจัดการภาครัฐ, เทคโนโลยีดิจิทัล

Abstract

Thailand is entering a full-fledged aging society in 2024, bringing significant impacts on multiple dimensions of Thai society. Economically, while the purchasing power of the elderly plays an important role, the increasing number of elderly individuals may result in higher expenses for family and government welfare and healthcare services. Socially, the shrinking size of Thai families leads to some elderly individuals facing loneliness and a lack of caregivers, which further exacerbates issues related

to both mental and physical health. Understanding the importance of integrating digital technology into public administration, particularly for providing care and services to the elderly and their families, is increasingly relevant. Enhancing public administration efficiency through innovation and digital technology is a challenge for all stakeholders involved in managing an aging society.

The effective use of digital technology in managing and providing services to the public is crucial. This academic article aims to emphasize the importance of public administration for an aging society using digital technology. It seeks to propose management approaches based on international cases and recommend strategies tailored for Thailand to adopt the SDCA+ framework with digital technology. This qualitative research employs thematic analysis and document analysis methods, using sources such as documents, books, electronic resources, and academic articles.

Findings indicate that many countries utilize the SDCA cycle (Standardize-Do-Check-Act) in their public administration to enhance efficiency and effectiveness in implementing digital technology for aging societies. The study suggests applying the SDCA framework in Thailand, integrating both the quality management cycle (Standardize-Do-Check-Act) and an operational perspective (Support, Develop, Connect, Activate) under the SDCA+ model. This approach aims to optimize the use of digital technology for the aging population, ensuring effective management and fostering a quality aging society in Thailand within the digital era.

Keywords : aging society, public administration, digital technology

บทนำ

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบในปี 2567 จากข้อมูลกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พบว่า ในปี 2566 ประเทศไทยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็น 1 ใน 5 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ หรือประมาณ 13 ล้านคน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2566) ผู้สูงอายุในสังคมไทยปี 2567 ต้องเผชิญความท้าทายอย่างมากสำหรับประเทศไทยในปัจจุบัน สถานการณ์นี้ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และโอกาสในการพัฒนาประเทศ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในหลายมิติ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ถึงแม้ว่ากำลังซื้อของผู้สูงอายุมิมีบทบาทสำคัญ แต่จำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มสูงขึ้น อาจส่งผลกระทบต่อภาระค่าใช้จ่ายในด้านสวัสดิการและการดูแลสุขภาพของครอบครัวและภาครัฐ และส่งผลกระทบต่อด้านสังคม เนื่องจากครอบครัวไทยมีขนาดเล็กลง ลูกหลานต้องทำงานนอกบ้านมากขึ้น บางกรณีทำงานไกลบ้าน จึงส่งผลให้ผู้สูงอายุบางส่วนต้องเผชิญกับปัญหาความเหงา ขาดแคลนผู้ดูแล และส่งผลกระทบต่อปัยไปยังปัญหาด้านสุขภาพ ทั้งด้านสุขภาพจิต สุขภาพกาย ตามช่วงวัย ซึ่งผู้สูงอายุเป็นช่วงวัยมีความเสี่ยงต่อโรคเรื้อรัง ต้องการการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง ทำให้ระบบสาธารณสุขที่มีอยู่ อาจไม่เพียงพอต่อความต้องการและตอบสนองต่อจำนวนผู้สูงอายุในสังคมที่เพิ่มมากขึ้น เพราะฉะนั้นการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัล มาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสภาพปัญหาของประเทศ สังคม ชุมชน ทั้งชุมชนเมืองและชนบทที่มีบริบทและวัฒนธรรมแตกต่างกัน จะช่วยให้สังคมไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศได้ ดังนั้น ความรู้ความเข้าใจต่อความสำคัญของการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการของภาครัฐ เช่น การดูแลและการบริการ แก่ผู้สูงอายุ และครอบครัว จึงมีความน่าสนใจอย่างมากในปัจจุบัน บทความวิชาการนี้ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการบริหารจัดการของภาครัฐด้านสังคมผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการของการบริหารจัดการของภาครัฐด้านสังคมผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลต่างประเทศ เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการของภาครัฐด้านสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย SDCA+ ในการจะนำด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

ซึ่งเครื่องมือในการศึกษา คือ เอกสาร ตำรา เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ และบทความวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ที่ใช้วิธีการวิเคราะห์หาแก่นสาระ (Thematic Analysis) และการวิเคราะห์ข้อมูลในเอกสาร (Document Analysis)

สังคมผู้สูงอายุในปัจจุบัน

ปัจจุบันประเทศไทยกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในปี 2567 จากข้อมูลทางสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ประเทศไทยจะมีจำนวนผู้สูงอายุ ที่มีอายุเกิน 60 ปีขึ้นไป ประมาณร้อยละ 20% หรือประมาณ 13 ล้านคน จากประชากรไทยกว่า 68 ล้านคน การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างผู้สูงอายุ ดังกล่าว ส่งผลกระทบในด้านต่าง ๆ คือ ภาวะพึ่งพิงมีแนวโน้มสูงขึ้น ภาระค่าใช้จ่ายของภาครัฐ และภาคครัวเรือนในการดูแลผู้สูงอายุจะเพิ่มสูงขึ้น กระทบต่อฐานะทางการเงิน การคลังของประเทศ รูปแบบของการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลต่อการจัดบริการด้านสุขภาพทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพ การผลิตสินค้าและบริการพื้นฐานจะต้องมีการปรับเปลี่ยน เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุให้มากขึ้น (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2560 : 3 - 4) ทำให้เห็นถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบของสังคมผู้สูงอายุที่ประเทศไทย กำลังเผชิญ รวมถึงปัญหาด้านการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาารูปแบบทางสังคมและเทคโนโลยีต่าง ๆ ของโลกก็ส่งผลกระทบต่อสังคมผู้สูงอายุและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุของประเทศไทยในปัจจุบันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และในปัจจุบันทั่วโลกเผชิญกับปัญหาการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของจำนวนผู้สูงอายุ โดยมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย เช่น อัตราการเกิดทั่วโลกลดลง ผู้สูงอายุในปัจจุบันมีแนวโน้มที่มีอายุขัยยาวนานขึ้น เหตุเพราะมีการแพทย์และระบบการดูแลสุขภาพระดับประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายปกป้องสิทธิและการถูกละเมิด สนับสนุนคุณภาพและบริการช่วยเหลือ บริการครอบคลุมทุกพื้นที่ การจ้างงานผู้สูงอายุและคนพิการ เน้นให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุที่มีความพิการและรายได้น้อย

เป็นพิเศษ และ In Home Care ประเทศแคนาดามี กฎหมายสิทธิประกันสังคม ให้ความสำคัญเรื่องการดูแลค่าใช้จ่ายสุขภาพผู้สูงอายุ มีความสอดคล้องเชิงนโยบาย และยุทธศาสตร์ สร้างความมั่นคงทางการเงินและที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้สูงอายุ มี one system e -service ประเทศบราซิลมี ระบบบำนาญสำหรับผู้สูงอายุทุกกลุ่ม มีสวัสดิการให้เงินช่วยเหลือแตกต่างกันตามช่วงวัย พัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อผู้สูงอายุและคนพิการอย่างทั่วถึงและเข้าถึงได้ง่าย มีสวัสดิการเฉพาะ คนพิการและผู้สูงอายุ และในเอเชียมีประเทศญี่ปุ่นมีการสนับสนุนการพึ่งพาตนเองของคนพิการและผู้สูงอายุสถานที่ทำงานระบบสุขภาพและสวัสดิการที่จำเป็น แก่ผู้พิการและผู้สูงอายุทั่วทั้งประเทศ พัฒนาทางกายภาพสร้างสังคมที่ปราศจากอุปสรรคในการใช้ชีวิตแก่ผู้สูงอายุและผู้พิการ หลักประกันความปลอดภัยด้านที่อยู่อาศัยอาชญากรรมและภัยพิบัติ วิจัยนวัตกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต สร้างเสริมจิตทัศนคติที่ดีต่อคนพิการและผู้สูงอายุ ประเทศสิงคโปร์ มีความช่วยเหลือ ตั้งแต่เริ่มแรกของคนพิการ ระบบการศึกษาพิเศษ การสนับสนุนมีงานทำ ความมั่นคงทางการเงิน ระบบการดูแลผู้สูงอายุส่งเสริมการเข้าสู่ระบบ คมนาคม และปรับสภาพแวดล้อมอย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566 : 29) สำหรับประเทศไทยที่ได้มีการดำเนินการไปแล้ว มีการสนับสนุนผลิตภัณฑ์เฉพาะทางศูนย์สวัสดิการสังคมผู้สูงอายุโดยกรมกิจการผู้สูงอายุ ศูนย์บริการคนพิการ สวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและเบี้ยยังชีพผู้พิการ เงินกู้ยืมสำหรับคนพิการ สนับสนุนการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุและผู้พิการรวมถึงผู้ดูแล โดยการกำกับดูแลของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นองค์กรหลัก มีประกันสุขภาพถ้วนหน้าแก่คนไทยทุกคนที่ไม่มีสิทธิ์ประกันสังคม และข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ เป็นต้น จากข้อมูลเบื้องต้นที่ได้กล่าวมาจะเห็นว่าการพัฒนาสังคมเพื่อสูงอายุในหลาย ๆ ประเทศมีนโยบายและมีการดำเนินงานในเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุคล้ายคลึงกันและมีบางประเด็นที่แตกต่างกัน ประเด็นที่ประเทศไทยยังแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด คือ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริการแก่ผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบที่ทั่วถึงครอบคลุมทั่วประเทศ ซึ่งภาครัฐของไทยได้มีความพยายามสร้างการตระหนักและความสนใจในประเด็นนี้อย่างต่อเนื่องในช่วงหลายปีที่ผ่านมาเพื่อสร้างสังคมไทยให้รองรับการเป็นสังคม

ผู้สูงอายุที่เกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาการบริหารจัดการของภาครัฐ เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาให้มีการบริหารจัดการที่ดีขึ้นภายใต้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นสิ่งที่ท้าทาย แก่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ในการดูแลผู้สูงอายุ ในสังคมไทยในปัจจุบันเป็นอย่างมาก

การบริหารจัดการสังคมผู้สูงอายุ

การบริหารจัดการสังคมผู้สูงอายุเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างมากในสังคมที่กำลังเผชิญกับการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุ ในการบริหารจัดการสังคมผู้สูงอายุของภาครัฐ มีหัวใจหลักที่สำคัญ ดังนี้

1. การดูแลสุขภาพ ต้องสร้างและพัฒนาบริการสุขภาพที่เหมาะสม เช่น คลินิกผู้สูงอายุ โรงพยาบาลเฉพาะทางที่ครอบคลุมและจัดตั้งโครงการส่งเสริมสุขภาพ เช่น โครงการตรวจสุขภาพประจำปี การให้วัคซีนป้องกันโรค

2. การส่งเสริมคุณภาพชีวิตแก่การส่งเสริมคุณภาพชีวิต สร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสังคม เช่น การเรียนรู้ตลอดชีวิต กลุ่มกิจกรรมที่สนใจร่วมกัน และจัดตั้งสถานที่หรือศูนย์กลางสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุ ศูนย์สันทนาการ

3. การสนับสนุนทางการเงิน จัดให้มีระบบประกันสังคมหรือการช่วยเหลือทางการเงินที่เพียงพอสำหรับผู้สูงอายุและส่งเสริมการออมและการวางแผนการเงินตั้งแต่ยังเป็นวัยทำงานเพื่อความมั่นคงในชีวิตของประชาชนและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ

4. การปรับปรุงที่อยู่อาศัย โดยออกแบบและปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น การติดตั้งราวจับ ห้องน้ำที่ปลอดภัย สนับสนุนการสร้างชุมชนที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ เช่น การจัดหาพื้นที่สีเขียว ทางเดินที่สะดวกสบาย

5. การส่งเสริมความเข้าใจและการยอมรับในสังคม สร้างความเข้าใจในความต้องการและความสามารถของผู้สูงอายุผ่านการเผยแพร่ข้อมูลและการศึกษาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล จัดทำโครงการและกิจกรรมที่ส่งเสริมการเข้าใจและยอมรับผู้สูงอายุในสังคม

6. การสร้างระบบสนับสนุนและการดูแล สนับสนุน และฝึกอบรมครอบครัว หรือผู้ดูแลให้มีทักษะและความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุ รวมถึงจัดให้มีบริการดูแล และช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ เช่น บริการดูแลที่บ้าน ศูนย์ดูแลระยะยาว ทั้งนี้ การบริหารจัดการสังคมผู้สูงอายุต้องเป็นการทำงาน ร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลที่ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข แนวคิดเกี่ยวกับ การบริหารจัดการภาครัฐกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมผู้สูงอายุมีมากมาย หลายแนวคิดที่น่าสนใจ เช่น การจัดการภาครัฐแนวใหม่ การจัดการภาครัฐแนวใหม่ มีลักษณะร่วมที่สำคัญ คือ การสะท้อนถึงการมุ่งเน้น “การปฏิรูป” การบริหารงาน ในภาครัฐเพื่อเข้ามาแก้ไขปัญหาทางการบริหารที่ตัวแบบดั้งเดิมหรือระบบบริหาร แบบเดิมไม่สามารถนำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดได้ มีการปรับรูปแบบ การจัดการที่เน้นเป้าหมายการใช้ระบบสัญญาว่าจ้างระยะสั้นและการให้แรงจูงใจ ทางการเงิน รวมถึงความเป็นอิสระทางการจัดการ (วสันต์ เหลืองประภัสร์, 2548 : 128) แนวคิดการบริหารจัดการการบริหารจัดการจึงมีความสำคัญในกระบวนการของ การวางแผน การจัดองค์กร สรรหา และการควบคุมทรัพยากรต่าง ๆ และตอบสนอง ต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร หรืองานที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การบริหารจัดการมีความสำคัญ ตั้งแต่ระดับโครงสร้างเล็ก ๆ เช่น โครงการ แผนงานไปจนถึงการบริหารจัดการระดับประเทศ หรือการประยุกต์ใช้ แนวคิดการบริหารแบบบริหารงาน (Administrative Management) มุ่งเน้นไปที่การจัดโครงสร้างองค์กร กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ กระจายอำนาจ กำหนดกระบวนการทำงาน เน้นการประสานงาน ร่วมกับ แนวคิด การบริหารแบบเน้นระบบ (Systems Approach) เป็นระบบที่มีองค์ประกอบ เชื่อมโยงกัน เน้นการวิเคราะห์ระบบ กำหนดกระบวนการทำงาน ออกแบบระบบ สารสนเทศ เน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบโดยรวม โดยใช้เทคโนโลยี ในการประสานงานการทำงานและการติดตามประเมินผลภายในองค์กรและ ระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ แนวคิดคุณภาพชีวิต (Quality of Life) เป็นแนวคิดที่มีการศึกษาและพัฒนามาเป็นเวลานาน คุณภาพชีวิตเป็นระดับ ของการมีชีวิตที่ดี มีความสุข มีความพึงพอใจในชีวิต เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ สภาพความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลในสังคม (กิตติพัฒน์ นนทปัทมดุล, 2557 : 13 - 14) และความต้องการในสิ่งจำเป็นของมนุษย์ เป็นพื้นฐานมาจาก

ความจำเป็น เพื่อการดำรงชีวิต อย่างเพียงพอในการใช้ชีวิตและตอบสนองต่อความต้องการทางจิตใจ เช่น การสืบพันธุ์ ความมั่นคง การได้รับความรักความเข้าใจ ฯลฯ และการให้ที่เกี่ยวข้อกับความ สุข ความพึงพอใจในชีวิต การได้ใช้ประโยชน์ หรือสวัสดิการต่าง ๆ เป็นต้น การบริหารจัดการภาครัฐกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมผู้สูงอายุในปัจจุบัน มีความจำเป็นที่จะต้องเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการและบริการแก่ประชาชน โดยเริ่มต้นจากภาครัฐเป็นผู้ริเริ่ม อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการสร้างความความรู้ ความเข้าใจในการเข้าถึงและในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแก่ ผู้สูงอายุ ถึงแม้ว่าเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาและต้องมีความใส่ใจและความตั้งใจ ในการกระตุ้นให้ตระหนักทุกความสำคัญการนำเทคโนโลยีมาใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อความสะดวกและความปลอดภัยของตัวผู้สูงอายุเอง ซึ่งถือเป็นความท้าทายอย่างหนึ่งของภาครัฐและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในสังคมที่ต้องพยายามสร้าง และผลักดัน ขับเคลื่อนให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและพัฒนาต่อไป เพื่อให้การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุเกิดขึ้นได้ภายใต้โลกที่ขับเคลื่อน และแข่งขันด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและ AI เพิ่มสูงขึ้นทั่วโลก ในปัจจุบัน

เทคโนโลยีดิจิทัลกับสังคมผู้สูงอายุ

การบริหารจัดการภาครัฐกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมผู้สูงอายุในปัจจุบัน มีความจำเป็นที่จะต้องเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการและบริการแก่ประชาชน ดังนั้น ภาครัฐจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการให้เข้าสู่การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในองค์กร เพื่อขับเคลื่อนไปสู่การผลักดันและส่งเสริมให้สังคมเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีโดยการมีหลักสูตรการใช้เทคโนโลยีที่สอนผ่านโรงเรียนผู้สูงอายุหรือโครงการจากทางมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีการเรียนรู้เทคโนโลยีต่าง ๆ และเรียนรู้การใช้สื่อในโลกออนไลน์อย่างปลอดภัย แล้วนั้น สิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริการแก่ประชาชนโดยภาครัฐอย่างทั่วถึงและเป็นรูปธรรม และต้องพยายามส่งเสริมและสื่อสารให้ประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุได้เห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลที่จะส่งผลต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งเทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนสังคมผู้สูงอายุในหลายด้านดังนี้

1. การมีอุปกรณ์การแพทย์ที่สวมใส่ได้ (Wearable devices) เช่น นาฬิกา smart watch ที่สามารถวัดอัตราการเต้นของหัวใจ ความดันโลหิต และติดตามการออกกำลังกายได้หรือแอปพลิเคชันสุขภาพ แอปที่ช่วยเตือนการรับประทานยา การนัดหมายแพทย์และการติดตามอาการเจ็บป่วย เป็นตัวอย่างการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการช่วยดูแลด้านสุขภาพ

2. ระบบตรวจสอบและแจ้งเตือน เช่น ระบบตรวจจับการล้ม การเคลื่อนไหวที่ผิดปกติ และการแจ้งเตือนเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน กล้องวงจรปิดและเซ็นเซอร์เพื่อเฝ้าระวังและตรวจสอบความปลอดภัยในบ้าน เป็นตัวอย่างการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการช่วยดูแลด้านความปลอดภัย

3. โซเชียลมีเดีย และแอปแชท ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถติดต่อสื่อสารกับครอบครัวและเพื่อนฝูงได้ง่ายขึ้น และวิดีโอคอล และแอปพลิเคชันสื่อสาร เช่น Skype, Zoom, LINE ที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเห็นหน้าผู้ที่ติดต่อได้ คลายความเหงาได้ เป็นตัวอย่างการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการช่วยดูแลด้านการสื่อสาร

4. สมาร์ทโฮมและอุปกรณ์อัจฉริยะ เช่น ระบบแสงสว่างอัจฉริยะ ระบบควบคุมเครื่องใช้ไฟฟ้าผ่านสมาร์ทโฟน หรือแอปพลิเคชันช่วยจำและการจัดการเวลา ช่วยในการจำเหตุการณ์สำคัญ การนัดหมาย และการทำกิจวัตรประจำวัน เป็นตัวอย่างการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการช่วยดูแลด้านการใช้ชีวิตประจำวัน เป็นต้น จากความสำคัญเบื้องต้นที่ได้กล่าวมา จะเห็นได้ว่าเทคโนโลยีดิจิทัลกับสังคมผู้สูงอายุและการจัดการของภาครัฐเป็นสิ่งที่ สำคัญต่อการพัฒนาประเทศและสังคมของไทยในปัจจุบัน ในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการด้านสังคมผู้สูงอายุนั้นสามารถเริ่มต้นได้จากการใช้หลักการพื้นฐานทางการนำเทคโนโลยีมาใช้ในเบื้องต้นและขับเคลื่อนแต่สู่การพัฒนาในระยะยาวเท่ากับตัวผู้สูงอายุผู้ดูแลชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งนั้นและเอกชน เช่น การนำหลักการ Digital Literacy มาปรับใช้เป็นส่วนหนึ่งของหลักการในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ในสังคม โดยขั้นตอนการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการด้านสังคมผู้สูงอายุสามารถนำหลักการมาสร้างเป็นกระบวนการในการบริหารจัดการสังคมผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลโดยใช้วงจร SDCA (Standardize-Do-Check-Act) ได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการในการบริหารจัดการสังคมผู้สูงอายุ
ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลโดยใช้วงจร SDCA (Standardize-Do-Check-Act)
ที่มา : ขวัญหทัย นาคนิยม (2567)

จากภาพ อธิบายขั้นตอน ได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 Standardize กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ คือ กำหนดเป้าหมายการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุ เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิต การเพิ่มความปลอดภัย หรือการเสริมสร้างสุขภาพจิต และการเดินทางที่ต้องอำนวยความสะดวกและปลอดภัย สร้างมาตรฐานกระบวนการ กำหนดขั้นตอนและวิธีการในการนำเทคโนโลยีมาใช้ เช่น การเลือกแอปพลิเคชันที่เหมาะสม การจัดเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็น และการฝึกอบรมผู้ใช้งานกำหนดนโยบายและกฎระเบียบ สร้างนโยบายการใช้งานเทคโนโลยีที่ชัดเจน เช่น การปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล การใช้งานอินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย และการดูแลความปลอดภัยทางไซเบอร์และการติดตามประเมินผล เพื่อใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนที่ 2 Do การนำเทคโนโลยีมาใช้ เริ่มใช้งานเทคโนโลยีที่ได้มาตรฐาน เช่น การติดตั้งอุปกรณ์ การดาวน์โหลดแอปพลิเคชัน และการตั้งค่าระบบ และความปลอดภัยของระบบ มีการฝึกอบรมและการสนับสนุนโดย ให้การฝึกอบรมแก่ผู้สูงอายุและผู้ดูแล เกี่ยวกับวิธีการใช้งานเทคโนโลยี และมีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเพื่อช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหา และการใช้งานจริง เริ่มต้นใช้งานเทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน เช่น การใช้แอปพลิเคชันสุขภาพ การสื่อสารผ่านวิดีโอคอล และการใช้บริการออนไลน์ ต่าง ๆ และการดูแลและการให้บริการแก่ผู้สูงอายุของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยงาน

ขั้นตอนที่ 3 Check การประเมินผล ตรวจสอบและประเมินผลการใช้งานเทคโนโลยี เช่น การวัดความพึงพอใจของผู้สูงอายุ การตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้น และการประเมินผลการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการประเมินผลการทำงานของทีมงาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุ การรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้งานเทคโนโลยี เช่น จำนวนครั้งที่ใช้งาน ปัญหาที่พบ และข้อเสนอแนะจากผู้ใช้ หรือการวิจัยเพื่อลงลึกถึงปัญหาการดำเนินงานและปัญหาของเทคโนโลยี ดิจิทัลที่นำไปใช้ เพื่อจะนำไปสู่ขั้นตอนปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 Act การปรับปรุงและพัฒนา ปรับปรุงกระบวนการและเทคโนโลยีตามข้อมูลที่ได้ จากการตรวจสอบ เช่น การแก้ไขปัญหาที่พบ การอัปเดตแอปพลิเคชัน หรือการเพิ่มฟีเจอร์ใหม่ หรือ ปรับปรุงขั้นตอนกระบวนการในการดำเนินงาน การบริการของบุคลากรหรือหน่วยงานที่ให้บริการแก่ ผู้สูงอายุ การนำแนวทางใหม่มาใช้หากพบว่าแนวทางที่ใช้อยู่ไม่ได้ผล ควรพิจารณาเปลี่ยนแนวทาง กระบวนการในการดำเนินงานการบริการ หรือสร้างเทคโนโลยีใหม่ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น การสร้าง มาตรฐานใหม่หากมีการปรับปรุงหรือพัฒนาใหม่ ควรสร้างมาตรฐานใหม่เพื่อให้กระบวนการทำงานต่อไป ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวอย่างการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้กับสังคมผู้สูงอายุในต่างประเทศ

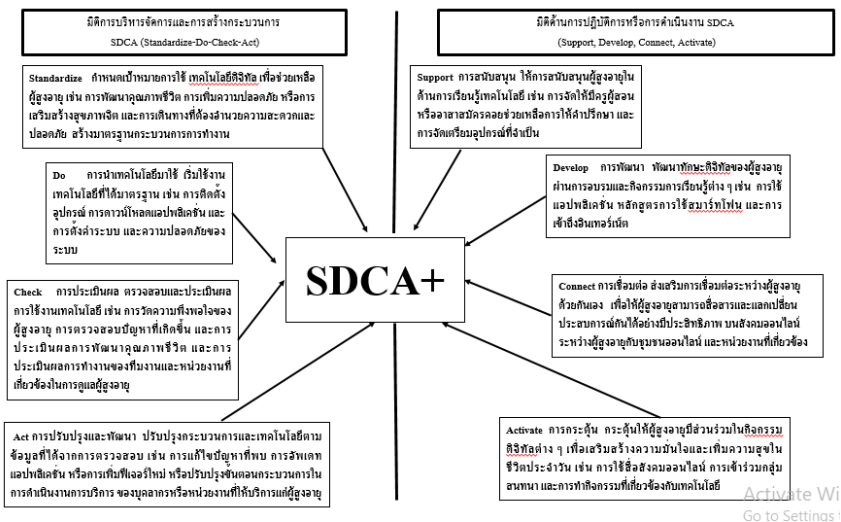
การนำวงจร SDCA (Standardize-Do-Check-Act) มาใช้ในกระบวนการจัดการสังคมผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล อาจไม่ใช่เรื่องใหม่เพราะมีบางประเทศได้นำแนวคิดและกระบวนการนี้มาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการสังคมผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ตัวอย่างเช่น

1. ประเทศสิงคโปร์ ประเทศสิงคโปร์ได้ริเริ่มโครงการ “Silver Infocomm Initiative” (National University of Singapore, 2020). มุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมทักษะดิจิทัลแก่ผู้สูงอายุ โครงการนี้ใช้แนวคิดวงจร SDCA ในการออกแบบและพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรม โดยเริ่มต้นด้วยการกำหนดมาตรฐานทักษะดิจิทัลที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ จากนั้นจึงจัดทำโปรแกรมการฝึกอบรม ติดตามผลลัพธ์ และปรับปรุงโปรแกรมให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Ministry of Health Singapore, 2021)

2. ประเทศญี่ปุ่น ประเทศญี่ปุ่นได้นำแนวคิดวงจร SDCA มาใช้ในการพัฒนา “Smart Elderly Homes” โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อติดตามสุขภาพและความปลอดภัยของผู้สูงอายุ ระบบนี้ช่วยให้ผู้ดูแลสามารถตรวจสอบสัญญาณชีพ การเคลื่อนไหว และพฤติกรรมของผู้สูงอายุได้แบบเรียลไทม์ ข้อมูลเหล่านี้ถูกนำมาวิเคราะห์เพื่อระบุความเสี่ยงและป้องกันเหตุการณ์ฉุกเฉิน Robotics for Care. (2021)

3. สหราชอาณาจักร ประกอบด้วย ประเทศอังกฤษ, สกอตแลนด์, เวลส์, ไอร์แลนด์เหนือ ประเทศสหราชอาณาจักร ได้ริเริ่มโครงการ “Digital Care Hubs” มุ่งเน้นไปที่การให้บริการด้านเทคโนโลยีดิจิทัลแก่ผู้สูงอายุ โครงการนี้ใช้แนวคิดวงจร SDCA ในการออกแบบและพัฒนาบริการ โดยเริ่มต้นด้วยการระบุความต้องการของผู้สูงอายุ จากนั้นจึงจัดหาบริการที่เหมาะสม ติดตามผลลัพธ์ และปรับปรุงบริการให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Department of Health and Social Care. 2020). เป็นต้น นอกจากนี้ SDCA ก็มีความหมายในมิติกระบวนการเชิงปฏิบัติได้เช่นกัน ซึ่ง SDCA ที่ประเทศญี่ปุ่นและสิงคโปร์ใช้ ไม่ใช่แค่เป็นวงจรการบริหารกระบวนการเท่านั้นแต่ยังเป็นวงจรในการบริหารการปฏิบัติงานอีกด้วย SDCA (Support, Develop, Connect, Activate)

ผลจากการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการงานภาครัฐในส่วนของดูแลสังคมผู้สูงอายุในต่างประเทศ พบว่าหลายประเทศนำเอาวงจร SDCA มาใช้ในการบริหารจัดการ ในการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการสังคมผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในสังคมและใช้กับผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงนำเสนอแนวทางการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการสังคมและใช้กับผู้สูงอายุในประเทศไทย ด้วยการประยุกต์เอาวงจร SDCA ทั้ง SDCA (Standardize-Do-Check-Act) และ SDCA (Support, Develop, Connect, Activate) มาประยุกต์ใช้ทั้งในมิติของวงจรคุณภาพการบริหารและมิติในเชิงปฏิบัติการ ก็จะทำให้ SDCA+ ถูกนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยอาจนำมาประยุกต์ใช้ได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 มิติของวงจรคุณภาพการบริหารและมิติในเชิงปฏิบัติการ SDCA+
ที่มา : ขวัญหทัย นาคนิยม (2567)

จากภาพที่ 2 จะเห็นได้ว่าการนำSDCA ทั้ง 2 มิติ มาประยุกต์ใช้ทั้งใน (1.) มิติการบริหารจัดการและการสร้างกระบวนการ SDCA (Standardize-Do-Check-Act) ร่วมกับ (2.) มิติด้านการปฏิบัติการหรือการดำเนินงาน SDCA (Support, Develop, Connect, Activate) ศึกษาตัวอย่างการนำวงจร SDCA (Support, Develop, Connect, Activate) มาใช้พบว่า มีข้อดี เช่น ช่วยให้การบูรณาการความต้องการและปัญหาของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้พัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ช่วยให้ติดตามผลลัพธ์และประเมินประสิทธิภาพของนโยบายและโครงการ ช่วยให้ปรับปรุงนโยบายและโครงการให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องอย่างไรก็ตามการนำวงจร SDCA มาใช้ ก็มีข้อจำกัด เช่น อาจต้องใช้เวลานานกว่าวิธีการอื่น ๆ อาจต้องใช้ทรัพยากรมากกว่าวิธีการอื่น ๆ อาจต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนมาร่วมมือในการทำงานและบูรณาการร่วมกัน ดังนั้นจึงควรนำเอาวงจรการบริหารจัดการ SDCA (Standardize-Do-Check-Act) มาประยุกต์ใช้ร่วมกันด้วย จึงนำเสนอเป็นความรู้เบื้องต้นในการบริหารจัดการสังคมผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ผ่านเครื่องมือ SDCA ทั้ง 2 มิติ รวมเป็น SDCA+ เพื่อเป็นแนวทางในการนำมาประยุกต์ใช้พัฒนาโครงการหรือแผนงาน ในการบริหารจัดการสังคมผู้สูงอายุดังภาพที่ 2 เพื่อให้ครอบคลุมทั้งด้านกระบวนการบริหารและกระบวนการการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงาน การนำ SDCAทั้ง 2 แบบ หรือ 2 มิติประยุกต์ใช้ร่วมกันอาจช่วยให้การบริหารจัดการผู้สูงอายุในสังคมยุคดิจิทัลเป็นไปอย่างรวดเร็วและง่ายขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การบริหารจัดการสังคมผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล ของประเทศไทยในปัจจุบัน มีลักษณะการส่งเสริมและการให้ความสนใจในเรื่องรัฐสวัสดิการและการให้บริการในเรื่องของสวัสดิการและสุขภาพเป็นหลัก แต่ในสังคมที่ขับเคลื่อนด้วยโลกยุคดิจิทัล อย่างเช่นในปัจจุบันที่เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงสิ่งประดิษฐ์และปัญญาประดิษฐ์ เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตรวมถึงการขับเคลื่อนประเทศ จึงทำให้ประเทศไทยควรให้ความสำคัญในเรื่องของการบริหารจัดการสังคมผู้สูงอายุด้วยการนำเทคโนโลยีดิจิทัล มาประยุกต์ใช้ทั้งในด้านการบริหารจัดการ และการดำเนินงาน ในด้านการพัฒนาสังคมด้วยเช่นกัน หากการบริหารจัดการเป็นไปอย่างสอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงไปของสถานการณ์ของโลกในปัจจุบันและทิศทางในอนาคต จะทำให้การปฏิบัติงานที่ส่งถึงมือ

ผู้รับคือประชาชนในสังคมโดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ เกิดการพัฒนาที่เป็นระบบ ต่อเนื่อง ซึ่งอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญที่สามารถช่วยให้ประเทศพัฒนาไปสู่ยุคดิจิทัลและนวัตกรรมได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน และช่วยให้ประชาชน ซึ่งเป็นทรัพยากร ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ เพิ่มมากขึ้นแม้ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่มีประชากรในกลุ่มผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบันก็ตาม การประยุกต์เอาวงจร SDCA ทั้ง 2 มิติ เป็นรวมเป็นเครื่องมือใหม่ อย่าง SDCA+ และการนำวงจร SDCA+ มาปรับใช้ เป็นหนึ่งแนวทางในการใช้เครื่องมือในการบริหารจัดการและการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดความสอดคล้องครบถ้วนในมิติการบริหารจัดการองค์กร ที่มุ่งเน้นการสร้างมาตรฐาน การพัฒนากระบวนการ และการมุ่งเน้นการสร้างมาตรฐาน พัฒนาการปฏิบัติงาน การใช้ SDCA+ ร่วมกับ นโยบาย แผนงาน และเครื่องมือ ที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมและประเทศชาติ จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงาน และผู้บริหาร ในทุกภาคส่วนของรัฐซึ่งเป็นหัวใจหลักในการพัฒนาประเทศ ภายได้ สังคมผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล สามารถบูรณาการร่วมคิดร่วมทำร่วมกันได้เป็นระบบ มองเห็นภาพและเป้าหมายเดียวกัน และมีประสิทธิภาพ รวมถึงคุณภาพ ในการขับเคลื่อนประเทศ การให้บริการแก่ประชาชนผู้สูงอายุในกลุ่มเปราะบางที่ ต้องการได้รับการดูแล โดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยในการประสานงาน การบริหารจัดการ และการปฏิบัติงาน เพื่อดำเนินงาน ได้อย่างรวดเร็ว สะดวก ลดขั้นตอน และปลอดภัย ได้นานาคต

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การบริหารจัดการสังคมผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลของประเทศไทย อาจยังต้องมีการเสาะหาแนวทางและการพัฒนารวมถึงหาเครื่องมือหรือแนวคิดที่เหมาะสม ซึ่งอาจต้องศึกษาจากกรณีศึกษาในหลายประเทศในการดูแลผู้สูงอายุ ในหลายมิติ ทั้งในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและในด้านอื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อให้สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างก้าวหน้าทัดเทียมประเทศที่พัฒนาแล้ว และถึงแม้ว่านำวงจร SDCA มาใช้ในกระบวนการจัดการสังคมผู้สูงอายุ มาเป็นแนวทาง ในการบริหารจัดการสังคมผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลจะเป็นเพียงแนวทางเล็กๆ แนวทางหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามการนำวงจร SDCA+ มาประยุกต์ใช้

ทั้งใน (1.) มิติการบริหารจัดการและการสร้างกระบวนการ SDCA (Standardize-Do-Check-Act) ร่วมกับ (2.) มิติด้านการปฏิบัติการหรือการดำเนินงาน SDCA (Support, Develop, Connect, Activate) ศึกษาตัวอย่างการนำวงจร SDCA (Support, Develop, Connect, Activate) มาใช้ในกระบวนการบริหารจัดการสังคมผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ก็ยังเป็นเรื่องที่น่าสนใจสำหรับประเทศไทย เพื่อให้ประเทศไทยมีสังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพในการบริหารจัดการที่ดีภายใต้สังคมยุคดิจิทัล ในการนำมาปรับใช้โดยอาจจะใช้ร่วมกับหลักการ Digital Literacy ในการที่จะส่งเสริมความรู้ในการใช้เทคโนโลยี ที่สร้างขึ้นใหม่หรือที่มีอยู่แล้วให้เกิดประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ผู้สูงอายุด้วยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ทั้งการบริการด้านการติดต่อสื่อสาร หรือบริการในด้านต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องกับสังคมผู้สูงอายุในทุกมิติที่สามารถนำเอาเทคโนโลยีเข้าไปใช้ร่วมได้ และสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้สูงอายุและทุกคน รวมไปถึงทุกภาคส่วนในสังคม ในการพัฒนาประเทศด้านสังคมผู้สูงอายุ ที่ยั่งยืนอย่างเป็นระบบต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมกิจการผู้สูงอายุ. **ข้อมูลและรายงานเกี่ยวกับนโยบายและโครงการสำหรับผู้สูงอายุปี 2566.** สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2567, จาก <http://www.dop.go.th>.
- กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง. **ข้อมูลและรายงานเกี่ยวกับสถิติจำนวนผู้สูงอายุ สถิติจำนวนประชากรแยกอายุปี2566.** สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2567, จาก https://stat.bora.dopa.go.th/new_stat/webPage/statByAge.php.
- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. **แผนปฏิรูปราชการระยะ 5 ปี พ.ศ. 2560 - 2565.** สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2567, จาก <http://www.mdes.go.th>.
- กิตติพัฒน์ นนทบุทมะดุล (2557). บุรณการแนวคิดว่ด้วยคุณภาพชีวิต ในการสัมมนาผลงานวิชาการระดับ บัณฑิตศึกษา, **วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ และสวัสดิการสังคม ระดับชาติ.** 2557. 20-25.

วสันต์ เหลืองประภัสร์. (2548). การจัดการภาครัฐแนวใหม่กับการบริหารปกครอง
ในระบบประชาธิปไตย สองกระแสความคิดในการบริหารจัดการภาครัฐ
ถูกค้าหรือพลเมือง. **วารสารรัฐศาสตร์สาร (คลังสารสนเทศของสถาบัน
นิติบัญญัติ)**. 26(2), 128.

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. **การวิจัยและรายงานเกี่ยวกับ
ประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย** (2564). สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2567,
จาก <http://www.ipsr.mahidol.ac.th>.

อารยา แซ่ลิ้ง, ภมร ชันระหัดดี, และธนิศร ยืนยง. (2566). การจัดการภาครัฐแนวใหม่
และการพัฒนาผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดราชบุรี,
วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์).
17(1), 300-315.

องค์การสหประชาชาติ (UN). (ม.ป.ป.). **รายงานเกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริม
สิทธิผู้สูงอายุ ปี 2566**. สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2567, จาก [https://
www.un.org/development/desa/ageing/](https://www.un.org/development/desa/ageing/).

องค์การอนามัยโลก (WHO). (ม.ป.ป.). **รายงานและแนวทางเกี่ยวกับการดูแล
สุขภาพผู้สูงอายุ**. สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2567, จาก [https://www.who.
int/ageing/health](https://www.who.int/ageing/health).

Department of Health and Social Care. (2020). **Digital Health and Care
Technology for Older Adults 2020**. Retrieved June 25, 2024,
from: <http://www.gov.uk>.

Fayol, H. (1949). **General and Industrial Management**. London: Pitman
Publishing.

Kumar, R., & Jain, K. (2019). Application of the SDCA Cycle in Management,
Journal of Management Studies. 35(2), 123-135.

Lim, S., & Tan, H. (2021). Enhancing Digital Literacy Among Seniors :
The Singapore Experience, **Asian Journal of Gerontology &
Geriatrics**, 16(1), 45-56.

Ministry of Health, Labour and Welfare. (2020). Annual Health, **Labour and Welfare Report**. Tokyo: MHLW.

Ministry of Health Singapore. (2021). **Healthcare 2020 Masterplan**. Singapore: MOH.

National Health Service (NHS). (2021). **NHS Long Term Plan**. London: NHS.

Parker, L. D., & Ritson, P. (2005). Revisiting Fayol: Anticipating contemporary management, **British Journal of Management**. 16(3), 175-194.

Robotics for Care. (2021). **Use of Robots in Elderly Care in Japan**
Retrieved June 25, 2024, from: <http://examplelink>.

Smith, J., & Lee, A. (2020). Implementing Continuous Improvement Processes Using the SDCA Cycle, **Business Process Management Journal**. 26(4), 789-805.

Tan, W., & Chan, Y. (2020). Digital Inclusion for Elderly in Singapore : Case Study of Silver Infocomm Initiative, *Singapore Journal of Social Sciences*. 14(3), 112-130.

Wren, D. A., Bedeian, A. G., & Breeze, J. D. (2002). The foundations of Henri Fayol's administrative theory, **Management Decision**. 40(9), 906-918.

วารสาร อินทนิลทักษิณสาร

วารสารอินทนิลทักษิณสาร มหาวิทยาลัยทักษิณ
INTHANINTHAKSIN JOURNAL Thaksin University

วารสารอินทนิลทักษิณสาร มหาวิทยาลัยทักษิณ

การเตรียมต้นฉบับ (Article Preparation Guidelines)

1. ข้อกำหนดทั่วไป

- 1.1 เป็นบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ
- 1.2 เว้นขอบด้านบน/ขอบด้านซ้าย 1.5 นิ้ว เว้นขอบด้านล่าง/ขอบด้านขวา 1 นิ้ว
- 1.3 ต้นฉบับต้องพิมพ์บนกระดาษขาว ขนาด A4 พิมพ์หน้าเดียว ใส่เลขกำกับหน้าทุกหน้า พิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรม Microsoft Word ใช้แบบอักษร TH SarabunPSK รายละเอียดขนาดตัวอักษรดังตารางข้างล่าง

ส่วนประกอบของบทความ	รูปแบบการพิมพ์	ขนาดตัวอักษร	ลักษณะตัวอักษร
ชื่อบทความ	กลางหน้ากระดาษ	18	ตัวหนา B
ชื่อผู้แต่ง	ชิดขวา	14	ตัวธรรมดา
บทคัดย่อ	ชิดซ้าย	16	หัวข้อตัวหนา
- ภาษาไทย			เนื้อหาตัวปกติ
- ภาษาอังกฤษ			
หัวข้อแบ่งตอน	ชิดซ้าย	16	ตัวหนา B
หัวข้อย่อย	ใช้หมายเลข	16	ตัวปกติ
เนื้อหาบทความ	-	16	ตัวปกติ
การเน้นความในบทความ	-	16	ตัวปกติ
ข้อความในตาราง	-	14	ตัวปกติ
บรรณานุกรม	กลางหน้ากระดาษ	16	ตัวหนา B
ภาพประกอบ / คำอธิบาย ได้ภาพ	กลางหน้ากระดาษ	14	ปกติ

- 1.4 ถ้ามีภาพประกอบ ควรเป็นภาพถ่ายขาว-ดำ ที่ชัดเจน
- 1.5 ถ้าเป็นภาพวาดลายเส้น ให้วาดบนกระดาษขาวโดยใช้หมึกดำให้สะอาดและลายเส้นคมชัด
- 1.6 ความยาวของเนื้อเรื่องภาพประกอบตารางและบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษรวมเอกสารอ้างอิงไม่ควรเกิน 20 หน้า

2. ชื่อบทความ ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ กำหนดให้ชื่อเรื่องหลักใช้ตัวอักษร ขนาด 18 ตัวหนา จัดวางไว้กลางหน้า และชื่อเรื่องหลักที่เป็นภาษาอังกฤษ กำหนดให้ใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ที่ตัวอักษรแรกของคำนาม คำกริยา คำขยาย โดยเว้นบรรทัด 1 บรรทัดจากชื่อเรื่องหลัก * **ไม่ต้องใส่เครื่องหมายมหัพภาคหรือจุด (.) หลังชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ**

3. ชื่อผู้แต่ง สถาบัน และ อีเมล

3.1 กำหนดให้ชื่อผู้แต่ง สถาบัน และอีเมล อยู่ในตำแหน่งขีดขวาได้ชื่อบทความภาษาอังกฤษ โดยชื่อภาษาไทยให้ใช้ตัวอักษร ขนาด 14 ตัวธรรมดา และชื่อภาษาอังกฤษใส่ในวงเล็บตามหลังภาษาไทย

3.2 ขีดเส้นใต้ชื่อผู้เขียนที่รับผิดชอบบทความ (corresponding authors) และใส่ * หลังเลขเชิงอรรถทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.3 ในกรณีบทความภาษาไทยใส่ชื่อผู้แต่ง สถาบัน และ ที่อยู่อีเมลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษด้านล่างหน้าแรกของบทความ

3.4 เชิงอรรถของผู้เขียน ซึ่งประกอบด้วย (1) ตำแหน่งทางวิชาการ (2) คุณวุฒิ (3) สาขาวิชา/ภาควิชา (4) คณะ (5) สถาบัน (6) เมืองและ (7) อีเมลตามลำดับ หากมีผู้เขียนหลายคนให้เรียงตามลำดับคนละบรรทัด (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ดังตัวอย่างข้างล่าง

3.5 บรรทัดล่างสุด เขียน *Corresponding author : E-mail address : และใส่ที่อยู่อีเมลของผู้เขียนหลัก

ตัวอย่างการเขียนตำแหน่งทางวิชาการและคุณวุฒิของผู้เขียน

เจ้าหน้าที่ (ใส่ชื่อตำแหน่งเป็นอังกฤษ) เช่น เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปนักวิชาการ ช่างศิลป์	General Administration, Art Academician,
นักศึกษาระดับปริญญาตรี	Undergraduate Student, Bachelor of (ใส่ชื่อคุณวุฒิปริญญา) in (ใส่ชื่อสาขาวิชา),
นักศึกษาระดับปริญญาโท	Graduate Student, Master of (ใส่ชื่อคุณวุฒิ ปริญญา) in (ใส่ชื่อสาขาวิชา),
นักศึกษาระดับปริญญาเอก	Doctoral Student, Doctor of Philosophy Program in (ใส่ชื่อสาขาวิชา),
นักวิชาการอิสระ	Independent scholars,
อาจารย์	Lecturer,
อาจารย์ ดร.	Lecturer, Dr.,
ผู้ช่วยศาสตราจารย์	Asst. Prof.,
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	Asst. Prof. Dr.,
รองศาสตราจารย์	Assoc. Prof.,
รองศาสตราจารย์ ดร.	Assoc. Prof. Dr.,
ศาสตราจารย์	Prof.,
ศาสตราจารย์ ดร.	Prof. Dr.,
บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของ วิทยานิพนธ์เรื่อง (ใส่ชื่อวิทยานิพนธ์)	This article submitted in partial of the thesisentitled“ (ชื่อวิทยานิพนธ์ภาษาอังกฤษ)”
บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของ ดุษฎีนิพนธ์เรื่อง (ใส่ชื่อวิทยานิพนธ์)	This article submitted in partial of the dissertation entitled “(ชื่อดุษฎีนิพนธ์ภาษาอังกฤษ)”
บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง (ใส่ชื่อวิทยานิพนธ์)	This article submitted in partial of the research project entitled “(ชื่อโครงการวิจัยภาษาอังกฤษ)”

ตัวอย่าง

ชื่อไทย//นามสกุลไทย¹ (Name//Familyname)¹ชื่อไทย//นามสกุลไทย² (Name//Familyname)²ชื่อไทย//นามสกุลไทย³ (Name//Familyname)³

บทคัดย่อ

(เนื้อหา)

¹ตำแหน่งทางวิชาการ คุณวุฒิ สาขาวิชา/ภาควิชา คณะ สถาบัน อีเมล:²ตำแหน่งทางวิชาการ คุณวุฒิ สาขาวิชา/ภาควิชา คณะ สถาบัน อีเมล:³ตำแหน่งทางวิชาการ คุณวุฒิ สาขาวิชา/ภาควิชา คณะ สถาบัน อีเมล:¹ตำแหน่งทางวิชาการ คุณวุฒิ สาขาวิชา/ภาควิชา คณะ สถาบัน อีเมล:²ตำแหน่งทางวิชาการ คุณวุฒิ สาขาวิชา/ภาควิชา คณะ สถาบัน อีเมล:³ตำแหน่งทางวิชาการ คุณวุฒิ สาขาวิชา/ภาควิชา คณะ สถาบัน อีเมล:^{*}Corresponding author : E-mail address :

เช่น

หากจำเป็นต้องใส่ “บทความที่เป็นส่วนหนึ่งของ...” ก็ให้เป็นลำดับที่ ¹ และชื่อผู้เขียนเป็นลำดับที่ ^{2, 3, 4}¹อาจารย์, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000, อีเมล: xxx@xxx.com²อาจารย์ ดร., สาขาวิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000, อีเมล: xxx@xxx.com³รองศาสตราจารย์, สาขาวิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000, อีเมล: xxx@xxx.com¹Lecturer, Communication Arts Section, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand, E-mail: xxx@xxx.com²Lecturer, Dr., Oriental Languages Section, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand, E-mail: xxx@xxx.com³Assoc. Prof., Western Languages Section, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand, E-mail: xxx@xxx.com^{*}Corresponding author : E-mail address :xxx@xxx.com

จำเป็นต้องใส่

^{*}บทความภาษาอังกฤษใช้ E-mail : บทความภาษาไทยใช้ อีเมล : (ไม่มีตัวการ์นต์)

4. บทคัดย่อ

4.1 หัวเรื่องของ บทคัดย่อ ให้ใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา อยู่ในตำแหน่ง ซิดซ้ายและเนื้อหาของบทคัดย่อใช้อักษร ขนาด 16 ตัวปกติ ไม่ต้องเว้นบรรทัด ระหว่างหัวเรื่องและเนื้อหาบทคัดย่อ

4.2 บทความภาษาไทยต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้บทคัดย่อภาษาอังกฤษก่อนบทคัดย่อภาษาไทยและจำนวนคำไม่เกิน 300 คำ

4.3 บทความภาษาอังกฤษต้องมีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้บทคัดย่อภาษาไทยก่อนบทคัดย่อภาษาอังกฤษและจำนวนคำไม่เกิน 300 คำ

4.4 คำสำคัญท้ายบทคัดย่อให้ผู้เขียนกำหนดคำสำคัญ (Keywords) สำหรับ คำดัชนีเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษไม่ควรเกิน 5 คำ โดยหัวเรื่องให้ใช้เป็นตัว อักษรขนาด 16 ตัวหนา แล้วตามด้วยคำสำคัญที่เป็นอักษรขนาด 16 ตัวปกติ และ มีจำนวนคำสำคัญ ไม่เกิน 5 คำ ระหว่างคำสำคัญทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษต้อง ใส่เครื่องหมายจุลภาค (.) เว้นหลัง 1 ระยะ และไม่ต้องใส่เครื่องหมายมหัพภาคหรือ (.) หลังคำสำคัญคำสุดท้าย

ตัวอย่าง

บทคัดย่อ
(เนื้อหา)

อักษรขนาด 16 ตัวหนา

คำสำคัญ : คำสำคัญ1, คำสำคัญ2, คำสำคัญ3, คำสำคัญ4, คำสำคัญ5

Abstract
(เนื้อหา)

อักษรขนาด 16 ตัวหนา

Keywords : Keywords1, Keywords2, Keywords3, Keywords4, Keywords5

5. หัวเรื่อง มีข้อกำหนดดังนี้

5.1 หัวเรื่องแบ่งตอนหรือหัวข้อหลัก เช่น บทนำ บทสรุป บรรณานุกรม กำหนดให้ใช้ตัวอักษร ขนาด 16 ตัวหนา ชิดขอบซ้าย และไม่ต้องเว้นบรรทัดหลังจาก หัวเรื่อง ไม่ต้องมีเลขกำกับ

5.2 หัวเรื่องย่อย กำหนดให้ใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา ชิดขอบซ้ายและ ไม่ต้องเว้นบรรทัดหลังจากหัวเรื่องแบ่งตอนใช้หมายเลขกำกับ

ตัวอย่าง

บทนำ

(เนื้อหา)

บทสรุป

1. หัวข้อย่อย

(เนื้อหา)

6. เนื้อเรื่อง

ที่อยู่ภายใต้หัวเรื่องทุกลำดับให้ใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวปกติ ไม่ต้องเว้น บรรทัดระหว่างย่อหน้าในหัวเรื่องเดียวกัน แต่ต้องเว้นบรรทัดระหว่างหัวข้อหลัก

7. ภาพและตาราง

7.1 รูปภาพ รูปเขียน แบบ แผนที่ หรือไดอะแกรม ให้ใช้คำว่า “ภาพ” ทั้งหมด หัวเรื่องของภาพใช้คำว่า “**ภาพที่**” (หมายเลขภาพ) โดยใช้เลขเดียวตามด้วย ชื่อภาพ (ชื่อภาพไม่ต้องนำด้วยคำว่า “แสดง”) ด้วยตัวอักษรขนาด 14 ตัวเอียง ปกติตำแหน่งได้ภาพและเขียนที่มาของภาพด้วย “**ที่มา :** ชื่อผู้เขียน (ปีที่พิมพ์ : หน้าที่)” ด้วยตัวอักษรขนาด 14 ตัวเอียง ปกติได้ชื่อภาพ

ตัวอย่าง

ภาพที่ 1

ที่มา : Johnson และ Smith (1980 : 25)

*หากหรือผู้เขียนบทความถ่ายภาพด้วยตนเอง อ้างอิงดังนี้ ที่มา : กฤษณะ ทองแก้ว (ถ่ายเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2559)

*ควรกำกับหมายเลขภาพและชื่อภาพใต้ภาพทุกภาพ หากผู้เขียนบทความจัดวางรูปภาพในแนวเดียวกันซ้ายและขวา ควรใส่หมายเลขภาพและชื่อภาพใต้ภาพทั้งด้านซ้ายและขวา

7.2 ตาราง เนื้อหาในตารางเป็นตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ และหัวเรื่องของตารางให้ใช้คำว่า “**ตารางที่ 1**” โดยให้ใช้ตัวเลขเดี่ยว ตามด้วยชื่อตาราง (ชื่อตารางไม่ต้องนำด้วยคำว่า “แสดง”) โดยให้ใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวตรง ปกติ และมีความยาวมากที่สุดได้ไม่เกิน 2 บรรทัด ชื่อตารางให้อยู่เหนือตาราง และใส่ที่มาของตาราง/หมายเหตุ (ถ้ามี) ได้ตาราง “**ที่มา : ชื่อผู้เขียน (ปีที่พิมพ์ : หน้าที่)**” เป็นตัวอักษรขนาด 14 ตัวเอียง ปกติ

ตัวอย่าง

ตารางที่ 1

หมายเหตุ : (ถ้ามี)

ที่มา : จินตนา และคณะ (2015 : 25)

8. บทความวิจัย ต้องประกอบไปด้วยส่วนประกอบต่อไปนี้เป็นอย่างน้อย

- ชื่อเรื่อง (ไทย-อังกฤษ) หรือ (อังกฤษ-ไทย)
- บทคัดย่อ (ไทย-อังกฤษ) หรือ (อังกฤษ-ไทย)
- บทนำ (Introduction)
- การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Review of Literature)
- วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือวิจัย และวิธีการศึกษา (Materials and Methods)
- ผลการศึกษาและอภิปรายผล (Results and Discussion)
- สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ (Conclusions)
- กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgments) *ถ้ามี
- เอกสารอ้างอิง (References)

9. บทความวิชาการ และบทความปริทัศน์ ต้องประกอบไปด้วยส่วนประกอบต่อไปนี้เป็นอย่างน้อย

- ชื่อเรื่อง (ไทย-อังกฤษ) หรือ (อังกฤษ-ไทย)
- บทคัดย่อ (ไทย-อังกฤษ) หรือ (อังกฤษ-ไทย)
- บทนำ (Introduction)
- เนื้อหา (Substance)
- บทสรุปหรือบทส่งท้าย (Conclusion)
- เอกสารอ้างอิง (References)

10. การอ้างอิง

10.1 การอ้างอิงแทรกในเนื้อเรื่องให้ใช้วิธีการอ้างอิงในส่วนเนื้อเรื่องแบบนามปี (author-date in text citation) โดยใส่วงเล็บชื่อผู้แต่งและปีพิมพ์ของเอกสารไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความที่ต้องการอ้างอิงเพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น และระบุเลขหน้าเอกสารอ้างอิงในกรณียกข้อความมาทั้งหมดด้วยอักษรขนาด 16 ตัวปกติ

- 10.1.1 หนังสือที่มีผู้แต่ง 1 คน 1. ชื่อ/นามสกุล/(ปี/ : /เลขหน้า) เนื้อหา.....
2. เนื้อหา.... (ชื่อ/นามสกุล, // ปี/ : /เลขหน้า)
- เช่น ชฎาพร ขุนทองเพชร (2550 : 58).....
.....(ชฎาพร ขุนทองเพชร, 2550 : 58)
- 10.1.2 หนังสือที่มีผู้แต่ง 2 คน 1. ชื่อ/นามสกุล/และชื่อ/นามสกุล/(ปี/ : /เลขหน้า)
เนื้อหา....
2. เนื้อหา....(ชื่อ/นามสกุล/และชื่อ/นามสกุล,
//ปี/ : /เลขหน้า)
- เช่น ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน (2524 : 3-5).....
.....(ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน, 2524 : 3-5)
- 10.1.3 หนังสือที่มีผู้แต่ง 3-6 คน 1. ชื่อ/นามสกุล/ชื่อ/นามสกุล/และชื่อ/นามสกุล/
(ปี/ : /เลขหน้า) เนื้อหา....
2. เนื้อหา.... (ชื่อ/นามสกุล,/ชื่อ/นามสกุล/
และชื่อ/นามสกุล,/ปี/ : /เลขหน้า)
- เช่น คุณัญญ์ สมชนะกิจ, ศิริจันทร์ญา เปียกลิ่น และพัชรารมณ นิลอุบล (2560 : 10-12)
.....(คุณัญญ์ สมชนะกิจ, ศิริจันทร์ญา เปียกลิ่น
และพัชรารมณ นิลอุบล, 2560 : 10-12)

*การอ้างอิงเลขหน้าแบบนามปี ไม่ต้องใส่ “หน้า” “น.” หรือ “p.” หน้าเลขหน้าในวงเล็บ

**การอ้างอิงเลขหน้าแบบนามปี ตามจำนวนหน้า

- อ้างอิงเพียงหน้าเดียว เช่น (..... : 1)

- อ้างอิงตั้งแต่ 2 หน้าขึ้นไปต่อเนื่องกัน เช่น (..... : 1-2) หรือ (..... : 1-5)

- อ้างอิงโดยที่หน้าไม่ต่อเนื่องกันใช้เครื่องหมาย (,) คั่นเช่น (..... : 1,3-5)

10.1.4 หนังสือที่มีผู้แต่ง 6 คน ขึ้นไป

1. ชื่อ/นามสกุล/และอื่น ๆ/(ปี/;/เลขหน้า)
เนื้อหา....

2. เนื้อหา.... (ชื่อ/นามสกุล/และคณะ,
// ปี /;/เลขหน้า)

เช่น จิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์ และอื่น ๆ (2557)
(จิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์ และคณะ, 2557.)

*แต่ในการเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทจำเป็นจะต้องเขียนชื่อผู้แต่งทั้งหมด
 ไม่ใช่ “อื่น” หรือ “และคณะ”

10.1.5 การอ้างอิงเอกสารหลายเล่มในย่อหน้าเดียวกัน

แบ่งแยกแต่ละเอกสารไว้ด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

เช่น (สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา
 สยามบรมราชกุมารี, 2550 :

1 ; อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ, 2548 : 85, 88 ; สุจิตรสุมภาพ, 2560 : 68)

10.1.6 อ้างอิงจากเอกสารวิทยุภูมิ

เช่น 村崎恭子 (2000 : 23, อ้างถึงในฉันทวิสุทธิราชทัณฑ์, 2557 : 72) กล่าวว่า....

(村崎恭子, 2000 : 23, อ้างถึงในฉันทวิสุทธิราชทัณฑ์, 2557 : 72)

10.1.7 การอ้างอิงคำพูดคำต่อคำ

ถ้าจำนวนคำน้อยกว่า 40 คำ ให้ใส่เครื่องหมายอัฒภาค “.....” และสามารถ
 รวมคำและประโยคไว้ในเนื้อหา

ในกรณีที่ข้อความมีจำนวนคำมากกว่า 40 คำขึ้นไปให้เริ่มต้นบรรทัดใหม่และ
 ย่อหน้าเข้าไปครึ่งนิ้วจากกันซ้าย

(Left-Margin) และหากมีย่อหน้าใหม่ในข้อความที่อ้างอิงให้เริ่มต้นบรรทัดใหม่
 บรรทัดแรกและย่อหน้าเข้าไป

ครั้งนั้นจากกันซ้ายเช่นเดียวกันและอ้างอิงในเนื้อเรื่องโดยใส่ผู้แต่งปีและ
ระบุเลขหน้าหรือเลขย่อหน้าเมื่อจบ

ประโยคหากระบุชื่อผู้แต่งไว้ต้นประโยคให้ใส่ปีและระบุเลขหน้าหรือ
เลขย่อหน้าไว้ในวงเล็บต่อจากชื่อผู้แต่ง

10.2 การอ้างอิงในเชิงอรรถ (footnote) ด้านล่างของหน้ากระดาษให้ใช้ตัวอักษร
ThaiSarabun PSK ตัวปกติขนาด 12 และให้โน้ตอยู่ด้านล่างในหน้าเดียว โดย
ความยาวของเชิงอรรถ ทั้งหมดต้องไม่เกิน 4 บรรทัด

11. เอกสารอ้างอิง การอ้างอิงส่วนท้ายเล่มโดยรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมด
ที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในการเขียนผลงานนั้นๆ จัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อ
ผู้แต่งภายใต้หัวข้อ “บรรณานุกรม” สำหรับผลงานวิชาการภาษาไทยหรือ “Reference”
สำหรับผลงานวิชาการภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ APA (American
Psychological Association) ดังปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้

1. หนังสือ

1.1 ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ **ชื่อเรื่อง**./ (ครั้งที่พิมพ์)./ เมืองที่พิมพ์./ : สำนักพิมพ์.

*ตัดคำว่า สำนักพิมพ์ ห้างหุ้นส่วนจำกัดบริษัทหรือคำว่า Publishers, Co., และ Inc.
แต่คงคำว่า โรงพิมพ์ Press หน้าหรือหลังชื่อสำนักพิมพ์

**ชื่อผู้แต่ง หากเป็นนามแฝงสามารถใช้ชื่อนามแฝงตามที่ปรากฏต่อด้วยปีที่พิมพ์
ได้เลย เช่น ทมยันตี. (2547).

ตัวอย่าง

โกวิท วงศ์วัฒน. (2550). **การเมืองการปกครองรัสเซีย**. กรุงเทพฯ : ดวงกมล.

ผ่องพรรณ ตรียมคงกุล และสุภาพ จัตุราภรณ์. (2550). **การออกแบบการวิจัย**.
(พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พิชัย น้อยวัฒน์. (2556). **เมืองแม่กลองจังหวัดสมุทรสงคราม**. กรุงเทพฯ :
ด้านสุทธาการพิมพ์.

Wong, W. (2005). **Input enhancement from theory and research to the classroom.** New York : McGraw – Hill.

1.2 หนังสือแปล

ชื่อผู้แต่งต้นฉบับ. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อเรื่องที่แปล/[ชื่อต้นฉบับ(ถ้ามี)] (ชื่อผู้แปล, ผู้แปล และเรียบเรียง). //เมืองที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

สหพันธ์แรงงานนานาชาติในกิจการเคมีภัณฑ์พลังงานเหมืองแร่และแรงงานทั่วไป (ICEM). (2554). **คู่มือฉบับพกพาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิคนงานในระบบจ้างเหมา** (เกรียงศักดิ์ ธีระ โกวิท ขจร และวรุดลย์ ตูลารักษ์, ผู้แปล และเรียบเรียง). กรุงเทพฯ : เลิศโกโปร.

2. บทความ / เรื่อง / ตอนในหนังสือรวมเรื่อง

ชื่อผู้เขียนบทความ. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อบทความ, ใน/ชื่อผู้รวบรวมหรือบรรณาธิการ (ถ้ามี), /ชื่อหนังสือ, เลขหน้าของบทความ. / / / / / เมืองที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

อรทัย วาริสะอาด. (2537). **ความขัดแย้งระหว่างหัวหน้ากับลูกน้อง**, ในสุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์ และพวาพันธุ์ เมฆา (บรรณาธิการ), **บนถนนสายวิชาชีพ**, 127 – 130. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Arhuckle, J.L. (1996). “Full information estimation in the presence of incomplete data,” In G.a. Morcoulides and R.E. Schumaker (Eds), **Advanced structural equation modeling : Issues and techniques**, 243 -277. Mahwah, NJ : Lawrence Erlbaum Associates.

3. บทความในวารสาร

3.1 วารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ / (ปีที่พิมพ์)./ / ชื่อบทความ, / ชื่อวารสาร./ / ปีที่ (ฉบับที่)./ / เลขหน้า.

ตัวอย่าง

วิธรา พึ่งทองหล่อ. (2553). สมุนไพรไทยโอกาสอาหารเพื่อสุขภาพ, **วารสารส่งเสริมการลงทุน**. 21(2), 43 – 47.

กฤษณา อยู่พ่วง, เทิดศักดิ์ ไม่ไธทอง และสมรรัชตรา แสนวา (2557). ความต้องการของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดบริการและกิจกรรมของห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้กรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้สวนลุมพินี, **วารสารบรรณศาสตร์**. 7(1), 24-38.

Mollet, J. A. (2007). Educational investment in conflict areas of Indonesia : The case of West Papua Province, **International Education Journal**. 2007, 8(2), 155-166.

Taylor, A. (2006). Factors associated with glossing : comments on ko, **Reading in a Foreign Language**. 18(1), 72 – 73.

*วารสารฉบับพิเศษใส่ [ฉบับพิเศษ] หลังชื่อวารสาร

3.2 วารสารอิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้เขียนบทความ./ / (ปีที่พิมพ์)./ / ชื่อบทความ, / ชื่อวารสาร./ / ปีที่ (ฉบับที่)./ / เลขหน้า./ / สืบค้น วัน เดือน ปี, จาก <http://www.xxxxxxxxxx>

ตัวอย่าง

ณัฐริกา ทับทิม. (2017). การศึกษาการใช้รูป て・から・たあとで ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยในมหาวิทยาลัย 8 แห่ง, **วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา**. 7(1), 1-20. สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2560, จาก <http://jsat.or.th/jsn-journal/jsn-vol-7-no-1-2017/>

4. บทความจากหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้เขียนบทความ.// (ปีที่พิมพ์./วันที่./เดือน).//ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์.// เลขหน้า.

ตัวอย่าง

กัมปนาท ชันตระกุล. (2555, 7 ธันวาคม). เสียงสะท้อน SME : วิสาหกิจชุมชนโคกขาม จังหวะก้าวที่รอการช่วยเหลือ, **คมชัดลึก**. 10.

พฤทธิ ศิริพรรณพิทักษ์. (2550, 2 กรกฎาคม). ครูต้องไฝ่รู้- พัฒนาตัวเอง, **ข่าวสด**. 11. สืบค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2554, จาก [http : / /www.moe.go.th/new_center/news--htm](http://www.moe.go.th/new_center/news--htm).

*หากไม่มีผู้แต่งให้นำด้วยชื่อบทความแทนชื่อผู้เขียนบทความ

ตัวอย่าง

Abdullah-Mahathir row FrustratedM'sian PM strikes back. (2006, October28). **The Nation**. 4A.

5. บทความจากนิตยสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ.// (ปี, เดือน). //ชื่อเรื่อง./ชื่อนิตยสาร./ปีที่ (ฉบับที่), / เลขหน้า-เลขหน้า.

ตัวอย่าง

จรรยา หยูทอง. (2549, มกราคม). รากเหง้าของปัญหาสังคมและวัฒนธรรมชุมชนภาคใต้, **ศิลปวัฒนธรรม**. 27(3). 160-169.

6. บทความวิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง นามสกุล.// (ปีที่พิมพ์).// **ชื่อวิทยานิพนธ์** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทหรือปริญญาตรีหรือวิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต).//เมืองที่พิมพ์:/ชื่อสถานการศึกษา.

*หากเป็นการค้นคว้าอิสระ หลังชื่อเรื่องใส่ (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทหรือปริญญาตรี)

ตัวอย่าง

ชญาพรขุน ทองเพชร. (2550). การศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาถ้ำภูผาเพชร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร
ศิลปศาสตรบัณฑิต).
สงขลา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

สถิตย์พงศ์ ขุนทรง. (2553). พัฒนาการทางวัฒนธรรมของเมืองนครปฐมโบราณ
ในช่วงก่อนพุทธศตวรรษที่ 19 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร
ศิลปศาสตรบัณฑิต). กรุงเทพฯ
: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

7. รายงานการวิจัย

ชื่อผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// **ชื่อเรื่อง** (รายงานผลการวิจัย).//เมืองที่พิมพ์.:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

นฤมล ขุนวิชัย และคณะ. (2558). การเคลื่อนย้ายและการปรับตัวของครัวเรือน
เพื่อแสวงหาที่ทำกินในเขตป่าอำเภอมะนังจังหวัดสตูล (รายงานผลการ
วิจัย). นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

นิตาการ ทองนอก. (2552). การเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นและนัยต่อการ
**เปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย : กรณีศึกษาการ
เรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตภาคใต้**
(รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

8. เอกสารสืบเนื่องในที่ประชุมวิชาการ

8.1 จัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม

ชื่อผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง./ใน**ชื่อการประชุม**,/เลขหน้า.//วันที่/เดือน/ปี/
สถานที่ประชุม.//เมืองที่พิมพ์.:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

เทวิช เสวตไอยาราม. (2558). ความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการเรียนภาษาญี่ปุ่น
ในประเทศไทย. ในการประชุมวิชาการระดับชาติเนื่องในโอกาสครบรอบ
ปีที่ 49 แห่งการสถาปนาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 537-555.
วันที่ 1 เมษายน 2558 ณ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร.
กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

9. บุคลานุกรม

การอ้างอิงแทรกในเนื้อเรื่อง

ใส่วงเล็บ () เช่น...เนื้อหา...(สายทิพย์ เครือแก้ว (ผู้ให้สัมภาษณ์). วิระเดช ทองคำ (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านเลขที่ 31 หมู่ที่ 5 ตำบลโคกทราย อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง. เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2558.)

การอ้างอิงในเอกสารอ้างอิง

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์/(ผู้ให้สัมภาษณ์)//ชื่อผู้สัมภาษณ์/(ผู้สัมภาษณ์). สถานที่สัมภาษณ์./
เมื่อวันเดือนปีที่สัมภาษณ์.

ตัวอย่าง

จำเนียร หนูชุม (ผู้ให้สัมภาษณ์). มานะ ชุนวิช่วย (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านเลขที่ 134 หมู่ 9 ตำบลปาล์มพัฒนา อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล. เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2558.

จรี สังขนิญ (ผู้ให้สัมภาษณ์). ก้องกิดากร บุญช่วย และรัชนิย ศรีศักดิ์ (ผู้สัมภาษณ์). ที่ห้องสมุดประชาชนจังหวัดสงขลา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2560.

10. บทความจากเว็บไซต์

10.1 บทความจากเว็บไซต์กรณีปรากฏชื่อผู้แต่ง

ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./สืบค้นเมื่อวันเดือนปีที่สืบค้น./จากชื่อเว็บไซต์.

*หากไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ใส่ (ม.ป.ป.)

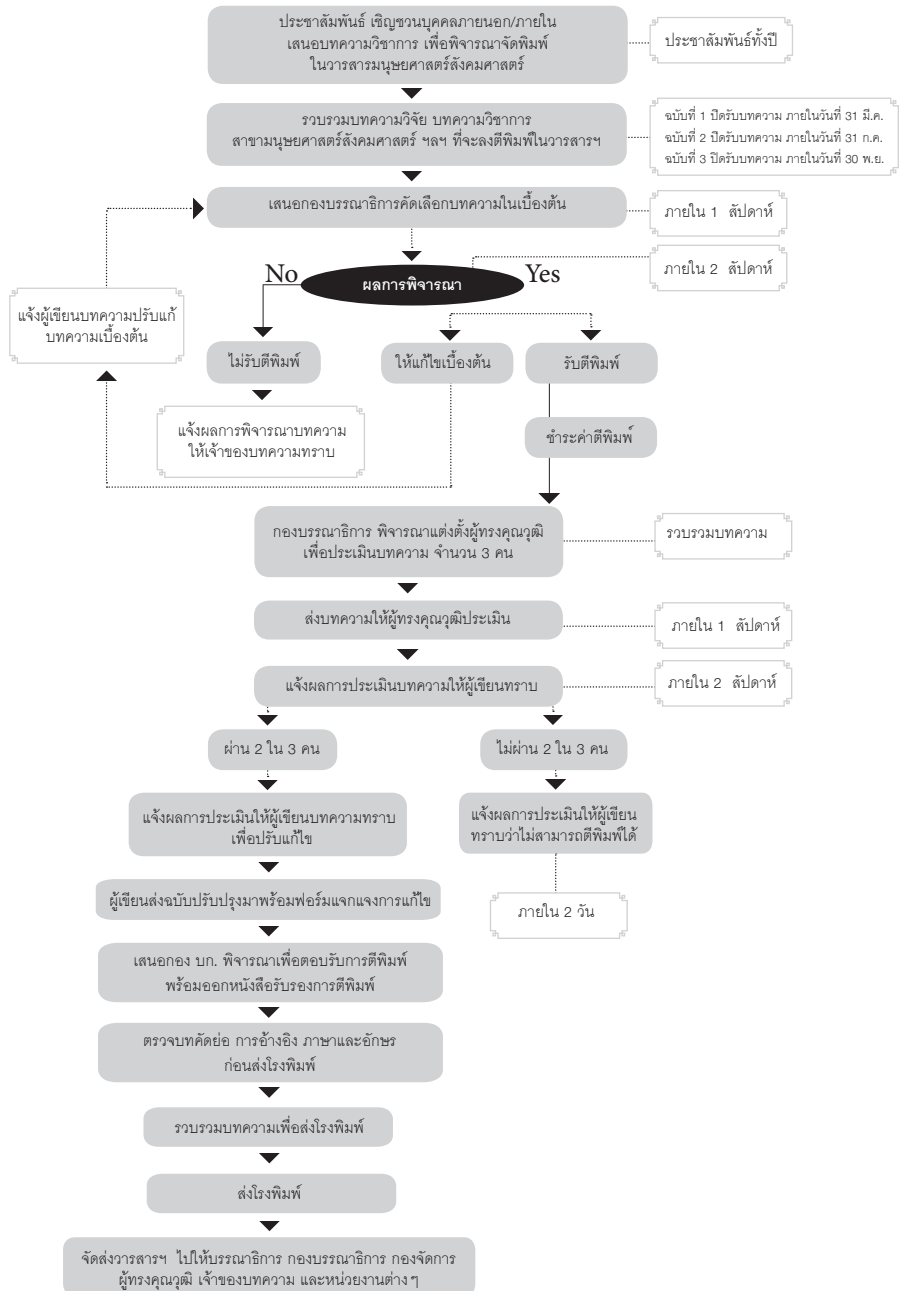
ตัวอย่าง

กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. (ม.ป.ป.). **เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด**. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2558, จาก <http://web3.dnp.go.th/wildlifeweb/anim>

วานิช สุนทรนนท์. (2551). **ห้องสมุดเคลื่อนที่เทศบาลนครสงขลา**. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2560, จาก <https://www.oknation.Nationtv.tv/blog/print.php?id=331222>.

ขั้นตอนระบบงาน (System Procedure)

งานวารสารอิเล็กทรอนิกส์กึ่งนิตยสาร มหาวิทยาลัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Reader)

ต้นฉบับบทความวิจัย บทความวิชาการที่ตีพิมพ์ในวารสารอินทนิลทักษิณสาร
ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2568) ได้รับการตรวจแก้ไขจาก
ผู้ทรงคุณวุฒิดังรายนามต่อไปนี้

รศ.ดร.พีรพล เจตโรจนานนท์

รศ.ดร.ศิริรัตน์ เพ็ชรแสงศรี

รศ.ดร.ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม

รศ.ดร.ไพฑูริ์ หะยิอาวัง

รศ.ดร.เฟื่องอรุณ ปรีดีติติก

ผศ.ดร.ศุภฤกษ์ ทานาค

ผศ.ดร.ไกรวุฒิ ใจคำปัน

ผศ.ดร.วรรณพร พงษ์เพ็ง

ผศ.ชาฮ์มิน นิติภาค

ผศ.ดร.เผ่าไทย ลินอำพล

ผศ.ดร.เกาซัน เจาะแ

ผศ.ดร.ชัยณรงค์ เครือนวน

คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร

ลาดกระบัง

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ผศ.ดร.อนุমান จันทวงศ์

ผศ.ดร.ธีรพร ทองชะโชค

ผศ.ดร.วิวัฒน์ ฤทธิมา

ผศ.นุรฮูดา สะดามะ

ผศ.ชาฮีวิน นิติภาค

อ.ดร.ปัทมา ดีลีน

อ.ดร.ชุติพงศ์ ร่มสนธิ์

อ.ดร.ภานุภรณ์ จันทร์สว่าง

อ.ดร.ปรียารัตน์ เชาวลิตรประพันธ์

อ.ดร.วิริฐา เทพนิมิตร

อาจารย์ ดร.เยาวลักษณ์ ตระกูลเมธี

อ.ดร.พาริดา หะยีเต๊ะ

คณะวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยทักษิณ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยทักษิณ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยทักษิณ

คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

วารสาร อินทนิลทักษิณสาร

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
140 หมู่ที่ 4 ตำบลนา루ปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000
โทรศัพท์ 074-317607 โทรสาร 074-443970, 074-443972
อีเมล : sumalee@tsu.ac.th

